

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

4 / 2020

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZELE DE DATE INTERNAȚIONALE CEEOL, GOOGLE SCHOLAR, INDEX COPERNICUS.

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2020

Coperta: Andreea GÎRTONEA

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

Articolele revistei sunt supuse verificării procentului de similitudine prin sistemantiplagiat.ro.

Articolele publicate în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, ISSN 1584-1928, se regăsesc în integralitate – titlu, autor, abstract, conținut, bibliografie – și în varianta în limba engleză a revistei, ISSN 2284-936X
L 2284-936X

CONSILIUL EDITORIAL

1. CONSILIUL ONORIFIC

Gl.bg. Dorin-Corneliu PLEȘCAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Georgeta GAVRILĂ	Ministerul Apărării Naționale
Gl. bg. prof. univ. Constantin Iulian VIZITIU	Academia Tehnică Militară
Gl. bg. prof.univ.dr. Ghiță BÎRSAN	Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”
Gl. fl.aer. prof.univ.dr. Gabriel RĂDUCANU	Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”
Cdor.conf.univ.dr.ing. Alecu TOMA	Academia Navală „Mircea cel Bătrân”
Col.conf.univ.dr. Marius-Victor ROȘCA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Valentin DRAGOMIRESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Daniel GHIBA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Ion PURICEL	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Ioana ENACHE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.conf.univ.dr. Cosmin-Florin OLARIU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Doina MUREȘAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.lect. univ.dr. Florin CÎRCIUMARU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. prof.univ.dr. Marinel-Dorel BUȘE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col. Alin CRIVINEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.conf.univ.dr. Ștefan-Antonio DAN ȘUTEU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.conf.univ.dr. Daniel ROMAN	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Mr.conf.univ.dr. Marinel-Adi MUSTAȚĂ	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect.univ.dr. Florian BICHIR	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Col.prof.univ.dr. Cezar VASILESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Inspector Carol Teodor PETERFY (Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 2013)	Organizația pentru Interzicerea Armelor Chimice – OPCW

2. CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

Conf.univ.dr. Iulian CHIFU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Daniel DUMITRU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Teodor FRUNZETI	Universitatea „Titu Maiorescu”
Prof.univ.dr. Sorin TOPOR	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Marian NĂSTASE	Academia de Studii Economice din București
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
CS II dr. Cristina BOGZEANU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
CS III dr. Sorin CRISTESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Pavel OTRISAL	Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă

Conf.univ.dr. Elena ȘUȘNEA	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Dr. Elitsa PETROVA	Universitatea Națională Militară ”Vasil Levski”, Veliko Tarnovo, Bulgaria
Dr. Jaromir MAREȘ	Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă
Lect.univ.dr. Cris MATEI	Centrul pentru relațiile Civili-Militar, SUA
Dr.conf.univ. Tengiz PKHALADZE	Institutul Georgian de Afaceri Publice, Georgia
Cercetător Richard WARNES	RAND Europe
Dr. Piotr GAWLICZEK	Universitatea ”Cuiavian” din Wloclawek, Polonia
Conf.univ. dr. Piotr GROCHMALSKI	Universitatea ”Nicolaus Copernicus” din Torun, Polonia
Dr. Marcel HAKAKAL	Academia Forțelor Armate ”General Milan Rastislav Štefánik”, Liptovský Mikuláš, Republica Slovacă
Dr. Lucian DUMITRESCU	Academia Română
Prof.univ.dr. Anton MIHAIL	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof.univ.dr. Constantin IORDACHE	Universitatea „Spiru Haret”
Prof.univ.dr. Gheorghe ORZAN	Academia de Studii Economice din București
Prof.univ.dr. Gheorghe HURDUZEU	Academia de Studii Economice din București
CS II Mihai-Ștefan DINU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Conf.univ.dr. Magdalena POPESCU	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

3. REFERENȚI

Cdor.conf.univ.dr. Marius ȘERBESZKI
Col.prof.univ.dr. Marilena MOROȘAN
Col.prof.univ.dr. Ion ANDREI
Cdor.prof.univ.dr. Florin NISTOR
Col.prof.univ.dr. Filofteia REPEZ
Col.conf.univ.dr. Octavian MIREA
Col.dr. Eduard VITALIS
Col.conf.univ.dr. Cristian-Octavian STANCIU
Cdor.conf.univ.dr. Lucian-Valeriu SCIPANOV
Lt.col.lect.univ.dr. Cristian ICHIMESCU
Lt.col.lect.univ.dr. Dan PETRESCU
Lt.col.lect.univ.dr. Gabriel Constantin CIAPA
Lt.col.conf.univ.dr. Ciprian PRIPOAIE
Mr.conf.univ.dr. Ciprian IGNAT
Conf.univ.dr. Sorina-Mihaela MARDAR
Conf.univ.dr. Mihaiela BUȘE
Conf.univ.dr. Magdalena POPESCU

CUPRINS

- 7** **Întrebuințarea LIDAR-ului în misiuni de supraveghere a suprafeței terestre**
Col.instr.av.s.dr. Pătru PÎRJOL
-
- 15** **Armata României în sprijinul autorităților locale și centrale pentru gestionarea crizei sanitare generate de pandemia de COVID-19**
Col.dr. (r) Andrei Th. CONSTANTIN
-
- 21** **Impactul amenințărilor de tip terorist asupra operațiilor de pace ale Organizației Națiunilor Unite**
Col.drd. Marius Vasile MANGA
-
- 27** **Modalități de îmbunătățire a serviciilor de campanie în vederea motivării resursei umane din cadrul unei brigăzi mecanizate**
Cpt.drd. GrațIELA-Elena VOICILĂ
-
- 35** **Flota inferioară – un risc asumat**
Cdor.drd. Valentin-Marian TOMA
-
- 42** **Armonizarea legislației românești cu acquis-ul NATO și al UE în domeniul politicilor de securitate și apărare**
Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)
-
- 49** **Provocări la adresa securității societale în Uniunea Europeană**
Col.prof.univ.dr Filofteia REPEZ
Drd. Delia-Mihaela MARINESCU
-
- 55** **Evoluția cadrului legal privind planificarea apărării în România**
Cpt.drd. Mădălina PREDA (DAVIDOIU)

- 60** Analiza comparativă a capacităților antiteroriste ale unor țări membre ale NATO
Col. (r) prof.univ.dr. Dănuț Mircea CHIRIAC
Col.drd. Cosmin-Alexandru PÎSLARU
-
- 66** Motivația personalului/luptătorului – factor covârșitor pentru îndeplinirea misiunii
Cpt.drd. Grațiela-Elena VOICILĂ
-
- 74** Efectele șocului strategic asupra mediului militar
Lt.col.drd. Valentin-Claudiu JORĂSCU
-
- 86** Rolul și locul auditului public intern din Ministerul Apărării Naționale în cadrul sistemului de management al entității publice din acest minister
Col.drd. Ioan-Daniel DRĂGĂNESCU
-
- 96** Momente definitorii în apariția și evoluția auditului intern în țara noastră
Col.drd. Vasile TIMOFTE
-
- 103** Caracteristicile motricității militarilor la diferite vârste
Col.instr.av.dr. Alin PELMUȘ
-
- 110** Încălzirea înainte de efortul fizic – necesitatea și importanța acesteia în activitatea de educație fizică militară și sport
Col.instr.av.dr. Alin PELMUȘ
-
- 117** Contribuții ale educației fizice și sportului la îndeplinirea obiectivelor Agendei 2030 a ONU pentru dezvoltare durabilă
Lt.col.instr.sup.drd. Marius Constantin ISTRATE

ÎNTREBUIȚAREA LIDAR-ULUI ÎN MISIUNI DE SUPRAVEGHERE A SUPRAFEȚEI TERESTRE

LIDAR APPLICATIONS FOR EARTH OBSERVATION MISSIONS

UTILISATION DU LIDAR DANS LES MISSIONS DE SURVEILLANCE DE LA SURFACE DE LA TERRE

Col.instr.av.s.dr. Pătru PÎRJOL*

Teledetecția activă constituie o metodă de detecție a corpurilor și fenomenelor, care include o gamă variată de senzori activi, capabili să furnizeze datele necesare realizării unor imagini sau modele electronice ale zonei supravegheate, cu multiple aplicații civile și militare. LIDAR-ul constituie o tehnologie importantă, cu impact crescut asupra dezvoltării roboticii, automatizării proceselor de producție și dezvoltării unor mijloace care acționează în mediu terestru, aerian și maritim, complet automatizate și autonome. LIDAR-ul, ca senzor activ, asigură determinarea distanței până la obiectele din teren și cartografierea suprafeței terestre cu precizie ridicată, imaginea obținută prezentând o rezoluție spațială foarte bună. Datele furnizate de acest senzor asigură realizarea unor hărți electronice cu o acuratețe ridicată, constituind suportul informațional pentru desfășurarea activităților în domeniul civil sau militar.

Active remote sensing is a method of detecting bodies and phenomena and includes a wide range of active sensors, able to provide the data required to create images or electronic models of the monitored area, with multiple civilian and military applications. LIDAR is an important technology, with high impact on the development of robotics, automation of the manufacturing process and the development of fully automated and autonomous means of land, air and sea. LIDAR, as an active sensor, determines the distance of an object on the Earth's surface and ensures the high-resolution mapping of the terrestrial surface, the obtained image having higher spatial resolution. Data provided by this sensor ensures the creation of high-precision digital maps, providing the information support for military and civilian activities.

La télédétection active est une méthode de détection de corps et de phénomènes qui comprend une très grande variété de capteurs actifs, capables de fournir les données nécessaires pour créer des images ou des modèles électroniques de la zone surveillée, ayant de multiples applications civiles et militaires. LIDAR est une technologie importante, avec un impact accru sur le développement de la robotique, de l'automatisation des processus de production et de développement des moyens qui fonctionnent sur terre, air et mer, entièrement automatisés et autonomes. LIDAR, en tant que capteur actif, permet de mesurer la distance des objets sur le terrain et de cartographier avec une grande précision la surface de la Terre, l'image acquise ayant une très bonne résolution spatiale. Les données fournies par ce capteur assurent la création de cartes électroniques de haute précision, constituant un support informationnel pour les activités civiles ou militaires.

Cuvinte-cheie: supraveghere aeriană; LIDAR; LADAR; senzori activi; amenințări aeriene; sistem de supraveghere aeriană.

Keywords: air surveillance; LIDAR; LADAR; active sensors; air threats; aerial surveillance systems.

Mots-clés: surveillance aérienne; LIDAR; LADAR; capteurs actifs; menaces aériennes; système de surveillance aérienne.

Începutul celui de-al Doilea Război Mondial a marcat debutul confruntărilor în mediul aerian la o scară fără precedent, caracterizate de întrebuițarea în luptă a unor mijloace de atac aerian care

reprezentau cele mai noi realizări în domeniul științei și tehnologiei existente la momentul respectiv. Unul dintre mijloacele de luptă care și-a pus o amprentă puternică asupra confruntărilor aeriene l-a reprezentat radarul. Desfășurarea acțiunilor aeriene pe timpul conflictului a confirmat importanța acestui mijloc de luptă în cadrul apărării aeriene, evidențiind importanța lui în furnizarea

* **Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**
e-mail: petpirjol@gmail.com

informațiilor necesare puterilor beligerante pentru descoperirea și identificarea amenințărilor provenite din mediul aerian, precum și pentru asigurarea timpului necesar stabilirii unei opțiuni de răspuns, destinată combaterii sau neutralizării acestora.

Sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial a accentuat contradicțiile ideologice existente între URSS și statele din Europa de Vest și SUA, conducând la apariția celor două blocuri militare: NATO și Tratatul de la Varșovia. Constituirea celor două blocuri militare a marcat începutul unei competiții care urmărea obținerea superiorității militare a unui bloc militar asupra celuilalt. Această competiție a angrenat cercetarea științifică și tehnologică, în scopul dezvoltării mijloacelor de atac aerian, a rachetelor balistice și de croazieră, ca vectori purtători ai încărcăturilor nucleare. Pericolul reprezentat de acești vectori purtători a avut un impact deosebit asupra decidenților politici și militari, având ca efect depunerea unor eforturi deosebite pentru identificarea unor soluții care să asigure detecția și neutralizarea acestor amenințări. În acest sens, s-a urmărit conceperea și dezvoltarea unor mijloace de supraveghere aeriană care să asigure neutralizarea evoluțiilor calitative înregistrate de mijloacele de atac aerian. Scopul decidenților politico-militari consta în includerea acestor mijloace de supraveghere aeriană în rețele de senzori radar, destinate să asigure o detecție a mijloacelor aeriene la distanță maximă, și în realizarea unui sistem de supraveghere a spațiului aerian cu o arhitectură complexă, capabil să asigure suportul informațional necesar neutralizării amenințărilor din mediul aerian. În acest sens, acțiunile desfășurate de forțele aeriene urmăreau atât apărarea împotriva mijloacelor adversarului, cât și asigurarea cadrului necesar desfășurării acțiunilor destinate neutralizării capacităților ofensive și distrugerii obiectivelor de interes militar în adâncimea teritoriului acestuia.

Diversificarea amenințărilor aeriene a intensificat cercetările științifice desfășurate pentru identificarea unor principii și metode noi, de detecție. Cercetările științifice au contribuit la dezvoltarea unor tehnologii noi, care au asigurat parametri tehnici calitativi superiori radarelor, îmbunătățind posibilitățile de detecție ale acestora. Un alt aspect al realizărilor tehnico-științifice l-a constituit apariția unei game variate de radare care

puteau îndeplini misiuni diverse, civile sau militare, având la bază principii și metode noi de detecție a țintelor transpuse, prin soluțiile tehnologice adoptate, în posibilitățile tehnice de supraveghere ale radarului. Întrebuințarea în aplicații civile a acestor principii și metode noi de detecție a contribuit la apariția unui „complex de tehnici utilizate pentru prelucrarea de la distanță a unor date cu privire la obiecte sau fenomene”¹, cunoscut, ulterior, comunității științifice sub denumirea de teledetecție. Teledetecția, ca metodă, s-a dezvoltat rapid, încorporând o gamă variată de senzori activi și pasivi, capabili să furnizeze informații detaliate ale zonei supravegheate.

Evoluția științifică și tehnologică a favorizat cadrul optim pentru dezvoltarea unor noi categorii de senzori care au creat oportunități variate de supraveghere a spațiului de interes, capabili să ofere perspective noi asupra detecției și identificării obiectivelor. În cadrul acestui demers, voi acorda o atenție deosebită și voi detalia senzorii activi utilizați în teledetecție, reliefând importanța militară și științifică pe care o prezintă din perspectiva posibilităților de supraveghere a corpurilor, fenomenelor etc. Senzorii activi sunt instrumente care explorează, cu ajutorul radiațiilor electromagnetice, generate artificial, fenomene și obiecte existente pe suprafața terestră. Informațiile obținute sunt înregistrate sub formă de imagini și sunt utilizate în analiza mediului explorat, constituind informații complementare imaginilor obținute prin tehnica fotografierii. Senzorii activi utilizați în teledetecție sunt radarul, sonarul și lidarul².

În cadrul acestui articol, voi detalia lidarul, ca mijloc tehnic, capabil să asigure informații relevante, detaliate despre câmpul de luptă.

În activitatea practică, se utilizează două denumiri: LIDAR³ și LADAR⁴, ambele desemnând același dispozitiv de detecție, termenul LADAR fiind utilizat, cu precădere, în domeniul militar. Din punctul de vedere al întrebuirii în activitatea practică a acestor mijloace, termenul LIDAR se utilizează în aplicațiile civile, de supraveghere și de cartografiere a suprafețelor terestre, iar în domeniul militar, pentru determinarea cu precizie a distanțelor până la ținte, de unde și similitudinea de denumire cu radarul.

Indiferent de întrebuirii practică a acestor dispozitive și de diferențele constructive existente

între acestea, principiul lor de funcționare este similar cu principiul de funcționare a radarului. Diferențele dintre LIDAR, LADAR și RADAR sunt date de faptul că LIDAR-ul și LADAR-ul pot furniza, pe lângă datele despre distanța până la țintă, și imagini ale acesteia, comparativ cu radarul, care poate determina doar distanța. O altă diferență este dată de faptul că radarul folosește, pentru detecția țintelor, porțiunea corespunzătoare microundelor din spectrul electromagnetic, iar LIDAR-ul și LADAR-ul întrebunțează, de cele mai multe ori, domeniul vizibil al spectrului electromagnetic (inclusiv lungimile de undă corespunzătoare infraroșului și ultravioletului). Această diferență asigură o rezoluție spațială foarte bună și erori de detecție foarte mici, contribuind la obținerea de informații despre corpuri și fenomene cu dimensiuni foarte mici sau cu proprietăți fizice greu de detectat de către radar.

Principiul de funcționare a LIDAR-ului este asemănător principiului de funcționare a radarului. Similar, lidarul emite un impuls scurt, care, în momentul în care întâlnește un obstacol, este reflectat înapoi spre sistemul lidar, unde este determinată distanța până la obstacolul respectiv prin măsurarea timpului dintre momentul de emisie și momentul de recepție al impulsului reflectat⁵.

LIDAR-ul se compune din:

- un sistem de emisie, compus dintr-un laser cu rol de a genera impulsurile de sondaj;
- un sistem de recepție, compus dintr-un dispozitiv optic, având o lentilă simplă sau un telescop, în funcție de destinația lidarului, și dispozitive optoelectronice, compuse, de cele mai multe ori, din fotodiode și fotomultiplicatori, cu rol de detectare a semnalului luminos și de realizare a imaginii corespunzătoare zonei supravegheate;
- sisteme de navigație și poziționare, necesare pentru a stabili poziția și orientarea precisă a lidarului, astfel încât datele obținute să poată fi utilizate pentru generarea de hărți sau imagini.⁶

În acest sens, putem afirma că parametrii tehnici ai lidarului sau ladarului descriu caracteristicile dispozitivelor din compunerea sistemelor de emisie și de recepție, respectiv caracteristicile laserului, ale dispozitivelor optice și ale dispozitivelor electronice.

Termenul laser este un acronim, provenit din limba engleză (LASER – Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation), și denumește

un dispozitiv optic, care emite o radiație luminoasă cu proprietăți diferite față de radiația luminoasă provenită de la surse naturale sau artificiale.

Primul laser funcțional a fost realizat în iulie 1960, la Hughes Research Laboratories, Malibu (Southern California), de către Theodore H. Maiman, având ca mediu activ de emisie un cristal sintetic de rubin⁷. Principiile teoretice ale laserului au fost formulate de Albert Einstein, în anul 1916, când a supus atenției comunității științifice conceptele de emisie spontană și emisie stimulată. Conform acestei teorii, mediul activ primește energie din exterior, de la o sursă de lumină, fapt ce produce excitarea atomilor. Față de starea de echilibru inițială, mediul activ va avea mai mulți electroni pe nivelurile de energie superioare, fenomen numit în teorie inversie de populație. Trecerea unui fascicul de lumină prin mediul excitat va produce dezexcitarea stimulată a atomilor, având ca efect amplificarea acestuia prin emisia de fotoni care au aceleași proprietăți (direcție, lungime de undă, fază și stare de polarizare) cu fotonii din fascicul⁸. Transpunerea în practică a teoriilor prezentate s-a realizat însă după cel de-al Doilea Război Mondial, când se reiau studiile marelui savant și sunt obținute primele rezultate concrete, respective realizarea primelor MASERE.

În acest sens, laserul poate fi definit ca fiind un „dispozitiv pentru amplificarea sau generarea undelor electromagnetice din domeniul optic pe baza efectului de emisiune forțată a sistemelor atomice, care permite o concentrare de energie corespunzătoare unei temperaturi de zeci de mii de grade”⁹. Fasciculul de lumină obținut este caracterizat de proprietăți specifice, care-l diferențiază de lumina naturală. Caracteristicile fasciculului laser care prezintă importanță pentru acest studiu sunt următoarele:

- monocromaticitate – un spectru de emisie foarte îngust de lungimi de undă, rezultat ca urmare a modului de funcționare specific, care multiplică numărul de fotoni inițiali, păstrând proprietățile acestora;
- coerență – reprezintă proprietatea de a avea aceeași lungime de undă și o diferență de fază constantă în timp;
- directivitate – proprietatea de a se propaga pe distanțe mari cu o divergență foarte mică și, ca urmare, capacitatea de a fi focalizate pe o arie foarte mică¹⁰.

Dispozitivul optic din cadrul sistemului de recepție are rolul de a capta radiația luminoasă reflectată de obiectele din teren și de a o direcționa spre dispozitivul de detecție electrono optic. Pentru o detecție cât mai bună a semnalului luminos, se are în vedere alegerea unui dispozitiv optic (lentilă, telescop) cu o putere de mărire, rezoluție și apertură cu valori cât mai mari, care să corespundă cerințelor tehnice ale LIDAR-ului sau LADAR-ului.

Detectorul electrono optic este destinat să măsoare cantitatea de energie luminoasă reflectată de obiectele sau țintele iluminate de către dispozitivul laser al LIDAR-ului. Detectorul electrono optic este format din fotodiode și fotomultiplicatoare, care determină cu precizie ridicată valori mici ale energiei luminoase recepționate de LIDAR prin intermediul dispozitivului optic, asigurând obținerea unui curent electric, proporțional, ca valoare, cu cantitatea de energie luminoasă recepționată. Elementul cu un rol important în funcționarea detectorului electrono optic este fotodiada. Fotodiada reprezintă un element de circuit electric cu doi electrozi, „a cărei funcționare este dependentă de intensitatea fluxului luminos care cade asupra sa”¹¹. Alegerea acestui element în vederea utilizării lui în detecția radiației luminoase reflectate de obiectele din teren are în vedere următorii parametri: sensibilitatea spectrală și sensibilitatea integrală la iluminare a fotodiodei¹². Parametrii enumerați contribuie la obținerea unei sensibilități ridicate de detecție a semnalului luminos de către LIDAR și la obținerea unor imagini ale țintei sau zonei supravegheate cu o acuratețe ridicată.

Sistemele de navigație și poziționare sunt necesare pentru a determina cu precizie ridicată traiectoria pe care se deplasează platformele mobile, la bordul cărora se găsesc dispuși senzorii LIDAR. Dispozitivele utilizate pentru determinarea poziției și orientarea senzorului includ un receptor al sistemului de poziționare globală (GPS, GLONASS) și o unitate de măsurare inerțială pentru a putea fi înregistrată orientarea, aceasta din urmă putând fi înlocuită cu un sistem de navigație inerțial¹³. Sistemele prezentate au nevoie de calculatoare cu capacitate de stocare și de procesare ridicată, care să permită prelucrarea volumului uriaș de date obținute. Pentru a poziționa în spațiu punctele înregistrate de senzor, este necesar ca datele furnizate de recepția luminii laser reflectate de obiectele din teren, datele provenite de la

sistemul de poziționare globală și cele provenite de la unitatea de măsurare inerțială să fie integrate și prelucrate astfel încât imaginea obținută să reflecte cât mai fidel realitatea din teren. În acest sens, se impune cunoașterea dependențelor existente între aceste sisteme și relația spațială în care se găsesc unul față de altul în ansamblul format de laser, sistemul de poziționare globală și sistemul de măsurare inerțial.

Datele furnizate de tehnologia LIDAR includ: diferențele de timp dintre momentul emisiei laserului și momentul recepției luminii laser reflectate din teren (distanța până la obiect), date privind poziția continuă a aparatului de zbor, obținute prin intermediul unui receptor GPS, dispus la bordul mijlocului aerian, și un alt receptor GPS, dispus la sol pentru corectarea diferențelor, și date privind înălțimea de zbor și accelerația aparatului de zbor, furnizate de echipamentele de măsurare inerțială. Obținerea produsului final presupune un proces complex de prelucrare a datelor brute menționate, pe mai multe niveluri de prelucrare a datelor, corespunzător stadiului de procesare a datelor.

Nivelurile de procesare a datelor obținute prin tehnologia LIDAR sunt:

- nivelul „0”, *date și metadate*, constă în datele brute colectate și stocate pe platforma de cartografiere, incluzând datele obținute prin măsurătorile laser, GPS, sistemul de măsurare inerțial, precum și alte date obținute pe timpul cartografierii, iar ca metadate, elemente referitoare la coordonate, data, tip senzor, date privind calibrarea senzorului;

- nivelul „1”, *norul de puncte 3D nefiltrat*, constă în reprezentarea datelor rezultate în urma măsurării obiectelor, sub forma unui nor de puncte 3D, obținute în urma aplicării algoritmilor specifici, pentru a transpune datele brute într-un spațiu tridimensional; metadatele de la nivelul anterior sunt reportate la nivelul actual;

- nivelul „2”, *norul de puncte 3D filtrat de zgomote*, constă în faptul că norul de puncte 3D nefiltrat de la nivelul 1 a fost prelucrat, cu ajutorul unor algoritmi specializați, prin eliminarea datelor false sau a celor provenite de la zgomotul rezultat în urma recepției radiației laser sau ca urmare a procesării datelor; metadatele de la nivelul anterior sunt reportate la nivelul actual;

- nivelul „3”, *înregistrarea norului de puncte 3D la o bază de date geodezică cunoscută*, constă în

ajustarea datelor procesate, utilizând corespondența dintre obiectele identificabile existente în baza de date cu date care conțin coordonate geodezice cunoscute, corespunzătoare obiectelor din teren, în vederea îmbunătățirii acurateții datelor obținute de la senzorul LIDAR;

- nivelul „4”, *produse derivate* se obțin din datele de la nivelul 1, 2 și 3 și constă în realizarea unor produse într-un format standard cu ajutorul unor metode sau instrumente de lucru standardizate;

- nivelul „5”, *produse intelligence* se obțin din datele de la nivelul 1, 2 și 3 și constă în realizarea unor produse destinate comunității de informații, obținute cu ajutorul unor instrumente sau cunoștințe specializate, specifice domeniului¹⁴.

În activitatea de cartografiere, întâlnim următoarele tipuri de LIDAR:

- topografic – destinat pentru măsurători ale configurației terenului, starea infrastructurii și studiul vegetației;

- batimetric – destinat pentru măsurarea adâncimii apelor, cartografierea reliefului subacvatic și determinarea profilului acestuia, realizarea de hărți subacvatice pentru adâncime mică, până la 50 de metri, în funcție de claritatea apei;

- cu absorbție diferențiată (DIAL¹⁵) – destinat pentru determinarea concentrației chimice și a compoziției atmosferei.¹⁶

LIDAR-ul poate fi dispus pe platforme aeriene, spațiale sau terestre. Comparativ cu LIDAR-ul dispus pe platforme terestre, cel dispus pe platforme aeriene poate supraveghea și cartografia suprafețe terestre foarte mari într-un timp foarte scurt, datorită avantajelor oferite de supravegherea la înălțime și avantajelor de natură tehnică de care dispun mijloacele aeriene. Platformele aeriene care au dispuse la bord senzori LIDAR sunt: avioanele, elicopterele și dronele. Platformele spațiale utilizate în acest scop sunt: sateliții, navetele spațiale și stațiile spațiale.

Platformele terestre utilizate pentru aplicațiile specializate ale LIDAR-ului pot fi fixe sau mobile. Disponibilitatea LIDAR-ului pe platformele terestre fixe este des întâlnită, datorită timpului relativ scurt de obținere a imaginii, prin compararea rapidă cu obiectele existente în zona scanată. Aplicațiile lidarului sunt utilizate în monitorizarea zonelor de interes, a unor obiective economice, în documentarea patrimoniului cultural etc. Disponibilitatea LIDAR-ului pe platformele terestre mobile presupune existența

unor dispozitive de localizare prin satelit și a echipamentelor de măsurare inerțială. Produsele obținute cu ajutorul lidarului dispus pe o platformă terestră mobilă pot constitui modele 3D, pe care se pot face toate măsurătorile necesare, fără deplasarea unor echipe în teren în acest scop. Un exemplu îl poate constitui supravegherea zonelor urbane, unde se impune efectuarea unor măsurători privind înălțimea podurilor, a liniilor electrice, a copacilor, distanțele dintre clădiri etc.

Disponibilitatea LIDAR-ului la bordul platformelor spațiale are ca scop atât cercetarea științifică, cât și utilizarea lui în navigația spațială, desfășurarea unor măsurători planetare sau cartografierea suprafețelor unor corpuri cerești din Sistemul Solar. Utilizarea lidarului în cercetarea științifică a urmărit studiul atmosferei terestre, constituind un instrument eficient în studierea elementelor constitutive, de la picăturile de apă la poluanții industriali, care ar fi fost greu de detectat cu alte instrumente de măsurat. O altă aplicație a lidarului dispus pe platforme spațiale o constituie cartografierea unor planete din imediata vecinătate a Terrei (Marte, Mercur) și a Lunii, obținându-se hărți 3D precise și detaliate ale suprafețelor corpurilor cerești studiate.

Lidarul dispus pe platforme aeriene este compus dintr-un sistem de scanare cu laser, destinat determinării distanței până la un punct iluminat de laser, un dispozitiv de localizare prin satelit și echipamente de măsurare inerțială. Lidarul dispus pe platforme aeriene creează un nor din punctele 3D ale zonei supravegheate, constituind metoda cea mai precisă și detaliată de realizare a modelelor digitale în elevație, înlocuind cu succes fotogrammetria. Scanarea în aceste condiții asigură posibilitatea de a elimina influențele vegetației, permițând realizarea unor hărți digitale ale terenului care să prezinte elemente (râuri, situri arheologice etc.) ascunse vederii, în mod normal, de către copaci. Un aspect important al utilizării lidarului se referă la altitudinea de la care se execută scanarea suprafeței terestre, existând aplicații ale lidarului la altitudini joase și aplicații la altitudini mari. Diferențele în produsul final, imaginea digitală a terenului, constau într-o densitate mai mică a punctelor 3D pentru scanarea de la altitudini mari, deci o precizie mai scăzută a acestor modele digitale ale terenului, comparativ cu precizia obținută la scanarea la altitudini mici.

Lidarul dispus pe platforme aeriene poate fi utilizat în batimetrie, pentru realizarea unor modele

digitale batimetrice pentru ape puțin adânci, cum ar fi studiul lacurilor, al râurilor, al mărilor în apropierea țărmului etc. Lidarul destinat utilizării în batimetrie folosește un fascicul laser de culoare verde, datorită puterii de penetrare a acestei lungimi de undă la adâncimi de până la 50 de metri. Tehnica este utilă în cartografierea fundurilor de mare, ale lacurilor etc., pentru constituirea unui model digital necesar studierii habitatelor subacvatice, evoluțiilor și transformărilor care se produc în aceste medii, constituind un real suport pentru comunitatea științifică.

În concluzie, lidarul constituie un senzor activ care oferă posibilitatea cartografierii suprafeței terestre cu precizie ridicată, furnizând datele necesare realizării unor imagini cu o rezoluție de ordinul centimetrilor. Senzorul permite cartografierea unor fenomene cu o dinamică rapidă, cum ar fi valurile și marea în zona țărmurilor, schimbările produse în fizionomia și evoluția albiilor râurilor pe timpul producerii inundațiilor etc., furnizând datele necesare elaborării unor modele predictive, care să permită utilizatorilor înțelegerea modului în care s-au produs și au evoluat fenomenele și care să identifice modalitățile optime de acțiune pentru atenuarea impactului acestora asupra mediului și comunităților umane.

Utilizarea lidarului în cartografierea suprafeței terestre prezintă următoarele avantaje:

- „permite măsurarea și redarea cu precizie a morfologiei terenului;
- penetrează parțial vegetația, furnizând informații asupra tipului, dimensiunii și influenței acesteia în scurgerea apei, dar și a suprafeței terenului;
- este o metodă rapidă de alcătuire a Modelului Digital al Terenului (DTM), care ar fi, practic, imposibil de realizat cu o asemenea precizie prin măsurători terestre;
- combinând și datele rezultate din fotografiile aeriene, oferă o imagine complexă a zonei studiate;
- obținerea rapidă a informațiilor, comparativ cu metodele tradiționale”¹⁷.

Printre dezavantajele întrebuințării LIDAR, enumerăm:

- utilizarea LIDAR-ului în anumite proiecte de măsurare sau cartografiere a suprafeței terestre poate fi costisitoare;
- ineficiența scanării LIDAR, în condiții meteo dificile cu ploi abundente, nori groși, ceață, în

condiții de fum intens sau întâlnirii unor obstacole transparente, din cauza dispersiei fasciculului laser;

- consum de timp și resurse ridicat pentru procesarea volumului mare de date colectate de LIDAR;
- anumite valori ale intensității și lungimii de undă a fasciculului laser pot cauza afecțiuni ale ochiului uman;
- pătrunderea cu dificultate în materia extrem de densă¹⁸.

LIDAR are multiple aplicații civile sau militare, deoarece informațiile furnizate permit obținerea unor imagini digitale cu o precizie ridicată a suprafeței terestre. Dintre aplicațiile civile, menționăm următoarele domenii:

- agricultură: utilizat pentru controlul și coordonarea activității roboților agricoli; realizarea unor hărți topografice ale câmpurilor agricole și clasificarea acestora, în funcție de randament; întrebuințarea îngrășămintelor necesare în vederea maximizării randamentului terenurilor cu productivitate scăzută; monitorizarea insectelor existente pe câmpul agricol, detectând specia, mișcarea și comportamentul acestora; identificarea speciilor de plante pentru a controla buruienile apărute în culturile agricole;
- arheologie: utilizat pentru realizarea unor modele de înaltă rezoluție digitală a siturilor arheologice, ascunse de vegetație;
- vehicule autonome: utilizat pentru detectarea și evitarea obstacolelor astfel încât să se deplaseze în siguranță;
- transporturi: utilizat pentru realizarea unor sisteme electronice care să ofere asistență șoferului pentru siguranța vehiculului și a pasagerilor;
- biologie: utilizat pentru a estima și a evalua biodiversitatea din arealul scanat, pentru efectuarea de măsurători ale înălțimii copacilor, biomasei etc.;
- geologie și pedologie: utilizat pentru a detecta caracteristici topografice, cum ar fi terasele râurilor, măsurarea altitudinii terenului acoperit de vegetație etc., care au permis înțelegerea proceselor fizico-chimice care modelează peisajele; utilizat în geologia structurală pentru studiul ridicării terenului, detectarea schimbărilor de pantă, infiltrarea apei etc.;
- studiul atmosferei: utilizat pentru efectuarea unor măsurători privind formațiunile noroase, deplasarea maselor de aer, studierea aerosolilor, emisia gazelor cu efect de seră, incendii, umiditate

etc.; măsurători DIAL pentru determinarea concentrației unui gaz în atmosferă;

- minerit: utilizate pentru scanarea periodică a zonelor de îndepărtare a minereului și calcularea volumului de minereu extras;

- aplicarea legii: utilizat pentru determinarea vitezei autovehiculelor, în criminalistică prin scanarea locului crimei pentru a înregistra cu precizie detaliile și a le analiza ulterior;

- fizică și astronomie: utilizat pentru a măsura poziția Lunii și efectuarea unor teste de verificare a teoriei relativității generalizate; detectarea de zăpadă în atmosfera planetei Marte; măsurarea densității anumitor constituenți ai atmosferei medii și superioare a Pământului; studiul fuziunii nucleare; furnizarea de hărți tridimensionale pentru aterizarea automată a vehiculelor robotizate etc.;

- optimizarea parcurilor eoliene: utilizat pentru măsurarea vitezei vântului, furnizarea de informații privind modul de reglare a palelor turbinei, pentru a proteja componentele și a crește puterea de generare, evaluarea potențialului eolian al unei zone etc.;

- optimizarea centralelor fotovoltaice: utilizat pentru a determina zonele optime de dispunere și influența vegetației, terenului, clădirilor etc. asupra randamentului centralei solare;

- alte utilizări: realizarea de videoclipuri în industria muzicală, în cinematografie etc.

În domeniul militar, LIDAR este utilizat într-o gamă largă de misiuni. O primă utilizare rezultă din capacitatea acestuia de a detecta corpuri aflate în mișcare și de a măsura viteza acestora, fiind folosit pentru măsurarea vitezei rachetelor de croazieră. O altă misiune o constituie capacitatea acestuia de a scana și de a detecta minele, fiind utilizat în acțiunile de deminare a fostelor zone de conflict. Un alt domeniu în care LIDAR-ul deține un rol important este detectarea agenților biologici și chimici, având posibilitatea de a detecta de la distanțe de până la 30 km norii artificiali care conțin substanțele chimice sau agenții patogeni. Nu în ultimul rând, senzorii LIDAR sunt o tehnologie cheie, care va contribui la introducerea masivă a roboților în arsenalele armatelor și la întrebuințarea lor din ce în ce mai pregnantă în acțiunile militare din viitor.

Din punct de vedere militar, LIDAR-ul, indiferent de varianta constructivă a acestuia, constituie o sursă de date care asigură realizarea unor modele electronice detaliate și precise

ale câmpului de luptă. Obținerea unor imagini 3D detaliate va asigura cunoașterea realității operaționale și va contribui la creșterea gradului de adaptabilitate a forțelor proprii la realitățile câmpului de luptă. Scanarea cu ajutorul LIDAR-ului va asigura obținerea unor hărți detaliate ale zonelor de interes, detecția mijloacelor de luptă ale adversarului, a rachetelor de croazieră, a zonelor contaminate chimic și bacteriologic etc.

În concluzie, LIDAR-ul reprezintă un instrument util pentru supravegherea și cartografierea suprafeței terestre. Capacitatea LIDAR-ului de a detecta cu precizie morfologia reliefului, de a identifica speciile de plante și animale existente în arealele scanate, construcțiile aflate sub vegetație, multitudinea de aplicații civile și militare în care acest senzor este utilizat au constituit motivul principal care a condus la întrebuințarea lui în aproape toate domeniile vieții sociale. Datele furnizate contribuie la înțelegerea fenomenelor naturale, a impactului activității umane asupra mediului înconjurător, asigurând suportul informațional necesar elaborării unor hărți electronice tridimensionale care să permită elaborarea unor modele de evoluție a acestora în timp. În ceea ce privește domeniul militar, LIDAR-ul va asigura o imagine tridimensională precisă a câmpului de luptă, asigurând dominarea câmpului de luptă de către forțele proprii prin obținerea și menținerea inițiativei decizionale și acționale pe timpul desfășurării acțiunilor de luptă.

NOTE:

1 *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 1080.

2 Bogdan-Andrei Mihai, *Teledetecție – noțiuni generale*, Departamentul de învățământ deschis la distanță CREDIS, curs, București, 2008, p. 24, <https://www.animalsci-tm.ro/utilizatori/agricultura/file/organizare/cadastru/Popescu%20Cosmin/Teledetecție/Curs/Curs%20teledetecție.pdf>, accesat la 01.11.2020.

3 *Light Detection and Ranging*.

4 *Laser Detection And Ranging*.

5 <https://www.radartutorial.eu/18.explanations/ex32.ro.html>, accesat la 02.11.2020.

6 Virgil Mihai Rădulescu, Gheorghe Rădulescu, *Teledetecție, Partea I, Fundamente*, Editura U.T. Press, Cluj-Napoca, 2020, pp. 66-71.

7 Mario Bertolotti, *The History Of The Laser*, Editura Institute of Physics Publishing, Bristol, 2005, p. 226.

8 Mario Bertolotti, *op.cit.*, pp. 111-113.

9 *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 559.

10 <https://www.convergentlaser.com/laser-safety>, accesat la 03.11.2020.

11 *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 394.

12 www.atom.ubbcluj.ro/katalin/Laborok/Felvezeto/Fotodioda.pdf, accesat la 04.11.2020.

13 NGA.SIG.0004_1.1, Light Detection and Ranging (LIDAR) Sensor Model Supporting Precise Geopositioning, Version 1.1, https://gwg.nga.mil/focus_groups/csmwg/LIDAR_Formulation_Paper_Version_1.1_110801.pdf, accesat la 05.11.2020.

14 NGA.SIG.0004_1.1, Light Detection and Ranging (LIDAR) Sensor Model Supporting Precise Geopositioning, Version 1.1, p. 18, https://gwg.nga.mil/focus_groups/csmwg/LIDAR_Formulation_Paper_Version_1.1_110801.pdf, accesat la 05.11.2020.

15 *Differential Absorption LIDAR*.

16 <https://www.dronezone.ro/uncategorized-ro/lidar/>, accesat la 06.11.2020.

17 <https://www.dronezone.ro/uncategorized-ro/lidar/>, accesat la 03.11.2020.

18 <https://blog.robofun.ro/2020/08/03/ce-inseamna-lidar-si-in-ce-domenii-este-nevoie-de-senzori-laser/>, accesat la 07.11.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, Ediția a II-a, București, 1998.

Bertolotti Mario, *The History Of The Laser*, Editura Institute of Physics Publishing, Bristol, 2005.

Mihai Bogdan-Andrei, *Teledetectie – noțiuni generale*, Departamentul de învățământ deschis la distanță CREDIS, București, 2008.

Rădulescu Virgil Mihai, Rădulescu Gheorghe, *Teledetectie*, Partea I, *Fundamente*, Editura U.T. Press, Cluj-Napoca, 2020.

Teodorescu E., Neagoe V., Munteanu I., *Supravegherea aeriană – de la mitolocație la radiolocație*, Editura Sylvi, București, 2001.

<https://www.animalsci-tm.ro/utilizatori/agricultura/file/organizare/cadastru/Popescu%20Cosmin/Teledetectie/Curs/Curs%20teledetectie.pdf>

www.atom.ubbcluj.ro/katalin/Laborok/Felvezeto/Fotodioda.pdf

<https://www.convergentlaser.com/laser-safety>

<https://www.dronezone.ro/uncategorized-ro/lidar/>

https://gwg.nga.mil/focus_groups/csmwg/LIDAR_Formulation_Paper_Version_1.1_110801.pdf

<https://www.radartutorial.eu/18.explanations/ex32.ro.html>

<https://blog.robofun.ro/2020/08/03/ce-inseamna-lidar-si-in-ce-domenii-este-nevoie-de-senzori-laser/>

ARMATA ROMÂNIEI ÎN SPRIJINUL AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI CENTRALE PENTRU GESTIONAREA CRIZEI SANITARE GENERATE DE PANDEMIA DE COVID-19

**ROMANIAN ARMY IN SUPPORT OF LOCAL AND CENTRAL
AUTHORITIES FOR MANAGING THE HEALTH CRISIS
CAUSED BY THE COVID-19 PANDEMIC**

**L'ARMÉE ROUMAINE À L'APPUI DES AUTORITÉS LOCALES
ET CENTRALES POUR LA GESTION DE LA CRISE SANITAIRE
GÉNÉRÉE PAR LA PANDÉMIE DE COVID-19**

Col.dr. (r) Andrei Th. CONSTANTIN*

Societatea contemporană se confruntă, în această perioadă, cu un fenomen nemaîntâlnit în ultima sută de ani (de la gripa spaniolă din perioada 1918-1921), extrem de complex, dificil de gestionat și cu extindere planetară – pandemia de pneumonie atipică SARS-CoV-2. Într-o lume tot mai interconectată și interdependentă, în care mobilitatea umană este în continuă creștere, România a fost cuprinsă, la rândul ei, de această molimă. Pericolele identificate, asociate cu virulența și contagiozitatea ridicată a noului Coronavirus, SARS-CoV-2, au impus, la nivelul statului român, o abordare interinstituțională și interdepartamentală a gestionării problematicii generate de această pandemie. Armata română, ca parte componentă a Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, a fost chemată să pună umărul la gestionarea situației speciale de urgență generate de pandemia de COVID-19.

The contemporary society is facing, during this period, a phenomenon unprecedented in the last hundred years (since the Spanish flu from 1918-1921), extremely complex, difficult to manage and with global expansion – the current pandemic of atypical pneumonia. In an increasingly interconnected and interdependent world, in which human mobility is constantly growing, Romania has in its turn become overwhelmed by this plague. The identified dangers, corroborated with the virulence and high contagiousness of the new SARS-CoV-2 coronavirus, imposed, at the level of the Romanian state, an inter-institutional and interdepartmental approach to the management of the problem generated by this pandemic. The Romanian Army as a component part of the National Emergency Management System was called upon to support the management of the special emergency situation generated by the COVID pandemic 19.

La société contemporaine est confrontée, dans cette période, à un phénomène sans précédent au cours des cent dernières années (depuis la grippe espagnole, de 1918-1921), extrêmement complexe, à expansion mondiale et difficile à gérer – la pandémie de pneumonie atypique – SRAS-CoV-2. Dans un monde de plus en plus interconnecté et interdépendant, où la mobilité humaine est en hausse constante, la Roumanie, à son tour, fut frappée par ce fléau. Les dangers identifiés, associés à la virulence et à l'infectiosité aiguë du nouveau coronavirus SRAS-CoV-2, exigent, au niveau de l'État roumain, une approche interinstitutionnelle et interdépartementale de la gestion des problèmes générés par cette pandémie. L'armée roumaine, en tant que composante du Système national de gestion des situations d'urgence, fut appelée à donner un coup d'épaule pour gérer la situation d'urgence spéciale générée par la pandémie de COVID-19.

Cuvinte-cheie: Coronavirus; pandemie; măsuri de control al crizei sanitare; Armata română.

Keywords: Coronavirus; pandemic; sanitary crisis control measures; Romanian army.

Mots-clés: Coronavirus; pandémie; mesures de contrôle de crise sanitaire; l'armée roumaine.

***Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”**
e-mail: cnstntnandrei@yahoo.com

Apariția și evoluția crizei sanitare generate de infecția cu virusul SARS-COV-2 în România

Coronavirusurile (CoVs) sunt virusuri aparținând ordinului Nidovirales, familia Coronaviridae, subfamilia Orthocoronavirinae, care infectează omul și o varietate largă de animale (păsări și mamifere)¹. Boala este caracterizată prin simptomatologie predominant respiratorie: febră, tuse seacă, dispnee de severitate variabilă și poate evolua către pneumonie bilaterală interstițială, insuficiență respiratorie sau detresă respiratorie acută (ARDS), care este principala cauză de mortalitate.

În luna decembrie a anului 2019, în orașul Wuhan, provincia Hubei, din China, au apărut primele persoane infectate cu virusul SARS-CoV-2, de unde s-a propagat cu mare repeziciune în majoritatea provinciilor chineze și în majoritatea țărilor din lume, provocând o pandemie.

Apariția acestui virus în România se datorează tranzitului de persoane, inițial fiind confirmate numai cazuri de import. Din datele oficiale, se confirmă faptul că principala sursă de contaminare pentru România a fost intrarea în țară a cetățenilor români veniți din Italia sau care au avut contact cu o persoană din această țară.

La data de 26 februarie 2020, oficialitățile statului român au anunțat primul caz confirmat de coronavirus în România. Era vorba despre un bărbat de 20 de ani, din județul Gorj, care intrase în contact cu un cetățean italian diagnosticat cu această boală și care vizitase România în perioada 18-22 februarie. După două luni de la debutul infecțiilor cu noul Coronavirus, numărul cazurilor confirmate a depășit 10.000².

Primul deces a fost raportat la data de 22 martie 2020, aproape la o lună de la depistarea primului caz. Era vorba despre un bărbat de 67 de ani, din Craiova, confirmat cu COVID-19 la data de 18 martie. În aceeași zi, au mai fost confirmate încă două decese³.

De la debutul crizei și până în prezent, situația epidemiologică din România a înregistrat o evoluție ascendentă, iar la data de 26 octombrie 2020, numărul de persoane infectate cu noul Coronavirus, COVID-19, a ajuns la 212.492, dintre care 151.811 pacienți vindecați, iar 3% (6.470) dintre persoanele infectate au decedat⁴.

Rata mare de infectare, înregistrată în ultimele luni, care în multe localități a depășit pragul

de 3%⁵, îngrijorează autoritățile române, deoarece există un risc crescut de infecție pentru persoanele vulnerabile (cu factori de risc pentru forme severe ale COVID-19, cum ar fi persoanele în vârstă) și pentru lucrătorii din domeniul sănătății, în special din medicina primară, și impune o acțiune de sănătate publică țintită.

Măsuri întreprinse la nivelul statului român pentru gestionarea crizei sanitare generate de infecția cu COVID-19

Apariția noului Coronavirus în China și răspândirea extrem de rapidă a acestuia la nivel global au determinat oficialitățile statului român să întreprindă măsuri în toate domeniile socioeconomice, cu punere în practică gradual, în scopul limitării contaminării populației cu acest virus.

Analizate din perspectiva evoluției situației crizei sanitare, generată de infecția cu noul Coronavirus în România, măsurile dispuse de autoritățile statului român pot fi încadrate în trei etape distincte, și anume:

- Etapa I – măsuri de primă urgență, corespunzătoare apariției primelor cazuri de infectare și debutului crizei sanitare;
- Etapa a II-a – măsuri dispuse în starea de urgență, corespunzătoare creșterii alarmante a cazurilor de infectare și exacerbarii crizei sanitare;
- Etapa a III-a – măsuri dispuse în starea de alertă, corespunzătoare unei descreșteri a cazurilor de infectare cu noul Coronavirus și ținerii sub control a crizei sanitare.

Potrivit primei etape, la data de 22 ianuarie 2020, Guvernul român a anunțat mai multe măsuri preventive, inclusiv desemnarea a șase spitale în care urmau să fie internați pacienții depistați cu noul Coronavirus, COVID-19. De asemenea, a fost dispusă instalarea termoscanerelor în toate aeroporturile, pentru depistarea pasagerilor a căror temperatură corporală depășea 38°. Pentru monitorizarea și managementul potențialelor infecții cu noul Coronavirus, a fost constituit un comitet interministerial, format din specialiști, sub coordonarea miniștrilor sănătății, afacerilor externe, afacerilor interne și transporturilor, infrastructurii și comunicațiilor⁶.

După confirmarea primului caz de infectare cu SARS-CoV-2, la data de 26 februarie 2020, ministrul sănătății a emis Ordinul pentru instituirea măsurii

de carantină a persoanelor în situația de urgență de sănătate publică internațională, determinată de infectarea cu COVID-19, și pentru stabilirea unor măsuri în vederea prevenirii și limitării efectelor epidemiei⁷.

Evoluția pe un trend ascendent a crizei sanitare din România a impus autorităților statului român să dispună interzicerea, începând cu 8 martie 2020, a manifestărilor publice sau private în spații deschise sau închise, cu un număr de participanți mai mare de 1.000 de persoane. În setul de măsuri preventive, pentru limitarea răspândirii infectării populației cu noul Coronavirus, Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență⁸ a decis să suspende procesul de învățământ în unitățile școlare din învățământul preșcolar, gimnazial, liceal, postliceal și profesional, în perioada 11-22 martie 2020, cu posibilitatea prelungirii acestei măsuri, în funcție de situație. Totodată, a fost suspendat transportul rutier de persoane pentru toate cursele înspre și dinspre Italia (începând cu 10 martie) și transporturile feroviare către și dinspre Italia (începând cu 12 martie). Pentru unitățile de alimentație și pentru furnizorii publici și privați de transport persoane, s-a instituit obligativitatea dezinfectării frecvente a suprafețelor, evitarea aglomerației de persoane, în spațiile comerciale și dezinfectarea frecventă a habitaculului în mijloacele de transport. Pentru personalul din instituțiile publice și private, acolo unde exista posibilitatea, s-a permis desfășurarea atribuțiilor de serviciu de la domiciliu⁹.

În pofida tuturor acestor măsuri preventive, nu s-a reușit ținerea sub control a epidemiei de COVID-19. Astfel, de la debutul crizei sanitare și până la data de 15 martie 2020, s-a înregistrat o creștere masivă a numărului de persoane infectate cu SARS-CoV-2 în România, ceea ce a determinat instituirea unui nou set de măsuri care corespund celei de-a doua etape. În acest context, președintele României, domnul Klaus-Werner Iohannis, a semnat, la data de 16 martie 2020, decretul privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României pentru 30 de zile, iar la data de 14 aprilie 2020, a fost semnat decretul de prelungire a stării de urgență cu încă 30 de zile.

Odată cu declararea stării de urgență, măsurile de prevenire a răspândirii COVID-19 și de realizare a managementului consecințelor s-au înăsprit și au vizat toate domeniile vieții socioeconomice (ordine publică, economie, sănătate, muncă și protecție socială, justiție, afaceri externe, alte măsuri)¹⁰.

Pentru coordonarea integrată a măsurilor de răspuns cu caracter medical și de protecție civilă la situația de urgență, generată de COVID-19, a fost desemnat Ministerul Afacerilor Interne, prin Departamentul pentru Situații de Urgență, în colaborare cu Ministerul Sănătății și cu celelalte instituții implicate, în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 557/2016 privind managementul tipurilor de risc¹¹.

În cadrul măsurilor care vizau *ordinea publică*, Decretul nr. 195, din 16 martie 2020, emis de președintele României, domnul Klaus-Werner Iohannis, se prevedea că: „Ministerul Apărării Naționale sprijină, la cerere, Ministerul Afacerilor Interne pentru asigurarea pazei și protecției unor obiective/zone, transportul de efective, materiale și tehnică pentru îndeplinirea misiunilor specifice, triaj epidemiologic, asistență medicală și alte misiuni, în funcție de evoluția situației”. În același act normativ, se menționa și faptul că „instituțiile din cadrul Sistemului național de ordine publică și securitate națională suplimentează, la nevoie, efectivele și tehnica pentru intervenție, prevăzute în planuri, în funcție de evoluția situației”.

Punerea în practică a măsurilor instituite pe timpul stării de urgență a avut drept consecință menținerea sub control a epidemiei și scăderea numărului de cazuri de îmbolnăvire cu COVID-19. Ca urmare a acestui fapt, președintele României, Klaus Iohannis, a promulgat, vineri, 15 mai 2020, Legea nr. 55, din 15 mai 2020, privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19.

Starea de alertă a fost declarată ca o necesitate pentru asigurarea în continuare a unei protecții adecvate împotriva îmbolnăvirii cu SARS-CoV-2, dar și pentru crearea premiselor-cadru de revenire etapizată, fără sincope majore, la situația de normalitate, inclusiv prin relaxarea măsurilor luate în contextul instituirii și a prelungirii de către Președintele României a stării de urgență pe teritoriul României¹².

Măsurile cuprinse în Legea nr. 55, din 15 mai 2020, corespunzătoare etapei a treia, au fost puse în aplicare prin hotărâri ale Guvernului României, la propunerea ministerelor de resort sau a CNSSU (Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență)¹³. Acestea au vizat relaxarea interdicțiilor instituite pe timpul stării de urgență prin reluarea activităților socioeconomice, în condiții apropiate de normalitate.

Relaxarea nu a adus cu ea și o îmbunătățire a situației sanitare din țară, iar o serie de factori care au favorizat aglomerările de oameni, precum redeschiderea hotelurilor și restaurantelor, dar și alegerile locale din septembrie 2020 au determinat acutizarea crizei sanitare, îndreptându-ne către cel de-al doilea val de infectare.

Cu siguranță măsurile restrictive, cu rolul de a menține starea de sănătate a populației la un nivel corespunzător, dar și pentru a ține criza sanitară sub control vor fi menținute și adaptate contextului epidemiologic din țară și din regiune.

În acest context, și Armata română va trebui să rămână la un nivel de alertă ridicat care să-i permită o reacție promptă și adecvată, fiind, totodată, necesară și o adaptare și o sporire a capacităților de răspuns la situația concretă din teren.

Rolul și importanța structurilor Armatei României în gestionarea crizei COVID-19

Declanșarea epidemiei de COVID-19 și instituirea stării de urgență pe teritoriul României au avut efecte în ceea ce privește unele dintre misiunile Armatei române. Sprijinirea autorităților publice centrale și locale în situații de urgență a devenit, în această perioadă, centrul de greutate al misiunilor Armatei României. Cu toate acestea, nu au fost neglijate aspectele de securitate, în acest mod Armata României a rămas permanent pregătită să se apere în fața oricărei amenințări și să prevină transformarea actualei crize sanitare într-o criză securitară.

O analiză a misiunilor executate de Armata României în cadrul crizei sanitare, generată de infecția cu noul Coronavirus, relevă faptul că acestea au vizat domeniile: ordine publică, sanitar, asistență umanitară.

Este bine de știut că o parte dintre aceste misiuni, în mod special cea de asigurare a ordinii publice, nu sunt specifice armatei, ele reprezentând noi provocări pentru militarii români. Având un pronunțat caracter de noutate, îndeplinirea misiunilor la nivel tactic a generat și anumite disfuncții. Acestea se referă, în special, la interoperabilitatea mijloacelor de comunicații din înzestrarea Armatei române cu cele utilizate de polițiști și jandarmi. Efortul comun al personalului din cele două ministere a făcut ca toate disfuncțiile identificate să fie rezolvate în timp oportun, astfel încât, începând cu data de 25 martie 2020,

aproximativ 10.000 de militari, împreună cu sute de mijloace tehnice, să fie angajați în misiuni de ordine publică¹⁴.

Una dintre misiunile îndeplinite de militarii Armatei României, în domeniul ordinii publice, a fost cea de patrulare pe străzile din Capitală și din toate marile aglomerări urbane din țară. Prezența militarilor în cadrul patrulelor de ordine publică a fost primită foarte bine de către cetățeni, creând un sentiment de siguranță în rândul acestora și astfel confirmând statisticile cu privire la încrederea românilor în instituții, care plasează Armata română pe locul întâi¹⁵.

O altă misiune din domeniul ordinii publice, îndeplinită de militarii Armatei române, a fost asigurarea fluidizării traficului la punctele de trecere a frontierei de stat din zonele de vest, sud și est ale țării. Principalele puncte de frontieră în care au acționat militarii sunt: Siret (Suceava), Sculeni (Iași), Albița (Vaslui), Vama Veche și Ostrov (Constanța), Giurgiu (Giurgiu), Bechet și Calafat (Dolj), Porțile de Fier 1 (Mehedinți), Stamora Moravița, Jimbolia și Cenad (Timiș), Nădlac 1, Nădlac 2 și Vârșand (Arad), Petea și Halmeu (Satu Mare)¹⁶.

Preluarea și asigurarea pazei de către militarii Armatei României a unui număr de 84 de obiective, aflate în responsabilitatea Jandarmeriei Române, situate în Municipiul București și în alte 28 de județe, reprezintă sarcina care corespunde cel mai mult cu pregătirea de bază a militarilor. Despre această misiune, se poate spune că are și cea mai îndelungată perioadă de desfășurare, menținându-se atât pe timpul stării de urgență, cât și pe timpul stării de alertă.

Implicarea, în domeniul sanitar, a Armatei române, pentru gestionarea crizei sanitare, generată de infecția cu noul Coronavirus, trebuie analizată pe mai multe paliere.

În primul rând, trebuie să menționăm faptul că spitalele militare din subordinea Ministerului Apărării Naționale au fost incluse în rețeaua sanitară națională pentru tratarea pacienților infectați cu SARS-CoV-2. De asemenea, pentru suplimentarea capacităților de tratare, Armata română a instalat trei spitale militare de campanie în localitățile București, Constanța și Timișoara.

Un aspect important care nu trebuie neglijat este faptul că toată infrastructura necesară instalării spitalelor de campanie a fost realizată

de militari. În acest sens, se remarcă o contribuție semnificativă a geniștilor din cadrul Batalionului 96 Geniu „Cetatea București” și Batalionului 136 Geniu „Apullum”. Militari cu vastă experiență națională și internațională au amenajat în timp record platformele pe care urmau să fie instalate modulele spitalelor. Totodată, geniștii au realizat căile de comunicație din interiorul spitalelor, necesare asigurării fluxului sanitar, dar și lucrările de scurgere și de colectare a apelor pluviale.

Un alt aspect al sprijinului autorităților statului român, oferit de către militari în domeniul sanitar, se referă la preluarea, pe perioada stării de urgență, a conducerii mai multor spitale județene de urgență de către medicii militari. Numirea medicilor militari la conducerea unităților spitalicești a reprezentat o ultimă soluție pentru gestionarea crizei sanitare din localitățile grav afectate de infecția cu SARS-CoV-2. Totodată, militarii din structurile Apărare CBRN¹⁷ (de exemplu, Batalionul 202 Apărare CBRN „General Gheorghe Teleman” – Intervenție la Dezastre) au executat misiuni pentru decontaminarea și dezinfectarea căilor rutiere din localitățile grav afectate de epidemie.

Testarea populației reprezintă un alt palier al efortului național în combaterea crizei sanitare. Institutul Național de Cercetare Dezvoltare Medico-Militară „Cantacuzino” reprezintă unul dintre cele opt centre de testare din România pentru depistarea infecției cu noul Coronavirus. Institutul și-a crescut constant capacitatea de testare, ajungând, în prezent, la efectuarea a 700-800 de teste pe zi¹⁸.

Asistența umanitară constituie un domeniu de referință al sprijinului autorităților pentru gestionarea crizei sanitare. Militarii români, folosind experiența acumulată în teatrele de operații, au avut o contribuție semnificativă în ajutorarea semenilor în această perioadă complexă și dificilă. Astfel, militarii Batalionului 1 CIMIC (cooperare civili-militari) din București au desfășurat mai multe misiuni de asistență umanitară, care au constat în distribuirea de pachete cu produse alimentare de strictă necesitate și de igienă pentru persoanele vârstnice, dar și pentru veteranii de război și pentru văduvele acestora, din județele Iași, Dolj, Mehedinți, Suceava.

În același context, aeronavele aparținând Forțelor Aeriene Române, configurate pentru misiuni de evacuare medicală, au efectuat, la solicitarea Departamentului pentru Situații de

Urgență, mai multe misiuni umanitare de urgență pentru transferul pacienților aflați în stare gravă, confirmați pozitiv cu SARS-CoV-2, la spitale special destinate tratării infecției cu COVID-19¹⁹.

Menționarea, fie ea și cu caracter de trecere în revistă, a principalelor misiuni îndeplinite de militarii Armatei române în această perioadă dificilă ne aduce în prim-plan o instituție fundamentală a statului român, aflată în slujba poporului, gata oricând să acționeze pentru prezervarea valorilor și intereselor naționale.

Concluzii

Armata României reprezintă principala instituție prin care este operaționalizat instrumentul de putere militar al statului român. Cu toate acestea, dincolo de funcția de bază, de apărare națională și colectivă în cadrul Alianței Nord-Atlantice, Armata română îndeplinește și funcții de sprijin, în cazul apariției diverselor crize civile și situațiilor de urgență.

Intervenția militarilor Armatei României în procesul de gestionare a crizei sanitare a presupus acțiunea în situații inedite, complexe și solicitante, dar capacitatea mare de adaptare, precum și profesionalismul ridicat de care dau dovadă militarii au făcut ca toate misiunile încredințate să fie îndeplinite la standardele cerute.

Fără a diminua importanța celorlalte arme și specialități militare, intervenția armatei în procesul de gestionare a crizei sanitare a pus în evidență contribuția semnificativă a anumitor arme și specialități militare, aspect care trebuie luat în considerare de decidenții militari în vederea modernizării și dezvoltării acestora.

Aici mă refer, în primul rând, la arma serviciul medical, care, prin medicii militari, medici cu o bogată experiență operațională, a reușit să implementeze măsuri eficiente, menite să controleze focare de COVID-19 scăpate de sub control (de exemplu, Spitalul Județean de Urgență Suceava).

În al doilea rând, militarii din arma Apărare CBRN și-au demonstrat valoarea și eficiența în acțiunile de dezinfectare a localităților grav afectate de infecția cu Covid-19. De asemenea, specialiștii din cadrul Centrului de Cercetare Științifică pentru Apărare CBRN și Ecologie au realizat prima izoletă de producție românească, care, în prezent, este folosită pe scară largă în intervențiile sanitare.

Criza sanitară cu care se confruntă în aceste zile România a generat, în anumite situații și în cadrul

unui segment de populație (persoane vârstnice, fără apartinători sau care locuiesc în zone izolate), și o criză umanitară. În această situație, militarii din structurile de cooperare civili-militari și-au pus în valoare înaltul profesionalism, dar mai ales înaltele virtuți umane, dintre care se pot enumera: empatia, spiritul de înțajutorare, compasiunea etc.

Nu în ultimul rând, un rol important îl joacă în această criză geniștii militari. După cum menționa generalul Constantin N. Hârjeu, ca fiind „folositoare la pace și indispensabilă la război”²⁰, militarii din arma geniu și-au dovedit și de această dată utilitatea, dar mai ales profesionalismul și dăruirea cu care au acționat pentru realizarea infrastructurii necesare instalării celor trei spitale militare de campanie.

NOTE:

1 [European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC)], *Factsheet for health professionals on Coronaviruses. Factsheet for health professionals on Coronaviruses*, <https://www.ecdc.europa.eu/en/factsheet-health-professionals-coronaviruses>, accesat la 20.10.2020.

2 <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/sanatate/2-luni-de-la-primul-caz-de-coronavirus-din-romania-bilantul-a-ajuns-intr-un-punct-cheie-1297644>, accesat la 20.10.2020.

3 *Ibidem*.

4 [Grupul de Comunicare Strategică], *Buletin de presă, 26 octombrie 2020, ora 13.00*, <https://stirioficiale.ro/informatii>, accesat la 22.10.2020.

5 *Ibidem*.

6 [Ministerul Sănătății], *Comunicat de presă Coronavirus, 31 ianuarie 2020*, <https://www.ms.ro/30/01/2020/coronavirus>, accesat la 20.10.2020.

7 [Guvernul României, Comitetul Național Pentru Situații de Urgență], *Hotărârea nr. 3, din 28.02.2020 privind aprobarea procedurii operaționale privind gestionarea cazurilor de infecție cu noul Coronavirus*, https://www.cnsct.ro/index.php/legislație_cov/1501-hotararea-nr-3-cnssu/file, accesat la 21.10.2020.

8 Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență – organism interministerial format din miniștri și conducători ai instituțiilor publice centrale, în funcție de tipurile de risc gestionate sau de funcțiile de sprijin repartizate în competență, în cadrul Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, *Ordonanța de urgență nr. 21, din 15 aprilie 2004 (actualizată)*.

9 [Ministerul Sănătății], *Comunicat de presă. Ministerul Sănătății a operaționalizat în această dimineață Centrul operațional de Coordonare*, 10 martie 2020, <https://www.ms.ro/2020/03/10/coronavirus>, accesat la 20.10.2020.

10 [Președintele României, Klaus-Werner Iohannis], *Decretul nr. 195, din 16 martie 2020 și Decretul nr. 240, din 14 aprilie 2020*, <https://www.presidency.ro/presedinte/decrete-si-acte-oficiale/>, accesat la 22.10.2020.

11 *Ibidem*.

12 *Legea nr. 55, din 15 mai 2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19*, <https://www.presidency.ro/presedinte/decrete-si-acte-oficiale/>, accesat la 22.10.2020..

13 *Ibidem*.

14 <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/10-000-de-militari-au-iesit-pe-strazi-de-ce-acestia-sunt-echipati-in-tinuta-de-lupta-1281031>, accesat la 26.10.2020.

15 <https://www.g4media.ro/sondaj-de-opinie-inceputul-increderei-in-institutii-interne-si-internationale-armata-biserica-si-jandarmeria-pe-primele-locuri-nato-si-parlamentul-european.html>, accesat la 25.10.2020.

16 <http://myradioonline.ro/radio-romania-actualitati/probleme-la-zi/>, accesat la 26.10.2020.

17 CBRN – Chimic, Bacteriologic, Radiologic, Nuclear.

18 <https://www.hotnews.ro/stiri-coronavirus-24393830-capacitatea-testare-institutului-cantacuzino-700-800-teste-covid-buget-pestes-85-milioane-lei.htm>, accesat la 05.11.2020.

19 https://www.defenseromania.ro/coronavirus-mapn-pestes-1-500-de-militari-au-participat-la-misiuni-de-sprijin-in-decurs-de-24-de-ore_602609.html, accesat la 05.11.2020.

20 C.N. Hârjeu, *Istoria Armei Geniului*, I.V. Socecu, București, 1902, pp. 2-3.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea nr. 55, din 15, mai 2020 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19.*

*** *Decretul nr. 195, din 16 martie 2020.*

*** *Decretul nr. 240, din 14 aprilie 2020.*

*** *Ordonanța de urgență nr. 21, din 15 aprilie 2004 (actualizat).*

Hârjeu C.N., *Istoria Armei Geniului*, I.V. Socecu, București, 1902.

www.cnsct.ro

www.ecdc.europa.eu

www.defenseromania.ro

www.digi24.ro

www.g4media.ro

www.ms.ro

www.hotnews.ro

myradioonline.ro

IMPACTUL AMENINȚĂRILOR DE TIP TERORIST ASUPRA OPERAȚIILOR DE PACE ALE ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE

THE IMPACT OF TERRORIST THREATS ON UNITED NATIONS PEACE OPERATIONS

IMPACT DES MENACES TERRORISTES SUR LES OPÉRATIONS DE MAINTIEN DE LA PAIX DES NATIONS UNIES

Col.drd. Marius Vasile MANGA*

Prin formele sale de manifestare și efectele multiplicare, terorismul este o amenințare la adresa stabilității sistemului internațional și securității globale, dar și o provocare pentru organizațiile internaționale. Operațiile de pace ale ONU se desfășoară în zone de conflict caracterizate printr-o gamă de amenințări multiple. Acest articol își propune să prezinte efectul fenomenului terorist – amenințare cu caracter dinamic – asupra misiunilor și operațiilor de pace ale ONU, dar și dilema abordării: mandate mai robuste, încredințate acestor misiuni și operații, cu scopul asigurării capacităților, conceptelor strategice și instruirii necesare combaterii acțiunilor teroriste, versus subminarea legitimității internaționale a ONU și a rolului său de arbitru imparțial în conflict.

Through its manifestations and multiplied effects, terrorism is not only a threat to the stability of the international system and global security, but also a challenge to international organizations. UN peace operations are taking place in conflict zones characterized by a range of multiple threats. This article aims to present the effect of the terrorist phenomenon – a dynamic threat – on UN peace missions and operations, but also to address the dilemma: more robust mandates for these missions and operations, in order to ensure the capabilities, strategic concepts and training needs to combat terrorists' activities versus undermining the international legitimacy of the UN and its role as an impartial mediator in the conflict.

Le terrorisme, par ses manifestations et ses multiples effets, est une menace pour la stabilité du système international et la sécurité mondiale, mais aussi un défi pour les organisations internationales. Les opérations de maintien de la paix des Nations Unies se déroulent dans des zones de conflit caractérisées par un grand éventail de menaces. Cet article vise à présenter l'effet du phénomène terroriste – une menace dynamique – sur les missions et les opérations de maintien de la paix de l'ONU, mais aussi le dilemme à résoudre: des mandats plus larges pour ces missions et opérations, afin d'assurer les capacités, les concepts stratégiques et la formation nécessaires pour combattre les actions terroristes, ou saper la légitimité internationale de l'ONU et de son rôle d'arbitre impartial dans les conflits.

Cuvinte-cheie: stabilitate; state eșuate; extremism violent; radicalizare; fundamentalism.

Keywords: stability; failed states; violent extremism; radicalization; fundamentalism.

Mots-clés: stabilité; états défaillants; extrémisme violent; radicalisation; fondamentalisme.

Evenimentele de la 11 septembrie 2001 au constituit premisa prin care comunitatea internațională, prin Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, și-a dat acordul pentru a interveni mult mai repede în statele eșuate, considerate ”safe-heaven-uri” pentru grupările teroriste. Suveranitatea acestor state nu era înțeleasă

doar ca o pavăză împotriva oricărei ingerințe din exterior, dar și ca o obligație fundamentală pe care statul o are față de propria populație, sub aspectul securității.

Astfel, din cauza deteriorării aspectelor care țin de buna guvernare și de eficientizarea instituțională, aceste state eșuate prezintă un potențial ridicat în ceea ce privește amenințările transfrontaliere: terorismul, crima organizată, atacurile armate, maladiile, conflictele civile.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: mangamarius77@yahoo.com

Comunitatea internațională are un interes vital în a dezvolta strategii și instrumente prin care să lupte împotriva recrudescenței fenomenului terorist, cu impact direct asupra stabilității sistemului internațional și securității globale.

Articolul 2 al Cartei ONU stabilește că Națiunile Unite nu vor interveni în chestiuni care țin de jurisdicția internă a fiecărui stat¹, însă Capitolul 7 al Cartei prevede, ca o excepție de la principiul neamestecului, măsuri coercitive, inclusiv intervenție militară acolo unde Consiliul de Securitate determină existența unei amenințări la adresa securității și păcii internaționale².

Trebuie spus că fenomenul de globalizare determină interdependența tuturor aspectelor legate de conflictele apărute într-o anumită zonă, cu efecte greu de cuantificat. Astfel, stările de conflict din anumite zone ale mapamondului (Irak, Somalia, Yemen, Libia sau Afganistan) capătă dimensiuni globale prin multiplicarea, practic, a acestora.

Unele conflicte sunt endemice. În zone precum Orientul Mijlociu, amenințări multiple, cu caracter dinamic și evolutiv, au determinat un șir nesfârșit de ciocniri, motivate religios sau etnic.

Perspectiva unei răspândiri ample a fenomenului terorist este foarte reală și justifică eforturile comunității internaționale de a găsi soluții viabile, pe termen lung, deși nu este foarte simplu. La o scurtă analiză a mediului de securitate din Africa, de exemplu, ulterior Războiului Rece, putem identifica două tendințe.

Prima tendință este că, deși caracterizat printr-un indice de sărăcie accentuat, continentul african cunoaște, în prezent, o reducere substanțială a violențelor și conflictelor, comparativ cu anii '90. Numărul de conflicte de pe continent, în primii 30 de ani de la câștigarea independenței țărilor africane, a crescut la începutul anilor '90 și de atunci a scăzut semnificativ.

A doua tendință este schimbarea caracterului conflictelor armate care se desfășoară în Africa. Deși războaiele civile au constituit cea mai importantă caracteristică a istoriei postcoloniale a continentului, ele sunt, astăzi, de cele mai multe ori, la o dimensiune redusă și diferită, sub aspect structural.

Actorii nonstatali au capacități reduse din punct de vedere militar și sunt împărțiți în facțiuni care nu reușesc să acționeze coerent, unitar. Grupurile rebele acționează preponderent în zonele de graniță, iar tipul de conflict al acestora presupune acțiuni

teroriste, extremiste, cu caracter violent și cu tactici asimetrice. În plus, există și o scădere a crimelor în masă și a genocidului împotriva populației civile, caracteristică a războaielor civile africane.

În ceea ce privește manifestările grupărilor teroriste, active în Africa, trebuie remarcat că acestea se dezvoltă constant, în zone cu conflicte active: Al-Qaida, în Maghrebul islamic și Libia (AQIM); Mișcarea pentru Unitate și Jihad, în Africa de Vest (MUJAO); Boko Haram și Ansaru, în Nigeria și Camerun; Harakat al-Shabaab al-Mujahideen (Al-Shabaab), în Somalia; Armata de Rezistență a Domnului (Lord Resistance Army – LRA), în Africa Centrală; „Forțele democratice pentru eliberarea Rwandei”, în Rwanda; rebelii „M23”, în Republica Democratică Congo, și gruparea Ansar al Dine, în zona de nord a Mali.

Activitățile grupărilor enumerate mai sus se desfășoară transfrontalier, fără restricții, celule active operând independent, dar, totodată, manifestând loialitate față de gruparea de bază și ideologia acesteia. Astfel de celule, constituite din „luptători străini – foreign fighters”, provin din țări cunoscute ca ”safe-heaven-uri” pentru teroriști (Sudan și Libia, de exemplu), dețin monopolul violenței în țări, precum Siria, Irak, Afganistan și, într-un număr mai mic de cazuri, în Somalia, Mali, Kenya, Nigeria și alte state africane.

Totodată, se manifestă tendințe de desfășurare a unor acțiuni violente comune între Al-Qaida, Statul Islamic, Boko Haram și alte grupări regionale, bine determinate în spațiu și timp, pentru obținerea unui impact major. Zonele în care grupările teroriste sunt prezente sunt, de obicei, zone greu accesibile pentru reprezentanții guvernelor, cu infrastructură și servicii sociale aproape inexistente, adesea în apropierea granițelor care leagă două sau mai multe state. Aici, populația este neglijată și marginalizată pe plan politic, social și economic, acest lucru favorizând apariția fenomenului terorist și a extremismului violent.

Grupările de tip terorist, active, în prezent, în Africa, sunt afiliate, de regulă, unor curente ideologice, în principal de natură religioasă. Contopirea dintre religie și radicalizare este, în mare măsură, stabilită atunci când identitatea individului sau de grup, prin măsuri subversive și persuasive, este confiscată, urmărindu-se astfel câștigarea de noi adepți și, totodată, influențarea deciziilor de ordin social și politic.

În ceea ce privește recrutarea membrilor săi, religia servește drept catalizator și are rolul de a legitima utilizarea violenței pentru satisfacerea nemulțumirilor. Sunt vizate persoanele din zonele sărace, fără posibilități de îmbunătățire, pe termen scurt, mediu și lung, a vieții sociale. Acolo unde există inechități sociale, lipsă de hrană, medicamente, lipsă de resurse pentru asigurarea traiului, ideologiile extremiste se prezintă ca o soluție miraculoasă și ca o formă de evadare. Mesajul este adaptat de recrutori pentru a se potrivi diferitelor contexte, precum și tipologiei maselor. În general, lipsa educației și dependența de liderii religioși sunt consecințe inevitabile ale neglijării de către factorul politic a acestor generații marginalizate din punct de vedere social, economic și politic.

Atacurile organizate de grupările teroriste sunt extrem de ample și cuprind un vast arsenal: arme de foc, mașini capcană, sinucigași, mine magnetice. De asemenea, conflictele armate, purtate de grupuri înarmate de rebeli (Boko Haram, Sudanese Liberation Movement, Sudanese Liberation Army, Statul Islamic) la nivel regional, intertribal, criminalitatea organizată (asasinate, trafic de droguri, atacuri armate, jafuri armate, răpiri, luări de ostatici), precum și manifestările agresive de tip proteste, demonstrații, lovituri de stat alimentează în mod constant spirala violenței.

Impactul fenomenului terorist asupra operațiilor de pace ale ONU

În context istoric, în cadrul Organizației Națiunilor Unite, operațiile de pace s-au desfășurat și în zone cu amenințări de tip terorist, fără ca acestea să fie îndreptate direct asupra personalului ONU.

Aceste operații de pace au cunoscut, la rândul lor, o evoluție și o nuanțare de-a lungul timpului, în scopul adaptării permanente la realitățile istorice (perioada post Război Rece, evenimentele de la 11 septembrie 2001 – puncte de cotitură în cadrul relațiilor internaționale), precum și în scopul diversificării paletei de răspunsuri eficiente la amenințările nou apărute, de tip hibrid sau asimetric.

Dacă, în urma raportului Brahimi³ din anul 2000, atunci când s-a sugerat ideea înființării unui centru de fuziune a informațiilor culese și valorificate în sprijinul misiunilor de pace, țările

au respins vehement ideea, ulterior, ca urmare a noilor tipuri de amenințări, pozițiile acestora s-au nuanțat.

Rezoluția 1373 a Consiliului de Securitate al ONU, adoptată la 28 septembrie 2001, în urma atacurilor din 11 septembrie, a făcut referire în mod concret la fenomenul terorist, stabilind un nou mandat, pentru statele membre, de a preveni și contracara atacurile teroriste.

Trecerea de la noțiunea de terorism la cea de extremism violent a deschis calea angajării unui set mai larg de actori și instrumente. Această agendă a fost adoptată de administrația George W. Bush în 2005, când a recunoscut limitele „Războiului Global împotriva Terorii” (GWOT – Global War On Terror) și s-a reorientat către „Lupta împotriva extremismului violent” (SAVE – Struggle Against Violent Extremism).

Ca punct de referință privind abordarea acestui fenomen, în anul 2006, la nivelul Organizației Națiunilor Unite, este concepută strategia globală contra terorismului, drept instrument util, programatic de luptă împotriva acestui flagel. Conform acesteia, patru piloni importanți constituia piatra de temelie a abordării contra amenințărilor teroriste⁴:

- identificarea și soluționarea cauzelor, condițiilor care au condus la apariția și proliferarea fenomenului terorist;
- prevenirea și combaterea fenomenului terorist prin operațiuni concrete de contracarare;
- construirea capacității statelor de a răspunde la astfel de amenințări, concomitent cu întărirea rolului Organizației Națiunilor Unite în acest sens;
- adoptarea măsurilor necesare respectării drepturilor omului, ca element fundamental în lupta contra terorismului.

În acest cadru consolidat, de răspuns robust contra amenințărilor directe, apărute în operațiile de pace ONU, o nouă inițiativă a avut loc în anul 2013, când Consiliul de Securitate a decis, în cazul misiunii din Congo, crearea unei forțe de intervenție (Force Intervention Brigade). Forța s-a constituit ca un reper, la acea vreme, în cadrul operațiilor ONU, având drept mandat „desfășurarea unor operații cu țintă precisă, privind neutralizarea grupărilor armate”⁵.

Totodată, alte tipuri de capacități sunt implementate și valorificate în cadrul misiunilor de pace: drone de supraveghere (Sudanul de Sud, Congo, Coasta de Fildeș, Mali), instrumente de

comunicare, ca soluție de contracarare a procedeelelor de recrutare online, folosite de grupările teroriste (Somalia), valorificarea resursei de intelligence în lupta contra acțiunilor rebelilor islamiști (Libia).

Misiunea MINUSMA, stabilită în Mali, în anul 2013, a marcat însă începutul unei schimbări de paradigmă, din partea comunității internaționale, în lupta împotriva terorismului. MINUSMA era prima misiune de menținere a păcii, care își desfășura activitatea în paralel cu o inițiativă regională antiteroristă, condusă de Franța (operațiunea Serval, redenumită Barkhane).

Grupările teroriste apărute la cel moment, SI (Statul Islamic), Al-Qaida in the Islamic Maghreb (AQIM), Al-Mourabitoune, Ansar Eddine și grupări afiliate, ca ”Front de Libération du Macina” (FLM), nu căutau recunoaștere internațională, ci stabilirea unor zone în regiune cu caracter islamist-jihadist, bază a fundamentalismului islamic și radicalizării. În acest scop, se folosesc instrumente moderne de comunicare în vederea recrutării susținătorilor și pentru a-și face cunoscute atrocitățile la scară globală.

Numărul mare de victime, înregistrat în rândul angajaților ONU din această misiune, de la înființare (2013), până în anul 2017 (91 de morți, ca urmare a actelor violente)⁶, a determinat o nouă abordare de către organizație a fenomenului terorist, în raport cu strategia globală din 2006.

General de la acea vreme, Ban Ki Moon, indica o atitudine fermă din partea ONU, în fața acestei amenințări, cu impact direct asupra altor misiuni ONU din Libia, Somalia, Siria sau Yemen.

În Planul de acțiune privind prevenirea extremismului de tip violent se afirmă: „Actualul Plan de acțiune [...] ia în considerare și abordează extremismul de tip violent atunci când apare și conduce la terorism”⁸. Extremismul este un fenomen care nu a ocolit nici o regiune, naționalitate sau sistem. În ultimii ani, grupări teroriste, cum ar fi SIIL, Al-Qaida și Boko Haram, au conferit multiple valențe violente unor acțiuni extremiste, determinând astfel necesitatea contracarării acestor amenințări cu noi metode. Ideologia religioasă propagată de aceste grupări s-a făcut sub semnul intoleranței și cu consecințe dramatice în multe zone ale lumii.

Totuși, chiar și prin aceste noi documente programatice, organizația nu este încă pregătită să adauge și operațiile contrateroriste la gama de instrumente în sprijinul păcii, avute la dispoziție.

Astfel, grupul independent la nivel înalt privind operațiunile de pace (High-level Independent Panel on Peace Operations), constituit, în 2014, la inițiativa Secretarului General al ONU de la acea vreme, în scopul revizuirii aprofundate a operațiunilor de pace ale Națiunilor Unite, prezenta, în cadrul concluziilor sale, că „trupele

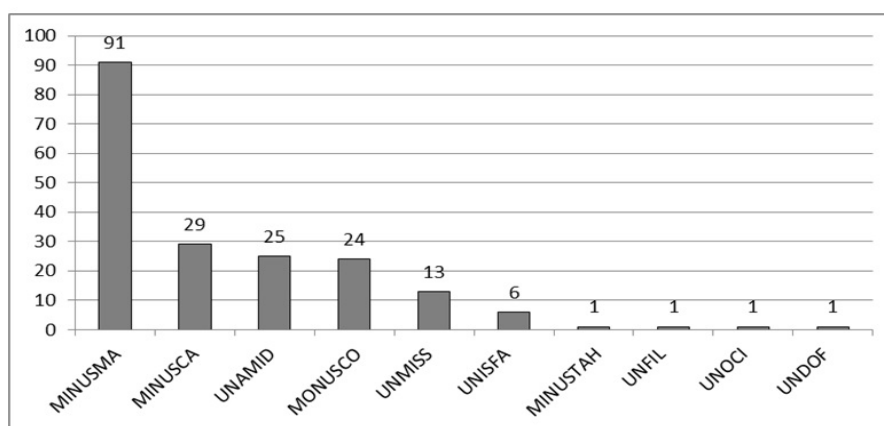

Figura 1 Numărul de victime, ca urmare a actelor violente, din rândul personalului misiunilor ONU de menținere a păcii, în intervalul 2013-2017

Sursa: DPKO, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/stats_by_mission_incident_type_4_55.pdf

Astfel, la zece ani distanță de la momentul implementării strategiei globale împotriva terorismului, în 2016, prin „Planul de acțiune privind prevenirea extremismului violent”⁷, Secretarul

ONU nu ar trebui să întreprindă operațiuni militare de combatere a terorismului”⁹.

În zonele de conflict există mai mulți actori, având în vedere prezența deopotrivă, pe lângă

actorii nonstatali (grupări rebele, miliții, triburi etc.), și a organizațiilor internaționale, regionale și ONG-urilor. Amenințările reprezintă, astfel, pentru diferitele structuri de securitate, orice factori (acțiuni, capacități, intenții sau planuri) care pot afecta misiunile de pace.

Având în vedere structurile de securitate ale organizațiilor internaționale, prezente în zone de conflict pentru îndeplinirea unui mandat dat, vulnerabilități pot fi considerate consecințele unor disfuncții ori deficiențe sistemice, care pot fi exploatare sau care pot contribui la materializarea unor amenințări.

Astfel, organizațiile internaționale, prin strategiile de implementare a păcii pe care intenționează să le aplice, sunt nevoite să ia parte, chiar și dintr-o poziție nonviolentă, la conflictele care au loc, să interacționeze cu membrii grupărilor pentru a-i convinge să participe la diverse negocieri, să adopte, la nivel declarativ, poziții față de diferite aspecte care nu sunt pe placul tuturor părților combatante etc. Imparțialitatea acestor organizații și caracterul pașnic al activităților desfășurate constituie elemente definitorii pentru aducerea la bună îndeplinire a mandatului încredințat.

Sub emergența anarhiei, diferite grupări rivale doresc să se înarmeze cât mai repede pentru a se apăra, dar și pentru a obține supremația în fața rivalilor. Astfel, cetățeni nevinovați cad victime răfuielilor intrastatale și sunt nevoiți fie să ajungă în tabere de refugiați (spre exemplu, în Darfur erau, la nivelul anului 2015, 4.000.000 de persoane fără adăpost, grupate în tabere special amenajate de către organizațiile umanitare – IDPs: Internally Displaced Persons), fie să urmeze rutele migrației în căutarea unui trai mai bun.

Astfel operațiile de pace care se desfășoară într-un mediu caracterizat de amenințări teroriste și extremism violent și care nu sunt percepute ca imparțiale pot determina apariția riscului asupra personalului propriu, vulnerabil la astfel de amenințări. Pe o perioadă mai lungă de timp, riscă să marginalizeze și să politizeze agendele agențiilor și organizațiilor nonguvernamentale umanitare, precum și mandatul misiunii de pace.

Concluzii

Consider că operațiile de pace ONU ar trebui întărite pentru a preveni amenințările teroriste atunci când este necesar, iar sarcina de

a contracara și neutraliza aceste amenințări să rămână responsabilitatea coalițiilor multinaționale și inițiativelor regionale, mandatate de Consiliul de Securitate al ONU.

Documentele programatice ale organizației, inclusiv noul plan al luptei împotriva terorismului, menționat mai sus, nu au reușit să reducă în mod considerabil efectele acestei amenințări în misiunile și operațiile de pace. Chiar în misiunea MINUSMA, din Mali, datele cele mai recente indică un număr de 134 de victime¹⁰ în rândul angajaților ONU, ceea ce denotă o multiplicare continuă a atacurilor și acțiunilor teroriste din zonă, având drept țintă personalul organizației.

Responsabilitatea securității membrilor misiunilor ONU și a facilităților organizației revine țării gazdă. Colaborarea, în acest sens, dintre reprezentanții misiunii ONU și cei ai structurilor de conducere politico-militare ale statului respectiv trebuie să se desfășoare pe mai multe paliere în vederea creării unui climat de securitate stabil pentru cei ce își riscă viața, în scopul aducerii păcii în zona respectivă.

Primul palier de cooperare este cel al unei comunicări eficiente la nivelul ministerelor și structurilor cu sarcini clare în ceea ce privește prezența Organizației Națiunilor Unite în zonă: Ministerul Afacerilor Externe, structurile de poliție, diferite servicii guvernamentale de securitate și informații.

Este foarte important să se creeze astfel un mecanism clar, precis privind schimbul de date pentru a fi valorificate de structurile de resort din cadrul misiunii ONU, în sensul obținerii unor analize de risc pertinente la adresa angajaților și înalților oficiali ONU.

Al doilea palier al cooperării structurilor ONU cu țara gazdă constă în stabilirea unor strategii de comunicare, adresate, în special, populației, pentru o bună înțelegere a mandatului misiunii, obiectivelor urmărite și pașilor necesari îndeplinirii acestora.

Al treilea palier urmărește realizarea unei cooperări în situații de criză, când celulele funcționale, de rezolvare a acestor situații trebuie activate. Acestea ar urma să fie formate din reprezentanți ai structurilor militare, poliției și securității din cadrul misiunii ONU, și din autorități guvernamentale, care să răspundă eficient amenințărilor apărute.

În acest sens, structurile de securitate, în cooperare cu ministerele de resort ale țării gazdă

trebuie să identifice soluții și strategii de atenuare a riscului la care sunt supuși lucrătorii organizațiilor internaționale.

Evoluția științei și tehnicii a dus la noi valențe ale gamei de riscuri și amenințări: vehicule aeriene fără pilot, denumite generic „drone”, care pot fi dirijate prin telecomandă și legături prin satelit sau chiar prin intermediul telefoanelor mobile, dispozitive explozive improvizate, confecționate cu material procurat din mediul online, mijloace moderne de comunicații care pot intercepta semnale radio etc.

Totodată, trebuie avute în vedere atât amenințările la adresa securității generale a societății contemporane, a evoluțiilor de ordin intern din cadrul fiecărei societăți, în special a celor în colaps, cât și tendințele geopolitice, cum ar fi: persistența infracțiunilor de trafic de arme, droguri, contrabandă transfrontalieră, mediul de securitate generat de perioada de tranziție și relativă instabilitate economică, insuficiența resurselor alocate, reacția, uneori indecisă, a instituțiilor statale.

În contextul globalizării, amplificării și diversificării fenomenului terorist, prin adepții care dau dovadă de un fanatism extrem (atacuri directe cu armament ușor, atac tip raid/gherilă, atacuri indirecte cu aruncătoare și lansatoare de grenade, atacuri sinucigase cu veste explozive sau cu mașini capcană, ocupări de locații, luări de ostatici, răpiri, execuții), evaluarea realistă a amenințărilor, creșterea gradului de securitate prin mijloace tehnice moderne, de ultimă generație, implementarea unor tactici eficiente de detecție, descurajare și prevenire sunt coordonate de bază în ceea ce privește conceptul de securitate al operațiilor și misiunilor de pace.

NOTE:

1 *** *Carta Națiunilor Unite*, p. 3, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf, accesat la 20.10.2020.

2 *Ibidem*, p. 8.

3 *Report of the Panel on United Nations Peace Operations*, p. 42, <http://undocs.org/A/55/305>, accesat la 01.09.2020.

4 *** *The United Nations Global Counter – Terrorism Strategy*, <https://undocs.org/A/RES/60/288>, accesat la 20.08.2020.

5 *** *Rezoluția nr. 2098*, din 2013, p. 6, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2098>, accesat la 12.09.2020.

6 <https://peacekeeping.un.org/en/fatalities>, accesat la 10.07.2020.

7 *** *Plan of action to Prevent Violent Extremism*, https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674, accesat la 10.07.2020.

8 *Ibidem*, p. 1.

9 *** *Raportul HIPPO*, p. 47, <https://peacekeeping.un.org/en/report-of-independent-high-level-panel-peace-operations>, accesat la 12.09.2020.

10 <https://peacekeeping.un.org/en/fatalities>, accesat la 06.11.2020.

BIBLIOGRAFIE

Boulden Jane, Weiss Thomas, *Terrorism and the UN Before and After September 11*, Indiana University Press, 2004.

Curran David, Fraser Trudy, Larry Roeder, Robert Zuber, *Perspectives on Peacekeeping and Atrocity Prevention*, Springer International Publishing Switzerland, 2015.

Doucet G. Mark, *Reforming 21st Century Peacekeeping Operations*, Routledge London and New York, 2018.

Dumitru Daniel, *Mecanisme instituționale ale Organizației Națiunilor Unite pentru soluționarea crizelor și conflictelor*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

Frunzeti Teodor, „Abordarea cuprinzătoare în gestionarea crizelor”, *Impact strategic* nr. 3/2012, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Seaman Kate, *The United Nations, Peacekeeping and Global Governance*, Routledge New York, 2016.

http://responsibilitytoprotect.org/ICISS_Report.pdf

<https://www.un.org>

<https://peacekeeping.un.org>

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GlobalTerrorismIndex2017.pdf>

<http://www.unhcr.org/5943e8a34.pdf>

http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf

<https://undocs.org/A/RES/60/288>

MODALITĂȚI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A SERVICIILOR DE CAMPANIE ÎN VEDEREA MOTIVĂRII RESURSEI UMANE DIN CADRUL UNEI BRIGĂZI MECANIZATE

WAYS TO IMPROVE CAMPAIGN SERVICES IN ORDER TO MOTIVATE HUMAN RESOURCES WITHIN A MECHANIZED BRIGADE

MOYENS DE RENDRE MEILLEURS LES SERVICES DE CAMPAGNE AFIN DE MOTIVER LES RESSOURCES HUMAINES D'UNE BRIGADE MÉCANISÉE

Cpt.drd. GrațIELA-Elena VOICILĂ*

Participarea militarilor români la misiuni în teatrele de operații internaționale a reprezentat un nou efort operațional național, odată cu intrarea României în NATO. Acordarea sprijinului logistic necesar contingentelor participante la misiuni se realizează în concordanță cu domeniile funcționale ale logisticii (aprovizionare, servicii de campanie, sprijinul pe durata ciclului de viață a materialelor și echipamentelor, mișcarea și transportul, mentenanța echipamentelor și domeniile conexe). Serviciile de campanie reprezintă un domeniu esențial în ceea ce privește motivarea resursei umane, întrucât el cuprinde nevoile primare ale fiecărui militar participant la operație. Arta motivării membrilor unei organizații în scopurile comune acesteia sau, altfel spus, abilitatea de a face alte persoane să muncească împreună cu tine și pentru tine este crucială în obținerea succesului și reprezintă, fără doar și poate, unul dintre principalele domenii de responsabilitate ale managerilor. Comandanții militari sunt permanent preocupați să identifice și să implementeze măsuri de modernizare a serviciilor de campanie astfel încât luptătorul să aibă acel confort fizic și psihic motivant, care să-l sprijine în îndeplinirea misiunii militare.

The participation of the Romanian military in missions in the theaters of international operations represented a new national operational effort implied by Romania's accession to NATO. The necessary logistical support is provided to contingents participating in missions in accordance with the functional areas of logistics (supply, field services, lifecycle support of materials and equipment, movement and transport, maintenance of equipment and related areas). Campaign services are a key area in terms of motivating human resources, as they cover the primary needs of each military participant in the operation. The art of motivating members of an organization for its common goals or in other words the ability to make other people work with you and for you is crucial to success and is, without a doubt, one of the main areas of responsibility of managers. Military commanders are constantly concerned with identifying and implementing modern measures to modernize field services so that the combatant has that motivating physical and mental comfort to support him/her in accomplishing the mission.

La participation de l'armée roumaine à des missions sur les théâtres d'opérations internationales représentait un nouvel effort opérationnel national dès l'entrée de la Roumanie dans l'OTAN. La logistique de support nécessaire est fournie aux contingents participant aux missions conformément aux domaines fonctionnels de la logistique (l'approvisionnement, les services de campagne, le support durant le cycle de vie des matériaux et des équipements, le mouvement et le transport, la maintenance des équipements et les domaines connexes). Les services de campagne sont un domaine clé en termes de motivation des ressources humaines, car ils couvrent les besoins primaires de chaque militaire participant à l'opération. La capacité de motiver les membres d'une organisation pour ses objectifs communs, ou en d'autres termes l'habileté de faire travailler d'autres personnes avec vous et pour vous est essentielle pour réaliser le succès et, sans aucun doute, est l'un des principaux domaines de responsabilité des dirigeants. Les commandants sont constamment préoccupés d'identifier et de mettre en œuvre des mesures pour moderniser les services de campagne, en assurant ainsi au combattant le bien-être des points de vue physique et mental qui puisse le soutenir à accomplir les missions militaires.

Cuvinte-cheie: servicii de campanie; motivare; resursă umană; brigadă mecanizată.

Keywords: campaign services; motivation; human resource; mechanized brigade.

Mots-clés: services de campagne; motivation; ressource humaine; brigade mécanisée.

*Baza 1 Logistică Teritorială „Carpatica”

e-mail: voicilagratiela@yahoo.com

În războiul modern, luptele nu se mai desfășoară după unele modele, tipare, reguli consacrate și impuse în virtutea experienței anterioare. Ele îmbracă, acum, forma unor scenarii, elaborate în funcție de fiecare situație în parte. Puține elemente, modalități și proceduri ale experienței trecute se mai folosesc, noul concept de planificare strategică și operativă oferă suficientă libertate în conceperea acțiunilor, șanse mari de reușită având acele variante care integrează cel mai potrivit mijloacele și resursele avute la dispoziție.

Conflictul armat actual se caracterizează printr-o mare dinamică, spațialitate, mobilitate și prin angajarea unor puternice și diversificate forțe, mijloace și sisteme militare atât în confruntarea directă, cât și în procesul de management al serviciilor de campanie. Aceste cerințe solicită, din partea forțelor de logistică, o bună stare de operativitate și o mare disponibilitate pentru asigurarea sprijinului logistic al forțelor luptătoare.

Măsurile întreprinse pentru modernizarea Armatei României au fost generate atât de nevoia internă privind funcționarea structurilor militare, cât și de cea a adaptării rapide la cerințele conflictului armat modern.

Asigurarea îndeplinirii unei misiuni/operații este realizată prin acțiunea comună a următorilor factori principali: informația, militarul și tehnica de luptă. Aceste elemente sunt esența definirii logisticii, fiind necesară eficientizarea lor prin asigurarea în permanență a ceea ce este necesar trupelor dislocate. Prin urmare, militarul, ca să se poată mișca și lupta, are nevoie de asigurarea necesităților de bază (hrană, echipare, condiții de odihnă, materiale de întreținere), iar tehnica militară (inclusiv armamentul) trebuie să aibă asigurate carburanții și muniția, dar și piesele de schimb, asistența tehnică și mijloacele de protecție.

În cadrul acestui material, voi prezenta aspecte ale serviciilor de campanie pe care le consider a fi esențiale și care necesită a fi analizate și îmbunătățite în vederea motivării resursei umane din cadrul unei brigăzi mecanizate.

Serviciile de campanie

Unul dintre obiectele de activitate al logisticii de consum/operațională, componentă a logisticii Armatei române, este reprezentat de executarea misiunilor în domeniul funcțional al logisticii: serviciile de campanie.

Asigurarea serviciilor de campanie reprezintă totalitatea acțiunilor întreprinse în vederea executării, „în principal, a următoarelor servicii logistice: cartiruirea, hrănirea și îmbăierea efectivelor, spălarea lenjeriei și curățarea echipamentului, dezinsecția, deratizarea, colectarea selectivă a deșeurilor, evacuarea deșeurilor și a resturilor menajere și serviciile funerare pentru personalul civil și militar”¹, cu folosirea eficientă a resurselor specifice. Din definiție, se poate observa faptul că, în cadrul serviciilor de campanie, sunt incluse serviciile de bază, acelea la care militarul nu poate renunța (cartiruire, echipare) și care sunt destinate satisfacerii unor nevoi primare (odihnă, hrană etc.).

Serviciile de campanie trebuie asigurate atât pentru forțele proprii participante în operație, cât și pentru personalul refugiat și prizonierii de război din zona de responsabilitate logistică.

La nivelul brigăzii mecanizate, serviciile de campanie se planifică pe baza Ordinului de sprijin logistic/anexei – sprijin logistic la Ordinul de operație/OPORD al diviziei – și se execută de către batalionul logistic, împreună cu celelalte unități/subunități de sprijin logistic specializate din compunerea brigăzii mecanizate, pe baza deciziei comandantului².

Studiind și analizând principalele prevederi în domeniu, se poate afirma că asigurarea serviciilor de campanie reprezintă acțiunile întreprinse de structurile de conducere ale brigăzii mecanizate pentru identificarea și repartizarea sarcinilor specifice fiecărui tip de serviciu de campanie structurilor de execuție logistică, în așa fel încât activitățile acestora să sprijine cât mai eficient îndeplinirea cu succes a misiunilor unei entități de tip brigadă mecanizată în operație.

Structurile de sprijin logistic din cadrul brigăzii mecanizate participă la îndeplinirea cu succes a misiunilor încredințate forțelor luptătoare prin asigurarea fără sincope și eficientă a serviciilor de campanie.

Specialiștii în domeniul militar au încercat realizarea unei ierarhii a serviciilor de campanie, însă experiența acumulată de-a lungul timpului în operațiile internaționale, desfășurate de militari ai Armatei române, a demonstrat că fiecare dintre ele are o importanță unică în menținerea moralului ridicat al trupelor, iar din punctul de vedere al importanței, nu pot fi ierarhizate.

Consider că este relevant, pentru demersul meu, să prezint succint modul de asigurare a serviciilor de campanie pe timpul desfășurării diferitelor tipuri de operații.

Pentru operațiile de stabilitate și operațiile de sprijin, dacă, inițial, serviciile de campanie se asigură de către structurile militare specializate, ulterior, acestea sunt oferite de contractorii civili sau prin intermediul Sprijinului Națiunii Gazdă. Pe timpul desfășurării acestor tipuri de operații, pot apărea solicitări de sprijin logistic la nivel întrunit.

În operațiile desfășurate în afara teritoriului național, conduse de NATO, serviciile de campanie pot fi asigurate atât prin forțe proprii, cât și cu sprijin multinațional. Sprijinul multinațional poate fi asigurat prin Sprijinul Națiunii Gazdă, națiunea lider, prin acorduri de cooperare între națiunile participante sau prin națiunea cu rol specializat.

În operațiile de apărare ale brigăzii mecanizate, activitățile de rutină ale serviciilor de campanie se execută pe perioade cu vizibilitate redusă sau pe timpul nopții. Structurile specifice de logistică sunt dispuse în aria de operații, în afara culoarelor de zbor ale aviației inamicului, cât mai în spate posibil, dar la o distanță care să permită asigurarea sprijinului unităților de manevră. Pentru a diminua vulnerabilitatea de detecție, la fiecare 72 de ore, se impune mutarea structurilor care asigură serviciile de campanie. În cadrul acestui tip de operații, este strict necesară colaborarea cu structurile de geniu în vederea dispunerii locațiilor structurilor pentru asigurarea serviciilor de campanie.

Serviciile de campanie în operațiile ofensive se execută în locații ascunse sau/și mascate și se realizează pe baza nevoilor anticipate ale fiecărei entități subordonate și vor fi materializate în schema de manevră a brigăzii mecanizate. Pe timpul desfășurării acestui tip de operații, toate serviciile de campanie, cu excepția serviciilor funerare, sunt suspendate temporar, până la finalizarea operației.

Pentru o mai bună înțelegere a domeniului, în continuare voi prezenta câteva aspecte teoretice privind asigurarea serviciilor de campanie.

Cartiruirea trupelor constă în totalitatea măsurilor și acțiunilor care se execută în scopul executării câmpăriei trupelor, asigurării cu construcții și instalații specifice, exploatarei, întreținerii și reparării construcțiilor și instalațiilor, pentru cazarea personalului în clădiri, corturi, adăposturi, vehicule speciale etc. Organele de conducere logistică

ale brigăzii mecanizate organizează cartiruirea trupelor în funcție de misiunea primită, de locul în dispozitivul operativ (de luptă), de timpul stabilit pentru staționare și de posibilitățile de cartiruire, în conformitate cu legislația în vigoare.

Cartiruirea trupelor se realizează folosind imobilele existente în zonă, indiferent de proprietar, însă se va avea în vedere ca proprietarilor, persoane fizice, să li se asigure spațiul separat strict necesar pentru locuit, hrană și igienă.

Pe timpul stării de mobilizare, de asediu, de urgență sau de război, proprietarii imobilelor sunt obligați, prin lege, să pună imobilele la dispoziția militarilor, cu titlu gratuit, când aceștia sau autoritățile administrației publice locale le solicită, indiferent de durata solicitată. Pe timpul „exercițiilor de mobilizare” și „concentrărilor”, cartiruirea sau cazarea în imobile proprietate privată dă dreptul proprietarului să încaseze o chirie, potrivit dispozițiilor legale.

Pentru cartiruirea trupelor, se formează grupuri de recunoaștere. Compunerea unui grup de recunoaștere este, în principiu, următoarea: șeful structurii logistice a mării unități, care este și șef al grupului de recunoaștere, un reprezentant de la fiecare subunitate, un reprezentant al organului teritorial de construcții militare sau un reprezentant al organului de cazare din garnizoană, precum și reprezentantul administrației publice locale.

Studiind și analizând legislația în vigoare în domeniu, identificăm printre misiunile grupului de recunoaștere următoarele:

- realizarea legăturilor cu administrația publică locală în vederea stabilirii situației fondului imobiliar utilizabil;
- identificarea imobilelor stabilite pentru satisfacerea nevoilor de cartiruire;
- verificarea capacităților de cartiruire a imobilelor stabilite;
- stabilirea imobilelor pentru instalarea comandamentelor;
- repartizarea spațiilor pe unități (subunități);
- stabilirea locurilor de amenajare a adăposturilor;
- stabilirea itinerarelor de afluire a trupelor;
- stabilirea zonei și itinerarelor de defluire, în cazul bombardării locurilor de cartiruire.

Activitatea de cartiruire a trupelor și problemele aferente acesteia constituie un element de importanță deosebită în operațiile multinaționale. Această

activitate este atributul modulului logistic, prin personalul specializat existent la nivelul „Forței”, și cuprinde totalitatea măsurilor care se întreprind pentru asigurarea contingentelor naționale cu spații pentru locuit și birouri, cu terenuri, instalații, pentru aprovizionarea cu materiale de resort, precum și pentru stingerea incendiilor.

La nivelul Forței, s-a înființat o echipă de specialiști, care are ca atribuții organizarea cartuirii efectivelor și care se ocupă de soluționarea eventualelor litigii care pot apărea între părțile contractante. În cadrul sistemului adoptat de NATO, responsabilitățile privind spațiile de cazare revin atât contingentelor, cât și organizației. Astfel, națiunile răspund de preluarea și folosirea bunurilor și proprietăților imobiliare ocupate de trupele proprii, iar NATO va prelua responsabilitățile de cazare pentru structurile de comandă înființate în teatrul de operații, precum și pentru contingentele la care finanțarea se execută în comun. Pentru spațiile de cazare atribuite contingentelor naționale, această activitate este asigurată de personalul specializat din cadrul contingentelor.

Specific operațiunilor conduse de NATO este faptul că activitatea de identificare a terenurilor necesare cazării contingentelor naționale revine, ca sarcină, personalului specializat de la comandamentul „Forței”, pe când contractarea propriu-zisă a spațiilor de cazare se execută de personalul specializat al contingentelor naționale.

La alegerea locurilor de cazare, se vor avea în vedere facilitățile pe care acestea vor trebui să le ofere, după cum urmează: condițiile necesare pentru exercitarea conducerii trupelor; acoperiri naturale, în care, cu minimum de efort, se vor putea amenaja adăposturi pentru tehnică, personal, unele locuri de depozitare; condițiile de lucru pentru personal; condiții necesare de odihnă a personalului, de desfășurare a activităților recreative, a activităților de întreținere și reparare a tehnicii din dotarea contingentului, de depozitare a materialelor introduse în teatrul de operații, de preparare și distribuție a hranei, de asigurare a apei potabile și de calitate, de realizare cu minimum de efort a împrejmuirilor necesare asigurării securității taberelor de dislocare; de evacuare rapidă și în ascuns a forțelor și mijloacelor, în caz de necesitate.

În anumite condiții, cazarea trupelor se va putea realiza (de regulă, pentru perioade scurte), în adăposturi mobile, puse la dispoziție de

comandamentul Forței, sub forma containerelor multifuncționale.

Cazarea trupelor se face, de regulă, în următoarele spații: clădiri închiriate, pentru observatorii militari care achită singuri contravaloarea chiriei; clădiri închiriate, pe baza unor acorduri încheiate cu autoritățile locale; terenuri concesionate, unde se pot construi spații de cazare, de tip nepermanent; tabere, unde vor fi instalate corturi sau construcții prefabricate (B-Hut-uri); variante diferite sau combinate ale opțiunilor amintite anterior.

Terenurile și proprietățile imobiliare vor fi retrocedate proprietarilor de drept la terminarea misiunii, după executarea eventualelor reparații necesare readucerii acestora la condițiile inițiale.

Hrănirea personalului din cadrul brigăzii mecanizate se execută cu respectarea întocmai a cantității și calității standardelor în vigoare, prevăzute în legislație, și reprezintă o modalitate de motivare a resursei umane, întrucât prin influența directă asupra stării de sănătate, se asigură menținerea unui nivel ridicat al moralului militarilor.

Atât pe timpul executării operației, cât și pe timpul pregătirii acesteia, asigurarea hranei pentru personalul brigăzii mecanizate se execută „în funcție de: stocurile de alimente; rolul, locul și misiunile unităților; posibilitățile de aprovizionare cu alimente; posibilitățile de preparare a hranei; posibilitățile de asigurare a apei”³ potabile pentru prepararea hranei și posibilitățile de transport/distribuție, astfel încât aceasta să ajungă la timp și în condiții igienice la militari.

În funcție de situația tactică în care se află unitățile din cadrul brigăzii mecanizate, se stabilește unul dintre următoarele regimuri de hrănire: normal (hrană caldă pentru trei mese în 24 de ore), „regim de hrănire de luptă”⁴ (cu rații de luptă – trei mese) și „regim de hrănire cu hrană rece”⁵ (hrană rece – trei mese zilnic, dar nu mai mult de 48 de ore). În perioada de pregătire a ofensivei, hrănirea se realizează în regim de hrană caldă, iar pe timpul desfășurării ofensivei, în regim de hrănire de luptă. Hrănirea răniților în cadrul raioanelor de dispunere a subunităților medicale din componența brigăzii mecanizate se realizează cu respectarea dietelor prescrise de medici, fără a depăși însă cantitățile de alimente prevăzute în instrucțiuni.

Asigurarea apei pentru prepararea hranei militarilor, pentru băut, igienă personală, nevoile

serviciului medical, dar și pentru nevoi menajere (spălarea veselei, spălarea lenjeriei, nevoile tehnice, respectiv, completarea plinurilor de lichid în instalațiile de răcire ale tehnicii) se poate realiza din următoarele surse: apele de suprafață, apele subterane, precipitații atmosferice, amenajările existente (fântâni, rețele de apă etc.). Procurarea apei reprezintă o problemă deosebit de complexă pentru organele de logistică ale unităților din compunerea brigăzii mecanizate.

Ținând cont de situația tactică pe timpul executării ofensivei, se poate realiza o rezervă de apă, iar la nevoie, aceasta se raționalizează. Pe timpul iernii, apa pentru nevoile personale ale militarilor se poate obține și din topirea zăpezii, reducându-se astfel nevoile de transport. De altfel, pe timp de iarnă, consumul apei de băut scade, în medie, cu 25-30%.

La aprovizionarea cu apă potabilă se vor folosi autocisternele aflate în dotare și cele rechiziționate pe plan local, precum și instalațiile de filtrare a apei din dotare. Pentru spălarea lenjeriei, completarea plinurilor de lichid în instalațiile de răcire, nu este necesar un grad crescut de potabilitate a apei și, de aceea, pentru executarea acestei activități, se pot folosi și surse de apă, de regulă, de suprafață și curgătoare, care să nu respecte un grad ridicat de potabilitate. În toate cazurile însă, este necesară verificarea de către organele de asistență medicală a calității apei din aceste surse, în vederea eliminării riscurilor pe care le implică deversarea în aceste ape a unor agenți chimici sau bacteriologici care pot produce diverse boli contagioase sau chiar decesul celor care folosesc acest produs.

Schimbarea lenjeriei militarilor din compunerea unității se execută, de regulă, săptămânal sau atunci când situația o impune, o dată la 10 zile. Lenjeria strânsă de la militari cu ocazia îmbăierii se spală prin intermediul operatorilor economici civili din zona de responsabilitate. În situațiile în care în zonă nu sunt spălătorii civile, se pot amenaja spălătorii lângă cursurile de apă, iar spălarea lenjeriei se execută cu personal pus la dispoziție de administrația publică locală, din zona de responsabilitate a brigăzii mecanizate.

În vederea evitării apariției bolilor și menținerii unei igiene corespunzătoare, este necesară schimbarea lenjeriei după efectuarea activității de îmbăiere.

Pe timpul ofensivei, îmbăierea efectivelor se va realiza pe durata staționării în raioanele de

concentrare în vederea pregătirii ofensivei sau după scoaterea unităților din luptă și introducerea lor în raioane de refacere a capacității de luptă, pentru completarea stocurilor de materiale, de tehnică și a personalului.

Îmbăierea se execută la băile din zonă sau la baia de campanie de la brigadă. Se pot folosi și instalații de duș și dezinfecție, aflate în subunitățile de protecție antichimică, sau băile amenajate provizoriu în raioanele de dispunere ale unităților/subunităților. Îmbăierea efectivelor se face în raport de situația tactică, de regulă, săptămânal sau cel puțin o dată la 10 zile.

În cazul efectuării îmbăierii la baia de campanie a brigăzii, planificarea se întocmește de ofițerul cu planificarea și se aprobă de șeful logisticii brigăzii. Unitățile ale căror efective execută îmbăierea sunt obligate să ia măsurile organizatorice necesare, astfel încât întregul efectiv să fie îmbăiat în timpul prevăzut.

În vederea menținerii sau creșterii moralului militarilor din cadrul brigăzii, se vor depune toate eforturile pentru asigurarea serviciilor de campanie, menționate anterior, la standardele igienico-sanitare, care se impun, la termenul și pe durata necesară, la o calitate superioară.

Serviciile funerare, potrivit legislației în vigoare, presupun „înhumarea militarilor decedați în zona de desfășurare a operațiilor, după evacuarea acestora de pe câmpul de luptă de către echipe aparținând formațiunilor necombatante, [...] cu asigurarea asistenței religioase corespunzătoare confesiunii de care aparțin, după ce au fost adunați, identificați și înregistrați”⁶. Lucrurile personale ale decedaților identificați se expediază familiilor acestora sau, în cazul militarilor decedați din rândul forțelor inamice, autorităților naționale abilitate. Locurile de înmormântare a militarilor decedați sunt marcate cu semne vizibile pe hărți sau pe planuri care intră în arhivele brigăzii mecanizate. Evacuarea decedaților din zona de operații a brigăzii mecanizate, pe timpul ofensivei, din mișcare, spre locul de proveniență a acestora se va face pe circuite de transport special destinate acestui scop.

În *Allied Joint Publication for Logistics/2018* este specificat ca, în fiecare stat membru al NATO, să existe prevederi legislative în care să se detalieze modul de organizare a serviciilor funerare.

Instrucțiunile din cadrul Armatei române prevăd sumar serviciile funerare, nefiind detaliat

modul de gestionare a militarilor decedați pe timpul desfășurării operațiilor. La nivelul Armatei României, nu există structuri specializate în servicii funerare. Din punctul meu de vedere, consider că este necesară reglementarea, la nivelul armatei, a serviciilor funerare, prin instrucțiuni clare care vor detalia modul de organizare și de gestionare a acestor servicii.

Serviciile de campanie, ca domeniu funcțional al logisticii, dețin un rol important în asigurarea moralului militarilor, întrucât ele reprezintă, de fapt, o mare parte dintre nevoile primare ale fiecărui individ.

Metode de motivare a militarilor

Motivarea personalului militar a avut, are și, cu certitudine, va avea un rol principal în fizionomia organizației militare. Cunoașterea stimulilor care dau rezultate remarcabile în motivarea resursei umane, precum și identificarea nivelului motivației vor face (așa după cum au făcut și în trecut), diferența dintre eșec și reușită.

Motivarea înseamnă „acțiunea de a motiva și rezultatul ei”⁷, care, transpusă în domeniul resurse umane, înseamnă a motiva oamenii în acțiunile lor. Dar nu înseamnă că răsplata financiară este primordială, importantă este și îmbunătățirea reprezentărilor sociale și mentale cu privire la organizația din care face parte un individ.

Potrivit psihologului american Abraham Maslow, creatorul ierarhiei nevoilor umane, la baza piramidei au fost așezate apa, hrana, temperatura relativ constantă a corpului (echiparea), igiena etc., adică nevoile specifice, cele mai puternice ale individului, fără de care acesta nu ar putea să se concentreze spre evoluție, asigurarea acestor nevoi ar trebui să reprezinte principala bază de motivare a personalului militar. Sunt mulți factori de care depinde nivelul de motivare al resursei umane în mediul militar, dar, cu certitudine, satisfacerea deplină a nevoilor situate la baza piramidei lui Maslow reprezintă factorii cu rol determinant în motivarea resursei umane militare. Asigurarea acestor nevoi primordiale ale individului își găsește aplicabilitatea în domeniul funcțional al logisticii, serviciile de campanie.

Într-o organizație, nevoile fiziologice sunt satisfăcute, de obicei, prin stimulente materiale și financiare adecvate, însă în mediul militar, pe lângă salariu, asigurarea acestora reprezintă

baza principală de motivare a personalului militar. Asigurarea acestor nevoi primordiale ale individului își găsește aplicabilitatea în domeniile funcționale ale logisticii. De aceea acestea, din punctul meu de vedere, ar trebui radiografiate și optimizate, astfel încât randamentul resursei umane să atingă cotele maxime.

În esență, în urma studierii teoriei lui Maslow, pot afirma că o necesitate satisfăcută nu mai reprezintă un factor de motivație, însă o necesitate de la baza piramidei (care este exercitată prin motivația extrinsecă) nesatisfăcută poate duce la mari dezechilibre în cadrul unei organizații. Satisfacerea normală a nevoilor este asociată cu diminuarea tensiunilor, iar neîmplinirea lor pune în pericol chiar existența și funcționarea organizației.

Coeziunea și solidaritatea dintre comandanți și trupe se întăresc zi de zi; sentimentul de încredere reciprocă este cel care îl ajută pe militar să se mențină în postul său de luptă, să reziste la senzațiile de izolare și pericol. Este sigur că, în apropiere de el, se află camarazii săi, care îndeplinesc aceeași misiune și care, la nevoie, îl vor ajuta. Comandanții trebuie să facă eforturi pentru a păstra contactul cu subordonații și pentru a-i informa cât mai bine, dar și pentru a le oferi asigurarea îndeplinirii nevoilor fiziologice la timp. Ordinele trebuie să fie bine explicate, cu toate detaliile privind legăturile, unitățile vecine, sprijinul etc. Astfel, militarul înțelege sensul acțiunii sale în mijlocul unei echipe, al unității din care face parte, pe care o apără și care, la rândul ei, îl protejează.

În activitățile curente, comandanții folosesc predominant motivarea intrinsecă și cea cognitivă (militarilor le place ceea ce fac, își sporesc cunoștințele, se simt realizați profesional etc.), dar se încearcă și motivarea afectivă, făcându-se eforturi pentru ca militarul să fie integrat cât mai bine în colectiv, să meargă cu plăcere la locul de muncă.

Orice activitate umană, indiferent de gradul de complexitate, necesită un anumit consum de energie. În principiu, energia necesară executării activității rezultă din oxidarea substanțelor alimentare în procesul metabolismului. Există un metabolism bazal, care reprezintă energia consumată pentru funcționarea organismului într-o unitate de timp, de regulă 24 de ore, și un metabolism de lucru, care reprezintă energia necesară executării diferitelor activități, cum ar fi mersul, exercițiile

cu arma, executarea lucrărilor genistice, aruncarea grenadelor de mână, dar și elaborarea unui material, redactarea unei concepții grafice, pentru o aplicație.

În vederea creării unui sistem motivațional solid, cu o puternică amprentă asupra moralului resursei umane, atât din punct de vedere profesional, cât și social, comandanții/șefii pot acționa în mai multe direcții, astfel:

- informarea subordonaților în permanență, astfel încât, în situații de incertitudine a evoluției unei misiuni, fiecare individ să fie conștient de situația structurii din care face parte, dar și a sa în cadrul acesteia;

- menținerea stării morale superioare, dobândite cu ocazia obținerii unor victorii în luptă/misiuni îndeplinite, și evitarea minimalizării lor, creându-se premisele acțiunii eficiente pentru îndeplinirea altor misiuni;

- valorificarea experienței profesionale și de viață a subordonaților, dar și a priceperilor, cunoștințelor și deprinderilor formate;

- sprijinirea subordonaților pentru a înțelege rolul și locul activităților pe care le desfășoară în ansamblul acțiunilor militare;

- asigurarea unui climat favorabil, fără stări conflictuale sau tensionale inutile, nejustificate și create artificial;

- motivarea militarilor prin încurajare și laudă;

- insuflarea în rândul subordonaților a mentalității de învingător și dezvoltarea acesteia;

- tratarea realistă a eșecurilor, fără a le amplifica sau minimaliza, și remedierea consecințelor prin soluțiilor optime de înlăturare a cauzelor;

- motivarea să fie corectă și direct proporțională cu complexitatea și dificultatea misiunilor încredințate, pentru a preveni apariția submotivării sau supramotivării;

- executarea activităților de control, sprijin și îndrumare după principiul eficienței raportului coercitiv – necoercitiv;

- crearea unor proceduri interne pentru activitățile care sunt legiferate succint;

- asigurarea nevoilor fiziologice, de la baza piramidei lui Maslow, la standarde ridicate și la timp.

În concluzie, pentru obținerea unor rezultate superioare și a unei eficiențe maxime în executarea misiunilor, comandanții trebuie să țină seama

de componenta motivațională. Realizarea și dezvoltarea unei motivații ridicate a militarilor conduc la optimizarea activităților, la crearea unui climat favorabil executării acțiunilor în echipă, dar și la armonizarea relațiilor interindividuale și la creșterea coeziunii dintre militari.

Concluzii

Câmpul de luptă, ca spațiu în care se confruntă părțile beligerante, înregistrează o evoluție continuă, determinată în mod hotărâtor de dezvoltarea, fără precedent, a concepțiilor generale care privesc desfășurarea războiului. Militarii vor trebui să fie pregătiți să execute o întreagă gamă de misiuni, cu caracter terestru sau aeropurtat, independent sau colectiv, întrunit sau combinat în compunerea unor forțe multinaționale, NATO sau UE, precum și sub mandat ONU, pe teritoriul național sau internațional, în orice zonă și pe orice continent, pentru apărarea țării sau a alianței, să lupte împotriva terorismului, să participe la acțiuni umanitare, precum și la promovarea valorilor păcii și stabilității internaționale în lume.

Așadar, pot afirma faptul că asigurarea serviciilor de campanie necesare militarilor solicită o atenție deosebită, din cauza condițiilor schimbătoare ale câmpului de luptă. Acestea trebuie să fie flexibile și să sprijine deciziile comandantului de brigadă.

Misiunea logisticii nu începe în teatrul de operații, ci în țară, încă din timpul pregătirii de bază (basic training) și se concretizează în luarea măsurilor care depind de compartimentul logistic, pentru a asigura militarii cu tot ceea ce le este necesar îndeplinirii cu succes a acțiunilor militare în teatrul de operații, și nu se termină în momentul părăsirii teatrului de operații, ci în momentul descărcării gestiunii, predării documentelor și materialelor în țară.

NOTE:

1 *** SMap 57 – *Doctrina logisticii întrunite a Armatei României*, București, 2020, p. 78.

2 *** *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, p. 3.

3 *Ibidem*, p. 35.

4 *Ibidem*.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*, p. 36.

7 <https://dexonline.ro/definitie/motivare>

BIBLIOGRAFIE

*** AJP-4 (A), *Aliat Joint Logistic Doctrine (NATO Standard), Original*, NATO Standardization Office, 2018.

*** *Carta albă a apărării* – Hotărârea nr. 12, din 11 aprilie 2016, „Monitorul Oficial”, Partea I, nr. 310, din 22 aprilie 2016.

*** *Concepția privind modernizarea managementului resurselor umane în Armata României*, București, 2005.

*** *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

*** FT-1 – *Doctrina operațiilor Forțelor Terestre*, București, 2006.

*** SMap 57 – *Doctrina logisticii întrunite a Armatei României*, București, 2020.

*** SMG/ L-1 – *Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

Duțu Petre ș.a., *Profesionalizarea Armatei României în contextul integrării în NATO*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, București, 2003.

Manolescu A., *Managementul resurselor umane*, Editura economică, București, 2003.

Rotaru A., Prodan A., *Managementul resurselor umane*, Editura Sedcom Libris, Iași, 1998.

Sutherland J., *The Battle Book*, Alexandria, Virginia, BYRRD Enterprise Inc., 2001.

<https://dexonline.ro/>

FLOTA INFERIOARĂ – UN RISC ASUMAT

THE INFERIOR FLEET – A RISK TAKEN

FLOTTE INFÉRIEURE – UN RISQUE CALCULÉ

Cdor.drd. Valentin-Marian TOMA*

În cadrul acestui articol, mi-am propus să realizez o analiză a două concepte, flota în existență și flota inferioară în acțiune, acestea având ca punct comun inferioritatea cantitativă și calitativă a forțelor și mijloacelor. În conflictele navale, flotele superioare cantitativ și calitativ beneficiază de un avantaj considerabil, în raport cu inamicul, fapt care, de cele mai multe ori, conduce la o rapidă neutralizare a forțelor navale inamice, la obținerea libertății de navigație în zona de operații și la îndeplinirea obiectivelor operative și strategice. Noutatea acestui articol este evidențiată prin analiza comparativă a exemplurilor prezentate, prin care sunt subliniate diferențele dintre cele două concepte, conturându-se ideea că o flotă inferioară poate acționa pe căile de comunicații ale inamicului, poate întârzia acțiunile acestuia pentru o perioadă scurtă de timp, dar fără un suport consistent din partea forțelor aeriene sau a unor forțe aliate, în cele din urmă, flota inferioară va pierde inițiativa și va fi înfrântă. Din analiza confruntărilor navale, reiese că foarte multe lupte și bătălii navale au avut loc în apropierea țărmului, de unde deducem rolul deosebit de important pe care îl au forțele aeriene și forțele terestre în sprijinul forțelor navale.

In the present article I set out to make an analysis of the concepts of current fleet and also of the inferior fleet in action, which have in common the quantitative and qualitative inferiority of forces and means. In naval conflicts the superior fleets quantitatively and qualitatively benefit from a considerable advantage in relation to the enemy. This advantage of the superior naval force, in most cases, leads to a rapid neutralization of the enemy naval forces, to the achievement of the freedom of navigation in the area of operations and to the fulfillment of the operative and strategic objectives. However, there is the possibility that an inferior naval force will avoid a decisive battle and the naval tactical actions it performs will greatly influence the conduct of events at sea. The novelty of this article is highlighted by the comparative analysis of the examples presented, which highlights the differences between the two concepts, so that the idea that an inferior fleet can act on the enemy's means of communication, can delay its actions for a short time, but without consistent support from the air force or allied forces, the inferior fleet will eventually lose the initiative and be defeated. Equipping ships of an inferior fleet with modern detection technique will qualitatively reduce the differences in a naval confrontation. The analysis of the naval confrontations shows that many naval battles and battles took place near the shore, from which we deduce the particularly important role that the air and ground forces have in supporting the naval forces.

Dans cet article, on a l'intention de réaliser une analyse de deux concepts, la flotte existante et la flotte inférieure en action, qui ont en commun l'infériorité quantitative et qualitative des forces et des moyens. Dans les conflits maritimes, les flottes supérieures en puissance et en prestige donnent un avantage considérable sur l'adversaire, ce qui conduit souvent à une neutralisation rapide des forces navales ennemies, à acquérir la liberté de navigation dans la zone d'opérations et à réaliser les objectifs opérationnels et stratégiques. La nouveauté de cet article est mise en valeur par l'analyse comparative des exemples présentés, qui met en évidence les différences entre les deux concepts, en soulignant l'idée qu'une flotte inférieure peut agir sur les voies de communication de l'adversaire, peut retarder ses actions pour une courte durée, mais sans un soutien constant des forces aériennes ou des forces alliées, la flotte inférieure finira par perdre l'initiative et elle sera vaincue. L'analyse des confrontations navales montre que de nombreuses guerres et batailles navales se sont déroulées près du rivage, d'où l'on déduit le rôle particulièrement important des forces aériennes et terrestres dans le soutien des forces navales.

Cuvinte-cheie: flotă inferioară; flotă în existență; flotă inferioară în acțiune; acțiuni tactice navale.

Keywords: inferior fleet; current fleet; inferior fleet in action; naval tactical actions.

Mots-clés: flotte inférieure; flotte existante; flotte inférieure en puissance; actions tactiques maritimes.

***Forțele Navale Române**

e-mail: valentintomita@yahoo.com

În cadrul acestui articol, mi-am propus să analizez două concepte care înglobează aspecte doctrinare și acționale, care au legătură cu modul de exprimare a puterii maritime, conceptul *flotă în existență* și conceptul *flotă inferioară în acțiune*. Ambele concepte sunt specifice unei flote inferioare, deoarece consider că, deși sunt dezvoltate de puteri navale cu posibilități de exprimare limitate, între cele două concepte sunt diferențe semnificative.

Noutatea acestui demers constă în faptul că, în urma unei analize comparative privind *modus operandi* al unor flote și prevederi doctrinare în diferite școli de gândire, vor fi identificate acele diferențe.

Pentru acest demers, am considerat, ca ipoteză de cercetare, faptul că aplicarea conceptului de flotă inferioară de către o națiune cu ieșire la mare este potrivită doar pentru o scurtă perioadă de transformare a puterii navale și de adaptare la noile amenințări de securitate din regiunea respectivă. Pentru validarea ipotezei de cercetare, mi-am propus două direcții de cercetare, în care doresc să realizez o delimitare a celor două concepte și să identific implicațiile privind exprimarea puterii maritime prin aplicarea celor două concepte de către state cu interese maritime.

Am constatat faptul că fiecare stat cu acces la mare sau la ocean a fost nevoit, de-a lungul timpului, să-și dezvolte puterea navală, în scopul protecției navelor comerciale proprii, apărării litoralului propriu împotriva unei agresiuni dinspre mare sau în scopul cuceririi de noi teritorii. Dimensiunile flotelor și capacitățile dezvoltate diferă, în funcție de interesele maritime ale fiecărei națiuni. De regulă, națiunile cu o economie dezvoltată au reușit să-și consolideze și puterea navală, astfel încât să le fie protejate interesele maritime în diferite părți ale globului pământesc.

Afirmarea unei națiuni ca putere navală implică foarte multe investiții în nave, tehnică de luptă, facilități portuare, baze de pregătire, șantieri navale, învățământ de marină, participări la exerciții navale naționale sau internaționale sau la operații navale în cadrul unor alianțe ori coaliții.

În foarte multe cazuri, națiuni cu acces la mare sau la ocean, din considerente în special economice, nu dezvoltă puterea navală în ritmul evoluției tehnologice, stabilirea arhitecturii flotelor făcându-se în funcție de spațiul maritim de apărut și de situația mediului de securitate din regiune. De

regulă, aceste flote sunt inferioare cantitativ și de cele mai multe ori și calitativ, în raport cu națiunile dominante din regiune.

O flotă inferioară nu are foarte multe opțiuni de exprimare și de aceea trebuie să găsească soluții, în urma unor analize amănunțite ale situației din regiune și ale potențialilor inamici, pentru a îndeplini misiunile încredințate.

Este evident că o flotă inferioară reprezintă un risc într-o confruntare navală, dar prin posibilitățile de manevră, foc și dotări tehnologice, poate evita o luptă decisivă și poate influența în mod decisiv cursul de acțiune al inamicului naval.

În continuare, voi prezenta unele particularități ale conceptelor de flotă în existență și flotă inferioară în acțiune și voi evidenția diferențele dintre aceste două concepte.

Delimitări conceptuale

Conceptul de *flotă în existență* este foarte apropiat de conceptul de *flotă inferioară în acțiune*, având o rădăcină comună, și anume inferioritatea cantităților de forțe și mijloace avute la dispoziție, în raport cu inamicul.

Este foarte puțin probabil ca o flotă inferioară să obțină și să mențină controlul mării, dar prin acțiunile tactice navale, pe care le poate executa, poate reprezenta un pericol pentru inamic, poate determina oprirea inamicului pe un aliniament și pierderea inițiativei acestuia pentru moment. O flotă inferioară are nevoie să-și îmbunătățească continuu capacitățile, pentru a fi în măsură să reacționeze prompt, în situația unei amenințări navale sau aeriene.

Conceptul *flotă în existență* și conceptul *flotă inferioară în acțiune* sunt, de regulă, dezvoltate de puterile navale mici în confruntările cu marile puteri navale. Cele mai multe confruntări s-au desfășurat în apropierea litoralului, unde puterea navală inferioară a beneficiat de avantajul configurației coastei, adâncimilor și acoperirii cu foc a acțiunilor proprii.

În funcție de strategia aleasă, o flotă inferioară poate fi implicată activ în acțiuni de luptă specifice luptei de gherilă (lovește și fugi), astfel aplicându-se conceptul de flotă inferioară în acțiune.

Conceptul de *flotă în existență* se aplică de către o putere navală prin menținerea forțelor navale într-un loc sigur, ferite de acțiunile inamicului până la terminarea conflictului sau până la un moment

dat, când vor fi îndeplinite condițiile angajării în luptă, după primirea unor întăriri, astfel încât să poată executa acțiuni tactice navale împotriva inamicului.

În continuare, voi prezenta câteva exemple relevante privind modul în care au fost aplicate conceptele de *flotă în existență* și *flotă inferioară în acțiune* în diferite confruntări navale.

Modalități de exprimare a conceptului *flotă în existență*

Pentru analiza conceptului de flotă în existență, am ales două exemple relevante pentru modul de acțiune al unor puteri navale pe timpul unui conflict.

Primul exemplu este modul de acțiune al forțelor navale argentinene pe timpul războiului din Falkland.

În perioada 2 aprilie-14 iunie 1982, a avut loc conflictul dintre Argentina și Marea Britanie, conflict izbucnit în urma invaziei insulelor engleze Falkland de către forțe armate argentinene. Flota argentiniană a participat la conflict printr-o forță navală compusă din 1 portavion, 1 crucișător, 6 distrugătoare, 2 submarine clasice, 1 navă transport amfibiu, 5 nave de patrulare, 3 corvete, 10 nave auxiliare și 15 nave comerciale. De partea cealaltă, Forța de Intervenție engleză participă cu 5 submarine nucleare, 2 portavioane, 10 fregate T-21, 4 fregate T-22, 4 fregate Leander, 7 distrugătoare, 2 nave de asalt, 3 nave de patrulare, 2 nave spital, 4 nave dragoare, 40 de nave auxiliare și 10 nave de desant.

În fața unei astfel de forțe navale, marina argentiniană încearcă un atac surpriză. Atacul nu reușește, iar distrugătorul argentinian General Belgrano este scufundat. Se decide retragerea navelor argentinene în apele teritoriale, de unde au încercat sporadic, fără succes, spargerea blocadei navale, constituită de englezi.

Astfel, Argentina nu a riscat pierderea navelor de luptă în confruntări directe, dar aplicând această strategie, nu a fost în măsură să ajute forțele argentinene debarcate pe insulele Falkland. Adoptând această atitudine pasivă, s-a aplicat conceptul flotei în existență, probabil și prin prisma diferențelor foarte mari cantitative și tehnologice dintre cele două forțe navale oponente.

Al doilea exemplu este reprezentat de modul de acțiune al forțelor navale iugoslave pe timpul operației Allied Force.

Operația Allied Force a reprezentat răspunsul NATO pentru punerea în aplicare a rezoluției Consiliului de securitate al ONU nr. 1199, din 23 septembrie 1998, pe fondul acțiunilor militare sârbe împotriva albanezilor din regiunea Kosovo.

La data de 24 martie 1999 forțele NATO au atacat Iugoslavia. Operația Allied Force s-a desfășurat din 24 martie până la 11 iunie și a inclus folosirea a 1.000 de aeronave de la bazele din Italia și de pe portavioanele dislocate în Marea Adriatică. Desfășurarea operației a mai presupus lansarea de Tomahawk de pe nave și submarine. Forțele navale participante la operația Allied Force au avut misiunea de a monitoriza spațiul aerian și naval al Iugoslaviei în prima fază și, ulterior, lansarea rachetelor de croazieră Tomahawk, pentru a lovi obiective de pe teritoriul Iugoslaviei.

Forțele NATO dislocate în Marea Adriatică au fost impresionante. Astfel că SUA au dislocat portavionul USS Theodore Roosevelt, nave de asalt amfibiu (USS Nassau, USS Pensacola, USS Nashville), crucișătoarele (USS Philippine Sea, USS Vella Gulf; USS Leyte Gulf), distrugătoarele (USS Thorn, USS Gonzales, USS Nicholson, USS Ross, USS Peterson), submarinele nucleare (USS Miami, USS Norfolk, USS Albuquerque, USS Boise). Marea Britanie a participat cu portavionul Invincible, cu fregatele (HMS Somerset, HMS Iron Duke, HMS Newcastle), cu submarinul HMS Splendid. Franța a participat cu portavionul Foch și două fregate, Italia a dislocat portavionul Giuseppe Garibaldi, două fregate și un submarin, iar Germania a dislocat o fregată.

Forțele Navale iugoslave dislocate în portul Kotor (MunteNegru) aveau în componere 10 submarine clasice, 4 fregate, 16 nave purtătoare de rachete, 15 nave torpiloare, 8 vânătoare de mine, 6 nave dragoare, 15 nave de desant, majoritatea de proveniență rusească, aflate într-o stare avansată de uzură fizică și morală.

Cu toate că existau posibile opțiuni de răspuns pe mare, decidenții iugoslavi au hotărât să nu folosească în luptă forțele navale, astfel că forțele navale ale aliaților au acționat nestingherite în Marea Adriatică.

Probabil că decidenții iugoslavi și-au concentrat efortul într-o singură direcție: supraviețuirea forțelor navale¹.

Neimplicarea forțelor navale iugoslave în acțiuni tactice navale pe timpul operației Allied Force conduce oarecum la două concluzii.

Prima concluzie este că s-a conștientizat diferența uriașă cantitativă și calitativă dintre cele două forțe navale și nu s-a dorit încercarea dezvoltării unor acțiuni tactice navale, sortite eșecului și, cel mai probabil, soldate cu pierderi de tehnică și personal.

Cea de-a doua concluzie se referă la necesitatea menținerii în viață a flotei iugoslave pentru a avea opțiuni de răspuns, în cazul unor dispute cu forțe navale ale țărilor din regiune cu care Iugoslavia a avut divergențe.

Modalități de exprimare a conceptului flotă inferioară

În majoritatea confruntărilor navale dintre forțele beligerante, au fost diferențe în ceea ce privește cantitatea de forțe și mijloace avute la dispoziție. În cele mai multe cazuri, una dintre părți este în inferioritate, ca număr de nave sau tehnologic. Rolul unei flote, chiar dacă este inferioară, este de a acționa și de a folosi toate tacticile posibile pentru a realiza obiectivele tactice încredințate.

Conceptul de flotă inferioară în acțiune își trage originea din strategia adoptată de Lordul Amiral Torrington, în iunie 1960, când acesta, fiind la comanda unei flote engleze, a decis să nu angajeze decisiv flota franceză, superioară din punctul de vedere al numărului de nave. El și-a dispus forțele din subordine, la data de 26 iunie 1960, în apropierea coastei engleze și a solicitat forțe în sprijin. Guvernul englez nu a aprobat suplimentarea de forțe și ordinul a fost să angajeze o luptă navală în condițiile date.

În cele din urmă, lupta navală a avut loc la data de 30 iunie 1960, a fost o înfrângere așteptată a flotei engleze, sub numele de înfrângerea de la Beachy Head, dar a avut ca efect stoparea invaziei franceze².

Rezultatul luptei a fost o victorie de nivel tactic, pentru flota franceză, victorie insuficientă pentru realizarea obiectivului strategic, de a debarca la litoralul englez, din cauza pierderilor suferite pe timpul luptei navale.

Un alt exemplu în care o flotă inferioară prin acțiunile tactice de luptă executate a reușit să îndeplinească un obiectiv strategic este reprezentat de marina irakiană pe timpul primului război din Golful Persic. După invadarea Kuweitului în anul 1990, forțele navale irakiene au realizat un sistem complex de apărare a litoralului prin executarea

intensivă a acțiunilor de plantare a barajelor de mine în Golful Persic, de-a lungul coastelor irakiene și kuweitiene. Concepția strategică de apărare a litoralului împotriva coaliției multinaționale a fost de a duce un război pe aliniamente, consolidate din timp. Astfel, forțele navale ale Irakului au lansat, timp de cinci luni, peste 1.300 de mine în șase baraje, formând un arc de cerc la o distanță de 150 de mile marine față de granița kuweitiană. S-au lansat baraje de mine costiere și baraje de mine împotriva acțiunilor de desant. În aceste condiții, dragajul s-a dovedit a fi o necesitate încă din primele zile ale conflictului dintre Irak și Forța Multinațională, constituită în jurul SUA, pentru eliberarea Kuweitului. Unități dragoare din SUA, Marea Britanie, Franța și Belgia au fost dislocate în Golful Persic, s-a executat dragaj și cu elicopterele, dar toate acțiunile de dragaj executate nu au reușit să preîntâmpine avarierea navei de desant portelicopter Tripoli. Prin acțiunile de minare, executate de forțele navale irakiene, s-a stânjenit manevra navelor Forței Multinaționale în Golful Persic, au fost avariate mai multe nave aparținând Forței Multinaționale, iar obiectivul strategic de a împiedica desantul amfibiu a fost îndeplinit. Modul de acțiune al forțelor navale irakiene a demonstrat că, pentru îndeplinirea obiectivelor de nivel strategic și operativ, este nevoie ca acțiunile tactice de luptă să aibă succes³.

Se poate spune că flota inferioară în acțiune se bazează pe strategia de a evita o luptă decisivă împotriva unui inamic superior și prin acțiunile tactice de luptă pe care le execută, împiedică obținerea de către inamic a controlului absolut al mării.

Principalele metode de acțiune folosite de flota inferioară în acțiune, de regulă, sunt atacurile și raidurile executate prin surprindere, cu scopul de crea cât mai multe pierderi inamicului⁴.

Conceptele de flotă în existență și flotă inferioară în acțiune pot fi determinate de inferioritatea cantității de forțe și mijloace, de lipsa de inițiativă, de situația tactică la nivelul teatrului de operații sau din considerații politice.

Implicații privind exprimarea puterii navale prin aplicarea conceptelor doctrinare flotă în existență și flotă inferioară

În general, prin evitarea unei lupte decisive, flota inferioară își menține capacitățile pentru

a acționa la momentul oportun astfel încât să contribuie eficient la realizarea obiectivelor de nivel operativ și strategic.

De-a lungul timpului, flotele inferioare au executat acțiuni tactice navale cu rezultate pozitive prin atacuri, executate prin surprindere asupra unor obiective de la litoralul inamic, sau prin atacuri pe liniile de comunicații ale inamicului. Condițiile de succes pentru o flotă inferioară sunt strâns legate de poziția geografică, de potențialul de luptă, de voința puternică de a lupta și de modul de acțiune al inamicului.

Prin acțiunile tactice de luptă executate, o flotă inferioară poate întârzia acțiunile inamicului, determină desfășurarea pe mare de către inamic a mai multor forțe și în funcție de pierderile inamicului, poate determina modificarea concepției de acțiune a inamicului.

Trebuie înțeles faptul că, pentru a acționa eficient și a avea succes în încercarea de a slăbi puterea de luptă a inamicului, o flotă inferioară nu trebuie să fie cu mult inferioară inamicului. O flotă inferioară are nevoie de capacități de luptă în mediul aerian, la suprafața apei și sub suprafața apei, pentru a acționa coordonat și eficient împotriva unui inamic superior.

De regulă, pe timp de pace dimensionarea unei flote este determinată de situația geostrategică din regiune, de lungimea litoralului, de dezvoltarea economică și de interesele maritime ale statului. Dimensionarea flotei pe timp de pace reprezintă un bun indicator asupra modului în care vor fi realizate obiectivele de nivel operativ și strategic pe timp de război.

Personal, consider că, pentru a acționa cu succes, flota inferioară are nevoie de capacități în special în domeniul aerian și naval, de baze de dislocare bine apărate, de o imagine maritimă integrată a zonei de operații, de o poziționare avantajoasă a forțelor, în raport cu inamicul și de o concepție de acțiune realistă.

Sunt puține cazurile în care o flotă inferioară a desfășurat acțiuni tactice de luptă la distanță mare de țarm. Un astfel de exemplu poate fi modul de acțiune al flotei americane înainte de bătălia de la Midway. Pe timpul cât au navigat către Midway, amiralul Chester Nimitz, comandantul forțelor navale americane din Pacificul de Nord, a ordonat forțelor din subordine să execute numai acțiuni tactice navale de uzură și să nu se angajeze în acțiuni de luptă decisive cu forțele navale japoneze,

în scopul evitării expunerii crucișătoarelor și portavioanelor⁵. Trebuie admis faptul că flota navală americană nu era cu mult inferioară flotei japoneze.

În cele mai multe cazuri, flota inferioară acționează în apropierea litoralului propriu, iar acțiunile de luptă se fac, de regulă, întrunit cu forțele aeriene și cu forțele terestre.

Atunci când flota inferioară acționează în apropierea litoralului propriu, cel mai probabil, obiectivul strategic este de a nu permite inamicului să execute o debarcare amfibie la litoral. Pentru a crește șansele de succes, flota inferioară trebuie să acționeze de pe poziții care pot fi acoperite de forțele aeriene sau de forțele terestre. Acționând astfel, este posibil ca flota inferioară să determine inamicul să nu execute un atac direct, ci să execute o serie de manevre și acțiuni de luptă, ceea ce ar conduce la o uzură mai mare a forțelor inamice, la amânarea debarcării la litoral și la obținerea timpului necesar pentru suplimentarea forțelor proprii în zona de operații.

Particularizând pentru Marea Neagră, mare semiînchisă, admitem că Federația Rusă și Turcia dispun de forțe navale mult superioare celorlalte state riverane Mării Negre. De asemenea, lungimea litoralului celor două țări reprezintă mai mult de jumătate din litoralul total al Mării Negre. Celelalte state riverane Mării Negre, România, Bulgaria, Georgia și Ucraina, s-au poziționat, de-a lungul timpului, pe diferite poziții, în funcție de regimurile politice. După căderea regimurilor comuniste, România și Bulgaria au trecut printr-o serie de transformări politice, economice și militare în vederea aderării la alianța NATO (North Atlantic Treaty Organization), obiectiv realizat cu succes în anul 2004.

După dezmembrarea Uniunii Sovietice, în anul 1991, țările nou formate, riverane Mării Negre, Ucraina și Georgia, și-au manifestat permanent dorința de a se alătura Alianței Nord-Atlantice, dar demersurile lor au fost sistematic stopate de acțiunile directe sau indirecte ale Federației Ruse. Cele două state nu au reușit să-și dezvolte flotele de nave într-un mod competitiv și poate că și din această cauză au suferit înfrângeri dureroase în confruntarea cu flota mult mai puternică a Federației Ruse, în Marea Neagră.

Confruntarea dintre flota Federației Ruse și flota Republicii Georgia, din august 2008, s-a

tranzat foarte rapid în favoarea Federației Ruse. Astfel, pe fondul tensiunilor politice și diplomatice dintre Georgia și Federația Rusă, la data de 7 august 2008 armata georgiană trece în starea GATA DE LUPTĂ. La data izbucnirii conflictului, forțele navale georgiene aveau în componere 181 de ofițeri, 200 de maiștri militari și subofițeri, 114 soldați și 36 de civili⁶. Navele din componerea forțelor navale georgiene, în număr de 21 de nave mici din diferite clase și tipuri de nave, de proveniență sovietică, uzate fizic și moral, se aflau în două baze navale din porturile Poti și Batumi. Gruparea navală rusă, numită DATORIA, avea în componere crucișătorul Moskva, navă comandant, un distrugător, trei nave de luptă antisubmarin, două nave purtătoare de rachete, trei nave de desant, o navă de război electronic, o navă de transport maritim și un remorcher. Gruparea navală rusă a beneficiat și de un puternic suport aerian, format din avioane de vânătoare bombardament. Misiunea oficială a grupării ruse a fost de a sprijini forțele terestre proprii angajate în conflict și de a executa transportul refugiaților ruși din zona de conflict. Ulterior, misiunea a fost schimbată în „sprijinul forțelor terestre pentru scoaterea trupelor georgiene din Osetia de Sud și Abhazia și apoi distrugerea capacității militare georgiene în totalitate”⁷.

Forțele navale georgiene, angajate pentru a intercepta gruparea navală rusă, au fost compuse din cinci nave rapide de suprafață, echipate cu rachete navă-navă. Gruparea navală rusă a deschis focul asupra navelor georgiene, scufundând două dintre ele. Celelalte nave georgiene au luat drum către porturile proprii, unde câteva zile mai târziu, au fost scufundate de forțele speciale ruse.

În urma acestor acțiuni ale Federației Ruse, Georgia a rămas fără nave de luptă, Garda de Coastă fiind singura care, prin acțiuni de patrulare, asigura apărarea intereselor maritime.

Anexarea ilegală de către Federația Rusă a peninsulei Crimeea și preluarea prin forță a navelor de luptă ucrainene din portul Sevastopol au consolidat poziția Federației Ruse la Marea Neagră. Federația Rusă și-a poziționat în peninsula Crimeea capacități aeriene ofensive, prin care își poate proiecta puterea în întregul bazin al Mării Negre. Strategia navală a Federației Ruse este de a înzestra Flota Mării Negre cu noi tipuri de nave, echipate cu rachete de croazieră împotriva țintelor terestre sau cu rachete navă-navă de generație

nouă, pentru a fi în măsură să-și proiecteze puterea navală și în Marea Mediterană.

Până la războiul ruso-georgian, pericolul unei agresiuni de tip militar convențional în Marea Neagră era puțin probabil, dar acum, zonele de conflict local din Ucraina, Abhazia, Osetia de Sud și chiar Transnistria creează insecuritate în regiunea Mării Negre⁸.

România, chiar dacă este membră a NATO, trebuie să fie pregătită ca, prin Forțele Navale Române, să răspundă eficient potențialelor amenințări în special în zona de responsabilitate. Forțele Navale Române trec printr-un amplu proces de transformare, prin care se vizează realizarea unor capacități de luptă în măsură să răspundă provocărilor mediului de securitate din bazinul Mării Negre. Se pune accent pe obținerea și menținerea interoperabilității tehnice și a modului de acțiune cu navele partenere aparținând statelor membre ale NATO și UE.

Nu trebuie uitat faptul că Forțele Navale Române, cu toate că dețin capacități de luptă în mediul aerian, la suprafața apei și sub suprafața apei, dispun în mare parte de nave a căror durată de viață a depășit 20 de ani și se impune o atenție deosebită pentru achiziționarea de nave și de tehnică de generație nouă care să răspundă în mod eficient amenințărilor existente în mediul de securitate.

România are o flotă inferioară cantitativ și calitativ, în comparație cu flota Federației Ruse și Turciei, dar statutul de membru al NATO, alături de Turcia și Bulgaria, conferă siguranță în apărarea intereselor navale.

Concluzii

Din exemplele prezentate, se deduce că flota inferioară nu se poate angaja într-o luptă decisivă. În funcție de capacitățile de care dispune și de capacitățile și intensitatea acțiunilor inamicului, flota inferioară trebuie să găsească oportunități de acțiune într-un spațiu și timp limitat astfel încât să obțină victorii tactice în încercarea de a contribui la realizarea obiectivelor de nivel operativ și strategic.

S-a demonstrat, în majoritatea cazurilor prezentate, că o flotă inferioară nu poate obține controlul mării, ci doar poate executa acțiuni specifice pentru interzicerea mării sau pentru limitarea pătrunderii inamicului într-un anumit spațiu maritim.

Pentru a acționa eficient, o flotă inferioară nu trebuie să fie cu mult inferioară flotei inamice. Are nevoie de capacități de luptă în mediul de luptă aerian, la suprafața apei și sub suprafața apei, pentru a determina inamicul să folosească tot mai multe resurse în încercarea de a-și atinge obiectivele.

Acționând pe principiul „lovește și fugi”, flota inferioară poate obține victorii sporadice, de moral, și poate produce inamicului pierderi de tehnică și vieți omenești, care îi afectează imaginea și credibilitatea.

Descoperirile tehnologice de ultimă generație, radare, sistemele complexe de armament de mare precizie, tehnologia vehiculelor fără pilot, dezvoltarea vectorilor de lovire de la distanță tind să reducă diferențele dintre o flotă inferioară și un inamic superior, în special în apropierea litoralului. În completarea acestei afirmații, flota inferioară are nevoie de suportul forțelor aeriene și chiar al forțelor terestre pentru a fi în măsură să acționeze eficient un timp cât mai îndelungat.

Din analiza celor două concepte, pot să afirm că s-a validat ipoteza de cercetare enunțată la începutul acestui articol. Aplicarea conceptului de flotă inferioară este potrivită cât timp forțele navale se află în perioada de transformare, prelungirea sau permanentizarea acestui concept reprezentând un risc asumat.

S-a demonstrat că flota inferioară nu este în măsură să acționeze eficient o perioadă lungă de timp și orice pierdere de tehnică și personal îi diminuează considerabil puterea de luptă.

Dotarea navelor cu tehnică modernă și îmbunătățirea continuă a capacităților în toate mediile de luptă sunt esențiale pentru un răspuns eficient la orice amenințare a mediului de securitate.

În general, flota unui stat reprezintă opțiunea principală de răspuns, în cazul unui conflict naval și din acest punct de vedere, arhitectura unei flote este determinată, în general, de factorul economic, de poziționarea geografică, de mediul de securitate din regiune și de interesele maritime ale statului.

NOTE:

1 Cam. (r) prof.univ.dr. Marius Hanganu, „Evenimente majore cu influențe asupra acțiunilor forțelor Marinei Militare – criza din Kosovo 1999”, *Revista Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2000, p. 138.

2 Adrian Filip, *Puterea Navală – componentă a geopoliticii maritime și universale; Atlantism vs. Eurasianism*, Editura SINTECH, Craiova, 2013, p. 179.

3 Florin Nistor, *Să redescoperim arta operativă maritimă*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017, p. 83.

4 Milan Vego, *Maritime Strategy and Sea Denial*, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2019, p. 279.

5 Geoffrey Till, *Sea Power a guide for the twenty-first century*, Third Edition, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2013, p. 196.

6 Cornel Marinescu, Florin Nistor, Liviu Coman, *Crizele caucaziene, mizele energetice, și securitatea în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013, p. 55.

7 *Ibidem*, p. 57.

8 Lucian Valeriu Scipanov, *Proiecția Puterii Maritime – soluție la consolidarea securității regionale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018, p. 134.

BIBLIOGRAFIE

Filip Adrian *Puterea Navală – componentă a geopoliticii maritime și universale; Atlantism vs. Eurasianism*, Editura SINTECH, Craiova, 2013.

Cam. (r) prof.univ.dr. Hanganu Marius, „Evenimente majore cu influențe asupra acțiunilor forțelor Marinei Militare – criza din Kosovo 1999”, *Revista Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2000.

Marinescu Cornel, Nistor Florin, Coman Liviu, *Crizele caucaziene, mizele energetice, și securitatea în zona extinsă a Mării Negre*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2013.

Nistor Florin, *Să redescoperim arta operativă maritimă*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017.

Scipanov Lucian Valeriu, *Proiecția Puterii Maritime – soluție la consolidarea securității regionale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2018.

Till Geoffrey, *Sea Power a guide for the twenty first century*, Third Edition, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2013.

Vego Milan, *Maritime Strategy and Sea Denial*, Routledge Taylor & Francis Group, London and New York, 2019.

ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI ROMÂNEȘTI CU ACQUIS-UL NATO ȘI AL UE ÎN DOMENIUL POLITICILOR DE SECURITATE ȘI APĂRARE

*HARMONIZATION OF ROMANIAN LEGISLATION
WITH THE NATO AND EU ACQUIS
IN THE FIELD OF SECURITY AND DEFENCE POLICIES*

*HARMONISATION DE LA LÉGISLATION ROUMAINE
AVEC L'ACQUIS DE L'OTAN ET DE L'UE
DANS LE DOMAINE DES POLITIQUES DE SÉCURITÉ ET DE DÉFENSE*

Drd. Otilia CARAZĂ (LEHACI)*

Aderarea României la Alianța Nord-Atlantică și la Uniunea Europeană a presupus un lung proces de negociere și de armonizare legislativă la nivel național. Pentru România, calitatea de membru al celor două organisme reprezintă un reper esențial în privința modalităților de proiectare a viziunii naționale referitoare la securitatea națională și regională, marcat de continuitate strategică. În acest context, România s-a manifestat activ și deschis în materie de armonizare legislativă în tot acest timp care a trecut de la aderare, urmărind cu prioritate valorizarea poziționării noastre geografice. Alături de beneficiile incontestabile pe care calitatea de membru al NATO și UE le induce la nivelul societății, aceasta introduce și vulnerabilități, astfel că asigurarea unei armonizări a legislației naționale cu acquis-ul comunitar trebuie să constituie o preocupare majoră, permanentă a tuturor factorilor implicați, mai ales la nivel instituțional, unde se concentrează responsabilitatea elaborării și aplicării de politici coerente în domeniu.

Romania's accession to the North Atlantic Alliance and the European Union involved a long process of negotiation and legislative harmonization at the national level. For Romania, the membership to the two organizations represents an essential landmark in terms of ways of designing the national vision on national and regional security, marked by strategic continuity. In this context, Romania has been active and open in terms of legislative harmonization throughout all this time that has passed since accession, with a priority to enhance our geographical position. In addition to the undeniable benefits that NATO and EU membership bring to society, it also introduces vulnerabilities, so ensuring that national legislation is harmonized with the acquis communautaire must be a major, ongoing concern for all stakeholders, especially at the institutional level, where the responsibility for the elaboration and application of coherent policies in the field is concentrated.

L'adhésion de la Roumanie à l'Alliance de l'Atlantique Nord et à l'Union européenne a nécessité un long processus de négociation et d'harmonisation législative au niveau national. Pour la Roumanie, l'adhésion aux deux organes représente un point de référence essentiel pour les modalités de conception de la vision nationale de la sécurité nationale et régionale, marqué par la continuité stratégique. Dans ce contexte, la Roumanie, pendant toute cette période depuis l'adhésion, s'est fait connaître activement et ouvertement en termes d'harmonisation législative, en mettant l'accent principalement sur la valorisation de sa localisation géographique. Outre les avantages indéniables que l'adhésion à l'OTAN et à l'UE apporte à la société, elle suppose également des vulnérabilités, de sorte que le processus d'harmonisation de la législation nationale avec l'acquis communautaire doit être une préoccupation majeure et permanente de tous les acteurs impliqués, en particulier au niveau institutionnel, à qui incombe la responsabilité de l'élaboration et de l'application de politiques cohérentes en la matière.

Cuvinte-cheie: legislație; acquis; politici; securitate; apărare.

Keywords: legislation; acquis; politics; security; defence.

Mots-clés: législation; acquis; politiques; sécurité; défense.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: otilia.lehaci@gmail.com

Pentru oricare stat național, armonizarea legislației naționale cu cea a alianțelor din care face parte trebuie să reprezinte un deziderat, prin care contribuie la definirea și menținerea unui mediu de securitate sigur, cu un înalt grad de siguranță și de încredere. Adaptarea cadrului normativ și instituțional la dinamica amenințărilor, stabilirea și aplicarea unor cerințe minimale de securitate pentru infrastructurile naționale, asigurarea rezilienței acestora și dezvoltarea cooperării în plan național și internațional devin, astfel, o condiție obligatorie.

Dezvoltarea unui mediu de securitate dinamic, bazat pe interoperabilitate și servicii specifice societății mileniului trei, cât și asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor și a intereselor de securitate națională, într-un cadru legal adecvat sunt, de asemenea, o condiție de la care plecăm. Din această perspectivă, de multe ori, se resimte necesitatea dezvoltării culturii de securitate în rândul cetățenilor, adesea insuficient informați în legătură cu potențialele riscuri, dar și cu soluțiile de contracarare a acestora. Realizarea unei culturi de securitate are la bază principii de armonizare legislativă și principii de coordonare a planurilor de acțiune destinate asigurării securității, prin cooperare între toate entitățile implicate atât din mediul public, cât și din cel privat, prin prioritizarea securizării infrastructurilor naționale și prin diseminarea informațiilor, a expertizei și a bunelor practici.

În abordarea materialului, se pornește de la definirea termenului de „acquis”, care provine din limba franceză și care înseamnă „ceea ce s-a dobândit”. În contextul analizat, termenul „acquis comunitar” desemnează totalitatea drepturilor și obligațiilor comune care decurg din statutul de stat membru al Uniunii Europene sau al Alianței Nord-Atlantice, incluzând, pe lângă tratate, și actele adoptate de instituțiile UE și NATO¹.

Spre exemplu, în concordanță cu Hotărârea nr. 1367, din 20 decembrie 2000, a Guvernului României, publicată în Monitorul Oficial nr. 30, din 17 ianuarie 2001, prin *acquis comunitar* înțelegem faptul că:

- legislația primară include tratatele Comunităților cu toate modificările și completările ulterioare și reprezintă cadrul constituțional al Uniunii Europene, respectiv: dispozițiile Tratatului instituind Comunitățile Europene, semnat la 25 martie 1957, la Roma, și ale Tratatului privind

Uniunea Europeană, semnat la 7 februarie 1992, la Maastricht, ambele republicate în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. C 340, din 10 noiembrie 1997, precum și ale oricăror alte tratate care le vor modifica și completa pe acestea până la data la care tratatul pentru aderarea României la Uniunea Europeană a intrat în vigoare;

- legislația secundară cuprinde toate actele juridice comunitare (directive, regulamente, decizii, recomandări, avize etc.), adoptate de instituțiile comunitare în temeiul tratatelor, respectiv:

- regulamentele, directivele și deciziile emise de instituțiile Uniunii Europene, ca acte cu putere obligatorie, precum și celelalte acte, adoptate de instituțiile Uniunii Europene, cum ar fi: declarații, rezoluții, strategii comune, acțiuni comune, poziții comune, concluzii, decizii-cadru, rezoluții și altele de acest fel;

- convențiile multilaterale, deschise numai statelor membre ale Uniunii Europene, precum și cele deschise unui număr mai mare de state la care statele membre ale Uniunii Europene și, după caz, Comisia Europeană sunt părți, desemnate ca atare de către acestea din urmă ca făcând parte din *acquis*;

- jurisprudența Curții de Justiție a Comunităților Europene;

- acordul european, instituind o asocieră între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la 1 februarie 1993, la Bruxelles, și ratificat de România prin Legea nr. 20/1993².

Este necesar să precizez faptul că, întrucât toate limbile statelor membre sunt limbi oficiale ale Uniunii Europene, traducerea *acquis*-ului comunitar în limbile acestor state este una dintre obligațiile asumate de fiecare din acestea³.

Chiar dacă termenul face referire, în special, la ansamblul de măsuri convenite la nivelul Uniunii, apreciez că acesta poate fi extrapolat și la nivel NATO, având în vedere conținutul documentelor de aderare și nevoia armonizării legislative la nivelul Alianței. Așadar, *acquis*-ul poate fi definit ca fiind un ansamblu de măsuri, convenite între NATO/UE și fiecare țară candidată la aderare, care are ca scop stabilirea unei consultanțe speciale, pentru ca acestea să adopte, cu costuri minime, spectrul de reguli și legi după care se administrează NATO sau UE⁴. Plecând de la realitățile mediului geopolitic actual, dificil și extrem de agitat, NATO și Europa

încearcă să țină o strânsă colaborare, în privința atât a securității interne și apărării fiecărui stat, cât și a securității externe a Uniunii/Aliației⁵.

Cu prilejul diferitor întâlniri la nivel înalt, precum și a ultimelor summituri organizate, liderii UE și NATO au decis să acorde o importanță deosebită și un nou impuls securității externe a alianțelor încheiate, precum și apărării europene și mondiale prin consolidarea cooperării statelor membre în acest domeniu. Respectându-se aceste angajamente, liderii celor două organizații mondiale au adoptat o serie de decizii, în care:

- s-a aprobat un *plan de punere în aplicare* a standardelor și modelelor de administrare și de gestionare a securității și apărării la nivelul uniunilor;

- a fost acceptată propunerea UE cu privire la *planul de acțiune european în domeniul apărării*;

- s-au solicitat acțiuni rapide pentru *intensificarea cooperării în domeniul securității și apărării între NATO și UE*⁶.

În ceea ce privește măsurile concrete de stimulare a cooperării în domeniul securității și apărării, la nivel european, în decembrie 2016, Consiliul European a aprobat *Planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea*.

Planul de punere în aplicare stabilește calea de urmat pentru dezvoltarea politicii UE de securitate și apărare. Pe baza Strategiei globale a Uniunii, documentul de punere în aplicare se axează pe trei priorități strategice majore:

- răspunsul la conflictele și crizele externe;
- consolidarea capacităților partenerilor;
- protecția UE și a cetățenilor acesteia⁷.

Figura 1 Nivelul de ambiție al UE privind securitatea și apărarea⁸

Printre măsurile concrete care vizează îndeplinirea acestor obiective, se numără:

- lansarea unui *proces anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD)* pentru consolidarea cooperării în domeniul apărării între statele membre;

- stabilirea unei *cooperări structurate permanente (PESCO)* pentru a consolida cooperarea în domeniul apărării între statele membre care doresc să meargă mai departe în această cooperare;

- instituirea unei *capabilități militare de planificare și conducere (MPCC)* pentru îmbunătățirea structurilor de gestionare a crizelor;

- consolidarea *setului de instrumente de răspuns rapid al UE*, inclusiv a *grupurilor tactice de luptă ale UE* și a capabilităților civile⁹.

Din păcate, de multe ori s-a constatat că birocratizarea instituțiilor și absența unei coerențe în informare cu privire la sectorul de apărare al Uniunii fac comunicarea dificilă. Prin procesul anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD), s-ar oferi o mai bună imagine de ansamblu la nivelul UE a cheltuielilor pentru apărare, a investițiilor naționale și a eforturilor de cercetare în domeniu. Revizuirea ar spori transparența și vizibilitatea politică a capabilităților de apărare europene, aducând, de asemenea, o gamă largă de beneficii, printre care se numără:

- o mai bună *identificare a deficitelor*;
- o mai profundă *cooperare în domeniul apărării*;
- o abordare mai bună și mai coerentă a *planificării cheltuielilor pentru apărare*¹⁰.

În urma unor consultări succesive, la 25 iunie 2018 Consiliul a aprobat *catalogul progreselor 2018*, evaluând deficiturile în materie de capabilități și obiectivele care trebuie realizate.

În materie de cooperare structurată permanentă, aceasta a fost abordată pentru prima dată în Tratatul de la Lisabona, care prevede că un grup de state membre își poate consolida cooperarea în domeniul apărării prin stabilirea unei cooperări structurate permanente (PESCO)¹¹.

În acest context, la 22 iunie 2017 liderii UE au convenit să lanseze o cooperare structurată permanentă pentru a consolida securitatea și apărarea Europei, urmând ca, la 11 decembrie 2017, Consiliul să adopte o decizie de stabilire a PESCO. Toate statele membre ale UE participă la PESCO, cu excepția a trei țări (Danemarca, Malta și Regatul Unit, cea din urmă ieșind din Uniune la finalul anului 2019). Statele membre participante

au convenit asupra unei liste inițiale de 17 proiecte, care urmează a fi întreprinse în cadrul PESCO, fiind vizate proiecte în domenii, precum: formarea; dezvoltarea capacităților; disponibilitatea operațională în sectorul apărării. Aceste proiecte inițiale au fost adoptate formal de Consiliu la 6 martie 2018, iar în aceeași zi, Consiliul a adoptat o foaie de parcurs pentru punerea în aplicare a PESCO¹².

La 25 iunie 2018 Consiliul a adoptat *norme de guvernare* pentru proiecte în cadrul PESCO, iar la 19 noiembrie 2018 Consiliul a adoptat un al doilea set de 17 proiecte, astfel încât numărul total de proiecte a ajuns la 34. Acestea din urmă vizează domenii, precum formarea, dezvoltarea capacităților și disponibilitatea operațională pe uscat, pe mare și în aer, precum și apărarea cibernetică¹³.

Îmbunătățirea structurilor de gestionare a crizelor a fost stabilită pentru prima oară la 8 iunie 2017, când Consiliul a convenit asupra instituirii unei capacități militare de planificare și conducere (MPCC) în cadrul Statului Major al Uniunii Europene, dorindu-se îmbunătățirea capacității UE de a reacționa într-un mod mai rapid, mai eficace și mai coerent. Această capacitate este responsabilă, la nivel strategic, pentru planificarea operațională și conducerea misiunilor militare PSAC neexecutive¹⁴.

Grupurile tactice de luptă ale UE sunt unul dintre instrumentele pe care Uniunea le are la dispoziție pentru a răspunde rapid la crize și conflicte. Acestea sunt, sau ar trebui să fie, forțe militare care pot fi desfășurate rapid la fața locului. Deși grupurile tactice de luptă au fost create în 2005, acestea nu au fost niciodată desfășurate, din cauza obstacolelor politice, tehnice și financiare. Din acest motiv, în vederea consolidării capacităților de răspuns rapid ale Uniunii, liderii acesteia au convenit, la 22 iunie 2017, ca desfășurarea grupurilor tactice de luptă să reprezinte un cost comun, și finanțarea grupurilor tactice de luptă să fie gestionată la nivelul UE prin mecanismul Athena în permanență¹⁵. România s-a angajat, încă de la început, la configurarea grupurilor, inițial prin două participări. Contribuția la apărarea colectivă este reafirmată și în anul 2020, prin includerea în Carta Albă a Apărării a prevederilor privind: operaționalizarea cu prioritate a pachetului unic de forțe asumat; asigurarea capacităților asumate pentru Forța de Răspuns a NATO (NRF), Inițiativa

NATO de Reacție Rapidă (NRI) și *Grupurile tactice de luptă ale Uniunii Europene (EUBG)*¹⁶.

Chiar dacă, la nivelul Uniunii Europene, se lucrează la dezvoltarea capacităților civile și la îmbunătățirea capacității de reacție pentru gestionarea civilă a crizelor, inclusiv prin posibila creare a unei capacități de reacție centrale¹⁷, la momentul scrierii prezentului articol, lumea se află într-o criză pandemică (COVID-19), în care mai multe state europene pun sub semnul întrebării capacitatea de reacție a Uniunii, dar și sprijinul reciproc dintre statele membre, deși, în cele din urmă, sâmburii spiritului civic au început să apară.

În materie de armonizare legislativă cu acquis-ul NATO și UE, la nivel național, România a avut și trebuie să aibă în vedere tripticul România – NATO – UE, ca o relație indisolubilă și ca o sursă generatoare de securitate pentru o țară aflată la frontiera celor două entități, printr-o abordare realistă și prin conștientizarea, la nivel european, a riscurilor și oportunităților existente. De asemenea, în mecanismul de construcție legislativă, statul român trebuie să promoveze în permanență extinderea spațiului de prosperitate, democrație, securitate și predictibilitate în vecinătatea sa.

Așadar, plecând de la ideea indisolubilității relației România – NATO – UE, în prezenta abordare este necesar să avem în vedere relația de cooperare UE – NATO. Instituită în urmă cu mai bine de 15 ani, aceasta a dus la dezvoltarea unei game largi de instrumente care oferă o securitate sporită cetățenilor din Europa și nu numai¹⁸. Relativ recent, la 10 iulie 2018, UE și NATO au semnat o nouă declarație comună, prin care stabilesc o viziune comună asupra felului în care UE și NATO vor acționa împreună împotriva amenințărilor comune la adresa securității. Plecând de la amenințările contemporane, cooperarea dintre UE și NATO se concentrează asupra unor domenii sensibile, precum: mobilitatea militară; securitatea cibernetică; amenințările hibride; combaterea terorismului ori mai noul conflict cu geometrie variabilă, concept care începe să prindă contur în analizele gânditorilor militari. Noua declarație comună evidențiază faptul că eforturile recente ale UE, de intensificare a cooperării în domeniul apărării și al securității, consolidează securitatea transatlantică: „Salutăm eforturile UE de îmbunătățire a securității și a apărării europene pentru a proteja mai bine Uniunea și cetățenii

acesteia și pentru a contribui la pace și stabilitate în vecinătate și nu numai. Cooperarea structurată permanentă și Fondul european de apărare contribuie la îndeplinirea acestor obiective¹⁹.

Având drept obiectiv comun consolidarea cooperării dintre UE și NATO în șapte domenii strategice, declarația comună privind cooperarea UE – NATO abordează:

- amenințările hibride;
- cooperarea operațională, inclusiv aspectele maritime;
- securitatea cibernetică;
- capacitățile de apărare;
- industria și cercetarea;
- exercițiile coordonate;
- consolidarea capacităților²⁰.

Fragmentarea pieței europene de apărare, duplicarea costisitoare a capacităților militare sau cooperarea industrială insuficientă și lipsa interoperabilității au condus, în multe situații, către utilizare în mod ineficient a bugetelor alocate, deși, în urma semnării declarației comune a celor două mari organizații, s-a stabilit un plan comun de acțiune în domeniul apărării și s-au investit sume generoase. Pentru a soluționa aceste probleme, Planul de acțiune în domeniul apărării a fost revizuit permanent, vizând, în special, stimularea eficienței în materie de costuri a cheltuielilor pentru apărare, îmbunătățirea cooperării în domeniul apărării sau construirea unei baze industriale mai puternice²¹. Avem însă și consecințe pozitive, care au fost prinse în plan, acesta fiind orientat spre trei acțiuni-cheie, necesare contextului actual politico-economic:

- instituirea unui fond de apărare;
- încurajarea investițiilor în industria apărării;
- consolidarea pieței unice a apărării²².

Pentru a răspunde oportun provocărilor actuale de securitate, la nivel național, în acord cu acquis-ul NATO și al UE în domeniul politicilor de securitate și apărare, s-a acționat pe mai multe paliere, din care apreciez ca fiind cele mai importante următoarele:

- în palierul bugetar, prin alocarea a 2% din PIB pentru sectorul de apărare, concretizat prima dată prin Legea nr. 6/2017, Legea bugetului de stat pe anul 2017;

- în domeniul achizițiilor, prin includerea în pachetele de achiziții a ofertelor ”offset”, cu excepția contractelor atribuite de un guvern altui guvern, acolo unde România are interese strategice (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 189/2002, cu modificările și completările ulterioare);

- în domeniul organizării, prin înființarea unor comandamente naționale (Comandamentul Forțelor pentru Operații Speciale și Comandamentul Apărării Cibernetică, ca urmare a deciziilor luate în cadrul Summitului NATO, din 2016, de la Varșovia) și a unor comandamente multinaționale, dispuse pe teritoriul României (Comandamentul Corpului Multinațional Sud-Est, Comandamentul Multinațional de Divizie Sud-Est sau Comandamentul Brigăzii Multinaționale Sud-Est).

Toate aceste măsuri întreprinse la nivel național reflectă preocuparea factorilor decidenți ai României pentru armonizarea cu NATO și UE atât în domeniul legislativ, cât și în materie de politici de securitate și apărare, demonstrând continuitate strategică, alături de cele două organizații. Totodată, necesitatea creșterii capacității operaționale a Armatei, alături de un management corespunzător al resurselor de apărare pot contribui semnificativ la revitalizarea industriei naționale de apărare, în context aliat, astfel încât să putem reacționa oportun și interinstituțional, în contextul amenințărilor actuale.

Nevoia unei acțiuni conjugate derivă și din Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 („Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări”), care identifică NATO și UE ca principalii vectori de promovare a stabilității și securității pentru România, având în vedere că România este un stat aflat pe flancul estic al NATO și la frontiera estică a Uniunii Europene. Ambele organizații și-au dovedit capacitatea de a-și îndeplini eficient obiectivele, care vizează asigurarea securității și prosperității economice a statelor membre, demonstrând, totodată, un potențial strategic solid de adaptare permanentă la evoluțiile mediului de securitate²³.

În concluzie, plecând de la necesitatea cunoașterii pe scară largă a riscurilor și amenințărilor derivate din actualul context geopolitic, precum și a modului de prevenire și contracarare a acestora, se impune o acțiune sinergică a statelor membre ale UE și NATO, dar care reclamă o comunicare și o cooperare eficientă între actorii specifici în acest domeniu, inclusiv în materie legislativă. Ca stat de frontieră atât pentru NATO, cât și pentru UE, prin conștientizarea riscurilor și amenințărilor existente, România a promovat în permanență, în

cadrul politicilor de securitate și apărare, extinderea spațiului de prosperitate, democrație, securitate și predictibilitate în vecinătatea sa. Prin urmare, fie că vorbim de UE, fie că vorbim de NATO, armonizarea legislației românești cu acquis-ul comunitar din domeniul securității și apărării este un proces continuu, în care sunt implicate toate elementele puterilor legislative și executive românești. În funcție de tipul actului european, mecanismul de implementare este diferit, dar finalitatea este aceeași, respectiv punerea în aplicare, cu respectarea legislației românești, a respectivului act.

NOTE:

1 Cristina Elena Popa, *Dreptul românesc față în față cu dreptul internațional al investițiilor străine. Misiunea implicării dreptului european*, Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, <http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/123456789/1148/15-POPA%20Cristina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, accesat la 01.11.2020.

2 *** HG nr. 1367, din 20 decembrie 2000, privind constituirea și funcționarea grupului de lucru pentru studierea concordanței dispozițiilor și principiilor Constituției României cu acquis-ul comunitar, în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană, art. 1.

3 *** Regulamentul (CE) nr. 662/2009 al Parlamentului European și al Consiliului, din 13 iulie 2009, de stabilire a unei proceduri pentru negocierea și încheierea acordurilor dintre statele membre și țări terțe privind anumite aspecte referitoare la legea aplicabilă obligațiilor contractuale și necontractuale, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/662/oj>, accesat la 01.11.2020.

4 *** *A Dictionary of Law*, Oxford University Press, 2018, <https://www.oxfordreference.com/search?q=Acquis&se=arch&Btn=Search&isQuickSearch=true>, accesat la 01.11.2020.

5 *** *Operational Analysis and Defence Planning, NATO Communication and Information Agency*, <https://www.ncia.nato.int/what-we-do/operational-analysis-defence-planning.html>, accesat la 01.11.2020.

6 *** *Strategia globală a UE: planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/eu-global-strategy/>, accesat la 01.11.2020.

7 *** *Strategia globală a UE: planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/eu-global-strategy/>, accesat la 01.11.2020.

8 *Ibidem*.

9 *** *Fișa informativă privind planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea (SEAE)*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/defence-security/>, accesat la 01.11.2020.

10 *Ibidem*.

11 *** *Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene*, Lisabona, 13 decembrie 2007, art. 28.

12 *** *Strategia globală a UE: planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/eu-global-strategy/>,

<https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/eu-global-strategy/>, accesat la 01.11.2020.

13 *Ibidem*.

14 *Ibidem*.

15 Ina Raluca Tomescu, *European Union cooperation in the field of security and defence*, în *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series Supplement*, No. 1/2019, Târgu Jiu, 2019, p. 82.

16 *** *Carta Albă a Apărării*, București, 2020, p. 26.

17 *** *Fișa informativă privind planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea (SEAE)*, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/defence-security/>, accesat la 01.11.2020.

18 *** *Declarația comună privind cooperarea UE-NATO*, Varșovia, Polonia, 8-9 iulie 2016, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/defence-security/>, accesat la 01.11.2020.

19 *** *Declarația comună privind cooperarea UE-NATO*, Bruxelles, 10 iulie 2018, <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/defence-security/>, accesat la 01.11.2020.

20 *Ibidem*.

21 *Raportul referitor la procesul anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD)*, Agenția Europeană de Apărare, Bruxelles, 20 noiembrie 2020, https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/press/card/press-release---card-report_ro.pdf, accesat la 21.11.2020.

22 *Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Programul european de dezvoltare industrială în domeniul apărării”*, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, Bruxelles, 11 aprilie 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52017AE3593>, accesat la 01.11.2020.

23 *** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024 – „Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări”*, București, 2020, p. 21.

BIBLIOGRAFIE

*** *Carta Albă a Apărării*, București, 2020.

*** HG nr. 1367, din 20 decembrie 2000, privind constituirea și funcționarea grupului de lucru pentru studierea concordanței dispozițiilor și principiilor Constituției României cu acquis-ul comunitar, în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană.

*** *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, București, 2020.

*** *Regulamentul (CE) nr. 662/2009 al Parlamentului European și al Consiliului, din 13 iulie 2009, de stabilire a unei proceduri pentru negocierea și încheierea acordurilor dintre statele membre și țări terțe privind anumite aspecte referitoare la legea aplicabilă obligațiilor contractuale și necontractuale*, Bruxelles, 2009.

*** *A Dictionary of Law*, Oxford University Press, 2018.

*** *Operational Analysis and Defence Planning, NATO Communication and Information Agency*, Brussels, 2020.

*** *Strategia globală a UE: planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea*, Bruxelles, 2016.

*** *Fișa informativă privind planul de punere în aplicare privind securitatea și apărarea (SEAE)*, Bruxelles, 2018.

*** *Declarația comună privind cooperarea UE – NATO*, Bruxelles, 10 iulie 2018.

*** *Declarația comună privind cooperarea UE – NATO*, Varșovia, Polonia, 8-9 iulie 2016.

*** *Tratatul de la Lisabona*, Lisabona, 13 decembrie 2007.

*** *Raportul referitor la procesul anual coordonat de revizuire privind apărarea (CARD)*, Agenția Europeană de Apărare, Bruxelles, 20 noiembrie 2020.

*** *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, Bruxelles, 11 aprilie 2018.

Popa Cristina Elena, *Dreptul românesc față în față cu dreptul internațional al investițiilor străine. Misiunea implicării dreptului european*, Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române, <http://www.nos.iem.ro/bitstream/handle/123456789/1148/15-POPA%20Cristina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tomescu Ina Raluca, "European Union cooperation in the field of security and defence", *Letter and Social Science Series Supplement*, No. 1/2019, Târgu Jiu, 2019.

PROVOCĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII SOCIETALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CHALLENGES REGARDING SOCIETAL SECURITY IN THE EUROPEAN UNION

DÉFIS EN MATIÈRE DE SÉCURITÉ SOCIÉTALE POUR L'UNION EUROPÉENNE

Col.prof.univ.dr Filofteia REPEZ*
Drd. Delia-Mihaela MARINESCU**

Securitatea societală se referă, în esență, la durabilitatea modelelor tradiționale de limbă, cultură, tradiții, religie, identitate națională, în condiții acceptabile pentru evoluție. Uniunea Europeană este atât un spațiu în care trăiesc peste 430 de milioane de locuitori (nativi, minorități, imigranți), cât și un spațiu al multor culturi și al manifestării securității societale. Consolidarea rezilienței statale și societale în interiorul UE și în vecinătate contribuie la diminuarea și stoparea diverselor amenințări la adresa securității. La consolidarea rezilienței societale contribuie în mod hotărâtor eforturile politice naționale pentru reducerea vulnerabilităților, favorizarea pluralismului, conviețuirii și respectului, precum și aprofundarea relațiilor cu minoritățile naționale, cu populațiile indigene și cu imigranții. Prin articolul prezent, dorim să scoatem în evidență aspecte teoretice ale securității societale, în general, dar și unele provocări la adresa securității societale în Uniunea Europeană.

Societal security essentially refers to the sustainability of traditional models of language, culture, traditions, religion, and national identity, under acceptable conditions for evolution. The European Union is both a space inhabited by over 430 million inhabitants (natives, minorities, immigrants) and a space of many cultures and the manifestation of societal security. Strengthening state and societal resilience within the EU and in the neighborhood helps to reduce and stop various security threats. National political efforts to reduce vulnerabilities, foster pluralism, coexistence and respect, as well as deepen relations with national minorities, indigenous peoples and immigrants, make a decisive contribution to strengthening societal resilience. Through this article we want to highlight theoretical aspects of societal security, but also some challenges to social security in the European Union.

La sécurité sociétale vise essentiellement la continuité des modèles traditionnels de langue, de culture, de traditions, de religion et d'identité nationale dans des conditions d'évolution acceptables. L'Union européenne est à la fois un espace où vivent plus de 430 millions de personnes (autochtones, minorités, immigrants) et un espace de nombreuses cultures et de manifestation de la sécurité sociétale. Le renforcement de la résilience sociétale et des États au sein de l'UE et dans le voisinage permet de réduire et d'arrêter diverses menaces à la sécurité. Les efforts politiques nationaux pour réduire les vulnérabilités, soutenir le pluralisme, la coexistence et le respect, ainsi que pour approfondir les relations avec les minorités nationales, les peuples autochtones et les immigrants contribuent de manière décisive au renforcement de la résilience sociétale. Cet article met en évidence des aspects théoriques de la sécurité sociétale, mais aussi certains défis en matière de sécurité sociétale pour l'Union européenne.

Cuvinte-cheie: securitate societală; Uniunea Europeană; identitate; amenințări; vulnerabilități; migrație.

Keywords: societal security; European Union; identity; threats; vulnerabilities; migration.

Mots-clés: sécurité sociétale; l'Union européenne; identité; menaces; vulnérabilités; migration.

***Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: filofteiarepez@yahoo.com

****Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: delia.marinescu@ymail.com

Scurtă prezentare teoretică a conceptului de securitate societală

Conceptul *securitate societală* a apărut pentru prima dată în deja bine-cunoscuta carte *Popoarele, statele și teama. Problema securității naționale în relațiile internaționale*, scrisă de Barry Buzan.

De la începutul anilor '90, Barry Buzan, împreună cu Ole Wæver, cu Jaap de Wilde și cu alți colaboratori au reinventat și au reinterpretat acest concept, transformând securitatea societală într-o piatră de temelie conceptuală a Școlii de la Copenhaga. Până la sfârșitul deceniului '90, în cadrul acestei școli au fost dezvoltate și alte concepte suplimentare, iar conceptul securității societale își pierduse o parte din locul central; cu toate acestea, rămâne conceptul cel mai inovator al Școlii de la Copenhaga¹.

Conform Școlii de la Copenhaga, „securitatea societală se referă la capacitatea percepută a unei comunități de a supraviețui, adică la durabilitatea modelelor tradiționale de limbă, cultură, tradiții, religie, identitate națională, în condiții acceptabile pentru evoluție”². Din această definiție, se deduc cele două dimensiuni ale securității societale: dimensiunea obiectivă, care se referă la păstrarea marcărilor de grup, precum limba și obiceiurile, și dimensiunea subiectivă, care se referă la supraviețuirea comunității, ca loc de identificare pentru membrii săi.

Preocupările de securitate există la toate nivelurile sistemului internațional și interacționează cu percepțiile de securitate din alte sectoare, fie constructiv, fie distructiv, dar important de menționat este faptul că ascensiunea securității societale în cadrul studiilor de securitate a avut rădăcini atât intraștiințifice, cât și extraștiințifice în conflictele etnice, predominante după Războiul Rece (în special cele din Europa)³.

Obiectul de referință al securității sociale nu este statul, ci „orice fel de grupuri mai mari (...); în actualul sistem mondial, obiectele de referință din sistemul societal cele mai importante sunt: triburile; castele; clanurile; națiunile și unitățile etnice, similar națiunilor, numite minorități; civilizațiile, religiile și rasa”⁴.

Conceptul organizator în sectorul societal este identitatea. „Insecuritatea societală există atunci când comunitățile de orice fel definesc o evoluție sau o potențialitate ca pe o amenințare la supraviețuirea lor ca [entități] comunitate”⁵.

Potrivit clasificării realizate de Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wilde, cel mai des întâlnite

amenințări la adresa securității societale sunt⁶: *migrația* – poporul X este invadat sau diluat de influxuri ale poporului Y, comunitatea X nu va mai fi ce a fost, din cauza faptului că populația va fi alcătuită din alți oameni, adică identitatea Y este schimbată de o transformare în alcătuirea populației; *competiția orizontală* – deși încă există X oameni care trăiesc acolo, aceștia se vor schimba, din cauza influenței culturale și lingvistice, generate de extinderea culturii vecinilor Y; *competiția verticală* – oamenii vor înceta să se vadă pe ei înșiși ca X, pentru că există un proiect integrator (precum UE etc.) sau unul secesionist regionalist (precum Québec, Catalonia etc.), care îi împinge fie spre identități mai largi, fie spre unele mai înguste; *depopularea* – din cauza bolilor, războiului, foametei, dezastrelor naturale sau politicilor de exterminare, doar dacă distruge societatea respectivă, devine o chestiune de securitate societală.

Desigur că, în practică, pot apărea combinații ale acestor categorii de amenințări la adresa identității și se pot desfășura pe un spectru care are la un capăt amenințări internaționale, programatice și politice, iar la celălalt, amenințări neintenționate și structurale⁷.

Uniunea Europeană – spațiu al manifestării securității societale

Cele 27 de state membre ale UE, cu o populație de peste 430 de milioane de locuitori⁸, formează un spațiu al diversității etnice, religioase, lingvistice și un spațiu al manifestării, pe scară largă, a securității societale.

Tabloul compoziției demografice a UE este complex; alături de populația nativă a statelor membre, se regăsesc trei tipuri de minorități etnice, respectiv⁹: *populațiile indigene*, cum este populația sami sau laponă din Suedia și Finlanda; *imigranții*, care provin fie din exteriorul UE, fie de pe continentul european (în special cei din Europa Centrală și de Sud-Est) sau din afara acestuia, cum ar fi: turcii și kurzii, în Germania și Belgia; algerienii, marocanii, tunisienii, în Franța; marocanii, în Spania; turcii, indonezienii, marocanii, în Olanda; albanezii, marocanii, slovenii, tunisienii, în Italia; minoritățile naționale sau istorice, cum sunt: bascii, în Spania; maghiarii, în România, Slovenia și Slovacia; sorbii, în Germania; germanii, în Alsacia și Lorena (Franța); turcii, în Bulgaria; albanezii, vlahii, macedonenii și turcii, în Grecia.

Mottoul UE „Uniți în diversitate” reflectă complexitatea acestui tablou.

Bogăția culturală a Uniunii este reprezentată prin diversitatea culturilor și tradițiilor, în cadrul cărora unul dintre cele mai relevante aspecte este diversitatea lingvistică.

Potrivit surselor oficiale¹⁰, în UE există trei alfabete și 24 de limbi oficiale; alte 60 de limbi sunt vorbite în mod curent în anumite regiuni sau de către grupuri specifice; numărul limbilor vorbite în spațiul UE a sporit odată cu imigrația. Diversitatea lingvistică și dialogul intercultural sunt pilonii pe care se fundamentează politica lingvistică a UE. Pentru a transforma diversitatea culturală într-un avantaj, inițiativele privind sprijinirea diversității lingvistice sunt diverse: învățarea limbilor străine, programe, cum ar fi programul Europa Creativă¹¹, care sprijină traducerea literară, ori sărbătorirea Zilei europene a limbilor, anual la data de 28 septembrie. Potrivit Rezoluției Consiliului UE cu privire la strategia europeană în favoarea multilingvismului, din 21 noiembrie 2008, „diversitatea lingvistică existentă constituie o valoare adăugată pentru dezvoltarea relațiilor economice și culturale dintre Uniunea Europeană și restul lumii, consolidează coeziunea socială, dialogul intercultural și construcția europeană”¹².

Migrația – amenințare și vulnerabilitate conexă la adresa securității societale a UE

Dimensiunea securității societale a deschis și deschide subiecte diverse, destinate soluționării problemelor identitare, gestionării relațiilor dintre obiectele sale de referință și a conflictelor generate de „ciocnirea” acestora.

În anul 2007, referindu-se la rolul în curs de dezvoltare al securității societale, profesorul Mark Rhinard menționa că aceasta „nu este doar sensul evoluțiilor existente, ci prescrie direcția pentru viitor”¹³. Un bun exemplu al materializării afirmației „prescrie direcția pentru viitor” este una dintre prioritățile acțiunii externe ale UE – „reziliența statală și societală în vecinătate”¹⁴.

Din rândul celor mai des întâlnite amenințări la adresa securității societale a UE, menționate de Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wilde, migrația rămâne principala amenințare, cu impact asupra coeziunii și identității societății, elemente fundamentale ale conceptului de securitate societală.

Impactul acestui fenomen asupra securității europene poate fi identificat mai pregnant atunci când migranții depășesc numeric populația de bază, ceea ce duce la crearea unor comunități de oameni noi prin redefinirea identității populației, nu doar a structurii acesteia, ci și a întregii culturi, cultura migranților devenind cultura dominantă¹⁵.

Astfel, după cum Barry Buzan aprecia, „pericolul reprezentat de migrație este, în principal, o chestiune dependentă de modul în care numărul relativ de emigranți interacționează cu capacitățile de absorbție și de adaptare ale societății”¹⁶.

Inițial, fenomenul migrației a fost abordat din perspectivă pur sociologică, cu implicații în planul social al Uniunii Europene¹⁷, însă ulterior, complexitatea efectelor sale a influențat și securitatea Uniunii Europene, în celelalte dimensiuni ale ei, cu precădere în cea economică, prin perturbațiile pe care le-a indus, spre exemplu, pe piața muncii.

Spațiul european a reprezentat dintotdeauna principala zonă geografică pentru fluxurile migratorii, oamenii care au migrat având diverse motive, care îi determinau să ajungă în Europa, respectiv, „pentru a scăpa de opresiunea politică, de război și de sărăcie și în vederea reunificării familiei, pentru căutarea oportunităților antreprenoriale, a cunoștințelor și educației”¹⁸.

Migrația în Uniunea Europeană a evoluat, pe măsura extinderii construcției comunitare, de la o dimensiune strict economică, la momentul reglementării libertății de circulație prin Tratatul de la Roma, adoptat în 1957 și intrat în vigoare în 1958, la o componentă esențială pentru dezvoltarea normală a oricărei societăți democratice, cu multiple ramificații în toate sectoarele vieții sociale.

Cadrul normativ inițial în materia migrației a fost completat și de dispozițiile Acordului Schengen, adoptat în 1985 și intrat în vigoare în 1995, care a avut o dublă semnificație¹⁹, în sensul că libera circulație a persoanelor reprezenta una dintre cele patru fundamente ale Uniunii Europene, care conferea dreptul oricărui cetățean al unui stat membru al UE de a-și stabili reședința într-un alt stat în vederea exercitării unei profesii și care, totodată, elimina formalitățile și controalele la frontierele interne dintre statele membre.

Un rol semnificativ în evoluția problematicii migrației l-au avut și prevederile Tratatului de la Amsterdam, adoptat în 1997 și intrat în vigoare

în 1999, prin care Uniunea Europeană devenea un „spațiu de libertate, securitate și justiție”.

Versiunea consolidată a Tratatului privind UE și Tratatul de funcționare a UE, ambele semnate în 2007 și intrate în vigoare în 2009, constituie fundamentul actual al reglementării migrației, în contextul în care migrația ilegală reprezintă una dintre amenințările la adresa statelor membre ale UE și impune existența unei abordări globale a migrației și azilului, care să se desprindă din realitățile cu care se confruntă comunitatea internațională²⁰.

Complexitatea fenomenului migrației derivă și din implicațiile sale directe asupra securității societale atât a Uniunii Europene, cât și a statelor membre, ceea ce a impus adoptarea unor politici europene unitare, care să garanteze deplina adaptare a migranților în statele de rezidență, dar și păstrarea culturii țării de origine, având „la bază aspirația către integrarea tuturor popoarelor Europei”²¹.

Evoluția migrației în UE trebuie analizată în contextul fenomenului de globalizare, care presupune schimbări atât economice, cât și culturale la nivelul societății mondiale²² și care duce la „ridicarea nivelului de trai în statele în curs de dezvoltare și, uneori, și în cele sărace”²³.

Problema migrației se impune a fi abordată din dublă perspectivă, respectiv, atât prin prisma țării de origine, cât și a celei de destinație a migranților, cu scopul creării unui echilibru între beneficiile și pierderile pentru ambele părți, fiind un fenomen în continuă evoluție, în condițiile creșterii demografice, preferințelor pentru anumite domenii de activitate sau instabilității din anumite zone.

Dacă, la început, migranții erau angrenați pe piața muncii preponderent la realizarea unor activități care presupuneau munca necalificată și pentru care angajatorii îi plăteau mult mai puțin decât pe proprii cetățeni, actualmente statele europene caută din ce în ce mai mult lucrători specializați în domeniile lor, înalt calificați, ceea ce duce la o creștere a economiei în spațiul de destinație.

Slăbirea coeziunii națiunilor UE și a minorităților de pe teritoriul Uniunii constituie, din punctul nostru de vedere, principala vulnerabilitate la adresa securității societale a UE.

În scopul diminuării acestei vulnerabilități și consolidării rezilienței statele și societale și pentru îndeplinirea obiectivelor strategiei Europa 2000, politica de coeziune a UE (politica regională) pentru perioada 2014-2020 are stabilite 11 obiective

tematice și un buget de 1.082 de miliarde de euro²⁴, destinate reducerii decalajelor economice, sociale și teritoriale dintre diversele regiuni și state membre ale Uniunii Europene și îmbunătățirii calității vieții.

Alte soluții identificate de liderii europeni pentru întărirea legăturilor societale sunt: mobilitate sporită, schimburi culturale, schimburi educaționale, cooperare în domeniul cercetării, platforme ale societății civile (de exemplu, Platforma culturală pentru Europa interculturală, o inițiativă a societății civile, inspirată din Anul european al dialogului intercultural 2008)²⁵.

Din această perspectivă, actualmente Europa nu mai este un punct de atracție doar din perspectiva găsirii unui loc de muncă, ci prezintă interes și pentru studenți; în acest sens, programul Erasmus are ca scop, pe de o parte, integrarea pe piața muncii și incluziunea socială prin investiții în resursa umană și, pe de altă parte, îmbunătățirea sistemelor educaționale ale statelor, asigurând accesul la educație pentru migranți, conferindu-le, totodată, posibilități reale de angajare, similare cu cele ale cetățenilor statului în care se află.

Concluzii

În actualul mediu dinamic de securitate, este cert că amenințările la adresa securității societale vor continua să existe, însă statele membre ale UE trebuie să ia măsuri comune pentru a le identifica, gestiona și limita²⁶. În acest sens, trebuie avut în vedere un pachet de măsuri cu o dimensiune atât orizontală, respectiv cu o implicare a tuturor autorităților interne ale statelor pentru aplicarea legilor existente și îmbunătățirea cadrului legislativ, dar și pentru gestionarea frontierelor prin colaborare judiciară între organisme politice, economice, financiare și organisme neguvernamentale, cât și o dimensiune verticală a securității, caz în care este esențială cooperarea europeană, regională și internațională, cu elaborare de politici, acorduri și inițiative unitare, comune la nivelul UE și al statelor membre.

De o deosebită importanță în asigurarea securității societale în UE este abordarea globală și cuprinzătoare a mecanismelor de anticipare, prevenire și alertă timpurie, în scopul depistării și prevenirii riscurilor și amenințărilor la adresa securității societale. Aceasta se bazează pe încredere reciprocă între state, pe un schimb de informații în

timp real, dar și pe o cooperare intensă, integrată în cadrul Comitetului permanent pentru cooperare operațională în materie de securitate internă (COSI), care reunește agențiile și organismele UE de profil, și care poate invita să participe la reuniuni, ca observatori, organisme, precum Europol, Frontex, Eurojust, Cepol și altele.

Toate acestea se realizează în condițiile în care amenințările la adresa securității societale în UE, cauzate de fenomenul migrației, sunt din ce în ce mai pregnante, dacă se ține cont și de faptul că, în anul 2018, un număr de 2,4 milioane de imigranți din state noneuro au intrat în UE cu 27 de state membre, iar la 1 ianuarie 2019, erau stabiliți în UE, din state non-UE, un număr de 21,8 milioane de oameni (4,9 %), dintre cei 446,8 milioane de locuitori europeni²⁷.

Este evident că, în această epocă, nu se poate asigura o securitate eficientă a UE fără a se avea în vedere și dimensiunea externă a acesteia, securitatea internă depinzând într-o mare măsură și de securitatea externă a UE, modul de abordare globală a securității de către toate statele UE fiind determinant în gestionarea cu succes și în garantarea securității lor societale.

NOTE:

1 Tobias Theiler, *Societal security and social psychology*, p. 249, https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E01C99D7CFA456A920605CACCE886482/S0260210503002493a.pdf/societal_security_and_social_psychology.pdf, accesat la 21.02.2020.

2 Ole Wæver, *Societal Security: The Concept, in Wæver et al., Identity, Migration*, p. 23, apud Tobias Theiler, *op.cit.*, p. 251, https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E01C99D7CFA456A920605CACCE886482/S0260210503002493a.pdf/societal_security_and_social_psychology.pdf, accesat la 21.02.2020.

3 Ole Wæver, *The Changing Agenda of Societal Security*, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-75977-5_44, accesat la 21.02.2020.

4 Barry Buzan, Ole Wæver, Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, p. 172.

5 Barry Buzan, Ole Wæver și Jaap de Wilde, *A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, Londra, 1998, p. 119, apud Ionel N Sava, *Studii de securitate*, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2007, http://old.unibuc.ro/prof/sava_i/docs/res/2015dec7_Sava_Sec_Societala_final.pdf, accesat la 25.02.2020.

6 Barry Buzan, Ole Wæver și Jaap de Wilde, *Securitatea un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011, pp. 173-174.

7 *Ibidem*, p. 174.

8 <https://www.worldometers.info/population/countries-in-the-eu-by-population/>, accesat la 25.02.2020.

9 [Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală], *Politici privind minoritățile etnice în Europa*, noiembrie 2003, pp. 2-4, http://www.edrc.ro/docs/docs/caietel_minEU-RO.pdf, accesat la 26.02.2020.

10 https://ec.europa.eu/education/policies/linguistic-diversity_ro, accesat la 26.02.2020.

11 <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>, accesat la 26.02.2020.

12 *** *Rezoluția Consiliului UE cu privire la strategia europeană în favoarea multilingvistului*, din 21 noiembrie 2008, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32008G1216\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32008G1216(01)), accesat la 26.02.2020.

13 Mark Rhinard, *Societal security: an emerging role for the European Union*, p. 13, în Arjen Boin, Magnus Ekengren, Antonio Missiroli, Mark Rhinard, Bengt Sundelius, "Building societal security in Europe: the EU's role in managing emergencies", *Epc Working Paper*, No. 27, aprilie 2007, <http://www.societalsecurity.eu/uploads/Articles/EPC%20Working%20Paper%20No.%2027.pdf#page=7>, accesat la 27.02.2020.

14 *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, iunie 2016, p.12 și p.25, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_review_web_0.pdf, accesat la 25.02.2020.

15 Iulian Chifu, Oazu Nantoi, Oleksandr, Sushko, *Societal Security in the trilateral region of Romania-Ukraine-Republic of Moldova*, Editura Curtea Veche, București, 2008, p. 171.

16 Barry Buzan, *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2000, p. 45.

17 Delia-Mihaela Marinescu, „Evoluția conceptelor de egalitate de șanse și migrație în legislația Uniunii Europene”, *Proceedings – The 16th International Scientific Conference Strategiei XXI – "Global Security and Național Defence"*, p. 495.

18 *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor – O agendă europeană privind migrația*, Bruxelles, 13.5.2015, COM(2015), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0240&from=RO>, accesat la 30.07.2020.

19 Augustin Fuerea, *Manualul Uniunii Europene*, Ediția a V-a revizuită și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Editura Universul Juridic, București, 2011, p. 41.

20 Delia-Mihaela Marinescu, *op.cit.*, p. 494.

21 Paul Craig, Grainne de Burca, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*, Ediția a IV-a, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 924.

22 Dragoș-Lucian Rădulescu, *Instituții internaționale de cooperare*, Editura Pro Universitaria, București, 2012, p. 7.

23 Dragoș-Lucian Rădulescu, *Organizații regionale și politici de cooperare*, Editura Pro Universitaria, București, 2013, p. 8.

24 [Comisia Europeană], *Introducere în Politica de coeziune a UE 2014-2020, iunie 2014*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_ro.pdf, accesat la 28.02.2020.

25 <http://intercultural-europe.org/>, accesat la 26.02.2020.

26 Delia-Mihaela Marinescu, ”Respecting equal opportunities- a guarantee for maintaining societal security in Romania and in the European Union”, *Proceedings of the International Scientific Conference Strategies XXI ”Romania in the New International Security Dynamics”*, The Fifth Annual Conference of the National Defence College, Bucharest, 26 iunie 2020, p. 43.

27 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics, accesat la 28.02.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Rezoluția Consiliului UE cu privire la strategia europeană în favoarea multilingvismului*, 21 noiembrie 2008.

*** *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy*, iunie 2016.

Buzan Barry, *Popoarele, statele și frica. O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*, Editura Cartier, Chișinău, 2017.

Buzan Barry, Waever Ole, Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, Editura CA Publishing, Cluj-Napoca, 2011.

Chifu Iulian, Nantoi Oazu, Sushko Oleksandr, *Societal Security in the trilateral region of Romania-Ukraine- Republic of Moldova*, Editura Curtea Veche, București, 2008.

Craig Paul, Burca de Grainne, *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină*, Ediția a IV-a, Editura Hamangiu, București, 2009.

Fuerea Augustin, *Manualul Uniunii Europene*, Ediția a V-a revizuită și adăugită după Tratatul de la Lisabona (2007/2009), Editura Universul Juridic, București, 2011.

Marinescu Delia-Mihaela, ”Respecting equal opportunities- a guarantee for maintaining societal security în Romania and în the European

Union”, *Proceedings of the International Scientific Conference Strategies XXI ”Romania in the New International Security Dynamics”*, The Fifth Annual Conference of the National Defence College, Bucharest, 26 iunie 2020.

Marinescu Delia-Mihaela, „Evoluția conceptelor de egalitate de șanse și migrație în legislația Uniunii Europene”, *Proceedings – The 16th International Scientific Conference Strategies XXI – ”Global Security and Național Defence”*.

Rădulescu Dragoș-Lucian, *Instituții internaționale de cooperare*, Editura Pro Universitaria, București, 2012.

Rădulescu Dragoș-Lucian, *Organizații regionale și politici de cooperare*, Editura Pro Universitaria, București, 2013.

https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/E01C99D7CFA456A920605CACCE886482/S0260210503002493a.pdf/societal_security_and_social_psychology.pdf

https://ec.europa.eu/education/policies/linguistic-diversity_ro

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_review_web_0.pdf

http://www.edrc.ro/docs/docs/caietel_minEU-RO.pdf

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0240&from=RO>

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-february-monthly-migration-report-focus-local-communities-update_en.pdf

<http://intercultural-europe.org/>

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-540-75977-5_44

http://old.unibuc.ro/prof/sava_i/docs/res/2015dec7_Sava_Sec_Societala_final.pdf

<http://www.societalsecurity.eu/uploads/Articles/EPC%20Working%20Paper%20No.%2027.pdf#page=7>

<https://www.worldometers.info/population/countries-in-the-eu-by-population>

EVOLUȚIA CADRULUI LEGAL PRIVIND PLANIFICAREA APĂRĂRII ÎN ROMÂNIA

THE EVOLUTION OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR DEFENCE PLANNING IN ROMANIA

L'ÉVOLUTION DU CADRE JURIDIQUE DE LA PLANIFICATION DE DÉFENSE EN ROUMANIE

Cpt.drd. Mădălina PREDA (DAVIDOIU)*

Într-un mediu geopolitic și geostrategic parcă mai complex ca niciodată, asigurarea securității statelor lumii devine o preocupare de prim rang și obligatorie din partea decidenților politico-militari. În acest sens, luând în considerare diversele constrângeri de natură politică, economică și socială, precum și disponibilitatea resurselor limitate, un sistem credibil de planificare a apărării ar trebui să permită îndeplinirea obiectivelor politicii de apărare în modul cel mai eficient și oportun, căutând să asigure cea mai bună utilizare a resurselor disponibile. În plus, ținând cont că procesul de planificare a apărării vizează un orizont pe termen lung, trebuie asigurată o anumită consecvență și continuitate obiectivelor politicii de securitate națională, astfel încât să fie evitate unele consecințe nedorite, care s-ar putea traduce în viitoare riscuri de securitate inacceptabile.

In a geopolitical and geostrategic environment that seems to be more complex than ever, ensuring the security of the world's states becomes a leading and binding concern on the part of the political-military decision-makers. In this respect, considering the various constraints of political, economic and social nature, as well as the availability of limited resources, a reliable defence planning system should ensure the achievement of the defence policy objectives in the most effective and efficient way, seeking to make the best use of available resources. Additionally, taking into account that the defence planning process has a long-term horizon, appropriate consistency and continuity of policy objectives regarding national security must be ensured in order to avoid undesired consequences on the long run that might translate in future unacceptable security risks.

Dans un environnement géopolitique et géostratégique qui semble plus complexe que jamais, assurer la sécurité des États du monde devient une préoccupation primordiale et obligatoire pour les décideurs politico-militaires. Compte tenu à cet égard des diverses contraintes politiques, économiques et sociales ainsi que de la disponibilité de ressources limitées, il s'impose un système de planification de défense fiable qui devrait garantir l'accomplissement des objectifs de la politique de défense aussi efficace et opportun que possible, en cherchant à en assurer la meilleure utilisation des ressources disponibles. En outre, étant donné que la planification de défense est un processus à long terme, une certaine cohérence et continuité des objectifs de la politique de sécurité nationale doit être assurée afin d'éviter des conséquences imprévues, qui pourraient se traduire par des risques de sécurité intolérables.

Cuvinte-cheie: planificarea apărării; cadru legal; capabilități; NDPP.

Keywords: defence planning; legal framework; capabilities; NDPP.

Mots-clés: la planification de défense; cadre juridique; capacités; NDPP.

Componenta de apărare reprezintă elementul central al construcției de securitate a oricărui stat. Pe baza valorilor, aspirațiilor, intereselor, contextului geopolitic și evaluării amenințărilor, politica de

apărare și securitate furnizează, prin intermediul obiectivelor specifice, coordonatele generale pentru asigurarea independenței și integrității teritoriale a oricărui stat.

Planificarea apărării este procesul proiectat să traducă obiectivele politicii de apărare în capabilități militare și nonmilitare. Mai mult, procesul de planificare a apărării are rolul de a

* **Statul Major al Forțelor Navale**
e-mail: madalina.preda@navy.ro;
madapreda82@yahoo.com

asigura sincronizarea obiectivelor politicii de apărare și alocările bugetare destinate acestui scop, realizând, astfel, echilibrul necesar dintre deziderate și posibilități concrete. În termeni practici, planificarea apărării are ca scop asigurarea forțelor, echipamentelor, infrastructurii și capacităților necesare unei națiuni pentru a-și putea îndeplini sarcinile de apărare, pentru întregul spectru de misiuni, pe timp de pace, criză sau conflict.

Planificarea apărării naționale în România a fost considerată o responsabilitate exclusiv militară până la sfârșitul secolului XX. Contextul politico-militar din anii '90 a reliefat nevoia ca planificarea apărării să fie abordată dintr-o perspectivă diferită. Acest lucru a fost determinat de evoluția democratică a țării noastre și de introducerea controlului civil asupra forțelor armate. Primele dislocări de forțe ale României în operații expediționare, sub conducerea Organizației Națiunilor Unite (ONU), Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), dobândirea statutului României de partener al NATO, în cadrul Parteneriatului pentru Pace, înființat în 1994, precum și aspirațiile României de a adera la Alianța reprezintă etape cheie în conturarea și consolidarea politicii naționale de apărare.

Primii pași în reglementarea planificării apărării

În corelație cu îndelungatul proces de transformare prin care a trecut instituția militară, noua abordare privind planificarea apărării a necesitat un cadru legal adecvat, care a evoluat treptat pe parcursul următoarelor două decade. Primul pas în acest sens a fost făcut în anul 1998, odată cu emiterea unei ordonanțe de guvern privind planificarea apărării¹. Cadru legal inițial a fost aprobat ulterior de Parlament în anul 2000, cu unele modificări și completări.

Actul normativ din 1998 face referire la „planificarea apărării naționale a României”, fără a defini însă un anumit proces. În schimb, stabilește principalele responsabilități pentru planificarea apărării și identifică cele mai importante documente care stau la baza planificării apărării naționale: *Strategia de securitate națională a României*, *Programul de guvernare*, *Carta albă a securității și apărării naționale*, *Strategia militară a României* și *Strategiile departamentale ale instituțiilor cu*

responsabilități în domeniul apărării, ordinii publice și securității naționale. Ulterior, în anul 2000, în cadrul procesului de aprobare de către Parlamentul României, a fost introdus un amendament semnificativ, reprezentat de includerea *Programului de guvernare* între documentele naționale care fundamentează planificarea apărării. În timp ce ordonanța guvernului nu furnizează direcționările necesare privind modul în care ar trebui să se deruleze planificarea apărării, legea de aprobare introduce termenul de „program” și delegă autorităților competente responsabilitatea emiterii normelor interne cu privire la modul de desfășurare a planificării apărării.

Existența noului cadru legal a permis ca prima strategie a securității naționale să fie emisă de Președintele României și adoptată de Parlamentul României în anul 2001.

Planificarea apărării după aderarea la NATO

Pentru România, trecerea de la statutul de stat partener la cel de aliat al NATO, în anul 2004, a necesitat o serie de adaptări instituționale și revizuirii ale cadrului legal, înainte și după accesarea în Alianță. Revizuirea Constituției României, din anul 2003, este o schimbare relevantă, care a urmărit asigurarea cadrului legal necesar pentru viitorul statut de stat membru al NATO și viitoarea integrare în Uniunea Europeană. S-a conturat, astfel, cadrul legal pentru trecerea de la serviciul militar obligatoriu la cel profesionist, pentru participarea la operații NATO de apărare colectivă și armonizarea planificării apărării naționale cu procesul NATO de planificare a apărării.

Revizuirea Constituției a determinat adaptarea corespunzătoare a legislației în privința planificării apărării, care a fost concretizată prin adoptarea *Legii nr. 473*, din 4 noiembrie 2004. Cea mai evidentă modificare a fost operată în titlul noii legi. Dacă legea anterioară se referea la „planificarea apărării naționale a României”, noua lege a fost intitulată simplu „Legea privind planificarea apărării”. Astfel, planificarea apărării nu mai era definită ca o „activitate”, ci ca „un complex de activități și măsuri care vizează promovarea intereselor naționale, definirea și îndeplinirea obiectivelor securității naționale a României în domeniul apărării”. Noua definiție subliniază complexitatea planificării apărării, dar nu o definește ca proces. Cu toate acestea, documentul include sintagma

„procesul de planificare a apărării”, fără însă a defini planificarea apărării ca proces.

O altă îmbunătățire semnificativă a reprezentat-o introducerea a șase domenii de planificare², în linie cu domeniile identificate în cadrul procesului NATO de planificare a apărării, din acel moment. În plus, intenția de a sincroniza procesul național de planificare a apărării cu procesul corespondent al NATO este demonstrată de alte două aspecte. Termenul „apărare colectivă în cadrul NATO” este introdus în document, iar Conceptul Strategic al NATO este menționat printre documentele care fundamentează planificarea apărării. Aceste noi elemente justifică modificarea titlului actului normativ, reliefând faptul că planificarea apărării este extinsă dincolo de apărarea națională, similar cazului anterior.

Documentele care fundamentează planificarea apărării sunt clasificate pe două niveluri: la nivel național și la nivel departamental, *Strategia națională de apărare*³ este documentul principal pentru planificarea apărării, completată de documente de referință la nivel național: Programul de guvernare. La nivel departamental, pe lângă Carta albă a apărării și Strategia militară, sunt menționate expres Directiva de planificare a apărării și Programele majore.

Prin prevederea periodicității de elaborare a documentelor relevante, cadrul legal sugerează, într-o anumită măsură, natura ciclică a procesului de planificare a apărării. Astfel, dacă legislația anterioară asigura un anumit nivel de sincronizare și de secvențiere a emiterii principalelor documente (la fiecare patru ani), noua lege stabilește alte repere în privința termenelor de elaborare (depunerea jurământului de către președinte, votul de încredere pentru un nou cabinet). Mai mult, *Directiva de planificare a apărării și Programele majore* trebuie să fie elaborate anual, în consens cu elaborarea bugetului de stat.

În privința responsabilităților, Legea nr. 473, din 2004 identifică rolul Consiliului Suprem de Apărare a Țării cu privire la avizarea documentelor relevante, nefiind statuat explicit rolul său de coordonare pentru asigurarea unității de efort a tuturor instituțiilor guvernamentale cu responsabilități în privința sectorului de apărare.

Alte modificări aduse cadrului legislativ au vizat orizontul de timp al documentelor care direcționează planificarea apărării. În timp ce orizontul de timp

pentru fosta Strategie de securitate națională și documentele subsecvente, inclusiv programele, era de 4 ani (considerat termen mediu), dar permițând prevederi pe termen mai lung, orizontul de timp al Strategiei naționale de apărare în anul 2004 a crescut la 5 ani. Se prevede însă un orizont de timp diferit pentru celelalte documente cu relevanță în domeniu: 4 ani, pentru Carta albă a apărării și Strategia militară, și 6 ani, pentru Directiva de planificare a apărării și programele majore.

Un alt demers important pe linia planificării apărării a fost făcut în anul 2006, prin formalizarea Consiliului de planificare a apărării ca organism decizional cheie la nivelul Ministerului Apărării, pe probleme de planificare a apărării.

Adaptarea planificării apărării la noul Proces NATO de planificare a apărării (NDPP)

Cea mai recentă revizuire a cadrului legal pentru planificarea apărării a rezultat într-o nouă lege a planificării apărării, adoptată în anul 2015⁴, demers care a urmărit să încorporeze schimbările importante care s-au petrecut în decada precedentă: România a devenit, între timp, stat membru în cadrul NATO și a aderat la Uniunea Europeană, forțele armate ale României au parcurs un proces de transformare semnificativ, NATO a revizuit propriul proces de planificare a apărării și a adoptat un nou *Concept strategic*⁵. În același timp, evoluția mediului de securitate a impus o nouă abordare în privința securității euroatlantice, care a rezultat într-o refocalizare a atenției Alianței către apărarea colectivă.

Noua lege definește planificarea apărării ca proces, recunoscând importanța sa de factor multiplicator în cadrul procesului de transformare pentru forțele armate. În plus, a adus mai multe îmbunătățiri ale cadrului normativ privind planificarea apărării naționale, reliefând caracterul său evolutiv.

Prin introducerea conceptului de *planificare bazată pe capacități*, în conformitate cu noul Proces NATO de planificare a apărării⁶, legea a urmărit să asigure o mai bună aliniere și sincronizare cu procesele corespunzătoare de planificare ale NATO și UE. Această schimbare a venit în contrast cu abordarea anterioară privind planificarea apărării în cadrul Alianței Nord-Atlantice, în care procesul era axat exclusiv pe planificarea forței. Prin concentrarea procesului de planificare a apărării

pe capacități, și nu pe formațiuni și elemente de forțe, NDPP demonstrează trecerea de la aspectele preponderent cantitative ale puterii convenționale la aspectele calitative ale acestor forțe și la efectele dorite pe care acestea ar trebui să le producă. Astfel, definirea termenului de „capabilitate” în cadrul legal național⁷ a reprezentat o consecință logică. Mai mult, Legea din 2015 descrie componentele efortului de dezvoltare a capacităților (doctrină, organizare, instruire, echipament, leadership, personal, infrastructură și interoperabilitate), recunoscând complexitatea efortului de dezvoltare a capacităților și permițând alinierea cu metodologia NATO de dezvoltare a capacităților.

Recunoscând evoluțiile recente ale domeniului militar, schimbările mediului de securitate și natura operațiilor militare moderne, exploatând experiența operațiilor expediționare recente și actuale, noua lege a reflectat nevoia de capacități nonmilitare. Aceasta s-a produs în corelare cu extinderea listei domeniilor de planificare, incluse, de asemenea, în noua lege⁸, unele dintre acestea referindu-se la componente ale planificării apărării care nu sunt direct relaționate cu forțele armate, ci, mai degrabă, cu capacități nonmilitare. Din acest motiv, documentul prevede necesitatea de a angrena alte instituții, pe lângă Ministerul Apărării Naționale, în efortul de planificare a apărării, în acord cu responsabilitățile acestora privind apărarea națională.

Relația dintre planificarea apărării și planificarea operațiilor nu a fost definită sau clarificată în precedenta lege. De această dată, odată cu introducerea conceptului de „planificare bazată pe capacități”, capacitatea fiind văzută ca liantul dintre două procese interrelaționate, mai multă claritate este redată în privința conexiunii dintre cele două procese. Strategia militară este văzută ca documentul de legătură dintre planificarea apărării și planificarea operațiilor.

Evaluarea apărării este un nou element al procesului de planificare a apărării, descris de Legea din 2015. Din această perspectivă, este important de menționat faptul că niciun element de evaluare nu fusese inclus în versiunea precedentă a procesului de planificare. Acest demers este în concordanță cu procesul NATO de planificare a apărării, ce cuprinde o componentă solidă de analiză în noul NDPP, care dedică analizei ultimul pas al procesului (*Pasul 5 – Analiza rezultatelor*).

Pe lângă noile elemente introduse de lege, descrise mai sus, unele adaptări ale prevederilor existente au asigurat planificătorilor apărării mai multă flexibilitate.

În primul rând, orizontul de planificare pentru *Directiva de planificare a apărării și Programele majore* a fost extins la 10 ani, în linie cu NDPP, care se axează, în principal, pe termen mediu.

În al doilea rând, faza de *Programare a Sistemului de planificare, programare, bugetare și execuție* (PPBES) este acum sprijinită de o estimare bugetară pe 3 ani, permițând o programare sustenabilă multianuală. În plus, flexibilitatea este asigurată prin cadrul legal, care permite revederea principalelor documente de planificare, în afara ciclului de planificare, atunci când condițiile o impun.

Concluzii

Pentru un stat democratic modern, nevoia de apărare a suveranității, independenței și unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale este menționată în legea fundamentală și detaliată, în strategia națională de apărare. Vehiculul care asigură legătura dintre nevoia de apărare și instrumentul care o asigură – forțele armate –, este procesul de planificare a apărării. Astfel, dezvoltarea capacităților de apărare, care asigură atât îndeplinirea nevoilor de apărare națională, cât și furnizarea contribuției la apărarea colectivă, în context aliat, trebuie să reprezinte o prioritate națională.

Ca urmare a evoluției iterative a cadrului juridic relevant și a adaptărilor inerente demersului NATO corespondent, procesul de planificare a apărării naționale a evoluat continuu. Procesul actual de planificare a apărării naționale este rezultatul unei evoluții întinse pe parcursul a ultimelor două decenii, iar îmbunătățirile și beneficiile sale sunt subliniate în acest articol. Această evoluție a fost influențată în mare măsură de transformarea politico-militară a României, până la împlinirea maturității sale ca aliat NATO, și de necesitatea sincronizării planificării apărării naționale cu NDPP. Deși cadrul juridic existent asigură premisele pentru realizarea planificării apărării naționale, un proces structurat de planificare a apărării, bazat pe capacități, la nivel național, poate fi îmbunătățit în continuare prin integrarea domeniilor de planificare a apărării într-o abordare guvernamentală completă, sub coordonarea autorității responsabile.

NOTE:

1 *** *Ordonanța Guvernului nr. 52, din 12 august 1998, privind planificarea apărării naționale a României*, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 63, din 24 aprilie 2000, Monitorul Oficial al României nr. 302, din 18.08.1998.

2 Domeniile de planificare statuate de Legea 473/2004 sunt: planificarea forței; planificarea armamentelor; planificarea resurselor; planificarea logistică; planificarea pentru comandă, control, comunicații; planificarea pentru urgențe civile.

3 *Strategia de securitate națională* nu mai este menționată în *Legea privind planificarea apărării*, deși alte prevederi legale contradictorii în vigoare solicitau președintelui emiterea *Strategiei naționale de securitate*.

4 *** *Legea nr. 203, din 16 iulie 2015, privind planificarea apărării*, în Monitorul Oficial al României nr. 555, din 27.07.2015.

5 Noul concept Strategic al NATO a fost adoptat de statele membre NATO la Summitul de la Lisabona, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm, accesat la 08.09.2020.

6 NATO Defence Planning Process (NDPP) a fost aprobat de Consiliul NATO, la data de 2 aprilie 2009, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49202.htm, accesat la 08.09.2020.

7 Legea nr. 203/2015 definește „capabilitatea” ca fiind abilitatea (forțelor) de a executa acțiuni, în scopul îndeplinirii unor obiective.

8 Cele 12 domenii de planificare incluse în Legea nr. 203/2015 sunt: planificare forțe; planificare armamente; C3-comandă, control, comunicații; logistică; urgențe civile; resurse; apărare aeriană; management al traficului aerian; informații; medical; cercetare-dezvoltare; standardizare.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea nr. 63, din 24 aprilie 2000 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 52, din 12 august 1998 privind planificarea apărării naționale a României*, Monitorul Oficial al României nr. 185, din 28.04.2000.

*** *Legea nr. 473, din 4 noiembrie 2004 privind planificarea apărării*, Monitorul Oficial al României nr. 1052, din 12.11.2004.

*** *Legea nr. 203, din 16 iulie 2015 privind planificarea apărării*, Monitorul Oficial al României nr. 555, din 27.07.2015.

*** *Hotărârea Parlamentului nr. 36, din 18 decembrie 2001 privind adoptarea Strategiei de Securitate națională a României*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 822 din 20 decembrie 2001.

*** *Ordonanța Guvernului nr. 52, din 12 august 1998 privind planificarea apărării naționale a României*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 302, din 18.08.1998.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49202.htm

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm

ANALIZA COMPARATIVĂ A CAPABILITĂȚILOR ANTITERRORISTE ALE UNOR ȚĂRI MEMBRE ALE NATO

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE COUNTER-TERRORISM CAPABILITIES OF SOME NATO MEMBER STATES

L'ANALYSE COMPARATIVE DES CAPACITÉS ANTITERRORISTES DE CERTAINS ÉTATS MEMBRES DE L'OTAN

Col. (r) prof.univ.dr. Dănuț Mircea CHIRIAC*
Col.drd. Cosmin-Alexandru PÎSLARU**

Terorismul este un flagel care tinde să devină o normalitate în cotidianul cetățenilor europeni, în ciuda dezvoltării sistemelor de răspuns la acțiunile teroriste. Recentele atentate din Franța (29.10.2020) și din Austria (02.11.2020) confirmă realitatea tristă. În acest articol, dorim să identificăm direcțiile de acțiune ale unor state europene, care, deși partenere ale NATO, se află în opoziție cu ceea ce înseamnă percepția privind fenomenul de radicalizare a islamismului, în vederea combaterii acțiunilor teroriste.

Terrorism is a scourge that tends to become a normality in the everyday lives of the European citizens, despite the development of the systems that respond to the terrorist actions. The recent attacks in France (October 29, 2020) and Austria (November 02, 2020) confirm this sad reality. In this article, we aim to identify the directions of action of some European states that, in spite of being NATO partners, oppose the perception of the phenomenon of radicalization of Islamism, in order to combat terrorist actions.

Le terrorisme est un fléau qui a tendance à devenir une normalité de la vie quotidienne des citoyens européens, malgré le développement des systèmes qui visent à répondre aux actions terroristes. En effet, les récents attentats en France (29.10.2020) et en Autriche (02.11.2020) confirment la triste réalité. Dans cet article, on a l'intention d'identifier les points d'action de certains États européens qui, bien que partenaires de l'OTAN, ont une perception tout à fait différente sur le phénomène de radicalisation de l'islam dans la lutte contre les actes terroristes.

Cuvinte-cheie: terorism; radicalizare; atacuri teroriste; răspuns; Franța; Turcia.

Keywords: terrorism; radicalization; terrorist attacks; response; France; Turkey.

Mots-clés: terrorisme; radicalisation; attaques terroristes; réponse; France; Turquie.

Considerații preliminare

Efectele globalizării, fluxurile migraționiste, contextul internațional determinat de conflictele din Siria, Irak, Libia sau de situația din Nagorno Karabah, măsurile impuse la nivel internațional în vederea stopării fluxurilor financiare destinate finanțării activităților teroriste, creșterea nivelului de alertă la punctele de frontieră reprezintă o parte dintre factorii care reliefează creșterea, la nivel

mondial și în special european, a preocupării permanente pentru limitarea factorilor de risc, care tind să se transforme în amenințări teroriste. Sunt justificate măsuri suplimentare?

În condițiile actuale, efortul principal este direcționat de majoritatea statelor către gestionarea crizei sanitare, generate de pandemia de COVID-19, către combaterea crizei economice care se prefigurează ca rezultat al restricțiilor impuse de limitarea răspândirii virusului. Resursele materiale și umane sunt absorbite aproape în totalitate de criza sanitară. Măsurile restrictive impuse populației, în încercarea de stopare a răspândirii virusului, pe lângă efectele benefice, palpabile, confirmate

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: danutmirceachiriac@yahoo.com

**Ministerul Apărării Naționale

e-mail: pislrucosmin@yahoo.com

de statistici, determină și un efect de creștere a tensiunilor sociale, de acutizare a conflictelor sociale, rasiale, și aici ne referim, în special, la mișcarea „Black Lives Matter”¹, din Statele Unite ale Americii, la acutizarea unor falii mai vechi, izvorâte din trecutul colonialist, pe motive religioase, dacă ne referim la Franța², sau chiar la diminuarea nivelului de încredere a populației în capacitatea statului de a gestiona situații deosebite, crize, indiferent de natura acestora.

În lipsa evenimentelor sociale și în condițiile limitării drastice a interacțiunii sociale, Internetul a căpătat dimensiuni neatinse până în prezent ca nivel de interacțiune cu activitățile cotidiene, de la socializare la cumpărături, de la procesul educațional la spațiul de comunicare oficial, de la mediu de dezbatere la spațiu infracțional. La noua realitate, s-au conectat inclusiv activitățile asociate infracționalității sau activităților de natură teroristă. Decapitarea unui profesor de istorie-geografie, în apropierea Parisului, mai exact în localitatea Conflans Saint-Honorine, la data de 17 octombrie 2020, uciderea altor trei persoane, într-o catedrală din Nisa, la 29 octombrie 2020, sau atacul, din seara de 3 noiembrie 2020, asupra cetățenilor din Viena, reprezintă dovezi nefericite că radicalizarea islamică, activarea unor celule teroriste independente sau planificarea unor lovituri teroriste sunt posibile, în lumina noii realități generate de criza sanitară. Deși „Islamul este religia păcii”³, recrutarea unor noi adepți sau radicalizarea adepților religiei islamice, chiar dacă vorbim despre cetățeni europeni, născuți și crescuți în Europa, pare să cunoască un proces de intensificare, proporțional cu creșterea timpului petrecut în mediul on line și cu nivelul de tensiune socială inerentă, generat de măsurile restrictive, impuse pentru prevenirea infecției cu SARS-CoV-2.

În paralel cu gestionarea crizei sanitare, terorismul rămâne o problemă fundamentală, actuală, care determină direcții de acțiune noi, cu scopul reducerii amenințării teroriste și protejării intereselor fundamentale ale propriilor cetățeni. Ne vom opri, în articolul de față, asupra Franței și Turciei prin prisma conflictului diplomatic dintre cele două țări, evidențiat prin declarațiile președinților acestora⁴, declanșat, în contextul relațiilor tensionate, pe fondul conflictelor din Siria, din Libia și din estul Mării Mediterane, ca urmare a reacțiilor președintelui Macron, lansate în spațiul public, după atentatele teroriste care au zguduit

Franța, în toamna anului 2020, state care au însă în comun apartenența la Alianța Nord-Atlantică și lupta pentru eradicarea fenomenului terorist.

Turcia

Confruntată cu o serie de atentate teroriste, începând încă din anul 1960 și culminând cu atacul asupra clubului de noapte Reina din cartierul Ortakoy, Istanbul, Turcia suferă pe mai multe planuri, din pricina acestui flagel. Seria de atacuri teroriste (aproximativ 20, dacă ne raportăm la perioada 2015-2020) au afectat în bună măsură economia acestei țări, unde o pondere importantă este reprezentată de turism și comerț.

Gruparea separatistă PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan), DHKP/C (Frontul Partidului Revoluționar de Eliberare a Poporului) și gruparea separatistă kurdă TAK (Șoimii Libertății Kurdistanului) sunt principalele amenințări ale statului, în opinia guvernului de la Ankara, pentru care terorismul reprezintă, din punct de vedere juridic, „orice act realizat de una sau mai multe persoane aparținând unei organizații, cu scopul de a schimba Republica, sistemul politic, legal, social, secular și economic, afectând unitatea indivizibilă a statului sau distrugând autoritatea sa, punându-i în pericol existența, eliminând drepturile și libertățile fundamentale sau aducând prejudicii securității statului, afectând ordinea publică, prin măsuri de presiune, forță și violență, teroare, intimidare, opresiune sau amenințări”⁵.

O enumerare a atacurilor teroriste, care au avut loc pe teritoriul Turciei în ultimii ani, vine să întărească definirea actului terorist, în accepțiunea juridică a autorităților turce:

- în iunie 2015, au fost înregistrate două atacuri în Diyarbakir, în apropierea graniței cu Siria, în care au murit șase persoane, și mai multe au fost rănite;
- la data de 20 iulie 2015, în localitatea Suruc, provincia Sanlurfa, un terorist sinucigaș s-a detonat, ucigând 33 de persoane și rănind peste 100;
- la 10 octombrie 2015, două explozii succesive, provocate de atentatori sinucigași, lângă gara principală din zona Ulus, din Ankara, au determinat decesul a 86 de persoane și rănirea altor 186;
- la 23 decembrie 2015, pe aeroportul Sabiha Gokcen, din Istanbul, o bombă a explodat, conducând la decesul unei femei și rănirea alteia;

- la 12 ianuarie, un atac sinucigaș cu bombă în Sultanahmet, Istanbul, a provocat moartea a 10 turiști și rănirea altor 15, într-o zonă intens frecventată de turiști străini;

- 17 februarie 2016 – o mașină capcană a explodat lângă o mașină militară, în apropierea Statului Major al armatei turce din Ankara, ucigând 28 de persoane și rănind alte 61;

- 13 martie 2016 – un atentat cu bombă, care a avut loc în zona centrală a Ankarei, pe strada Kizilay, a ucis 34 de persoane, iar alte 125 au fost rănite⁶;

- 19 martie 2016 – un terorist sinucigaș s-a detonat pe strada Istiklal, din zona centrală a orașului Istanbul: 4 persoane au murit și 36 au fost rănite;

- 27 aprilie 2016 – Bursa, în apropierea Marii Moschei, un simbol al orașului, când o femeie s-a detonat, rănind 13 persoane;

- mai 2016 – atac cu bombă la o secție de poliție din Gaziantep: doi ofițeri de poliție au fost uciși și alte 23 de persoane au fost rănite;

- 7 iunie 2016 – un atac cu bombă în cartierul Vezneciler: printre victime, 7 ofițeri de poliție și 4 civili, iar alte 36 de persoane au fost rănite;

- 28 iunie 2016 – Aeroportul Internațional Atatürk, din Istanbul: trei atentatori sinucigași s-au detonat la terminalul sosiri. 42 de morți și 239 de răniți, dintre care foarte mulți cetățeni străini;

- 20 august 2016 – un atacator sinucigaș s-a detonat la o nuntă și a ucis 50 de persoane, rănind alte 94⁷;

- 24 august 2016 – explozia unei bombe pe drumul dintre Antalya și Kemer s-a soldat cu rănirea a doi polițiști;

- 6 octombrie 2016 – o explozie a avut loc în cartierul Yenibosna, Istanbul: 10 persoane rănite;

- 14 octombrie 2016 – un atac cu rachete a avut loc în Antalya, spre Kemer. Nu au fost raportate victime;

- 4 noiembrie 2016 – Diyarbakir, o mașină capcană a fost detonată: opt persoane au murit și peste 100 au fost rănite;

- 24 noiembrie 2016 – explozia unei bombe în proximitatea biroului guvernatorului din Adana: 2 persoane au fost ucise, și alte 21, rănite;

- 10 decembrie 2016 – o bombă a fost detonată în apropierea stadionului clubului de fotbal Beşiktaş, situat într-o zonă turistică din Istanbul, în care 44 de persoane, în cea mai mare parte ofițeri

de poliție, au fost ucise, iar peste 150 de persoane au fost rănite;

- 1 ianuarie 2017 – atentatul care a vizat clubul de noapte Reina, din cartierul Ortakoy, Istanbul, frecventat de străini: 39 de persoane ucise și 69 rănite⁸.

- 12 septembrie 2019 – Diyarbakir, o mașină capcană a fost detonată: 7 persoane au murit și 10 au fost rănite;

- 5 iulie 2019 – o mașină capcană a explodat în sudul Turciei, în apropiere de frontiera cu Siria. 3 oameni au murit și 2 au fost răniți⁹.

Pentru contracararea acestui val de atentate care au vizat Turcia și interesele acesteia, guvernul de la Ankara și-a fixat o strategie trilaterală: lupta cu toate mijloacele împotriva PKK, participarea la coaliția internațională anti DAESH și lupta împotriva DHKP/C. Este una dintre primele țări care s-a alăturat SUA, în 2001, în lupta împotriva terorismului. În mai 2002, Uniunea Europeană a introdus pe lista organizațiilor teroriste PKK și DHKP/C, organizații care reprezentau cea mai mare amenințare la adresa Turciei. De altfel, prin integrarea partidelor islamice, precum Refah Partisi sau Adalet ve Kalkmma Partisi (AKP), în sistemul legal de partide, odată cu reformele democratice ale statului din anii 1990-2000, singura problemă majoră rămasă este cea a separatismului kurd. Strategia împotriva terorismului, adoptată de Ankara, are la bază o lege din 2006, care stabilește pedepse drastice pentru cei vinovați de acte teroriste sau de propagandă teroristă. Legea include măsuri contestate, precum blocarea sau suspendarea unor publicații ori site-uri suspecte de propagandă teroristă. Accesul la datele și comunicațiile personale poate fi blocat fără mandat sau avertizare prealabilă, în cazul unei suspiciuni de terorism.

Dincolo de arhitectura instituțională, creată cu scopul diminuării amenințării teroriste sau a frământărilor interne (materializate prin tentativa eșuată de lovitură de stat, din 15 iulie 2015), Turcia rămâne un partener implicat total în bătălia anti DAESH, vizând, în același timp, atingerea propriilor obiective de securitate. De altfel, președintele Erdogan a subliniat, la momentul lansării operațiunii militare împotriva DAESH, că guvernul turc nu face diferența dintre PKK și DAESH, considerându-le pe picior de egalitate, ca amenințare. Astfel, operația militară „Izvorul păcii”, lansată la 9 octombrie 2019, este a treia intervenție

majoră a Turciei în Siria, din 2016 încoace. În timp ce Ankara o consideră o operațiune antiteroristă, cu scopul declarat de a elimina elementele teroriste din regiunea de frontieră cu Siria, în special membrii milițiilor kurde YPG (care au contribuit la lupta împotriva DAESH), aliații din NATO contestă oportunitatea acesteia. Mai mult, Turcia intenționează să creeze o fâșie de 30 de kilometri în interiorul statului sirian, sub justificarea apariției unei „zone sigure”. Prezența YPG în apropierea granițelor sale este percepută de Ankara ca o amenințare, în opoziție cu strategia unor state aliate în lupta împotriva DAESH, inclusiv Franța, care are o viziune diferită, în raport cu propriile interese.

Franța

Unul dintre statele occidentale cele mai afectate de terorism, Franța nu recunoaște, din punct de vedere cultural, minorități etnice. Consideră că religia este total separată de stat și ține de sfera privată, rezultând că nu poate înlocui sau intra în contradicție cu prevederile Constituției nicio formă de organizare religioasă.

Deși în Franța, din punct de vedere social, există o numeroasă comunitate arabo-musulmană, formată atât din imigranți (mulți dintre ei ilegali), cât și din cetățeni francezi, o estimare a numărului de persoane care o compun este dificil de realizat, deoarece este interzisă colectarea datelor cu caracter etnic sau religios în cadrul recensămintelor periodice. Toate teoriile și estimările converg către realitatea că islamul este a doua religie, ca pondere, în Franța, după catolicism.

Colonizând o mare parte din Africa, în trecut, un sentiment de revanșă istorică pare relativ ușor de mobilizat.

Iată că, din perspectivă culturală, socială sau istorică, confruntarea dintre islamism și valorile Republicii are rădăcini adânci. Cu toate acestea, terorismul islamist este o prezență relativ recentă, primele atentate islamiste lovind Franța între decembrie 1985 și septembrie 1986, fiind revendicate de gruparea Hezbollah, ca răspuns al implicării în războiul civil din Liban. Începând cu anul 2012, situația se schimbă radical, Franța începând să fie lovită de o serie de atentate jihadiste. Din momentul în care Statul Islamic a proclamat „califatul”, în iunie 2014, Franța a devenit țara cea mai afectată de terorismul islamist¹⁰. O enumerare a atacurilor teroriste săvârșite pe teritoriul Franței vine să susțină această afirmație:

- 15 martie 2012 – Mohamed Merah, a împușcat mortal trei militari, în plină stradă, la Toulouse și Montauban, iar la 19 martie a împușcat trei copii și un profesor în Toulouse, fiind ucis, la 22 martie, de poliție;

- 7 ianuarie 2015 – atacul terorist de la sediul publicației franceze de satiră Charlie Hebdo, din Paris, Franța: 12 persoane au murit și alte zece au fost rănite. Cei trei autori ai atentatului au fost identificați. Doi dintre ei erau frații franco-algerieni Said Kouachi (34 de ani) și Cherif Kouachi (32 de ani), iar al treilea, Hebdo Hamyd Mourad (18 ani), s-a predat poliției;

- 13 noiembrie 2015 – bărbați înarmați și atacatori sinucigași au comis un val de atentate la Paris, care au vizat restaurante, o sală de concerte și zona adiacentă Stade de France, și care s-au soldat cu 130 de morți și sute de răniți. Opt „teroriști” și-au pierdut viața în atentate, dintre care șapte s-au aruncat în aer. În paralel, teroriștii au deschis focul cu arme automate la restaurante și terase, la Bataclan, străzile Charonne, Bichat, la restaurantul Le Petit Cambodge, precum și la Fontaine au Roi, la intersecția cu Faubourg-du-Temple. Celelalte atentate, comise de atacatori sinucigași, au avut loc în apropiere de Bazilica Saint-Denis;

- 14 iulie 2016 – un tunisian de 31 de ani, aflat la volanul unui camion, a lovit mulțimea adunată la Nisa pentru focurile de artificii, lansate cu ocazia Zilei Naționale a Franței, provocând moartea a 86 de persoane și rănirea a peste 400, după estimările oficiale;

- 26 iulie 2016 – doi bărbați au luat mai mulți ostatici într-o biserică din regiunea Normandia. Preotul bisericii a fost ucis, în timp ce un alt ostatic a fost foarte grav rănit;

- 26 septembrie 2016 – un bărbat a deschis focul în fața unui supermarket din Port-Marly și a rănit grav două persoane, ulterior baricadându-se în propriul apartament;

- 20 aprilie 2017 – un polițist și-a pierdut viața, iar alți doi au fost răniți, în cursul unui schimb de focuri pe celebrul bulevard Champs-Élysées din Paris, agresorul fiind împușcat;

- 23 martie 2018 – patru persoane și-au pierdut viața și alte 16 au fost rănite, în cursul a trei atacuri în Carcassonne și în Trèbes (sudul Franței), inclusiv un ofițer de jandarmerie;

- 12 mai 2018 – un tânăr înarmat cu un cuțit a ucis un trecător la Paris și a rănit alți patru;

- 23 august 2018 – un bărbat înarmat cu un cuțit a ucis două persoane și a rănit grav o a treia persoană, în orașul Trappes, la periferia Parisului, fiind neutralizat, ulterior, de forțele de ordine;

- 9 septembrie 2018 – șapte oameni au fost înjunghiați în centrul Parisului, în plină zi;

- 8 octombrie 2018 – un bărbat a fost ucis și alți doi au fost grav răniți, într-un schimb de focuri într-un bar din Toulouse. Atentatorii au fugit cu o motocicletă, nefiind identificați;

- 11 decembrie 2018 – cel puțin două persoane au murit și alte zece au fost rănite, în urma unui schimb de focuri, în apropierea unui târg de Crăciun la Strasbourg, provocând panică;

- 27 iunie 2019 – două persoane rănite cu focuri de armă, în fața moscheii din Brest;

- 17 octombrie 2020 – un profesor a fost decapitat în Conflans-Sainte-Honorine, lângă Paris;

- 29 octombrie 2020 – un tunisian de 21 de ani a ucis trei persoane într-o catedrală din Nisa.

Răspunsul Franței, după valul de atentate teroriste, a fost rapid și energic: imediat după atacul multiplu de la Paris, din noiembrie 2015, a fost instituită starea de urgență pe întreg teritoriul național. Continuarea atacurilor a determinat prelungiri succesive ale acesteia (șase la număr), sprijinind dejucarea a 32 de atentate¹¹, oferind posibilitatea arestului la domiciliu extins, percheziții administrative fără aprobarea autorității judiciare, crearea de zone de securitate sau dizolvarea asociațiilor ori grupărilor care participă sau facilitează acte asociate terorismului. În ianuarie 2015 a fost lansată Operațiunea Sentinelle¹², în cadrul căreia forțele armate sprijină forțele Ministerului de Interne¹³ prin crearea de patrulare mixte, cu misiunea de menținere a ordinii publice, contribuind la o prezență masivă în locuri publice, în mijloace de transport sau obiective de interes turistic. Scopul principal este intervenția cât mai rapidă, descurajarea, prevenirea oricăror evenimente de tulburare a ordinii publice sau a acțiunilor teroriste. De altfel, după atentatele din Paris și din Nisa, din octombrie 2020, președintele Macron a decis să suplimenteze numărul militarilor implicați în operațiune, de la 3.000 la 7.000, în încercarea de a stopa seria de atacuri teroriste.

La 30 octombrie 2017, Franța a adoptat o nouă lege antiteroristă, care acordă puteri sporite oamenilor legii, limitând, în același timp,

controlul ramurii judiciare asupra acțiunilor acestora. Susținătorii acestor măsuri consideră că ele că vor crea condițiile necesare pentru oprirea avântului terorist și extremist în Franța. Legea conferă puteri sporite, care vizează inclusiv decizii legate de controlul frontierelor sau închiderea unor lăcașe de cult. De altfel, aceasta legiferează, practic, unele măsuri aplicate pe timpul stării de urgență, acordându-le statut permanent, în intenția de a crește eficiența în lupta împotriva acțiunilor teroriste.

Concluzii

Două state membre ale NATO, lovite frecvent de atacuri teroriste, cu consecințe economice sau sociale accentuate, implicate activ în eradicarea fenomenului terorist, partenere în coaliția internațională anti DAESH, se află în plin conflict diplomatic, declanșat de recente dispute verbale dintre președinții celor două țări, pe fondul situației generate de recente atacuri din Franța. Cu două săptămâni înainte de atacul asupra profesorului din Conflans-Sainte-Honorine, Macron a descris islamul ca pe o religie „în criză” și a anunțat noi măsuri împotriva „separatismului islamic”, declarație care a atras reacții din partea mai multor state majoritar musulmane, cu Turcia în prim-plan, cu îndemnul către liderii mondiali de a-i proteja pe musulmani, „dacă există opresiune împotriva musulmanilor în Franța”, conform declarațiilor lui Erdogan într-un discurs televizat. Disputa a degenerat, recurgându-se chiar la retragerea reciprocă a unor funcționari diplomatici sau la îndemnuri la boicotul comercial al produselor originare din cele două țări.

Asistăm, astfel, la canalizarea energiilor a două state partenere către o dispută care, paradoxal, limitează sau diminuează capacitățile sistemelor de prevenire a acțiunilor teroriste ale celor două țări în lupta împotriva terorismului, direcționând parte din resursele umane și materiale către rezolvarea crizelor de moment.

Fostul președinte al Organizației Națiunilor Unite, Kofi Annan, declara într-un interviu că „numai o organizare mondială este capabilă să facă față provocărilor la nivel planetar”. Terorismul este o provocare pentru toate statele lumii, astfel că, cel puțin în lupta împotriva terorismului, cooperarea foarte strânsă, dincolo de disputele vremelnice sau istorice ale unor state, reprezintă soluția.

NOTE:

1 <https://www.mediafax.ro/externe/un-faimos-profesor-afro-americananulează-toate-teoriile-despre-rasism-si-proteste-din-sua-19248874>, accesat la 20.11.2020.

2 <https://www.dw.com/ro/o-nou%C4%83-decapitare-islamist%C4%83-%C8%99i-ce-ar-mai-fi-de-f%C483cut/a-55326661>, accesat la 20.11.2020.

3 Anghel Andreescu, Nicolae Radu, *De la „înfrângerea terorii” și „războiul sfânt” la „speranța libertății”*, Editura Rao, București, 2015, p. 20.

4 <https://romania.europalibera.org/a/r%C4%83spunsul-lui-macron-la-insulta-adus%C4%83-de-erdogan-a-retras-ambasadorul-de-la-ankara/30911360.html>, accesat la 20.11.2020.

5 Alexandru Nicolae Cucu, „Turcia și amenințarea teroristă”, *Revista Intelligence*, 22 decembrie 2016, <http://intelligence.sri.ro/turcia-si-amenintarea-terorista/>, accesat la 22.11.2020.

6 *Explosion in Ankara Kills at Least 34, Turkish Officials Say*, https://www.nytimes.com/2016/03/14/world/middleeast/explosion-ankara-turkey.html?_r=0, accesat la 20.11.2020.

7 *Atentate teroriste comise în Turcia (2015-2016) – cronologie*, <https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2016/06/29/atentate-teroriste-comise-in-turcia-2015-2016-cronologie-10-05-07>, accesat la 20.11.2020.

8 *Atentatul de Revelion de la Istanbul*, <http://www.mediafax.ro/externe/video-atentatul-de-revelion-de-la-istanbul-erdogan-a-condamnat-dur-atacul-comis-in-clubul-de-noapte-bilantul-victimelor-cel-putin-39-de-morti-si-69-de-raniti-16045490>, accesat la 12.11.2017.

9 <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/atentat-terorist-cu-masina-capcana-in-turcia-3-oameni-au-murit-si-alti-doiau-fost-raniti-1155773>, accesat la 20.11.2020.

10 Sergiu Mișcoiu, *Un atentat ca o caricatură: islamismul în război cu Republica*, <http://pressone.ro/un-atentat-ca-o-caricatura-islamul-in-razboi-cu-republica>, accesat la 22.11.2020.

11 http://m.stiri.tvr.ro/fran-a-scapa-de-starea-de-urgenta-legea-antitero-intra-in-vigoare-la-miezul-nop-ii_824174.html, accesat la 21.11.2020.

12 <https://www.france24.com/en/20170810-operation-sentinelle-france-fight-counter-terrorism-woking>, accesat la 21.11.2020.

13 Gabriel Oprea, Ilie Botoș, Vasile Bogdan, *Sistemul de răspuns la terorism*, Editura Militară, București, 2014, p. 382.

BIBLIOGRAFIE

Andreescu Anghel, Radu Nicolae *De la „înfrângerea terorii” și „războiul sfânt” la „speranța libertății”*, Editura Rao, București, 2015.

Cucu Alexandru Nicolae, „Turcia și amenințarea teroristă”, *Revista Intelligence*, 22 decembrie 2016, <http://intelligence.sri.ro/turcia-si-amenintarea-terorista/>

Mișcoiu Sergiu, *Un atentat ca o caricatură: islamismul în război cu Republica*, <http://pressone.ro/un-atentat-ca-o-caricatura-islamul-in-razboi-cu-republica>

Oprea Gabriel, Botoș Ilie, Bogdan Vasile, *Sistemul de răspuns la terorism*, Editura Militară, București, 2014.

<http://www.mediafax.ro/externe/video-atentatul-de-revelion-de-la-istanbul-erdogan-a-condamnat-dur-atacul-comis-in-clubul-de-noapte-bilantul-victimelor-cel-putin-39-de-morti-si-69-de-raniti-16045490>

<https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/atentat-terorist-cu-masina-capcana-in-turcia-3-oameni-au-murit-si-alti-doiau-fost-raniti-1155773>

MOTIVAȚIA PERSONALULUI/LUPTĂTORULUI – FACTOR COVÂRȘITOR PENTRU ÎNDEPLINIREA MISIUNII

THE PERSONNEL/COMBATANT MOTIVATION – AN OVERWHELMING FACTOR FOR THE ACCOMPLISHMENT OF THE MISSION

MOTIVATION DU PERSONNEL/DU COMBATTANT – FACTEUR PÉREMPTOIRE POUR L'ACCOMPLISSEMENT DE LA MISSION

Cpt.drd. GrațIELA-Elena VOICILĂ*

Motivația stă la baza funcționării performante a omului/luptătorului și reprezintă conceptul care explică diferența dintre modul de acțiune al fiecărui militar/luptător, ce are ca rezultat îndeplinirea misiunii cu succes sau fără satisfacții. Toți luptătorii ar trebui să își însușească faptul că misiunea care urmează este cea mai importantă. Prin urmare, comandanții trebuie să fie conștienți că motivarea subordonaților este o abilitate a acestora – în primul rând, prin exemplul personal – de a crea un mediu în care resursa umană avută în subordine poate, și își dorește, să realizeze obiectivele solicitate, să își folosească potențialul la maximum. Motivația nu are doar rolul de a-i determina pe oameni să muncească, indiferent de calitatea muncii lor, ci și acela de a-i face să lucreze bine, de a-i impulsiona în utilizarea tuturor resurselor fizice și intelectuale de care dispun. Dacă există motivație, există performanță și productivitate, există satisfacție în muncă, prin urmare obiectivul suprem al organizației este îndeplinit.

Motivation is the basis of the functioning of the personnel/combatant performed and represents the concept that explains the difference between the mode of action of each soldier/combatant that results in the accomplishment of the mission successfully or without satisfaction. All combatants should learn that the next mission is the most important one. Commanders must therefore be aware that the motivation of subordinates is their ability - primarily through personal example - to create an environment in which subordinate human resources can and want to achieve the required objectives, to use their potential to maximum. Motivation has not only the role to determine people to work, regardless of the quality of their work, but to make them work well, to encourage them to use all the physical and intellectual resources they have. If there is motivation, there is superior performance and productivity, there is job satisfaction, therefore the ultimate goal of the organization is met.

La motivation sous-tend le fonctionnement efficace de l'individu/du combattant et représente le concept qui expose la différence entre les modes d'action de chaque militaire/combattant, dont le résultat se traduit par l'accomplissement réussi de la mission ou par une exécution sans aucune satisfaction. Tous les combattants devraient savoir que la mission à venir sera la plus importante. Par conséquent, les commandants doivent prendre conscience que la motivation des subordonnés est leur capacité – principalement, en suivant l'exemple personnel – de créer un environnement où les ressources humaines subordonnées peuvent et veulent atteindre les objectifs requis, utiliser leur potentiel au mieux. La motivation n'a pas seulement pour rôle de pousser les individus à travailler, quelle que soit la qualité de leur travail, mais de les faire bien travailler, de les encourager à utiliser toutes les ressources physiques et intellectuelles dont ils disposent. S'il y a la motivation, il y a la performance et la productivité, il y a la satisfaction au travail, de sorte que l'objectif ultime de l'organisation soit atteint.

Cuvinte-cheie: organizație militară; motivație; factori psihologici; personal militar; comandant.

Keywords: military organization; motivation; psychological factors; military personnel; commander.

Mots-clés: organisation militaire; motivation; facteurs psychologiques; personnel militaire; commandant.

În ultimele decenii, asistăm la ceea ce specialiștii în domeniul securității și siguranței numesc „revoluția în afacerile militare”, care a impus schimbări radicale, din partea statelor

și alianțelor, a doctrinelor, regulamentelor, manualelor și abordărilor privind conflictele și situațiile de criză. Dintotdeauna, omul, ca parte a organizației militare, a reprezentat o preocupare majoră pentru factorii de decizie ai operației militare, însă modificările de ordin tehnologic au adus în prim-plan o altă abordare pentru protecția maximă a luptătorului, deoarece știm foarte bine

*Baza 1 Logistică Teritorială „Carpatica”
e-mail: voicilagratiela@yahoo.com

că resursa cea mai importantă și „costisitoare” este cea umană.

Astfel, vorbim despre apariția unor capacități/capacități care contribuie substanțial la îndeplinirea misiunii și nu mai prezintă riscul anterior atribuit luptătorului, care, de cele mai multe ori, nu mai este nevoit să se expună maximum riscurilor și este un operator la noua tehnologie, care își face simțită prezența în domeniul militar. Asta, desigur, nu exclude situațiile în care este neapărat nevoie de prezența umană, ci vorbim despre o tendință de a înlocui, pe cât posibil, factorul uman direct angajat riscului.

În același timp, vorbim despre o multitudine de factori nu doar externi, ci și interni, care influențează modul de funcționare a organizațiilor și, implicit, a celei militare, factori care reprezintă, pentru acestea, adevărate provocări. În acest mediu extrem de dinamic, în care un grup de variabile scapă controlului, obstacolele tot mai mari de care au parte organizațiile în ultimul timp sunt puse din ce în ce mai mult pe „umerii” resurselor umane, fapt de care organizațiile trebuie să țină seama.

Pentru a-și putea realiza obiectivele, organizația militară și, implicit, unitatea militară trebuie să aibă capacitatea de a-și asigura și de a menține resursele umane de care are nevoie, prin anticiparea evoluției sistemului din care face parte, ca urmare a adaptării acestuia la realitățile politico-militare actuale.

O problemă care condiționează în mare măsură dezvoltarea și utilizarea rațională a resurselor umane din Armata României constă în introducerea unor comportamente orientate sistematic spre obiective strategice. Un rol central în conceperea și fundamentarea activităților din domeniul resurselor umane îl au strategiile și politicile de personal, care au devenit componente esențiale ale resurselor umane și modalități manageriale de profesionalizare a acestuia. Se pare că, la nivelul Armatei României, „soluția de conștientizare și responsabilizare [...] este relativ simplu de formulat, dar este mai greu de implementat: investiția consecventă și permanentă în oameni”¹.

Luând în considerație că resursa umană este una dintre cele mai importante resurse ale apărării și reprezintă „esența procesului de transformare”² a armatei, sunt de părere că modernizarea în domeniul resursei umane nu ar trebui să se limiteze la scăderea numărului de membri din considerente de flexibilitate, ci ar trebui să se materializeze în

structuri de personal moderne și calitative, care să ofere un nivel înalt de performanță printr-un management al resurselor umane motivant. Mai mult decât atât, dacă luăm în calcul amploarea fenomenului denumit „inteligentă artificială”, nu putem să ignorăm înaltul grad de specializare și profesionalizare necesar personalului care își desfășoară activitatea în cadrul și pentru organizația militară, și asta în directă concurență cu marile corporații multinaționale, care utilizează metode tot mai moderne de stimulare și motivare a personalului propriu.

Ceea ce doresc să subliniez este faptul că, în cadrul acestui material, nu tratez motivația din punctul de vedere al determinării militarului dacă să execute sau nu ordinele primite, ci al „mobilizării” sale interne, de a depune toate eforturile și de a-și folosi toate deprinderile la maximum, pentru a contribui în mod substanțial la îndeplinirea misiunii. Știm foarte bine că este diferență între a face un lucru pentru că „trebuie” și a face același lucru pentru că îți dorești, îți place sau pentru că ești impulsivat de orice alt sentiment care pornește din a avea motivația pentru a întreprinde acea acțiune în mod eficient și la cele mai înalte standarde.

Mai mult decât atât, realitatea din jurul nostru ne arată că este important să motivezi personalul din subordine pentru a continua să-și desfășoare activitatea în cadrul acelei structuri și să se specializeze în acel domeniu, ceea ce sprijină îndeplinirea misiunii unității noastre. Fără personal specializat nu ne putem desfășura activitățile specifice din planul anual al instruirii, ceea ce înseamnă că nu putem îndeplini misiunea unității.

Aspecte conceptuale ale motivației

Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, „motivația” este definită ca: „totalitatea motivelor sau mobilurilor (conștiente sau nu) care determină pe cineva să efectueze o anumită acțiune sau să tindă spre anumite scopuri”³.

Din perspectiva domeniului psihologic, motivația reprezintă un „concept fundamental în psihologie și, în genere, în științele despre om, exprimând faptul că, la baza conduitei umane, se află întotdeauna un ansamblu de mobiluri – trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, idealuri – care susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini”⁴ și „un ansamblu de factori sau imbolduri care declanșează, energizează, mențin (sau întrerup) și

direcționează acțiunile sau comportamentele unei persoane”²⁵.

Studiind și analizând definițiile prezentate, desprindem ca idee esențială a motivației existența a ceva din interiorul individului care stă la baza unor acțiuni ulterioare, acel ceva conștientizat sau nu de către individ, care determină, în mintea acestuia, apariția necesității și dorinței de a întreprinde acea acțiune. Considerăm că acel ceva pornește dintr-o dorință/nevoie a individului, dar ne punem și întrebarea: Oare putem influența apariția acelui ceva care să-l determine pe individ spre o anumită acțiune?

Mergând către domeniul militar, motivația este văzută de specialiștii în domeniu ca fiind „convingerea militarilor să adere la obiectivele misiunii în care sunt implicați”²⁶. De asemenea, „principalele aspecte ale muncii în echipă sunt legate de comunicare, scopuri comune, coeziune și leadership. Scopurile comune reprezintă direcția și motivația pentru acțiune, iar angajamentul față de scopurile comune formează echipa”²⁷. Desprindem și din această abordare acțiunea principală: rațiunea de a face ceva în baza unui ansamblu de factori care îi determină pe oameni să se comporte în diferite moduri la stimuli externi sau interni. Astfel, putem afirma faptul că un anumit factor extern poate avea efecte diferite, în funcție de momentul aplicării, asociat cu alți factori interni, chiar și asupra aceluiași individ, ceea ce ne face să opinăm că anumite influențe, exercitate de către organizație asupra individului, îl pot determina în alegerea unei direcții, depunerii efortului necesar și, mai ales, în persistența implicării în executarea unei acțiuni militare, adică aplicarea tehnicilor specifice de motivare.

Din punct de vedere militar, motivația poate fi înțeleasă ca un proces de investigare a tendințelor de comportament indezirabil, care duc la „dezangajarea fizică și psihică, la dezintegrarea grupală, reliefând balanța dintre datorie și dezertare, dintre implicare și indiferență, dintre angajarea în luptă și retragere”²⁸. Cu alte cuvinte, motivația este o forță care îi determină pe membrii organizației militare să se comporte într-un anumit mod pentru îndeplinirea unui anumit scop (a unei misiuni).

Așadar, reiterăm faptul că, prin motivație, militarul se dedică mai mult sau mai puțin modului de îndeplinire a misiunii, și nu la a alege între a executa și a nu executa misiunea. Ne dorim ca

personalul din subordine să acționeze în toate situațiile la nivelul maxim al deprinderilor, capacităților și capabilităților de care dispune, astfel încât calitatea muncii întreprinse să se regăsească în eficiența efortului depus pentru îndeplinirea misiunii primite sau a celei la care contribuie în cadrul echipei.

Având în vedere studiarea și analizarea conceptului de motivație, putem trage anumite concluzii, și anume:

- conceptul de motivație este utilizat pentru a explica de ce individul face ceea ce face, deci motivația este cauza (geneza) care tinde să determine un individ la declanșarea și desfășurarea unor acțiuni;

- ca proces al organizării, funcționării și dezvoltării psihicului uman, motivația explică un anumit comportament uman situațional sau în perspectivă;

- motivația este determinată de antecedente filogenetice, istorice și individuale, însă în momentul manifestării sale, datorită acumulării prealabile, acționează din interior;

- motivația are un caracter dinamic și direcțional, este nemijlocit legată de procesul de cunoaștere și afectivitate;

- motivația poate fi determinată, chiar fără ca individul să știe, de factori externi.

Studiind și analizând principalele prevederi în domeniu în organizația militară, motivația personalului poate îmbrăca următoarele forme, în perechi opuse:

Motivația pozitivă și motivația negativă – determinate de influența scopului și convingerii asupra gradului de satisfacție al militarului în desfășurarea activităților în cadrul organizației militare;

Motivația pozitivă pune în valoare efectele benefice ale laudei, aprecierilor și recompenselor (avansări, sporuri, premii etc.) asupra eforturilor personalului la îndeplinirea sarcinilor primite;

Motivația negativă are în vedere îndeplinirea obiectivelor organizației prin folosirea unor stimuli de aversiune (amenințare, sancționare, blamare etc.). Eficiența acestui tip de motivație este variabilă și implică un consum fizic, psihic și emoțional imens și de aceea trebuie folosită cu precauție de comandanți.

Atât motivația pozitivă, cât și cea negativă se materializează prin stimuli de natură economică

(salarii, prime, imputări salariale etc.) sau prin stimuli de natură moral-spirituală (acordare de medalii, laude, critici, avertismente).

Motivația intrinsecă (internă sau directă) și *motivația extrinsecă* (externă sau indirectă) au în vedere amplasarea sursei producătoare a efectului motivațional. Motivația intrinsecă vizează relația dintre așteptările, percepțiile, sentimentele militarului și conținutul concret al muncii lui. Această formă de motivație constă în determinarea militarului să se implice pentru a obține rezultatele dorite în cadrul unității militare. Prin desfășurarea acestor activități, subiectul obține satisfacții care țin de personalitatea sa (autoîmplinire), stimulând în același timp profesionalismul. Specific acestui tip de motivație este obținerea satisfacției prin realizarea unei acțiuni adecvate.

Motivația extrinsecă este generată de mediul extern de muncă și este aplicată de altcineva. Altfel spus, militarul desfășoară activitățile necesare pentru a atinge obiectivele organizației, deoarece acțiunile lui vor genera, din partea unității militare, anumite reacții care îi vor produce satisfacții.

Este recomandat ca cele două tipuri de motivații să fie folosite de către comandanți în egală măsură și să se facă o distincție clară între motivele pentru care personalul rămâne într-o unitate pe o anumită funcție și motivele pentru care se hotărăște să se mute în altă unitate militară, pe altă funcție sau chiar să plece din sistem prin demisie. Militarii menționează cauze intrinseci când spun ce le place la locul lor de muncă, iar când trebuie să justifice de ce renunță la un loc de muncă, tind să invoce factorii extrinseci.

În funcție de trebuințele imediate ale militarilor, întâlnim: *motivația cognitivă* și *motivația afectivă*.

Motivația cognitivă este determinată de stimularea intelectuală a individului și își are originea în nevoia de informare, cunoaștere, învățare, inovare etc.

Motivația afectivă vizează strict dimensiunea umană, sentimentală a militarului, punând accent pe satisfacerea nevoilor de a obține adeziunea și recunoașterea celorlalți membri ai organizației. Acest tip de motivație urmărește ca militarul să aibă un tonus bun și relaxat la locul de muncă, în compania colegilor și să fie simpatizat și apreciat de aceștia.

În cadrul organizației militare, procesul motivațional ar trebui să se realizeze complex

prin combinarea tuturor formelor motivaționale prezentate anterior, pentru îndeplinirea obiectivelor. Un comandant ar trebui să cunoască și să știe când și cum să valorifice toate tipurile de motivație, pentru a obține rezultate maximale. În funcție de trebuințele specifice fiecărui subordonat, de particularitățile acestuia, comandantul ar trebui să poată identifica cele mai bune stimulente, pentru a-l determina să fie motivat. În mediul militar, este foarte greu de folosit motivația pozitivă prin oferirea de recompense economice. Dacă în organizațiile civile angajații pot beneficia de toate tipurile de motivații, pentru că stă în puterea managerului să acorde prime, avansări, mărimi salariale, în organizațiile militare posibilitățile de a stimula financiar sunt limitate, iar avansările trebuie să urmeze niște proceduri de durată. Prin urmare, comandanții militari sunt în dezavantaj față de managerii din cadrul firmelor private, ei având la dispoziție posibilități mai reduse cu care să își motiveze subordonații pentru îndeplinirea obiectivelor.

Motivația – fenomen complex al activității psihice

Abordarea motivației începe, de regulă, cu descrierea forței existente în individ, care îl determină să acționeze sau să persiste în gândire și/sau acțiune. Motivația este un concept de bază al performanței umane, care poate explica diferențele individuale de comportament.

Indiferent de aspectul formativ al sistemului psihic, motivația pornește de la constatarea empirică a ideii că orice conduită umană este dirijată din interior, chiar dacă este vorba despre gândire sau acțiune. Pentru a putea înțelege structura complexă a motivației, ne-am propus să analizăm diferite fenomene motivaționale și legăturile funcționale dintre ele, care pot fi considerate, pe de o parte, forme mai mult sau mai puțin complexe de motivație, iar, pe de altă parte, factori componenți ai motivației. Astfel, dintre fenomenele motivaționale, amintim:

- trebuințele – elementele motivaționale fundamentale ale personalității, arătând cel mai pregnant echilibrul bio-psiho-social al omului, în condițiile solicitărilor mediului înconjurător;
- impulsurile – constau în apariția unei excitabilități accentuate a anumitor centri nervoși care declanșează acțiunea;
- motivele – mobilurile care declanșează, susțin energetic și orientează acțiunea;

- intențiile – elementele prin care se realizează trecerea de la motive spre scopuri;

- scopul – simbolizează schițarea mentală a rezultatului dorit;

- tendințele – expresia orientării, direcționării acțiunii într-un anumit sens;

- interesele – orientări active și durabile ale individului spre anumite lucruri sau fenomene, domenii de activitate etc.

În contextul problematicii abordate, vom încerca să analizăm pe scurt interdependența dintre trebuințe, motive și interese.

Trebuința este izvorul de energie adaptativă a organismului. În baza și în virtutea trebuinței, sub influența impulsurilor sau imboldurilor interne, se întreprind cele mai diverse acțiuni. Satisfacerea trebuinței duce la reducerea tensiunii (reechilibrare). Astfel, trebuința trece de la starea activă în stare latentă.

Omul, în condițiile vieții sociale și culturale, mediază satisfacerea trebuințelor naturale prin diverse mijloace ale civilizației. Astfel, se diversifică trebuințele naturale, devenind selective. Într-o măsură mai mare la om, sub influența condițiilor de viață socială și prin interiorizarea relațiilor sociale și a modelelor de acțiune, apar trebuințe noi, fără legătură cu zestrea ereditară. Sunt trebuințe secundare sau dobândite, care se împart în materiale (fumatul, consumul de alcool, vestimentația etc.) și spirituale (trebuința de conviețuire, de comunicare interumană, de cunoaștere etc.). Acestea din urmă rezultă din condiționarea unor energii interne și se dezvoltă analogic trebuințelor organice.

Trebuințele se activează după o anumită periodicitate la intervale de ore, zile, luni. Deci ele apar ca dimensiuni necesare vieții. Nesatisfacerea flagrantă a trebuințelor generează stări de încordare maladivă. Suprasatisfacerea trebuințelor duce fie la stingerea, fie la hiperdezvoltarea lor. La fiecare persoană, în dependență de condițiile vieții și de activități, se formează o constelație de trebuințe variabile din punctul de vedere al intensității, periodicității, orientării și modalității de satisfacere. Cunoașterea omului implică și o descriere a sistemului individual de trebuințe. Este foarte important pentru un comandant/șef să cunoască trebuințele specifice ale subordonaților, să țină seama de stările de tensiune sau de dezechilibrele care apar în urma unor privațiuni sau suprasolicitări, pentru a aplica acele metode

de motivare și de stimulare a apariției motivației individului în vederea obținerii unor rezultate în conformitate cu misiunea unității militare.

Trebuința definită ca o stare internă, un imbold sau un impuls, așa după cum am precizat anterior, constituie o rezervă de energie. Atunci când trebuința se dezvoltă astfel, întrucât declanșează acțiunea, ea se transformă într-un motiv. Motivele sunt energizante, pulsative și orientative, direcționale. Din acest motiv rezultă selectivitatea. Varietatea motivelor, în contextul personalității umane, face ca fiecare să se raporteze altfel la aceleași obiecte ale realității.

Raporturile noastre cognitive cu lumea sunt dublate în interior de anumite poziții, respectiv motive personale. Semnificațiile obiective dobândite sunt asociate cu semnificațiile subiectiv-individuale, rezultate și ele dintr-o anumită experiență de viață. Motivele explică acțiunile umane, ele însă nu se confundă întotdeauna cu scopurile.

Întrucât, de regulă, mijloacele de satisfacere a trebuințelor sunt indirecte, cauza (motivul) nu coincide, în principiu, cu scopul (obiectivul). Scopul este evident, el rezultă din activitate. Motivul care impulsionează acțiunea poate avea forme foarte variate. Educarea motivelor superioare cu o înaltă semnificație socială este foarte importantă. În armată, finalmente trebuie să obținem o motivație adecvată conținutului și funcțiilor sociale ale acesteia.

Atunci când în planul cunoașterii motivul coincide cu scopul se constituie un interes. Militarul desfășoară o activitate de plăcere. Succesul în îndeplinirea unor acțiuni, influențând recurent asupra motivelor, le consolidează pe acestea și le transformă în interese. Coincidența dintre motiv și scop în îndeplinirea unei activități duce la conturarea înclinației, care este de interes nu numai pentru cunoaștere, ci și pentru acțiunea practică, de multe ori profesională.

Dacă la interes și înclinație se adaugă conștiința aptitudinilor corespunzătoare, atunci se creează condițiile pentru constituirea unei vocații. Subiectul nu numai că agreează o profesiune, dar se simte chemat de ea, întrucât, dispunând de capacitățile necesare profesiunii, se consideră obligat față de societate ca să o adopte și își dă seama că numai astfel se poate realiza. Vocația unește dragostea față de profesiune cu spiritul de răspundere socială.

De aceea armata are nevoie de personal din vocație, stăpâniți de dragostea față de ocupația militară și conștienți de semnificația acesteia.

Asocierea dintre o idee sau imagine și trebuința corespunzătoare duce la formarea unei convingeri. De regulă, este vorba despre imagini cu mare însemnătate socială. Implantarea afectivă a ideii determină militarul să acționeze pentru îndeplinirea ei, să o resimtă ca pe o necesitate lăuntrică, să nu admită contrazicerea ei și să o apere cu toate forțele. Convingerea este un motiv de supremă eficiență, este o idee – forță. În această situație, putem vorbi de o motivație internă puternică, chiar de o automotivație, în desfășurarea activităților.

Din cele arătate rezultă că fiecare militar dispune de trebuințe primare și secundare, de motive, interese, înclinații, convingeri, mergând până la definirea unei concepții. Este clar că respectiva constelație motivațională este individuală. Nu pot exista doi subiecți care să aibă același sistem de trebuințe și motive. Apoi intervine și faptul că, în acest raport cu situațiile de viață, motivele persistă latent sau se activează. Practic, întreaga noastră viață se desfășoară într-o serie de situații obiective, care răspund sau nu trebuințelor, care dau sau nu satisfacție motivelor și intereselor noastre.

Factori psihologici stresanți implicați în activitatea militară

Pentru a putea înțelege mai bine motivația militarilor, este necesar să trecem în revistă și unii factori psihologici care pot afecta personalul militar/luptătorul.

În general, situațiile generatoare de stres pot fi de natură fizică (zgomot, temperatură, inundații, cutremure, pericole de tot felul etc.) și mentală (teamă, conflict, presiune, iminența morții etc.). În mod obișnuit, orice factor intern sau extern care depășește (în sus sau în jos) limitele unui anumit prag poate deveni o sursă de stres, alterând comportamentul și activitatea psihică a unui individ. Situațiile stresante pot fi pozitive sau negative, în raport de semnificația atribuită lor de către subiect.

Întrucât statutul de militar se numără printre cele mai stresante ocupații, vom evidenția principalele surse de stres care pot apărea pe timpul activităților specifice: calitatea slabă a procesului pregătirii pentru misiuni, gradul înalt de solicitare fizică și psihică a misiunilor, pericolele posibile aduse de executarea activităților cu risc crescut

sau de mânuirea armamentului și tehnicii de luptă, nivelul scăzut al ordinii și disciplinei militare, starea prelungită de izolare relativă a militarilor, certurile dintre militari, problemele nerezolvate din mediul de viață civil din care provin, boli, căsătorie, naștere copii, climat de muncă inadecvat în subunități, stilul de conducere abuziv și neregulamentar al comandanților și șefilor, insuficiența echipamentului, apei, alimentelor, condițiilor de cazare și de petrecere a timpului liber etc.

Evident, în timpul misiunilor de luptă pe care militarii le execută în zonele de conflict, tratarea superficială sau eludarea acestor factori stresanți, care se pot manifesta în acest caz, amplifică tensiunea, reduce resursele disponibile pentru depășirea acestui fenomen psihic și diminuează substanțial eficiența acțiunilor militarilor.

Dintre situațiile specifice teatrului de operații în care au fost dislocate contingentele de militari și care se constituie în factori stresanți, în opinia mea cei mai importanți sunt:

- conștientizarea puterii letale sporite a armamentului modern și extrem de sofisticat din dotarea inamicului;
- zgomotul și aglomerația de un nivel nemaiîntâlnit din zonele de dislocare, precum și imaginea terifiantă a ariei în care se execută misiunile: civili morți, răniți, mutilați, distrugerii de tot felul etc.;
- spațiul de luptă neclar definit, fluid, care limitează posibilitățile de deplasare și de orientare, neoferind, practic, combatanților o protecție reală în fața eventualelor pericole de pe uscat, de pe apă sau din aer;
- misiunile în condiții grele de teren și meteorologice, care solicită la maximum sau care chiar epuizează rezistența fizică și psihică a militarilor;
- pericolul folosirii armelor de distrugere în masă, a atentatorilor sinucigași, a mașinilor capcană sau a altui gen de armă care nu a mai fost întrebuințat împotriva lor;
- misiunile și activitățile pe timp de noapte, precum și în condițiile cu vizibilitate scăzută, inactivitatea, izolarea, monotonia și plictiseala;
- inconsecvențele și deficiențele în conducere ale comandanților;
- fluxul scurtcircuitat al informațiilor pe verticală și orizontală, care conduce la un deficit

de cunoaștere atât despre situația din zonă, cât și despre cea proprie;

- conflictele interioare între simțul datoriei și spiritul de conservare a integrității personale;

- sentimentul zădărniciiei și al neputinței, în raport cu rezultatele luptei, dezgustul față de faptul că omul nu mai înseamnă nimic, fiind folosit doar în calitate de unealtă;

- desfășurarea de către inamic a unor intense acțiuni de propagandă, de influențare psihologică și de dezinformare;

- folosirea de către inamic a unei game variate de mijloace de luptă, tactici și procedee de luptă care induc un grad înalt de pericolozitate pentru militarii împotriva cărora se folosesc;

- rezistența prelungită și dârză a inamicului peste limitele cunoscute/așteptate;

- bolile care sunt specifice ariei de dislocare (malaria, boala somnului etc.).

În timpul vieții, omul este confruntat cu multe bariere. Adesea, este în măsură să găsească soluții pentru a le depăși și pentru a ieși din situațiile limită. Există însă situații și pericole care îl solicită din punct de vedere fizic și psihic în așa măsură, încât nu are capacitatea de a le depăși. Omul reacționează în mod diferit la aceleași evenimente, dar în situații diferite. Este necesar să cunoaștem factorii care atentează la integritatea psihică a militarilor, astfel putând pune în practică motivarea acestora, cunoașterea fiind un factor de echilibru. Prin mecanismele de autoprotecție psihică, fiecare individ apelează, mai mult sau mai puțin conștient, la anumite obiceiuri comportamentale care permit reducerea anxietății specifice misiunilor de luptă.

Motivația luptătorului – studiu de caz

Atingerea obiectivelor și îndeplinirea misiunilor care revin forțelor terestre depind foarte mult de atitudinea și comportamentul resursei umane în fața sarcinilor avute, care sunt influențate de modul în care sunt motivați de cadrele din conducere.

În evidențierea importanței motivației luptătorului în timpul desfășurării acțiunilor militare, nu pot să nu aduc în discuție acțiunea, din anul 207 î.Hr., a generalului chinez Xiang Yu, pentru a obține victoria în bătălia de la Julu.

Armata lui Xiang Yu, formată din 20.000 de soldați, a traversat fluviul Yangtze, pentru a ataca forțele armate ale dinastiei Qin. După traversarea fluviului, generalul a dat ordin să fie scufundate

bărcile și să fie distruse rațiile de alimente, pentru a-și forța trupele să aleagă între a muri pe câmpul de luptă și a învinge forța copleșitoare, de 300.000 de soldați, a inamicului. După nouă angajări în luptă, rezultatul motivării soldaților lui Xiang Yu a fost cel așteptat de acesta, și anume armata generalului a învins forțele dinastiei Qin.

Este de remarcat faptul că generalul chinez s-a folosit de instinctul de supraviețuire al soldaților săi și a obținut victoria. Acest instinct reprezintă, în situația anterioară, motivul care a provocat și a susținut declanșarea comportamentelor necesare obținerii obiectivului propus, victoria.

Este ușor de înțeles că exemplul dat este unul dus la extrem, dar ideea de bază este că, folosind anumite metode și tehnici care reprezintă factori externi, individul poate crea nevoia din interior, și anume motivația de a acționa într-un anumit sens. Este important să se obțină cele mai semnificative rezultate pozitive, astfel încât combatantul să simtă că acționează într-un anumit mod pentru a putea să se autodetermine în ceea ce privește utilizarea maximă a resurselor disponibile și a comandanților sau organizațiilor din care face parte și să poată acționa în acest sens prin implementarea unor argumente care le dau motive să facă/acționeze într-un mod care să ducă la apariția motivației combatantului.

Din punctul meu de vedere, apariția motivației combatantului este esențială, în condițiile unui mediu de confruntare în continuă schimbare, și este mult mai eficientă decât alte metode de persuasiune care i se pot aplica. Identificarea a ceea ce motivează și stimulează luptătorul duce la implementarea unor măsuri, acțiuni sau factori externi care „dau naștere” motivației sale. Mai mult, recurgând la aceste metode, în cele din urmă, luptătorul va avea o satisfacție a muncii și a efortului depus pentru îndeplinirea misiunilor specifice structurii din care face parte sau cu care a acționat în situația respectivă.

Concluzii

Cu cât o structură militară este mai unită, cu atât își poate realiza mai ușor obiectivele pentru atingerea cărora a fost creată. Ansamblul de drepturi și obligații comune ale militarilor, precum și mediul în care aceștia își desfășoară activitatea determină crearea unor relații speciale de serviciu. Aceste legături sunt încurajate în sistem, vizând

ca finalitate nașterea aceluiași tip de altruism care, în situații critice, poate face diferența capitală dintre victorie și înfrângere.

A aplica o motivație corespunzătoare membrilor unei echipe/subunități duce la impulsivitatea acestora spre a-și utiliza la maximum toate deprinderile și aptitudinile pentru obținerea unor efecte maxime, ceea ce contribuie la realizarea unei coeziuni de grup sau, așa cum este cunoscută în limbaj militar, spiritul de camaraderie. Coeziunea unei structuri militare, factor determinant în realizarea capacității operaționale, se bazează, în primul rând, pe respectul manifestat de fiecare membru al acesteia față de restul personalului, indiferent de poziția în ierarhia militară, dar și pe motivația interioară a fiecăruia.

Acestea fiind spuse, putem conchizi că motivația este esența îndeplinirii cu succes a misiunilor încredințate. Mai mult, așa după cum am subliniat în acest material, este imperativ ca organizațiile și comandanții să identifice metode moderne de motivare pentru stimularea combatanților, astfel încât să creeze acele condiții care sunt esențiale și favorabile motivației luptătorului, ducând la contribuția sa la un nivel maxim la îndeplinirea misiunilor specifice acelei structuri militare sau a organizației militare, în ansamblu.

NOTE:

1 Gl. (r) dr. M. Orzeată, „Cheia succesului transformării organismului militar este omul”, *Gândirea Militară Românească*, nr. 1/2009, p. 78.

2 *Ibidem*, p. 79.

3 <http://www.dexonline.com>, accesat la 13.11.2020.

4 *** *Dicționar de psihologie socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 148.

5 *** *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993, p. 375.

6 Col. Vasile Marineanu (coordonator), *Manual pentru pregătirea psihologică și controlul stresului operațional*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2015, p. 26.

7 *Ibidem*, p. 78.

8 G. Arădăvoaicei, L.D. Niță, *Motivația și motivarea în mediul militar*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 20.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicționar de psihologie socială*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

*** *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993.

[Academia Română – Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”], *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

Arădăvoaicei G., Niță L.D., *Motivația și motivarea în mediul militar*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996.

Burloiu P., *Managementul resurselor umane*, Editura Lumina LEX SRL, București, 1997.

Cole G.A., *Managementul personalului*, Editura CODECS, București, 2000.

Col. Marineanu Vasile (coordonator), *Manual pentru pregătirea psihologică și controlul stresului operațional*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2015.

McBride J.N. Clark, *20 Steps to Better Management*, BBC Books, London, 1999.

Gl. (r) dr. Orzeată M., „Cheia succesului transformării organismului militar este omul”, *Gândirea Militară Românească*, nr. 1/2009.

<http://www.dexonline.ro/>

<http://www.en.wikipedia.org/>

EFECTELE ȘOCULUI STRATEGIC ASUPRA MEDIULUI MILITAR

*THE EFFECTS OF STRATEGIC SHOCK
ON THE MILITARY ENVIRONMENT*

*LES EFFETS DU CHOC STRATÉGIQUE
SUR L'ENVIRONNEMENT MILITAIRE*

Lt.col.drd. Valentin-Claudiu JORĂSCU*

Proiecția și implementarea modificărilor la nivel doctrinar survin, în principal, schimbărilor de paradigmă, resimțite acut în urma unor mutații bruște și accentuate în gândirea operațională. În economia analizei viitoarelor șocuri strategice, este important de subliniat faptul că societatea modernă beneficiază de un avans tehnologic substanțial, centrat pe sistemele informaționale, regăsit în diferite produse și servicii, precum cele din sfera comunicațiilor, sistemelor autonome, transporturilor sau manipulării datelor. O parte relevantă a noilor cuceriri tehnologice își găsește aplicabilitate și în zona militară, aspect care dă naștere unor serii de probleme de natură conceptuală, normativă și operațională, în ceea ce privește posibilitatea determinării unor limite clare ale cadrelor de utilizare și de dezvoltare ale acestora și, inductiv, în ceea ce privește eligibilitatea și consistența strategiilor actuale în evaluarea proporțională a capacității lor de a genera noile șocuri strategice.

Generally, the projection and the implementation of changes at doctrinal level mainly follow the pointed paradigm shifts generated by sudden and emphasized mutation of operational thinking. The technological capabilities possess double applicability, since they are generated and used mainly by the civil sector, while gaining utility in national security with an obvious influence towards military forces evolution and engagement, and, consequently, the pattern of war. The evolution of the human-technology relationship is due to the increasingly higher level of transfer towards machines of the sensorial features, the variability and the intelligence, together with certain decisional capacities.

La projection et la mise en œuvre des changements au niveau doctrinaire surviennent surtout aux transformations de paradigme, intensément ressenties suite aux mutations soudaines et profondes de la pensée opérationnelle. Dans l'économie de l'analyse des chocs stratégiques à venir, il est important de souligner que la société moderne jouit d'une avancée technologique substantielle, centrée sur les systèmes d'information, que l'on retrouve dans divers produits et services, tels que les communications, les systèmes autonomes, les transports ou le traitement de données. L'une des parties significatives des dernières conquêtes technologiques a également une utilisation pratique dans le domaine militaire, ce qui donne lieu à tout une série de problèmes conceptuels, normatifs et opérationnels concernant la possibilité d'établir des limites précises de leur utilisation et de leur développement et aussi, de manière inductive, l'éligibilité et la cohérence des stratégies actuelles pour l'évaluation proportionnelle de leur capacité à générer de nouveaux chocs stratégiques.

Cuvinte-cheie: nivel strategic; tehnologie; inteligență; evoluție; organizație militară.

Keywords: strategic level; technology; intelligence; evolution; military organisation.

Mots-clés: niveau stratégique; technologie; intelligence; évolution; organisation militaire.

În replică la dezideratele opiniei publice sub aspectul moralității, legitimității și limitării pierderilor, specialiștii militari solicită industriei de profil noi creații tehnologice. Concomitent cu evoluțiile firești ale acestora din urmă, sunt

identificate tendințele și necesitățile și, ulterior, sunt generate noi concepții de utilizare a forțelor armate, bazate pe procese complexe. După uzura morală și accesibilitatea lor la scară largă, se declanșează alte necesități de perfecționare, care, materializate grafic, apar reprezentate sub forma unei spirale tot mai abrupte.

Fizionomia operațiilor din câmpul de luptă contemporan este condiționată, cu precădere, de

**Diracția generală pentru armamente*
e-mail: jorascuvali@yahoo.com

șocurile asociate impactului tehnologic și de reacția societății civile la acțiunile militare desfășurate pentru atingerea scopurilor politice. În timp ce intervențiile armate, cu precizie chirurgicală, tind să restrângă numeric pierderile umane ale învingătorilor către rata accidentelor pe timp de pace, claritatea, circuitul și destinația informațiilor sunt remise în timp real de către masele care pot influența cursul evenimentelor. În contextul tranziției din sfera materială în cea a informațiilor, susținerea unei forțe armate moderne și eficiente este, pentru majoritatea statelor lumii, tot mai greu realizabilă. Cei ce se vor adapta nevoilor și circumstanțelor vor avea întâietate în mediul de securitate volatil.

Scurt istoric semantic

În perioada interbelică, britanicul John Desmond Bernal, descriind funcțiile pe care le interpretează știința și tehnologia în societate, a inițiat sintagma „revoluție științifică și tehnologică”¹. El afirma că știința s-a transformat într-o „forță producătoare”².

În anii '80, sociologul american Daniel Bell înclina pentru termenul de „societate post-industrială”³, care îndrumă mai degrabă spre o societate care a făcut tranziția de la economia fundamentată pe producție la cea bazată pe servicii. Treptat, realitățile momentului au condus spre relaționarea interumană sistematizată și pe comprimarea timpilor de latență dintre întrebare și răspuns, dintre etape sau chiar dintre procese în ansamblu.

Mulți alți autori și-au prezentat punctul lor de vedere cu privire la evoluția socioeconomică. Printre aceștia, Zbigniew Brzezinski (1976) a introdus sintagma de „societate tehnocratică”⁴, evidențind tendința de reunificare a sprijinului acordat cetățenilor dezorganizați, cu eforturi minime, dar prin intermediul a ceea ce astăzi numim nanotehnologie.

Noile amenințări asimetrice au determinat apariția revoluției în domeniul militar, întâlnită și sub numele de revoluție tehnico-militară. Aceasta presupune „transformările non-exclusiv tehnice inerente noilor moduri de ducere a războiului”⁵, prin care armatele înalt tehnologizate, pe baza informațiilor adecvate, sunt capabile să le neutralizeze pe cele adversare în termen scurt și cu expunere minimă.

Câmpul de luptă cibernetizat este supus flexibilității, robusteții și viabilității operaționale a

conceptului strategic de război bazat pe rețea, care „va transforma informația în factor de putere, va mări capacitatea de răspuns și precizia de angajare a forței”⁶. Se poate identifica omnirelaționarea la informație, nu numai din perspectiva preciziei sau a volumului, ci și din perspectiva accesibilității sau a operativității.

Un sistem informațional modern are la bază un sistem informatic ca parte structurală primordială, a cărei pondere este în perpetuă evoluție. Revoluția informatică presupune un sistem de informare evoluat, ca instrument de accesare facilă a informației, dar presupune și redactarea și circulația unor noi tipuri de documente, ajustând procedeele clasice de lucru.

Societatea a întâmpinat succesive valuri tehnologice care s-au suprapus revoluțiilor tehnologice. Lucrarea nu își propune aprofundarea lor, în special din cauza faptului că specialiștii nu au identificat variante consensuale. Interesant este că dinamica lor nu a decurs uniform pentru toate statele lumii. „Unele țări resimt simultan impactul a două sau trei valuri tehnologice (Japonia, SUA, Germania, Anglia etc.), altele (din Africa, Asia, Europa de Est – inclusiv România) au rămas în urmă, înregistrându-se, la nivel mondial, un important și profund decalaj tehnologic între țări”⁷.

Șocul strategic – elemente definitorii și consecințe transcendente

În vremurile actuale, statele evită să își declare război, iar dacă au interese contrare, se folosesc de mijloace nonarmate pentru a determina adversarul să-și adapteze comportamentul sau, în ultimă instanță, să-și subordoneze voința. O variantă la imixtiunea directă este expectativa, concomitent cu acțiuni subversive, cu caracter etnic, religios, economic, urmată de intervenția sub pretextul sprijinului, restabilirii ordinii ori asistenței umanitare.

Ideea este preluată după modelul economic conceput de Milton Friedman, o personalitate controversată, caracterizată de convingeri radicale. Fost profesor la Universitatea din Chicago, acesta a pus bazele, împreună cu discipolii săi, „panaceului tacticilor capitalismului contemporan”⁸, denumit *doctrina șocului*. Convingerile celebrului economist, care a influențat evoluția economică a numeroase state din America Latină și din Orientul Mijlociu, la sfârșitul secolului trecut și începutul celui actual,

se bazează pe evoluția economică discontinuă și pe implementarea unor măsuri macroeconomice radicale, prin așa-numita terapie de șoc. El observă că „numai o criză, reală sau percepută ca atare, poate produce schimbări reale. Când criza respectivă se petrece, acțiunile întreprinse în acel moment depind de ideile disponibile. Aceasta cred că este funcția noastră primară: de a produce alternative la strategiile politice existente, de a le menține în viață și în perfectă stare de funcționare până în momentul în care ceea ce este imposibil din punct de vedere politic devine inevitabil din același punct de vedere”⁹.

Fără a manifesta acordul cu această practică, se poate constata existența ei și interferența cu afirmațiile, încă de actualitate, ale omniprezentului Sun Tzu: „taie-le rădăcinile, acoperă-le cerul, distruge-le tradițiile, dezbină-i, fă-i să se rușineze de ceea ce sunt! Astfel, nu va trebui să lupți pentru a-i cuceri, pentru că, speriați de ceea ce vor fi devenit, te vor implora pe tine să vii și să-i salvezi de ei înșiși!”¹⁰.

În timp ce, la nivel internațional, unii cercetători utilizează deopotrivă termenii de „surpriză” și „șoc”, în această lucrare se va întrebuința, cu precădere, cuvântul „șoc”, din rațiuni de repertoriu lexical românesc, întrucât „Dicționarul explicativ al limbii române” atribuie surprizei conotații pozitive, asociate caracterului său neașteptat, neprevăzut. În plus, comparativ cu surpriza, probabilitatea de apariție a șocului este redusă, în timp ce efectele manifestării acestuia sunt radicale, chiar violente.

Un șoc strategic poate fi declanșat în mod explicit de o acțiune militară și generează, astfel, un efect militar. Șocul poate fi și rezultatul unei acțiuni nonmilitare sau al unor evenimente care au ca rezultat un efect sau un răspuns militar. Riscurile la adresa securității naționale pot fi concepute, dar nu și prezise sau anticipate complet. Drept urmare, astfel de evenimente sunt foarte dificil de evaluat și de planificat în mod eficient.

Șocul strategic străbate puterea obișnuită de înțelegere, iar organizațiile afectate nefiresc sunt constrânse să-și redirejeze în mod drastic și inopinat planurile, abordarea, uneori chiar misiunile de bază. Șocurile se diferențiază de alte evenimente subite de importanță crucială prin faptul că sunt imprevizibile. Ele nu sunt marcate adecvat în strategiile militare și de securitate. Geneza lor stârnește o dezorganizare strategică fundamentală

pentru modul de funcționare sau chiar durabilitatea unui sistem de securitate națională.

Sam J. Tangredi tratează conceptual șocul strategic prin prisma fenomenologiei militare, denumind evenimentele dificil de anticipat drept „wild cards”¹¹.

Prima abordare într-un cadru instituțional a șocului strategic își are originile în Marea Britanie, în documentul emis de Joint Structure and Concepts Centre, intitulat „Strategic Trends. Methodology, Key Findings and Shocks”¹² (martie 2003). Autorii acestei lucrări admit că „un șoc reprezintă un impact major al unui eveniment cu probabilitate de producere redusă”¹³, având consecințe asupra încrederii cetățenilor în sistemul de apartenență.

Cabinetul Secretarului american al Apărării (OSD) a coordonat, în anul 2007, proiectul „Strategic Trends and Shocks”, asimilând și dezbătând problematica șocului strategic. Noul concept a fost caracterizat drept „un eveniment ce întrerupe evoluția unei tendințe, o discontinuitate care, fie accelerează rapid ritmul, fie modifică în mod semnificativ traiectoria sa și, în acest sens, subminează ipotezele în baza cărora sunt clădite politicile actuale. Prin natura lor, șocurile sunt perturbatoare și pot schimba modul în care gândim despre securitate și rolul forțelor armate”¹⁴. Se constată menținerea liniei directe, trasată de Milton Friedman, conform doctrinei șocului, analizată în detaliu de Naomi Klein (2007), cu adaptările la specificul științei militare contemporane.

Șocurile strategice au fost dezbătute prezumtiv și de Nathan Freier, în anul 2008, în următoarea manieră: „viitoarele șocuri perturbatoare, neconvenționale sunt inevitabile. Prin impactul strategic și potențialul de perturbare și violență, șocurile neconvenționale apărării relevante, în ciuda caracterului lor non-militar, vor cere atenția concentrată pe conducerea apărării, precum și angajarea decisivă a capacităților de apărare ca răspuns”¹⁵. Originea contradicțiilor dintre grupuri de interese naționale sau interstatale poate să rezide în amenințări catastrofale, neregulate sau hibride, abordate analitic de același Nathan Freier, ca fiind „de scop” (generate de intenție ostilă) sau „contextuale” (fără intenție potrivnică). Amenințarea „contextuală” tănuiește cele mai multe necunoscute, fiind, drept urmare, și cea mai periculoasă.

În condițiile preschimbărilor greu de anticipat ale mediului de securitate curent sau prospectiv, care cuprinde multipli factori condiționați, la rândul lor, de fragilitatea balanței de autoritate regională sau din sfera globalizării, sub numeroasele sale laturi (politică, militară, economică, demografică, culturală, socială etc.), judecând în termeni clasici înspre securitatea și apărarea societală, este dificil de a preconiza un răspuns eficace și adecvat noilor primejdii și vulnerabilități, generate de viteza și diversitatea proceselor care individualizează acest început de secol.

Impactul strategic determinat de dinamica relațiilor internaționale, întrebuintarea forței în scopul impunerii intereselor de către organele statului sau de către actorii nonstatali creează premisele existenței unui potențial disruptiv. Astfel, sporește interesul către identificarea timpurie a originilor și consecințelor destabilizatoare, care pot ghida la determinarea acestora ca simbolizând șocuri strategice.

La momentul actual, nuanțele șocului strategic sunt ample, cuprinzând ariile emoțională și structurală sistemică, ca urmare a efectelor degenerative dramatice. Șocurile strategice zdruncină convențiile tradiționale și constrâng instituțiile prejudiciate să-și redireze și să-și reorienteze esențial modul de abordare în ceea ce privește noile misiuni de bază sau politicile de investiții. Geneza lor „anulează brusc o parte sau toate ipotezele preexistente cu privire la mediul înconjurător și acele convenții care guvernează activitățile umane”¹⁶. Securitatea națională și instituția militară, direct ancorate și în interdependență cu activitățile societății publice nu pot fi eludate în contextul amintit.

Amalgamul creat de contextul geopolitic de globalizare, de deplasarea cvasineîngrădită a persoanelor și de emulația în utilizarea sistemelor informatice pe toate palierele vieții sociale reprezintă un mediu prielnic pentru constituirea factorilor favorizanți ai concretizării șocurilor strategice.

De asemenea, șocul strategic are condiții optime de producere atunci când sunt îndeplinite cumulativ o serie de condiții, enumerate aleatoriu, astfel:

- apariția unei conglomerări primejdioase de indicii nerecunoscute de către investigatori, deseori diriguți de judecăți fixiste;

- absența capacității mentale a autorităților și a maselor populare de a distinge normalul de anormal;

- organizarea instituțională inflexibilă.

Îmbinate, aceste situații pot conduce la o dispoziție similară paraliziei strategice și la o insuficiență sau absență reacție la declanșarea unui dezastru.

Se poate concluziona faptul că un „șoc strategic” este ceea ce se poate numi un eveniment major, care, prin efectele induse, solicită un mod de gândire foarte diferit despre felul în care trăim sau despre modul în care abordăm evoluția socioeconomică a unei națiuni, din perspective naționale, regionale sau globale.

A defini cu acuratețe parametrii șocului strategic presupune apropierea de evaluarea sau anticiparea lui, iar prezicerea caracteristicilor și a implicațiilor sale ar semnifica faptul că evenimentele în dezbatere nu ar mai fi șocuri. Un șoc cu impact major la nivel strategic este dependent de conjunctura în care se declanșează și evoluează. Urmărilor se pot evidenția imediat, în situația unei agresiuni asupra teritoriului național, sau se pot resimți după un interval de timp și pe o durată variabilă, consecințele rezonând consecutiv, în cascadă, într-o dinamică nescontată.

Analiza cu rigurozitate a șocurilor strategice nu a fost inclusă, până în deceniul trecut, pe agenda statelor vest-europene și nord-americane, în documentele care legisfează domeniile apărării și securității naționale, fiind eludată eventualitatea producerii unor fenomene indirecte, care pot manifesta consecințe asupra existenței ca stat național de sine stătător. În schimb, sunt descrise lapidar vulnerabilități, riscuri și amenințări care ar putea avea consecințe asupra securității naționale, din punctul de vedere al integrității teritoriale sau al impactului socioeconomic și cultural. Exprimările de ordin general s-au impus, cel mai adesea, în fața formulărilor directe și concrete. În acest sens, este oportună declanșarea eforturilor cu predicție în investigarea interdisciplinară și prospectivă a caracterului acestora, luând în considerare potențialitatea producerii unor șocuri strategice. Drept urmare, este necesară indicarea cursurilor de acțiune, de forță, care se impun a fi urmate, în scopul acțiunii oportune și eficiente, în direcția minimizării impactului unor asemenea episoade asupra comunității.

Abordarea problematicii șocului strategic este apreciată, în plan personal, ca fiind un domeniu de nișă în actualul stadiu de cunoaștere a sferei științelor militare autohtone. Se identifică necesitatea prezentării sumative, anticipative și riguroase a direcției evolutive, urmate de fenomenul militar, care să stea la baza prognozelor strategiilor de securitate multianuale.

Influența șocului strategic în desfășurarea acțiunilor militare contemporane

Polivalența tot mai expresivă a lumii contemporane și solitudinea față de metamorfoza acesteia reclamă reconsiderarea modalităților acționale ca unitate statistică, individuală sau de grup restrâns, în ansamblul societății. Conjunctura globală actuală este constituită astfel încât ceea ce se petrece cu adevărat important într-o parte a lumii poate produce efecte în cascadă, la intervale de latență din ce în ce mai mici, pe întreg mapamondul, zona virtuală având o însemnătate înrudită celei reale. În actualul mediu global, vectorii nonstatali sunt asemănători ca importanță cu vectorii statali. Tocmai din această relație, care, uneori, poate deveni conflictuală, pot rezulta diferențe și diferențe, salturi tehnologice, dispute filosofico-ideologice și culturale, care au capacitatea de a genera efecte majore în comportamentul indivizilor și societăților; în consecință, schimbările de paradigmă în diferite domenii, induse, în principal, de societatea informațională, de lupta dintre modernitate și tradițional sau de alte elemente care se fundamentează mai puțin pe evoluție și mai mult pe revoluție vor deveni surse majore ale șocurilor strategice din viitor.

Generalul italian Giulio Douhet (1869-1930), implicat activ în Primul Război Mondial, cu un veritabil aplomb futurist, aprecia că „victoria le zâmbește acelor care anticipează schimbările în caracterul războiului, și nu acelor care așteaptă să se adapteze după apariția acestor schimbări”¹⁷.

La momentul actual, sunt relative limitele șocului strategic, raportat la intensitate și amploare. Același eveniment neprevăzut îi poate lăsa indiferenți pe unii sau îi poate tulbura radical pe alții, în funcție de o sumedenie de variabile, necesar a fi identificate și tratate.

După cum a evidențiat Colin S. Gray, „provocarea la adresa strategiilor și planificatorilor din domeniul apărării nu este de a evita să fi

surprins, ci de a planifica acțiunile strategice astfel încât să putem răspunde eficient unora dintre cele mai serioase efecte ale surprinderii”¹⁸.

În gama șocurilor strategice ale posterității, unii analiști militari¹⁹ anticipează că cele mai plauzibile și, totodată, cele mai primejdioase vor fi de conformație atipică, în sensul că nu vor emana din deosebirile de ordin pur tehnologic ale adversarilor, ci se vor traduce în opțiuni și procedee, care vor eclipsa gândirea militară convențională. Conflictele viitorului vor proveni din germeni nonmilitari și vor reverbera în contradicții interstatale sau între grupuri de interese. Ascendența acestora constă în amenințări neregulate, dezastruoase sau hibride „de scop” (în urma unei intenții sau acțiuni ostile), ori în amenințări „de context”²⁰ (care survin în absența scopurilor sau acțiunilor potrivnice). Dintre acestea, Nathan Freier evaluează că amenințarea „contextuală” este cea mai gravă și cea mai complicată, ridicând mari provocări, în sensul decodificării acesteia.

Acțiunile militare contemporane nu mai pot fi declanșate doar prin simpla voință a liderului suprem, probabil cu izolate excepții, în cazul statelor cu regimuri totalitare. Decizia politică trebuie susținută de societatea civilă. Orice derapaj decizional, în direcția declanșării războaielor, este sancționat, mai devreme sau mai târziu, prin mișcări de protest în stradă, prin votul popular sau de către organizațiile internaționale. Astăzi, mai mult ca oricând, populația civilă, cea care devine tot mai conștientă de rolul ei în suportul bugetar și ideologic, este tot mai interesată de evoluția din teatrele de operații, devine tot mai sensibilă, cu precădere, la costurile umane.

Dacă în timpul ofensivei sovietice cu rachete balistice în Cuba, în 1962, radioul cu tranzistori permitea legătura secvențială a cetățeanului occidental de rând cu evenimentele de peste mări, în timpul războiului din Vietnam, în perioada 1965-1973, imaginea televizată a devenit predominantă. Treptat, s-a ajuns la un fenomen cel puțin ciudat, cunoscut sub numele de „efectul CNN”, în timpul primului război din Golful Persic, din 1991, amplificat, între anii 1991 și 1995, în conflictele balcanice.

Astfel, s-a ajuns la exploatarea întregii panoplii informaționale de către statele direct implicate, primordial de către clasa politică, apoi de către structurile militare specializate, corespunzător

intereselor de moment. Chiar și mass-media a profitat, pe alocuri, de starea emoțională a maselor și a înfățișat succesiunea evenimentelor în modalități spectaculoase, vandabile, în scopul creșterii audienței și, implicit, a veniturilor. Implicațiile mijloacelor de comunicare în masă au creat și continuă să creeze controverse, din punctul de vedere al obiectivității, oportunității ori dihotomiei actor-regizor în cadrul fenomenului. Devine preeminentă ideea obsesivă că dreptatea e de partea celor mulți și independenți, argumentul fiind exhaustiva informare.

În principiu, actorii cu teorii transparente, cu precepte consacrate, în limitele și în spiritul prescripțiilor dreptului umanitar internațional, sunt în antiteză cu cei aparent privați de doctrine, dar cu argumente alimentate de fanatism, excese care manifestă conotații etnice, culturale, religioase etc. Se conturează, în aceste circumstanțe, un nou actor notabil al acțiunii militare, populația civilă. Paradoxal, în zona beligerantă, populația civilă tinde să devină o potențială victimă a violenței, generate, în special, de combatanții lipsiți de o doctrină transparent determinată, emanați din tagma ei, iar sprijinul umanitar și protecția fizică ajung să le fie asigurate tocmai de către structurile militare potrivnice. Totodată, în varianta unui conflict durabil, populația civilă se transformă în izvor regenerativ al forțelor, uneori și cu participare neobișnuită, în speță femei, copii sau chiar bătrâni. Orice eroare, derapaj, exces de forță asupra civililor este considerat un eveniment condamnat de către partea opusă și este exploatat ca factor motivațional în acțiunile ulterioare, un agent catalizator și un suport decisiv în abordarea supraproblemelor posterității.

Se poate afirma că principala preocupare a interpreților de pe scena războiului, fie ei decidenți politici sau militari, este să stăpânească masele populare, să le obțină simpatia, acordul, sprijinul. Dacă, după războiul din Vietnam, opinia publică americană respingea orice avea legătură cu înfruntarea armată, după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, la unison, a susținut cu tărie, cel puțin o primă perioadă, orice mijloc de pedepsire și de eradicare a fenomenului terorist. Se ajunsese la o emotivitate excesivă, încât până și posibilele pierderi de vieți ale militarilor americani erau pe deplin justificate. S-a remarcat o schimbare la nivelul senzațiilor, percepțiilor și reprezentărilor

în rândul societății civile, în relația cu tot ceea ce simbolizează fenomenul militar, fapt ce a generat „transformarea atitudinilor publicului față de armată și față de război în sine, o transformare în sensul unei perspective mai puțin permissive asupra recursului la forță”²¹.

Scopul principal este valorificarea potențialității șocurilor strategice de canalizare a modului de gândire a maselor în sensul favorabil celui care intervine. Nu se uzează de exacerbarea mijloacelor violente și impunerea voinței, ci se speculează o conjunctură dezechilibrată sau chiar se fabrică una și, succesiv, se intervine cu soluții pseudoamelioratoare. Așadar, se acționează într-o fază precursoră paradigmei clasice a războiului. Dacă, în cadrul acesteia, dreptatea era de partea celui puternic, a învingătorului, se pare că, în contemporaneitate, justetea acțiunilor aparține celui care beneficiază de adeziunea maselor, dar premergătoare efectului. Controlând conștiința populației, se deține supremația în câmpul tactic și operativ.

În prezent, operațiile militare reale sunt concepute astfel încât intervenția militară să fie de o precizie chirurgicală, rapidă și, lucru esențial, să aducă soluții cu impact imediat, care să amelioreze traiul națiunii indigene. Operațiile militare clasice vin laolaltă cu măsuri concrete de revitalizare a societății nemijlocit afectate, ca parte a unor planificări riguroase.

După calapodul conceput de Milton Friedman, societățile dezvoltate tind să creeze scenarii în interesul lor, cu care să intervină prompt, în varianta producerii unor evenimente majore în sânul societăților vizate de interesele celor dintâi. Semnalele de slăbiciune vor fi canalizate și hiperbolizate astfel încât să constituie un beneficiu din punctul de vedere al abordării strategice viitoare. Orice dezastru va fi amplificat artificial și taxat într-o manieră propagandistică astfel încât reacțiile maselor să servească intereselor elementelor concurente. În varianta în care nu se petrec evenimente în sensul dorit, elementele preocupate în zona de interes apelează la soluții imorale de imixtiune voalată în acest mediu. Dacă falsele probleme nu pot fi învederate, sunt imaginate și puse în practică tehnicile informaționale care vor genera reacții, care, la rândul lor, trebuie tratate ca fiind inacceptabile. Războiul devine un mijloc injust de abordare a unei teme contrafăcute, bombastice, sub masca sprijinului umanitar.

Structurile militare acționează pentru realizarea unor obiective strategice clar precizate și riguros mediatizate, care condiționează durata și intensitatea acțiunii, dar și sarcinile postconflict din teatru, strategiile de atenuare a tensiunilor și modul de refacere a instituțiilor de interes major. În antiteză cu cele anterioare, obiectivele fundamentale vizate de actorii nonstatali vor fi evazive, nemărturisite, concretizate prin instigări fanatice, dirijate către activarea dezordinii, împotrivirea perpetuă și zădărnicierea aplicării potențialelor reglementări stabilizatoare. Obiectivele spre care aspiră războinicii sunt polarizate. Beligeranții sunt eterogeni din punct de vedere numeric, din punctul de vedere al pregătirii ori dotării, și motivația lor este ambiguă în fața propriilor comunități. De aceea operațiile militare devin vulnerabile în fața legislației internaționale sau cutumelor străvechi.

Deși este dificilă definirea șocurilor strategice în amănunt, unii analiști²² au remarcat că șocurile strategice, uneori, se prezintă ca niște modele repetitive, sub forma valului revoluționar. J.N. Nielsen remarcă, studiind motricitatea socială din țările nord-africane, că șocul frământărilor din Tunisia a degenerat în statele învecinate, propagându-se precum un val tsunami către spațiul de securitate din Orientul Mijlociu, având consecințe încă de actualitate. Un șoc strategic singular a stârnit o undă de șoc care afectează orânduirile fragile, acționând ca o forță de presiune pe acestea. Statele supuse acțiunii undei de șoc sunt condamnate să reacționeze, sub presiunea comunității internaționale, ajungându-se, de cele mai multe ori, la colaps, fapt demonstrat în Tunisia, Egipt și Libia și în curs de reeditare în Siria.

Se remarcă aserțiunea gl.lt. Robert Fry, fost locțiitor al comandantului forțelor Coaliției în Irak, cu privire la viitoarele șocuri strategice: „Nu am nicio idee care va fi următorul șoc strategic. Poate fi colapsul monedei europene, poate și ceva legat de cercetările în domeniul genomului ființei umane, poate fi un atac al Israelului împotriva Iranului, «ajutat» sau «încurajat» de Arabia Saudită sau de statele din golf (n.a. Golful Persic), sau poate fi ceva legat de Coreea de Nord. Nu am nicio idee despre ceea ce va fi. Singurul lucru de care sunt convins este acela că un alt șoc strategic cu certitudine se va produce”²³. Se poate adăuga un posibil cataclism natural, indicat de activitățile tectonice și de reactivarea unor vulcani, ori chiar

un posibil conflict armat în Marea Chinei de Sud, semnalat de construirea recentă a insulelor artificiale din jurul Taiwanului, și pericolul izolării micului stat insular de către China. Problemele de ordin nuclear ale Iranului și, mai grav, ale Coreei de Nord, prin prisma capacităților tehnologice de fabricare și de lansare a focoarelor cu misterioasele puteri distructive, vor fi tratate corespunzător pe parcursul cercetării ulterioare.

În economia analizei viitoarelor șocuri strategice, este important de subliniat faptul că societatea modernă beneficiază de un avans tehnologic substanțial, centrat pe sistemele informaționale, regăsit în diferite produse și servicii, precum cele din sfera comunicațiilor, sistemelor autonome, transporturilor sau manipulării datelor. O parte relevantă a noilor cuceriri tehnologice își găsește aplicabilitate și în zona militară, aspect care dă naștere unor serii de probleme de natură conceptuală, normativă și operațională, în ceea ce privește posibilitatea determinării unor limite clare ale cadrelor de utilizare și de dezvoltare ale acestora și, inductiv, în ceea ce privește eligibilitatea și consistența strategiilor actuale în evaluarea proporțională a capacității lor de a genera noile șocuri strategice. În consecință, preponderența sistemelor informaționale în infrastructura publică și complexitatea acestora determină o atenție sporită asupra impactului pe care îl pot exercita în configurația războiului modern și, implicit, a șocului, din perspectiva riscurilor umanitare și strategice care pot decurge.

Sistemul informațional

Organizația militară, ca oricare alta, are o structură logică, ierarhizată piramidal și funcțional, dispusă teritorial după o rațiune coerentă, în rețea și simbioză. În mediul actual, devine esențial modelul de organizare în rețea, grație gradului înalt de flexibilitate. Astfel, un sistem informațional poate fi definit ca o îmbinare sistematizată de indivizi, programe, echipamente, rețele de comunicații și fonduri de date, care colectează, modifică și repartizează informații într-o organizație.

Ansamblul activităților sistemice decurge din acțiunea conjugată a subsistemelor de conducere (decizional), operațional (de execuție) și informațional (de legătură). Organizațiile „tratează fluxuri de materiale și fluxuri informaționale în vederea atingerii obiectivelor impuse de obiectul de

activitate”²⁴. Toate subsistemele se pot descompune, la rândul lor, în alte subsisteme care concură la asigurarea funcționalității globale a organizației.

Sistemul informațional oferă elemente pentru cunoașterea modului de desfășurare a fenomenelor și proceselor de natură economică și socială dintr-o organizație. Acesta ajută la evaluarea unei situații concrete și la depistarea cauzelor care o generează, reprezentând un sprijin pentru decidenții de la orice nivel ierarhic. Totodată, asigură un demers operativ și competent în structurarea și canalizarea activităților, dar și executarea corespunzătoare a funcției de control în aplicarea deciziilor luate.

Sistemele informatice contribuie la sporirea operativității în înștiințarea conducerii și luarea deciziilor la toate nivelurile, diminuarea volumului documentelor și a corespondenței scrise și utilizarea eficientă a resursei umane înalt calificate prin degrevarea ei de activitățile de rutină.

Prelucrarea automată a datelor a devenit esențială la toate nivelurile ierarhice și în toate demersurile executive, asigurând simplificarea lucrărilor și ameliorarea procedurilor informaționale, asistarea și susținerea actului de conducere și, îndeosebi, a procesului decizional.

Întrucât decizia este apanajul omului, sistemul informatic are atributul de a-i pune la dispoziție toate elementele utile și de a-i îngădui să opteze în favoarea hotărârii optime, pe baza unor informații clare și complete. De asemenea, poate fi utilizat în scop școlastic, ca instrument de simulare, asigurând evaluarea rapidă a consecințelor deciziei și adoptarea celei mai eficiente. Așadar, „informatizarea poate cuprinde, în mod obiectiv, numai acele părți din sistemul informațional care sunt formalizabile prin definirea unor funcții de transformare a intrărilor în ieșiri”²⁵.

Integrarea fizică a informațiilor se realizează prin intermediul unei rețele de calculatoare, care asigură repartizarea datelor memorate între entitățile aflate în relații de subordonare. Drept urmare, integrarea dirijează către arhitecturi de sisteme informatice ierarhizate, în care prelucrarea interactivă și în timp real devine tot mai însemnată, alături de stocarea distribuită a lor.

Digitalizarea și dependența de tehnologie

Un fenomen tot mai des întâlnit în confruntările înalt tehnologizate, ca efect al evoluției tehnologice, cu impact asupra cursului acțiunilor militare, este digitalizarea.

Integrarea tuturor echipamentelor, a mijloacelor de comunicații și a sistemelor diferitelor categorii de forțe, alături de volumul de informații, în creștere exponențială, dar și nevoia de procesare a lor au generat dificultăți de interoperabilitate. Primele probleme majore de acest gen au fost sesizate de armata americană, în urma campaniilor militare din Panama și Grenada, în anii ’80. În urma vulnerabilităților constatate, a fost dezbătut și dezvoltat conceptul de acțiune întrunită.

Implementarea tehnologiei digitale în fenomenul militar s-a produs pe măsura imixtiunii acesteia în întreg mediul social, ca o reacție adaptativă a sistemului în direcția eficientizării activității, a sporirii acurateții de transmitere și a capacității de arhivare, dar și a măririi performanțelor, pe măsura scăderii costurilor. Calitatea proceselor interne în statele majore a condus la înregistrarea de mutații calitative, mai ales în ceea ce privește superioritatea informativă și operativă.

Bazei de date îi pot fi conferite niveluri de acces. Autorizațiile de acces sunt gestionate astfel încât pot fi dezbătute, actualizate sau consultate, cu alocarea unor resurse minime. Principalul beneficiar al sintezei informațiilor, ofițerul de stat major, poate exercita o libertate mai mare de acțiune. Asistența automatizată conferă ofițerului de stat major posibilitatea de a-și canaliza energia și atenția asupra lucrurilor cu adevărat relevante. Accesul la informațiile explicite din câmpul tactic permite crearea unui avantaj temporal însemnat, întrucât utilizatorul are posibilitatea unei evaluări rapide, coerente și complete a situației tactice, dezbaterii concluziilor, transmiterea lor rapidă chiar și în formă grafică, explicită.

Practica a probat că o parte considerabilă a informațiilor digitale din mediul electronic nu prezintă relevanță considerabilă, astfel că o cerință esențială este sintetizarea lor premergătoare supunerii deciziei comandantului. Soluția rapidă este tot apanajul tehnologiei digitale, întrucât informațiile la limita relevanței pot fi anexate sau îndepărtate cu ușurință. În sens invers, intenția comandantului, în formă letrică sau grafică, poate fi transmisă digital în cadrul rețelei interne securizate, astfel încât recepția de către personalul autorizat să se realizeze instantaneu și nealterat. Altfel spus, „digitalizarea (computerizarea) luptei nu-l va lipsi pe comandant de responsabilitate și de necesitatea asigurării libertății de acțiune”²⁶.

O preocupare majoră la nivelul NATO în privința digitalizării este dovedită de existența funcției declarate a Câmpului de Luptă Digitalizat în cadrul NAAG²⁷. În acest cadru, sunt etalonate protocoale și proceduri tehnice, sub tutela interoperabilității sistemelor terestre. Totuși, aplicabilitatea acestui deziderat este cel puțin discutabilă, întrucât contravine intereselor gigantilor comerciali, care luptă să își păstreze protecția proprietății intelectuale și supremația pe piață.

Dezvoltarea științifică și tehnologică este, indiscutabil, nu doar influențată, ci și controlată de factorul politic. Pe de altă parte, fizionomia războiului este reglată de tehnologie. Cercetătorii în domeniu apreciază că „circa 400 de tehnologii au dublă folosință, în domeniile civil și militar [...] mai ales în sfera aerospațială”²⁸. Noua tehnologie constituie un avantaj tehnic și moral, în detrimentul tehnologiilor clasice. Întrucât confruntările majore din ultimele două decenii au fost între forțe disproporționate din punctul de vedere al capabilităților tehnologice, este greu de imaginat un conflict fizic între oponenti similari, ca dotare.

Se întrevide întrebarea firească dacă rețeaua de calculatoare nu este prea expusă la un atac împotriva alimentării cu electricitate, știut fiind faptul că autonomia energetică globală a acesteia este relativ scăzută. Când o forță are un avantaj tehnologic covârșitor, este greu de eliminat decalajul dezvoltării. În atare condiții, preocupările vor fi îndreptate către anularea superiorității prin specularea vulnerabilității. Astfel, devine logic interesul canalizat spre perfecționarea unor noi mijloace distrugătoare, precum cele ce generează impulsul electromagnetic, care ar putea neutraliza avantajul armatelor puternic sau deplin cibernetizate.

Rolul tehnologiei informatice în acțiunile militare

În trecut, soarta războiului clasic, în formă empirică, necesita intuiție și experiență, din partea comandantului, în percepția câmpului de conflict, în interpretarea situației, în emiterea deciziei și în transmiterea ordinelor către luptători. Progresul tehnologic și-a pus amprenta accentuat asupra organizației militare, influențând direct toate procesele din apanajul comandantului și, în consecință, contestă deznodământul conflictului.

Implementarea tehnologiei informatice în

sistemul militar este un proces gradual, de nestăvilit. Aceasta nu presupune, în niciun caz, eliminarea completă a necesității prezenței fizice a militarilor în spațiul de luptă.

Procesul de comandă-control este ameliorat prin interconectarea mijloacelor de comunicații, stocare și interpretarea datelor, facilitează decizia și reduce timpul de transmitere a ordinelor. Acuratețea și amplitudinea informațiilor dau o imagine obiectivă de ansamblu a situației tactice. Apariția calculatorului electronic a permis automatizarea procedurilor din sfera sistemului de comandă și control.

Conexiunile dintre calculatoare au dat naștere rețelisticii și, ulterior, sistemelor informatice, integrate la rândul lor în sisteme de comunicații și informatică. Acestea din urmă înlesnesc conducerea acțiunilor militare prin asamblarea inteligenței umane cu cea artificială.

Procesul decizional capătă suport tehnic automatizat prin relaționarea facilă și precisă atât pe orizontală, cât și pe verticală. Astfel, informarea obiectivă și detaliată a comandantului și a statului major din subordinea sa permit:

- elaborarea deciziei optime și în deplină cunoștință a implicațiilor;
- canalizarea sarcinilor și energiei personalului angrenat, din domeniul rutinei în cel al interpretării datelor sau parametrilor și în cel al concepției;
- conducerea obiectivă a structurilor militare, fundamentată pe informații exacte, complete și oportune;
- simplificarea activităților de redactare a documentelor;
- sistematizarea și tipizarea documentelor operative;
- majorarea vitezei de prelucrare, analiză și interpretare a datelor, invers proporțional cu timpul necesar de răspuns al sistemului de comandă și control;
- emanarea algoritmilor activităților uzuale;
- eliminarea timpilor de latență în circuitul informațional, facilitând timpi rezonabili de reacție decizională.

Tehnologia informatică în era informațională creează oportunități de optimizare în ceea ce privește modul de organizare și înzestrare a forțelor. Echipamentele de interceptare, stocare, alertare și diseminare promptă a informației au capacități de autoperfecționare. Armamentul de înaltă precizie,

conectat la calculator, determină sporirea puterii de luptă, lucru dovedit în teatrele de operații. Conexiunile dintre senzorii de pe echipamentele militare și de pe cele de supraveghere au contribuit la dezvoltarea spectrului extins al spațiului de luptă și la securizarea comunicațiilor dintre elementele forței.

Sub impactul noilor capacități tehnologice, conținutul proceselor de comandă și control nu se întrevide a se modifica substanțial, „deoarece acesta este legat direct de natura și structura gândirii umane”²⁹, însă viteza proceselor va spori pe măsura dezvoltării sistemului de comunicații și informatică. Se estimează evoluția unei game de „tehnologii de interacțiune om-mașină (împreună cu dispozitivele fizice necesare) care să mărească viteza și eficiența interacțiunii dintre utilizator și calculator”³⁰. Aceasta presupune programe informatice de recunoaștere a scrisului de mână, a vocii, a caracteristicilor fizionomice cu ajutorul receptorilor neobservabili, grafica tridimensională ori realitatea virtuală.

Influența tehnologiei informatice asupra structurilor de forțe armate

Tehnologiile moderne, agregate cu utilizarea eficientă a informațiilor asigură beneficii individuale, cât și colective, fie că este vorba de subunități, unități sau mari unități. Forțele proprii sunt capabile să sesizeze din timp pericolul, vor accesa facil mediul operațional real, inclusiv al aliaților sau al adversarului. Ele oferă un potențial de emisie a unei game considerabil mai ample de efecte, focalizând cu oportunitate mijloacele de luptă necesare situației concrete. Astfel, forțele proprii vor avea reacții specifice, în concordanță cu obiectivele misiunii și cu împrejurările spațiului de luptă. Beneficiile tehnologice se răsfrâng și în plan psihologic, influențând nivelul de încredere al luptătorilor prin intermediul conectivității dintre indivizi, subunități, elemente de sprijin sau comandanți ierarhici.

Din acest punct de vedere, tehnologiile sporesc avantajele organizaționale, fundamentate pe inițiativă, adaptabilitate, lucru în echipă și moral.

În vederea valorificării potențialului amplificat al noilor tehnologii, se impune a apropria forțele și mijloacele proprii viitoarelor caracteristici ale operațiilor militare, prin examinarea diversității și complexității istoriei recente, a prezentului și

a tendințelor evolutive. Consecințele vor indica limitarea probabilității de susținere a unor operații de un singur tip. Se vor constata combinații de mijloace, procedee, tactici ori chiar strategii. Este apreciabil că, pe măsura evoluției situației din câmpul tactic, o operație inițială de un anumit tip se va metamorfoza sau combina cu altele. Exemplificând, ipotetic, o operație convențională de răspuns se va transforma în acțiuni asimetrice, utilizând procedee specifice contrainsurgenței sau contragherilei, concomitent cu operații de evacuare, stabilizare, tranziție ori reconstrucție. Complexitatea conjuncturală atinge apogeul în cazul războiului hibrid, când sunt evidențiate, pe toată durata conflictului, mai multe tipuri de operații.

Abordarea plurivalenței acțiunilor militare, executate într-un climat operațional complex, condiționează prezența unor structuri de forțe corespunzătoare misiunilor și obiectivelor încredințate. Revine în actualitate conceptul de eficiență, oferit de Tadeusz Kotarbinski, cel care numea „eficiență o acțiune care conduce la un efect intenționat ca scop”³¹.

Tehnica informatică îi oferă structurii militare eficiența acțională, potrivit parametrilor la care s-a preconizat atingerea scopurilor propuse. Aceasta reclamă, în primul rând, dobândirea avantajului operațional prin constituții săi performanți. Componenta cinetică (fizică) își pierde rolul principal în atingerea obiectivelor. Componentele noncinetice, reprezentate prin operații psihologice, mediatice, informaționale ori cibernetice, își pun tot mai pregnant amprenta asupra eficienței acțiunii militare.

Viitoarele acțiuni militare reclamă imperativ proiectarea unui echilibru organizațional și funcțional între componentele fizice (manevră, sprijin, putere de lovire, protecție) și cele noncinetice.

Dar și componenta cinetică tinde spre supertehnologizare, în aceleași scopuri fundamentale de preîntâmpinare a distrugerilor și pierderilor proprii, mai nou și de limitare a celor civile ale adversarilor. În același context, componenta noncinetică vizează dobândirea superiorității informaționale care să confere beneficii operaționale capacităților fizice. Raportul optim dintre componentele analizate holistic trebuie să conțină modulul ISR (informații, supraveghere, cercetare).

Eficiența are la bază precizia funcționării sistemelor complexe de descoperire, cercetare, identificare, selectare și angajare a țintelor esențiale ale adversarului. Precizia sistemelor de armament este analizată în relație cu efectul dorit asupra centrelor de greutate ale acestuia.

Sprijinul de luptă și logistic, interpretat ca susținere multilaterală a forței, este dependent de tehnologia eficientă, informatizată, pe timpul acțiunilor militare.

Considerații finale

Prezenta lucrare, ale cărei rezultate au fost obținute prin concursul metodelor care cuprind etapele de documentare și de analizare a surselor primare de informații, precum și fazele inducției și deducției conturează potențialele implicații ale declanșării unor șocuri strategice, a căror probabilitate de manifestare este amplificată de avansul tehnologic, specific perioadei contemporane, asupra mediului militar, privit ca ansamblul factorilor decidenți și de execuție, cu rolul asigurării securității statale. Din acest punct de vedere, evaluarea implicațiilor noilor cuceriri tehnologice, cu aplicabilitate în sistemul militar constituie o provocare de interes global, ca urmare a modificărilor radicale pe care tehnologiile emergente, cu potențial de dezvoltare le pot avea asupra doctrinei, tacticilor de luptă, asupra dreptului internațional al omului și, nu în ultimul rând, asupra societății, în ansamblu.

Pilonii dezvoltării structurii militare și ai transformării configurației luptei armate sunt: caracterul expediționar al forțelor, capacitățile înalt tehnologizate, posibilitățile de integrare și potențialul de interconectare al tuturor componentelor care concură la asigurarea apărării și siguranței naționale. Implementarea resurselor hard și soft în resursa umană a armatelor este un fenomen firesc în conjunctura actuală, cu efecte succesive asupra specializării stricte a militarilor și la produse informaționale elocvente.

Se poate concluziona faptul că, de regulă, doctrinele, conceptele sau procesele educaționale sunt adaptate în urma revoluției tehnologice, întrucât au la bază cuceririle acesteia din urmă, dar o însemnătate aparte capătă estimările evolutive, întrucât reduc timpul de răspuns la ceea ce provoacă reacția. Strategiile actuale cu rol în asigurarea, menținerea și consolidarea securității naționale,

regionale și internaționale, clădite în paradigma conflictelor convenționale, necesită îmbunătățiri pentru a putea fi eficiente în pregătirea rezilienței la șoc, în contextul dezvoltării și utilizării, în aport din ce în ce mai semnificativ, a noilor tehnologii emergente, neconvenționale, a căror natură le poziționează, inerent, în categoria produselor cu dublă utilizare.

NOTE:

1 John Desmond Bernal, *The Social Function of Science*, 1939, <https://www.marxists.org/archive/bernal/works/1930s/socialscience.htm>, accesat la 24.07.2020, arhivă susținută de Andy Blunden.

2 *Ibidem*.

3 Daniel Bell, *The Coming of Post-industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Editura Basic Books, Stanford, 1973, p. 14.

4 Zbigniew Brzezinski, *Between two ages, America's role in the Tehnetronic Era*, Columbia University, The Viking Press, New York, 1970, p. 9.

5 Andrew Latham, "Re-imaging Warfare: The Revolution in Military Affairs", apud Craig A. Snyder, *Contemporary Security and Strategy*, Macmillan Education, Londra, 1999, p. 122.

6 Vasile Popa, *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004, p. 13.

7 Ion Bălăceanu și colab., *Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor contemporane*, Editura Ars Docendi, București, 2003, p. 13.

8 Naomi Klein, *Doctrina șocului*, Editura Vellant, 2008, p. 10.

9 *Ibidem*.

10 <http://www.scribub.com/sociologie/filozofie/Artarazboiului1822220178.php>, accesat la 27.07.2020.

11 Sam J. Tangredi, "All Possible Wars? Toward a Consensus View of the Future Security Environment 2001-2025", Institute for National Strategic Studies, US National Defence University, 2000, p. 63.

12 Anton Stan, „Delimitări conceptuale privind șocul strategic și surprinderea strategică”, *Impact strategic* nr. 1 [46]/2013, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, p. 59.

13 *Ibidem*, p. 59.

14 *Ibidem*, pp. 60-61.

15 Nathan Freier, *Known Unknowns: Unconventional "Strategic Shocks" in Defense Strategy Development*, citat de col. Peter Jarrell Lane, *Strategic Shock: Managing the Strategic Gap*, <https://pdfs.semanticscholar.org/3192/dfe3ef4b28e554f4f2d6698e542fb6758a2f.pdf>, accesat la 27.07.2020.

16 *Ibidem*.

17 <http://www.classicsofstrategy.com/2015/09/the-command-of-the-air-by-giulio-douhet-19211927.html>, accesat la 29.07.2020.

18 Colin S. Gray, *Transformation and Strategic Surprise*, U.S. Army War College, 2005, <https://books.google.ro/>

books?id=QmhJyOhKL7IC&pg=PR3&lpg=PR3&dq=colin+gray+Transformation+and+strategic+surprise&source=bl&ots=VpxNRJAMWH&sig=U8JX4fID0oVQ0avA14p785TcTHQ&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwj4e2A3K3SAhUJI8AKHVrwd48Q6AEIMjAD#v=onepage&q=colin%20gray%20Transformation%20and%20strategic%20surprise&f=true, accesat la 29.07.2020.

19 Nathan Freier, *op.cit.*, p. VII.

20 *Ibidem*, p. VII.

21 Colin S. Gray, *op.cit.*, p. 281.

22 J.N. Nielsen, <https://geopoliticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 31.07.2020.

23 Anton Stan, *op.cit.*, p. 68.

24 Simona Rotaru, Mirela Claudia Ghiță, *Sisteme și aplicații informatice în economie*, Editura Revers, Craiova, 2015, p. 15.

25 *Ibidem*, p. 17.

26 Gl. Fritz Von Korjj, comandantul Școlii de Ofițeri a Forțelor Terestre Germane, *Revista Forțelor Terestre Franceze*, nr. 1, 2004, p. 10.

27 NAAG este acronimul *NATO Armies Armament Group* – Grupul de Armamente al Forțelor Terestre din NATO –, care promovează tehnologizarea, dezvoltarea, cooperarea și standardizarea pentru sistemele terestre. Eugen Bădălan, *Sensul transformării*, Editura Militară, București, 2005, pp. 324-336.

28 Marius Dumitru Crăciun, *Confruntarea înalt tehnologizată – o paradigmă la început de mileniu*, Editura Prouniversalis, București, 2005, p. 153.

29 Adrian Pungă, „Perspective în dezvoltarea sistemelor de comandă și control”, *Sesiune de comunicări științifice*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2005.

30 Cristian-Olivian Stanciu, „Implicațiile sistemelor și tehnologiilor moderne asupra fizionomiei acțiunilor militare”, Teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2016, p. 231.

31 Tadeusz Kotarbinski, *Tratat despre lucrul bine făcut*, Editura Politică, București, 1976, p. 168.

BIBLIOGRAFIE

Bădălan Eugen, *Sensul transformării*, Editura Militară, București, 2005.

Bălăceanu Ion și colab., *Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor contemporane*, Editura Ars Docendi, București, 2003.

Bell Daniel, *The Coming of Post-industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, Editura Basic Books, Stanford, 1973.

Bernal John Desmond, *The Social Function of Science*, 1939, <https://www.marxists.org/archive/bernal/works/1930s/socialscience.htm>

Brzezinski Zbigniew, *Between two ages, America's role in the Tehnetronic Era*, Columbia University, The Viking Press, New York, 1970.

Crăciun Marius Dumitru, *Confruntarea înalt tehnologizată – o paradigmă la început de mileniu*, Editura Prouniversalis, București, 2005.

Gray Colin S., *Transformation and Strategic Surprise*, US Army War College, 2005.

Klein Naomi, *Doctrina șocului*, Editura Vellant, 2008.

Kotarbinski Tadeusz, *Tratat despre lucrul bine făcut*, Editura Politică, București, 1976.

Jarrell Lane, Peter, *Strategic Shock: Managing the Strategic Gap*, US Army War College, 2013.

Popa Vasile, *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.

Pungă Adrian, „Perspective în dezvoltarea sistemelor de comandă și control”, *Sesiune de comunicări științifice*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Rotaru Simona, Ghiță Mirela Claudia, *Sisteme și aplicații informatice în economie*, Editura Revers, Craiova, 2015.

Snyder A. Craig, *Contemporary Security and Strategy*, Macmillan Education, Londra, 1999.

Stan Anton, „Delimitări conceptuale privind șocul strategic și surprinderea strategică”, *Impact strategic*, nr. 1 [46]/2013, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București.

Stanciu Cristian-Olivian, „Implicațiile sistemelor și tehnologiilor moderne asupra fizionomiei acțiunilor militare”, Teză de doctorat, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2016.

Tangredi Sam J., „All Possible Wars? Toward a Consensus View of the Future Security Environment 2001-2025”, Institute for National Strategic Studies, US National Defence University, 2000.

*** *Revista Forțelor Terestre Franceze*, nr. 1, 2004.

<https://geopoliticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>

<http://www.scriub.com/sociologie/filozofie/Arta-razboiului1822220178.php>

ROLUL ȘI LOCUL AUDITULUI PUBLIC INTERN DIN MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE ÎN CADRUL SISTEMULUI DE MANAGEMENT AL ENTITĂȚII PUBLICE DIN ACEST MINISTER

ROLE AND PLACE OF THE INTERNAL PUBLIC AUDIT IN THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE WITHIN THE MANAGEMENT SYSTEM OF THE PUBLIC ENTITY IN THIS MINISTRY

RÔLE ET PLACE DE L'AUDIT PUBLIC INTERNE AU SEIN DU MINISTÈRE DE LA DÉFENSE NATIONALE DANS LE SYSTÈME DE GESTION DE L'ENTITÉ PUBLIQUE DU LEDIT MINISTÈRE

Col.drd. Ioan-Daniel DRĂGĂNESCU*

În acest articol, ne-am propus să reliefăm, în primul rând, caracteristicile sistemului de control intern managerial în Ministerul Apărării Naționale, ca una dintre piesele de rezistență ale întregului mecanism managerial din această structură a administrației publice. Pentru a înțelege întregul mecanism de control și efectele sale asupra rezultatelor finale ale fiecărei structuri organizatorice din armata română, ne-am oprit, în cercetarea noastră, asupra anumitor conexiuni care există între sistemul de management, cel de control intern managerial și cel al auditului intern, pentru evaluarea controlului intern managerial în aceste entități. Partea finală a articolului am dedicat-o prezentării modalităților de efectuare a evaluării inițiale a controlului intern managerial și de urmărire a implementării de măsuri în acest domeniu de către auditul intern. În această zonă a cercetării întreprinse, am formulat și anumite soluții de îmbunătățire a acestei activități în viitor în Armata României.

In this article we set out to highlight, first of all, the characteristics of the internal managerial control system in the Ministry of National Defence, as one of the resistance pieces of the entire managerial mechanism in this structure of public administration. In order to understand the whole control mechanism and its effects on the final results of each organizational structure in our army, we stopped in our research on certain connections that exist among the management system, the internal management control and the internal audit for the evaluation of the internal managerial control in these entities. The final part of our article is dedicated to the presentation of the ways to perform the initial evaluation of the internal managerial control and to follow the implementation of measures in this field by the internal audit. In this area of research undertaken by us, we have formulated certain solutions to improve this activity in the future in the Romanian Army.

Dans cet article, on a l'intention de mettre premièrement en évidence les caractéristiques du système de contrôle interne de gestion au sein du ministère de la Défense nationale, comme l'un des éléments de base de l'ensemble du mécanisme de gestion de cette structure d'administration publique. Pour qu'on puisse comprendre le fonctionnement du dispositif de contrôle et ses effets sur les résultats finaux au niveau de chaque structure organisationnelle de l'armée, nous avons fait ressortir de nos recherches les connexions existantes entre le système de gestion, le système de contrôle de gestion interne et celui de l'audit interne pour l'évaluation du contrôle de gestion interne dans ces entités. La dernière partie de l'article est consacrée à la présentation des modalités de réalisation de l'évaluation initiale du contrôle de gestion interne et de suivi de la mise en œuvre des mesures dans ce domaine par l'audit interne. Au cours de la recherche entreprise, on a également formulé quelques solutions pour rendre meilleure à l'avenir cette activité au sein de l'armée roumaine.

Cuvinte-cheie: sistemul de control intern managerial; control intern managerial; standard de control intern managerial; auditul public intern; misiune de asigurare; prag de semnificație; sondaj statistic.

Keywords: internal managerial control system; internal managerial control; managerial internal control standard; internal public audit; insurance mission; significance threshold; statistical survey.

Mots-clés: système de contrôle interne de gestion; contrôle interne de gestion; norme de contrôle interne de gestion; l'audit public interne; mission d'assurance; seuil de signification; enquête statistique.

*Casa de Pensii Sectorială a Ministerului Apărării Naționale

e-mail: drgioan71@gmail.com

Caracteristicile sistemului de control intern managerial în Ministerul Apărării Naționale

Sistemul de management din entitățile armatei are ca și componentă foarte importantă sistemul de control intern managerial. Acest din urmă sistem este reglementat, la rândul său, de *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.100/2019 pentru aprobarea Normelor metodologice privind sistemul de control intern managerial în Ministerul Apărării Naționale*¹ și se organizează astfel încât să asigure realizarea următoarelor trei categorii de obiective permanente: eficacitatea și eficiența funcționării; fiabilitatea informațiilor interne și externe; conformitatea cu legile, regulamentele și politicile interne.

*Sistemul de control intern managerial*² este o componentă integrantă și esențială a managementului instituției, care vizează întreaga activitate, având un impact uriaș asupra credibilității unui guvern și operațiunilor pe care le derulează. Sistemul de control intern managerial este un angajament asumat al României, în cadrul Capitolului 28³, *Control financiar*, de negociere cu Uniunea Europeană.

Conceptual, *controlul intern managerial*⁴ reprezintă ansamblul formelor de control exercitat la nivelul entității publice, inclusiv auditul intern, stabilite de conducere, în concordanță cu obiectivele acesteia și cu reglementările legale, în vederea asigurării administrării fondurilor în mod economic, eficient și eficace; acesta include, de asemenea, structurile organizatorice, metodele și procedurile. Sintagma „control intern managerial” subliniază responsabilitatea tuturor nivelurilor ierarhice pentru ținerea sub control a tuturor proceselor interne, desfășurate pentru realizarea obiectivelor generale și a celor specifice.

Acest sistem de control se organizează în cadrul ministerului pe baza următoarelor principii⁵: principiul legalității; principiul adaptabilității; principiul integralității; principiul uniformității; principiul finalității; principiul eficienței; principiul eficacității; principiul economicității.

În vederea monitorizării, coordonării și îndrumării metodologice a implementării și dezvoltării sistemului de control intern managerial, în minister se constituie și funcționează, în funcție de nivelul ierarhic, următoarele comisii⁶:

- la nivelul ministerului, Comisia de monitorizare a Ministerului Apărării Naționale;

- la nivelul structurilor ministerului, ai căror comandanți/șefi au calitatea de ordonatori de credite, comisii de monitorizare în domeniul controlului intern managerial;

- la nivelul structurilor ministerului, ai căror comandanți/șefi nu au calitatea de ordonatori de credite, se desemnează, prin ordin de zi pe unitate, un responsabil cu monitorizarea implementării standardelor de control intern managerial.

Comisia de monitorizare a ministerului are în componență: președinte – locțiitorul secretarului general al Ministerului Apărării Naționale/secretarul general adjunct al Ministerului Apărării Naționale; membri.

Membrii Comisiei de monitorizare pe minister⁷ sunt persoane care îndeplinesc funcții importante la acest palier superior, și anume: directorul Statului Major al Apărării; locțiitori ai șefilor de departamente și direcții din această structură de bază a ministerului apărării.

Comisia de monitorizare a ministerului are numeroase atribuții, dintre care menționăm câteva⁸: monitorizează, coordonează și îndrumă metodologic structurile ministerului în domeniul controlului intern managerial; elaborează Programul de dezvoltare a sistemului de control intern managerial al Ministerului Apărării Naționale și îl supune spre aprobare ministrului apărării naționale; coordonează procesul de actualizare a obiectivelor generale și specifice de către structurile ministerului; analizează și prioritizează riscurile semnificative, care pot afecta atingerea obiectivelor ministerului, prin stabilirea profilului de risc și a limitei de toleranță la risc.

La baza activității acestor persoane cu importante funcții de conducere, stau, potrivit *Ordinului secretarului general al Guvernului nr. 600/2018*⁹, următoarele 16 standarde de control intern managerial: Standardul 1 – Etica și integritatea; Standardul 2 – Atribuții, funcții, sarcini; Standardul 3 – Competența, performanța; Standardul 4 – Structura organizatorică; Standardul 5 – Obiective; Standardul 6 – Planificarea; Standardul 7 – Monitorizarea performanțelor; Standardul 8 – Managementul riscului; Standardul 9 – Proceduri; Standardul 10 – Supravegherea; Standardul 11 – Continuitatea activității; Standardul 12 – Informarea și comunicarea; Standardul 13 – Gestionarea documentelor; Standardul 14 – Raportarea contabilă și financiară; Standardul

15 – Evaluarea sistemului de control intern managerial; Standardul 16 – Auditul intern.

Standardele de control intern managerial definesc un minim de reguli de management pe care toate entitățile publice trebuie să le urmeze. Scopul standardelor este de a crea un model de control intern managerial uniform și coerent, care să permită comparații între entități de același fel sau în cadrul aceleiași entități, la momente diferite, și care să facă posibilă evidențierea rezultatelor entității și a evoluției sale. Standardele constituie un sistem de referință, în raport cu care se evaluează sistemele de control intern managerial, se identifică zonele și direcțiile de schimbare.

În procesul de implementare a standardelor de control intern managerial, se parcurg două etape obligatorii: etapa autoevaluării, efectuată de către comandanți/șefi care au calitatea de ordonatori de credite; etapa evaluării, efectuată de structura de audit public intern din minister.

Pentru autoevaluarea sistemului de control intern managerial, structurile ministerului ai căror comandanți/șefi au calitatea de ordonatori de credite parcurg, în principal, următoarele etape: convocarea comisiei de monitorizare în vederea realizării autoevaluării sistemului propriu de control intern managerial; completarea chestionarului de autoevaluare a stadiului de implementare a standardelor de control intern managerial; întocmirea situației sintetice a rezultatelor autoevaluării și aprecierea gradului de conformitate a sistemului propriu de control intern managerial cu standardele de control intern managerial, în raport cu numărul de standarde implementate.

Conexiuni între sistemul de management, cel de control intern managerial și cel al auditului intern de evaluare a controlului intern managerial

Structurile de audit public intern asigură evaluarea independentă și obiectivă a sistemului de control intern managerial al structurilor ministerului.

Pentru fundamentarea *Raportului anual asupra sistemului de control intern managerial*, la nivelul ministerului se stabilesc următoarele responsabilități: structurile ministerului auditate de către structurile de audit public intern/extern în domeniul controlului intern managerial transmit la Secretariatul general, în termen de 30 de zile

de la încheierea misiunii de audit, principalele recomandări, formulate în raportul de audit public, precum și principalele măsuri dispuse în vederea implementării acestora; Direcția audit intern transmite la Secretariatul general o sinteză cu privire la principalele constatări în domeniul controlului intern managerial, precum și elementele considerate relevante în programul și activitatea structurii de audit, până la data de 25 ianuarie a anului următor, pentru anul precedent.

Întregul sistem de management și cele două componente ajutoare (de control intern managerial și de evaluare a acestui control de către auditul intern) la nivelul tuturor entităților din Ministerul Apărării Naționale vizează un întreg set de documente și responsabilități: strategii; planuri strategice; proceduri; manuale; regulamente interne; proiecte de structuri; registre; reguli; desemnări de persoane cu anumite atribuții; instituii și revizuirii de documente manageriale; indicatori cantitativi și calitativi de performanță; controale; măsuri/planuri etc.

În acest carusel de documente, persoanele cu rol managerial trebuie să elaboreze documentele de referință, să organizeze difuzarea lor până la nivelul de bază al execuției, să evalueze, prin controale periodice, pe paliere ierarhice, îndeplinirea tuturor ordinelor și dispozițiilor manageriale, să emită dispoziții de corectare a neconformităților și de asigurare a continuității activității fiecărei structuri din Ministerul Apărării Naționale.

Sistemul de control intern managerial are menirea, prin întregul set de standarde și proceduri conexe, să ajute persoanele și colectivele cu rol important în acest domeniu să nu omită niciun detaliu din amplul și complexul proces managerial, în care, într-un fel sau altul, este implicat întregul personal.

La rândul său, auditul intern, prin misiunile pe care le efectuează și în care evaluează și controlul intern managerial, se constituie într-un filtru suplimentar, un ochi extern (alături de auditul public extern al Curții de Conturi), de supervizare a procesului managerial, prin care se sesizează anumite neconformități, și, prin recomandările făcute, contribuie la îmbunătățirea actului managerial.

Se cuvine să punctăm, în această parte a articolului, etapele evaluării controlului intern de către auditorii Curții de Conturi a României, din

perspectiva faptului că auditorii interni trebuie să se inspire și să se orienteze în activitatea lor din experiența și practica acestui organism suprem de audit public din țara noastră.

În procesul de evaluare a sistemului de control intern, auditorii publici externi trebuie să parcurgă următoarele etape: cunoașterea și înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern; estimarea riscului de control intern; testarea mecanismelor de control intern (teste de control). Pentru a realiza acest proces de evaluare, auditorul public extern trebuie să efectueze proceduri de evaluare a riscului. Acestea sunt proceduri de audit, efectuate pentru a obține o înțelegere a entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern¹⁰.

Conform *ISSAI 1315*¹¹, „Identificarea și evaluarea riscurilor unei erori semnificative prin înțelegerea entității și a mediului său”, se precizează că: „Auditorul trebuie să obțină înțelegerea controlului intern relevant pentru activitatea de audit. Măsura în care un control, individual sau în combinație cu altele, este relevant pentru acțiunea de audit, depinde de raționamentul profesional al auditorului”.

Această îndrumare, care se referă la auditorii publici externi atunci când urmăresc identificarea și evaluarea riscurilor prin înțelegerea entității și a mediului său, este adecvată și pentru auditorii publici interni, care trebuie și ei să parcurgă o astfel de etapă în evaluarea controlului intern în entitățile publice pe care le auditează.

Vom puncta din toate cele trei etape doar cea care se referă la tipurile de proceduri folosite de acești auditori pentru testarea funcționării mecanismelor de control intern la entitățile auditate extern.

În practică, se utilizează patru tipuri de proceduri pentru testare, și anume: chestionarea angajaților entității; examinarea documentelor, evidențelor și rapoartelor; se utilizează pentru mecanismele de control care se concretizează în documente; observarea activităților legate de control; se utilizează pentru mecanismele de control care nu se concretizează în documente; reconstituirea procedurilor entității (presupune ca auditorul să refacă activitatea de control)¹².

În urma evaluării sistemului de control intern din entitatea publică verificată, auditorii publici externi concluzionează dacă acesta a fost proiectat și funcționează conform cerințelor legale, acordând calificative (foarte bine, bine, satisfăcător, nesatisfăcător).

Auditorii publici interni, inclusiv cei din Ministerul Apărării Naționale, trebuie să ia în considerare și să aplice (cu particularizările de rigoare care se impun pentru un astfel de audit) aceste etape și proceduri, care sunt de mare rafinament și esență și care le asigură compatibilitate cu activitatea auditorilor externi, ce au ca misiune să le evalueze și lor activitatea.

Modalități de efectuare a evaluării inițiale de către auditul intern a controlului intern managerial și de urmărire a implementării de măsuri în entitățile armatei

În continuare, se vor puncta câteva elemente semnificative prin care auditul public intern evaluează controlul intern managerial și modul în care, prin instrumentele și procedurile specifice acestei activități, depistează neconformitățile și face recomandările adecvate pentru ca actul managerial în entitățile armatei să se desfășoare cât mai bine cu putință.

După cum se cunoaște, potrivit *HG nr. 1086*¹³, din 2013 pentru aprobarea *Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern*, misiunile de asigurare se realizează în conformitate cu tipurile de audit intern reglementate de lege și pot fi: misiuni de audit de regularitate/conformitate; misiuni de audit al performanței; misiuni de audit de sistem.

Pe baza acestui act normativ, particularizarea misiunilor de audit intern în armată s-a efectuat prin *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M67, din 17.06.2014*¹⁴.

Auditul public intern reprezintă, pentru domeniul militar, activitatea funcțional-independentă și obiectivă, de asigurare și consiliere, concepută să adauge valoare și să îmbunătățească activitățile desfășurate în cadrul Ministerului Apărării Naționale; auditul public intern ajută conducerea ministerului, structurile și unitățile militare auditate să își îndeplinească obiectivele printr-o abordare sistematică și metodică, evaluează și îmbunătățește eficiența și eficacitatea managementului riscului, controlului și proceselor de guvernanță¹⁵.

O misiune de asigurare în entitățile armatei, indiferent de tipul de audit folosit (de regularitate/conformitate, al performanței sau de sistem), presupune parcurgerea mai multor momente sau etape: pregătirea misiunii; intervenție la fața locului; raportarea misiunilor de audit intern;

urmărirea recomandărilor. Acest act normativ aduce mai multe noutăți față de reglementările anterioare, dar dintre ele punctăm câteva care au legătură cu problematica evaluării de către auditul intern a controlului intern managerial și care au fost evidențiate de specialiști din Direcția de audit intern din Ministerul Apărării Naționale.

O primă problemă de noutate se referă la implementarea misiunilor de evaluare a activității de audit public intern, care reprezintă un pas înainte în ceea ce privește asigurarea unui audit de calitate, în condițiile în care această activitate are ca scop furnizarea unei opinii independente și obiective cu privire la gradul de conformitate și de performanță atins de compartimentul de audit public intern, în vederea formulării de recomandări corective și/sau care să contribuie la creșterea eficienței și eficacității activității de audit public intern¹⁶. Potrivit acestei noi prevederi, Direcția de audit intern trebuie să efectueze această evaluare prin verificări periodice, cel puțin o dată la cinci ani, în condiții de independență, a secțiilor de audit din teritoriu, din subordine.

O noutate de importanță majoră adusă de acest act normativ se referă la evaluarea și ierarhizarea riscurilor și configurarea misiunii de audit, în funcție și de aceste elemente.

Legat de problematica evaluării riscurilor, în opinia unui alt specialist din Direcția de audit intern a Ministerului Apărării Naționale, sunt cel puțin trei aspecte de noutate:

- *stabilirea criteriilor de analiză a riscurilor;* în acest caz, se definesc factori de risc asociați elementelor ce compun universul de audit, în funcție de specificul entității, precum și o scară de stabilire a nivelului acestora. De exemplu, factori de risc pot fi: valoarea operațiunilor derulate, bugetul alocat, complexitatea operațiunilor, numărul de operațiuni, imaginea/reputația etc. Pentru fiecare factor, se stabilește o scară de evaluare pe niveluri, precum și o pondere;

- *determinarea punctajului total al riscului pe fiecare proces/activitate/structură/program și ierarhizarea acestora;* în acest caz, se evaluează fiecare element al universului de audit (de exemplu, fiecare structură), în raport cu fiecare factor de risc stabilit; pe fiecare element, se însumează, ponderat, nivelul asociat fiecărui factor de risc și astfel se determină punctajul total al riscului, adică evaluarea riscului la nivel macro;

- *stabilirea modului de cuprindere/repartizare a misiunilor de audit public intern în plan/întocmirea referatului de justificare;* în această etapă, se menționează modul în care se întocmește planul de audit multianual și planul anual, prin precizarea metodei de selectare în plan; de exemplu, includerea în auditare în primul an a structurilor cu risc mare (punctaj total al riscului mare)¹⁷.

O altă noutate pe care dorim să o evidențiem și care are legătură cu tematica cercetării noastre este legată de modificări aduse procedurii de urmărire a recomandărilor.

S-a statornicit posibilitatea ca auditorii să analizeze și să evalueze planul de acțiune elaborat de entitatea auditată pentru implementarea recomandărilor și, după caz, să propună eventuale modificări. Totodată, este stabilit și un termen maximal pentru transmiterea planului de acțiune pentru implementarea recomandărilor de către entitatea auditată, de 15 zile de la primirea raportului de audit public intern. Implementarea acestor măsuri poate conduce la diminuarea riscurilor de implementare necorespunzătoare a recomandărilor formulate prin raportul de audit public intern.

În ceea ce privește raportarea stadiului progresului înregistrat în procesul de implementare a recomandărilor, se pot utiliza următoarele elemente: problema/constatarea (în sinteză), recomandarea, stadiul implementării, activități/acțiuni realizate, rezultate obținute și evaluarea acestora, motivul neimplementării sau implementării parțiale a recomandărilor, responsabil, termen.

În modelul *Fișei de urmărire a implementării recomandărilor (FUIR)*, propuse prin *Normele metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale*, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.67/2014, se prevede, ca noutate (sub formă de rubrică distinctă în FUIR), și valoarea adăugată adusă de auditul intern (șeful compartimentului de audit public intern trebuie să evalueze valoarea adăugată de auditul intern prin implementarea recomandărilor și să cuprindă aceste informații în raportările periodice)¹⁸.

În continuare, ne vom focaliza pe metodologia de evaluare a controlului intern managerial de către auditul intern din armată.

După momentul evaluării riscurilor și ierarhizarea acestora în procesul de audit intern, urmează, ca moment important, evaluarea inițială a

controlului intern și stabilirea obiectivelor misiunii de audit public intern. Evaluarea inițială a controlului intern se realizează pe baza chestionarului de control intern.

Chestionarul de control intern permite, prin intermediul întrebărilor formulate și răspunsurilor primite, identificarea activităților de control intern, instituite de management, și aprecierea funcționalității acestora.

Evaluarea inițială a controlului intern presupune parcurgerea următoarelor etape: determinarea modalităților de funcționare a fiecărei activități/acțiuni identificate; identificarea controalelor interne existente, pe baza chestionarului de control intern și a documentelor colectate; stabilirea controalelor interne, așteptate pentru fiecare activitate/acțiune și risc identificat; stabilirea conformității controlului intern.

Pentru evaluarea inițială a controlului intern, se utilizează o scală, pe trei niveluri, astfel: control intern conform; control intern parțial conform; control intern neconform.

Evaluarea inițială a controlului intern și stabilirea obiectivelor de audit se realizează pe trei paliere de riscuri: activitățile/acțiunile cu riscurile de nivel ridicat, indiferent de rezultatul evaluării controlului intern; activitățile/acțiunile cu riscurile de nivel mediu și controalele interne parțial conforme sau neconforme; activitățile/acțiunile cu riscuri mici și controale interne neconforme.

În auditare, pot fi cuprinse și alte activități/acțiuni cu riscuri medii sau mici, în funcție de resursele de audit disponibile.

Potrivit *Procedurii P-08 – Evaluarea inițială a controlului intern și stabilirea obiectivelor misiunii de audit public intern în Ministerul Apărării Naționale*, auditorii interni au următoarele obligații: stabilesc modalitățile de funcționare a fiecărei activități/acțiuni; stabilesc controalele interne planificate pentru fiecare activitate/acțiune; concep și elaborează Chestionarul de control intern, utilizat în identificarea controalelor interne existente; obțin răspunsurile la întrebările formulate în Chestionarul de control intern; identifică, pentru fiecare acțiune/operație, controalele interne existente; realizează evaluarea inițială a controlului intern; stabilesc obiectivele misiunii de audit public intern; elaborează formularul privind Evaluarea inițială a controlului intern și stabilirea obiectivelor misiunilor de audit public intern; efectuează

eventualele modificări stabilite în ședința de lucru; îndosariază documentele elaborate în cadrul procedurii de analiză a riscului în dosarul misiunii de audit public intern.

Șeful Direcției audit intern sau șeful structurii teritoriale subordonate sau Supervizorul, la rândul său va trebui: să analizeze și să evalueze controalele interne așteptate identificate; să analizeze și să revizuiască chestionarul de control intern elaborat; să analizeze și să evalueze controalele interne existente identificate; să organizeze o ședință de lucru cu echipa de audit intern pentru a analiza modul în care a fost evaluat controlul intern; să supervizeze formularul privind Evaluarea inițială a controlului intern și stabilirea obiectivelor misiunilor de audit public intern.

Examinând cu atenție criteriile pe baza cărora se evaluează riscurile unei entități auditate, constatăm că acestea trebuie comensurate cu mai multă precizie atât la partea de probabilități de apariție a riscurilor, cât și la partea de impact al riscurilor.

În partea de probabilități de producere a riscurilor, unul dintre criteriile din aceste probabilități se referă la riscul analizat, în sensul că acesta se poate situa în trei variante: nu s-a manifestat anterior în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci, probabilitatea de apariție este mică); s-a manifestat rar în trecut în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci, probabilitatea de apariție este medie); s-a manifestat des în trecut în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci probabilitatea de apariție este mare).

Considerăm că, aici, ar trebui completat acest risc, cu precizarea unor intervale de frecvență de apariție de la misiunea anterioară de audit la cea care urmează să se desfășoare (de exemplu, dacă frecvența a fost între 1 și 5, în intervalul de 3 ani de la auditarea anterioară, să se considere risc mediu, și dacă frecvența manifestării acestui risc a fost mai mare de 5, în intervalul de 3 ani de la auditarea anterioară, să se considere risc ridicat.

La partea de impact, sunt prevăzute, drept criterii pierderi de active, și afectarea costurilor de funcționare. Se disting și aici trei niveluri de impact: impact scăzut (nu există pierderi de active; costurile de funcționare nu sunt afectate); impact mediu (pierderile de active sunt reduse; creșterea costurilor de funcționare este moderată); impact ridicat (pierderi semnificative de active; costuri ridicate de funcționare).

La această parte de determinare a impactului, în funcție de criteriile de mai sus la care ne-am referit, ar trebui aduse niște amendamente.

Pentru pierderile de active, trebuie stabilit un prag de semnificație¹⁹ al valorii acestora, pentru a putea să le încadrăm în una din clasele de impact.

Pentru stabilirea pragului de semnificație, se poate merge pe un anumit procent (de obicei 1-2% din valoarea activelor totale de care dispune unitatea, potrivit situațiilor financiare anuale, depuse în anii de la ultimul audit intern până la cel care urmează). Dacă nu există pagube de active (constatate la inventarierea anuală, la inspecții și controale derulate sau ca urmare a unor evenimente extraordinare și reflectate în situațiile financiare anuale), atunci impactul este scăzut. Dacă există pagube de active situate sub sau la nivelul pragului de semnificație (constatate la inventarierea anuală, la inspecții și controale derulate sau ca urmare a unor evenimente extraordinare și reflectate în situațiile financiare anuale), atunci impactul este mediu. Dacă există pagube de active situate peste nivelul pragului de semnificație (constatate la inventarierea anuală, la inspecții și controale derulate sau ca urmare a unor evenimente extraordinare și reflectate în situațiile financiare anuale), atunci impactul este ridicat.

Pentru costurile de funcționare, ar trebui luate în calcul două aspecte: costurile planificate prin bugete și costurile efective ale activităților/domeniilor auditate, pentru a vedea raportul dintre ele, corelat cu afectarea sau nu a calității activității desfășurate de entitatea auditată.

Valorile costurilor activităților trebuie luate din documente oficiale, validate și raportate de managementul entităților auditate structurilor ierarhice superioare (cum ar fi situațiile financiare trimestriale și anuale, bugetele proiectate și execuția lor).

Dacă raportul dintre costurile planificate și cele realizate este egal cu unul și rezultatul entității este cel stabilit prin documentele operaționale, atunci impactul este scăzut.

Dacă raportul dintre costurile planificate și cele realizate este supraunitar și rezultatul entității (tradus prin indicatori specifici de calitate ai activității sau serviciilor furnizate de entitate) este cel stabilit prin documentele operaționale, atunci impactul este mediu.

Dacă raportul dintre costurile planificate și cele realizate este subunitar și rezultatul entității

este sub cel stabilit prin documentele operaționale, atunci impactul este ridicat.

Considerăm că, procedând astfel și conferind o pondere mai mare acestor două criterii în ansamblul celor cinci criterii la partea de impact (să li se acorde o pondere mai mare față de celelalte criterii în ansamblul celor care dimensionează impactul) și corelând criteriul costurilor de funcționare cu îndeplinirea rezultatului sau a indicatorilor de calitate a activității de către entitate), se poate face o determinare și o ierarhizare a riscurilor mai conformă cu realitatea și cu criteriile de performanță și, pe baza acesteia, o focalizare a misiunii de audit pe activitățile și domeniile auditabile, în ordinea ierarhiei riscurilor.

Pentru a spori performanțele activității de audit intern, considerăm că este foarte important să primim feedbackuri și din partea celor auditați, pentru a vedea și opinia lor în legătură cu gradul de necesitate și de utilitate al misiunii de audit în entitatea lor.

Considerăm că, după perioada de implementare a recomandărilor de către entitatea auditată, în cadrul misiunilor de evaluare a activității de audit intern, desfășurate de secțiile teritoriale de audit din subordine, este foarte potrivită efectuarea de către Direcția de audit intern și a unui studiu gen sondaj statistic, pe baza unui chestionar pentru aprecierea contribuției auditului intern la evaluarea și perfecționarea controlului intern managerial în unitățile militare și în alte structuri auditate de echipele acestor secții.

Sondajul statistic este o procedură prin care se caracterizează o populație, în baza cercetării unei părți a acesteia, deci a unui eșantion prelevat din populația de origine (colectivitatea totală)²⁰. Colectivitatea într-un astfel de sondaj poate fi alcătuită chiar din persoanele din entitatea auditată care au avut responsabilități și care au fost implicate direct în procesul de audit intern.

Un model de astfel de chestionar va fi adresat persoanelor implicate direct în activitatea de audit intern din partea entității supuse unei asemenea examinări (cum ar fi comandanți, locțiitori ai acestora, contabili-șefi, juriști, alți șefi de structuri independente, care au fost auditați intern de echipele secțiilor teritoriale în misiunile efectuate anterior), trebuie să cuprindă, după aprecierea noastră, pe zona evaluării controlului intern managerial, următoarele genuri de întrebări:

• Cum apreciați dacă echipa de audit a efectuat evaluarea controlului intern managerial la unitatea dumneavoastră?

- la nivel superior de obiectivitate;
- la nivel mediu de obiectivitate;
- la nivel scăzut de obiectivitate;
- la nivel foarte scăzut de obiectivitate;
- nu pot să apreciez.

• Chestionarul care v-a fost adresat, pentru evaluarea prealabilă a controlului intern managerial, vi s-a părut relevant prin întrebările ce v-au fost adresate?

- la nivel superior de relevanță;
- la nivel mediu de relevanță;
- la nivel scăzut de relevanță;
- la nivel foarte scăzut de relevanță;
- nu pot să apreciez.

• Considerați că răspunsurile pe care le-ați dat la acest chestionar au fost conforme cu realitatea, pentru a ajuta perfecționarea activității de management?

- la nivel maxim de conformitate;
- la nivel mediu de conformitate;
- la nivel scăzut de conformitate.

• Apreciați că, în misiunea lor în unitatea dumneavoastră, echipele de audit s-au focalizat pe cele mai importante probleme și cu riscurile cele mai mari pentru bunul mers al activității unității din care faceți parte?

- da, în foarte mare măsură;
- da, în mare măsură;
- da, în măsură acceptabilă;
- nu, nu s-au axat pe problemele majore și cu riscurile cele mai mari ale unității.

• Cum apreciați constatările echipei de audit intern pe zona neconformităților depistate în activitatea de control intern managerial la entitatea din care faceți parte?

- la nivel superior de obiectivitate;
- la nivel mediu de obiectivitate;
- la nivel scăzut de obiectivitate;
- la nivel foarte scăzut de obiectivitate;
- nu pot să apreciez.

• Cum apreciați recomandările echipei de audit intern pentru eliminarea neconformităților depistate în activitatea de control intern managerial la entitatea din care faceți parte?

- la nivel superior de adecvare;
- la nivel mediu de adecvare;
- la nivel scăzut de adecvare;

- la nivel foarte scăzut de adecvare;
- nu pot să apreciez.

• Cum apreciați gradul de implementare a recomandărilor echipei de audit ca și conformitate și încadrare în termenele stabilite, conform fișei recomandărilor, pentru entitatea din care faceți parte?

- la nivel superior de implementare;
- la nivel mediu de implementare;
- la nivel scăzut de implementare;
- la nivel foarte scăzut de implementare;
- nu pot să apreciez.

Aceste posibile întrebări din chestionarul propus, dar și altele trebuie să respecte cerințele științifice impuse de domeniul statisticii și să ofere informații de substanță și utile pentru factorii de decizie din Direcția audit intern a Ministerului Apărării Naționale, pentru a corecta neajunsurile manifestate în misiunile de profil, efectuate de echipele secțiilor din subordine, și pentru a majora remarcabil valoarea adăugată pe care acești profesioniști o pot aduce unităților auditate.

Concluzii

Controlul intern managerial reprezintă ansamblul formelor de control exercitate la nivelul entității publice, inclusiv auditul intern, stabilite de conducere în concordanță cu obiectivele acesteia și cu reglementările legale, în vederea asigurării administrării fondurilor în mod economic, eficient și eficace; acesta include, de asemenea, structurile organizatorice, metodele și procedurile, iar sistemul de control se organizează, în cadrul ministerului apărării, pe baza următoarelor principii: principiul legalității; principiul adaptabilității; principiul integralității; principiul uniformității; principiul finalității; principiul eficienței; principiul eficacității; principiul economicității.

În procesul de implementare a standardelor de control intern managerial, se parcurg două etape obligatorii: etapa autoevaluării, efectuată de către comandanți/șefi care au calitatea de ordonatori de credite; etapa evaluării, efectuată de structura de audit public intern din minister; pentru autoevaluarea sistemului de control intern managerial, structurile ministerului ai căror comandanți/șefi au calitatea de ordonatori de credite parcurg, în principal, următoarele etape: convocarea comisiei de monitorizare în vederea realizării autoevaluării sistemului propriu de control intern managerial;

completarea Chestionarului de autoevaluare a stadiului de implementare a standardelor de control intern managerial; întocmirea Situației sintetice a rezultatelor autoevaluării și aprecierea gradului de conformitate a sistemului propriu de control intern managerial cu standardele de control intern managerial, în raport cu numărul de standarde implementate.

Întregul sistem de management și cele două componente ajutătoare (de control intern managerial și de evaluare a acestui control de către auditul intern) la nivelul tuturor entităților din Ministerul Apărării Naționale vizează un întreg set de documente și responsabilități: strategii; planuri strategice; proceduri; manuale; regulamente interne; proiecte de structuri; registre; reguli; desemnări de persoane cu anumite atribuții; instituiți și revizuirii de documente manageriale; indicatori cantitativi și calitativi de performanță; controale; măsuri/planuri etc.

Auditul public intern reprezintă, pentru domeniul militar, activitatea funcțional-independentă și obiectivă de asigurare și consiliere, concepută să adauge valoare și să îmbunătățească activitățile desfășurate în cadrul Ministerului Apărării Naționale; auditul public intern ajută conducerea ministerului, structurile și unitățile militare auditate să își îndeplinească obiectivele printr-o abordare sistematică și metodică, evaluează și îmbunătățește eficiența și eficacitatea managementului riscului, controlului și proceselor de guvernare.

Evaluarea inițială a controlului intern presupune parcurgerea următoarelor etape: determinarea modalităților de funcționare a fiecărei activități/acțiuni identificate; identificarea controalelor interne existente, pe baza chestionarului de control intern și a documentelor colectate; stabilirea controalelor interne, așteptate pentru fiecare activitate/acțiune și risc identificat; stabilirea conformității controlului intern; pentru evaluarea inițială a controlului intern, se utilizează o scală, pe trei niveluri, astfel: control intern conform; control intern parțial conform; control intern neconform.

Examinând cu atenție criteriile pe baza cărora se evaluează riscurile unei entități auditate, constatăm că acestea trebuie comensurate cu mai multă precizie atât la partea de probabilități de apariție a riscurilor, cât și la partea de impact al riscurilor; în partea de probabilități de producere a riscurilor unul dintre criteriile din aceste probabilități se referă la riscul analizat, în sensul că acesta se poate

situa în trei variante: nu s-a manifestat anterior în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci, probabilitatea de apariție este mică); s-a manifestat rar în trecut în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci, probabilitatea de apariție este medie); s-a manifestat des în trecut în entitatea auditată/domeniul auditat (și atunci, probabilitatea de apariție este mare).

Considerăm că, după perioada de implementare a recomandărilor de către entitatea auditată, în cadrul misiunilor de evaluare a activității de audit intern, desfășurate de secțiile teritoriale de audit din subordine, este foarte potrivită efectuarea de către Direcția de audit intern și a unui studiu gen sondaj statistic, pe baza unui chestionar pentru aprecierea contribuției auditului intern la evaluarea și perfecționarea controlului intern managerial în unitățile militare și în alte structuri auditate de echipele acestor secții. Un model de astfel de chestionar, ca cel prezentat mai sus (care poate fi completat și cu alte întrebări adecvate), va putea fi adresat persoanelor implicate direct în activitatea de audit intern din partea entității supuse unei asemenea examinări (cum ar fi comandanți, locțiitori ai acestora, contabili-șefi, juriști, alți șefi de structuri independente care au fost auditați intern de echipele secțiilor teritoriale în misiunile efectuate anterior) și poate ajuta foarte mult la perfecționarea activității de audit public intern, pe zona evaluării profunde a controlului intern managerial în entitățile armatei.

NOTE:

1 *** *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 456, din 06.06.2019.

2 „Îmbunătățirea eficacității organizaționale a MEN și a instituțiilor subordonate prin dezvoltarea sistemului de control managerial intern (SCMI)”, proiect PODCA, p. 5.

3 http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania_tema_20.pdf, accesat la 02.11.2020.

4 *** *Ordinul secretarului general al Guvernului nr. 600/2018*, Glosar.

5 *** *Ordinul M100/2019*, Art. 3, alin. 2.

6 *Ibidem*, Art. 5.

7 *Ibidem*, Art. 6, alin. 1 și 2.

8 *Ibidem*, Art. 9.

9 *** *Codul controlului intern managerial al entităților publice*, *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 387, din 7 mai 2018.

10 [Curtea de Conturi a României], *Ghid de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, București, 2011, p. 31.

11 [International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI)], *ISSAI 1315, Identifying and*

Assessing the Risks of Material Misstatement through Understanding the Entity and Its Environment, Viena, 2007.

12 [Curtea de Conturi a României], *Ghid de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, București, 2011, p. 40.

13 *** Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 17, din 10 ianuarie 2014.

14 *** Monitorul Oficial al României, Partea I, *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M67 din 17.06.2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale*, nr. 463, din 25 iunie 2014.

15 *Ibidem*, Art. 2.

16 Radu-Viorel Marcu, „Evoluții în legislația națională în domeniul auditului public intern și analiza cadrului național de reglementare”, *Finanțe publice și contabilitate*, nr. 6/2015, p. 19.

17 Marius-Gabriel Tomoială, „Principalele modificări aduse metodologiei de audit intern prin Hotărârea Guvernului nr. 1086/2013”, *Finanțe publice și contabilitate*, nr. 6/2014, p. 35.

18 Radu-Viorel Marcu, *op.cit.*, p. 21.

19 *Pragul de semnificație* este definit în „Cadrul general pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare”, emis de Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate, în următorii termeni: „Informațiile sunt semnificative, dacă omisiunea sau declararea lor eronată ar putea influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situațiilor financiare. Pragul de semnificație depinde de mărimea elementului sau a erorii, judecat în împrejurările specifice ale omisiunii sau declarării greșite. Astfel, pragul de semnificație oferă mai degrabă o limită, decât să reprezinte o însușire calitativă primară pe care informația trebuie să o aibă pentru a fi utilă”.

20 Mariana Balu, *Bazele statisticii*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2007, pp. 129-130.

BIBLIOGRAFIE

*** *Codul controlului intern managerial al entităților publice*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 387, din 7 mai 2018.

*** *HG nr. 1086, din 2013 pentru aprobarea Normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 17, din 10 ianuarie 2014.

*** *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.100/2019 pentru aprobarea Normelor metodologice privind sistemul de control intern managerial în Ministerul Apărării Naționale*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 456, din 06.06.2019.

*** *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M67 din 17.06.2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 463, din 25 iunie 2014.

*** *Îmbunătățirea eficacității organizaționale a MEN și a instituțiilor subordonate prin dezvoltarea sistemului de control managerial intern (SCMI)*, proiect PODCA.

[Curtea de Conturi a României], *Ghid de evaluare a sistemului de control intern în entitățile publice*, București, 2011.

[International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI)], *ISSAI 1315, Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement through Understanding the Entity and Its Environment*, Viena, 2007.

Balu Mariana, *Bazele statisticii*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2007.

Marcu Radu-Viorel, „Evoluții în legislația națională în domeniul auditului public intern și analiza cadrului național de reglementare”, *Finanțe publice și contabilitate*, nr. 6/2015.

Tomoială Marius-Gabriel, „Principalele modificări aduse metodologiei de audit intern prin Hotărârea Guvernului nr. 1086/2013”, *Finanțe publice și contabilitate*, nr. 6/2014.

http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania/tema_20.pdf

www.gov.ro

www.mapn.ro

MOMENTE DEFINITORII ÎN APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA AUDITULUI INTERN ÎN ȚARA NOASTRĂ

DEFINING MOMENTS IN THE EMERGENCE AND EVOLUTION OF INTERNAL AUDIT IN OUR COUNTRY

MOMENTS DÉTERMINANTS POUR L'ÉMERGENCE ET L'ÉVOLUTION DE L'AUDIT INTERNE DANS NOTRE PAYS

Col.drd. Vasile TIMOFTE*

Apariția și perfecționarea activității de audit intern în entitățile publice și private din România au reprezentat și constituie o necesitate firească, o urmare a tendințelor și practicilor manifestate pe plan internațional și european în acest domeniu. Țara noastră a întreprins acțiuni, pentru implementarea serviciului de audit intern în entitățile de stat și private, cu o anumită întârziere și cu evoluții sinusoidale, determinate de alternanța regimurilor de conducere (democratice interbelice – comunist totalitare – democratice actuale).

Ministerul Apărării Naționale, ca parte a administrației publice, prin structuri specializate și în toate entitățile componente, aplică prevederile actelor normative referitoare la desfășurarea activității de audit intern, fapt pentru care am reliefat momente de referință din procesul de apariție, de organizare și de exercitare a activității de audit public intern în structurile acestui minister.

The appearance and improvement of the internal audit activity in the public and private entities from Romania represented and constitutes a natural necessity, a consequence of the tendencies and practices manifested on international and European level in this field. Our country has taken actions for the implementation of the internal audit service in state and private entities with a certain delay and sinusoidal evolutions, determined by the alternation of administrations and regimes (interwar democracies – communist totalitarian – democratic).

The Ministry of National Defence as part of the public administration, through specialized structures and in all its composing entities, applies the provisions of normative acts regarding the development of internal audit activity, fact for which we highlighted reference moments in the process of occurrence, organization and exercise of audit activity internal public in the structures of this ministry.

L'émergence et l'amélioration de l'activité d'audit interne dans les entités publiques et privées en Roumanie ont été et sont encore une nécessité évidente, une conséquence des tendances et des pratiques manifestées dans ce domaine au niveau international et en Europe. Notre pays a pris des mesures pour mettre en place le service d'audit interne dans les entités publiques et privées avec un certain retard et suite des évolutions sinusoidales, déterminées par l'alternance des régimes de gouvernement (démocrates de l'entre-deux-guerres – communistes totalitaires – démocrates actuels).

Dans le cadre de l'administration publique, le ministère de la Défense nationale applique, à travers des structures spécialisées et dans toutes les entités qui le composent, les dispositions des actes normatifs concernant l'organisation de l'activité d'audit interne, ce pour quoi on avait souligné dans cet article les moments-clés du processus de mise en place, d'organisation et d'exercice de l'audit public interne dans les structures de ce ministère.

Cuvinte-cheie: audit intern; funcția de audit intern; misiunile de asigurare; auditul de regularitate; auditul performanței; auditul de sistem; consilierea în auditul intern.

Keywords: internal audit; internal audit function; insurance missions; regularity audit; performance audit; system audit; internal audit advice.

Mots-clés: audit interne; fonction d'audit interne; les missions d'assurance; l'audit de régularité; l'audit de performance; l'audit système; conseil en audit interne.

*Secția Audit Intern Iași

e-mail: timoftevasile14@yahoo.com

Aspecte introductive privind apariția auditului intern în România

Necesitatea funcției de audit intern s-a resimțit și în România odată cu trecerea la economia de piață, când entitățile economice și sociale au început să se confrunte cu o problemă legată de găsirea unor soluții viabile pentru îmbunătățirea performanțelor obținute, prin creșterea eficienței, eficacității și economicității, prin realizarea managementului și controlului intern asupra modului de funcționare a acestor entități de către echipele manageriale.

România a întreprins o serie de măsuri pentru racordarea la cerințele contabile internaționale și europene, cum ar fi: adoptarea Standardelor Internaționale de Contabilitate la nivelul agenților economici și apoi la cel al sectorului public, introducerea, în cadrul instituțiilor publice, a unui nou sistem contabil, bazat pe Sistemul European de Conturi, precum și modificări ale legislației economice și fiscale. De asemenea, s-a impus și organizarea activității de audit atât pentru organizațiile private, cât și pentru cele publice. Calitatea de membru al Uniunii Europene impune existența unor sisteme de management financiar bine delimitate, dar și metode viabile de control al acestora¹.

Orice manager al unei organizații din sectorul public sau privat simte nevoia să obțină o anumită siguranță rezonabilă că tranzacțiile desfășurate și deciziile adoptate, care implică resurse cu conotație financiară, sunt sub control, iar obiectivele organizației sunt îndeplinite.

În contextul acestor preocupări ale managerilor, auditul intern se constituie într-un sprijin de seamă al acestora în atingerea obiectivelor stabilite, prin intermediul unei activități sistematice și bine organizate, în vederea evaluării și îmbunătățirii eficacității și eficienței proceselor de management și control.

Marele merit al auditului intern este acela că acționează într-un mod independent, obiectiv, fără acceptarea de compromisuri și fără a avea ca scop atingerea puterii, deci fără a periclita poziția managerilor.

În România recunoașterea importanței acestui domeniu al auditului intern s-a realizat destul de târziu, în comparație cu alte state, din cauza, pe de o parte, a dominației regimului comunist, până în anul 1989, iar pe de altă parte, a dificultăților economice, generate de incapacitatea guvernelor

perindate după revoluție, de a adopta o strategie de tranziție adecvată condițiilor economice din țara noastră, dar și din cauza experienței pozitive dovedite de alte state aflate în situații similare celei de la noi. În economia românească, traiectoria evoluției auditului intern a fost inversă celei de pe plan internațional. În timp ce pe plan internațional, funcția de audit intern s-a dezvoltat, pornind de la marile întreprinderi și multinaționale spre entitățile din sectorul public, situația din România a fost în sens invers.

În România auditul intern a vizat, în primul rând, organismele și instituțiile din domeniul public și, ulterior, pe măsură ce s-au dezvoltat investițiile și au luat ființă tot mai multe companii private de dimensiuni din ce în ce mai mari, s-au resimțit și în acest domeniu utilitatea și necesitatea imperioasă a funcției de audit intern. Așa s-a ajuns ca auditul intern în România să se încadreze treptat în efortul general de perfecționare și îmbunătățire a managementului organizațiilor atât din sectorul public, cât și din sectorul privat, pe fondul armonizării cadrului normativ intern cu legislația europeană, având în vedere și eforturile făcute de țara noastră pe calea integrării în rândul țărilor membre ale Uniunii Europene.

În opinia unor specialiști, conceptul de „audit intern” a început să fie folosit foarte mult în diverse medii, poate chiar în exces, devenind un concept la modă în contextul economic românesc, fiind folosit de diverse categorii de specialiști din toate domeniile, uneori fără a fi în deplină cunoștință de cauză asupra a ceea ce înseamnă cu adevărat auditul intern².

Repere privind apariția și evoluția auditului intern în entități din domeniul privat din România

Activitatea de audit intern pentru mediul privat a apărut ceva mai târziu decât în sectorul public și este coordonată în țara noastră, în prezent, de Camera Auditorilor Financiari din România – CAFR³ – și de Asociația Auditorilor Interni din România – AAIR⁴ –, având drept corespondent la entitățile din acest sector compartimente de audit intern sau serviciul externalizat pe acest domeniu.

În mediul privat, activitatea de audit intern se desfășoară doar la societățile comerciale și la organizațiile nonprofit care sunt supuse auditului financiar statutar, potrivit Legii nr. 162/2017⁵

referitoare la auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate. În acest act normativ, sunt stipulate trei prevederi foarte importante despre auditul intern în mediul privat, pe care le vom puncta în continuare.

Entitățile ale căror situații financiare anuale sunt supuse, potrivit legii, auditului statutar sunt obligate să organizeze și să asigure exercitarea activității de audit intern⁶.

Standardele de audit intern aplicabile entităților private din țara noastră sunt standardele internaționale de audit intern, emise de Institutul Auditorilor Interni din Statele Unite ale Americii și adoptate de Cameră⁷.

La regiile autonome, companiile/societățile naționale, precum și la celelalte entități economice cu capital majoritar de stat, activitatea de audit intern se organizează și funcționează potrivit cadrului legal privind auditul public intern din entitățile publice⁸.

Auditorii financiari care coordonează activitatea de audit intern (la entități private) trebuie să aibă statutul de auditor financiar activ, membru al Camerei Auditorilor Financiari din România – CAFR⁹.

În cazul auditorilor interni din cadrul societăților comerciale și organizațiilor nonprofit, aceștia au o răspundere socială majoră în fața clienților acestor entități, de bunul mers al afacerilor și acțiunilor acestora.

Camera Auditorilor Financiari din România – CAFR – și Asociația Auditorilor Interni din România – AAIR – au elaborat în comun Ghidul¹⁰ privind implementarea Standardelor Internaționale de Audit Intern pentru mediul privat. Acest ghid cuprinde, ca prevederi mai importante pentru auditul intern la entități private, următoarele probleme majore: obiectivele acestor misiuni de audit intern; importanța și locul auditului intern în cadrul guvernantei entităților (se admite externalizarea parțială sau totală a acestui serviciu de audit la entități private); tipuri de misiuni de audit intern care se pot efectua la aceste entități private (misiuni de asigurare și de consiliere); metodologia specifică de derulare a misiunilor de audit la aceste entități (metodologia, în mare parte, se aseamănă cu cea de la auditul public intern, dar conține și elemente specifice).

Putem conchide că, și în mediul privat, auditul intern este o necesitate tot mai stringentă și pentru

guvernanța entităților din acest domeniu, chiar dacă implementarea sa a demarat ceva mai târziu decât în sectorul public, iar din punctul de vedere al reglementării acestei activități normatoarele în domeniu, au intervenit mai timid și cu rezultate mai modeste, în privința particularizării auditului intern în acest mediu.

Momente din procesul de apariție, de organizare și de exercitare a activității de audit public intern în Ministerul Apărării Naționale

Activitatea de audit intern din Armata României a înregistrat aceeași evoluție ca cea din instituțiile publice din țara noastră, fără a avea, la începutul activității sale, anumite nuanțe și particularități, proprii specificității domeniului militar.

Abia începând cu ultimele reglementări în acest domeniu în țara noastră, Ministerul Apărării Naționale, prin organele abilitate, a emis acte normative care să particularizeze activitatea de audit intern la specificul organismului militar.

Obiectivul general al auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale îl reprezintă îmbunătățirea managementului structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din cadrul ministerului.

Auditul public intern se organizează și se efectuează, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, de către Direcția Audit Intern (DAI), ca structură centrală distinctă, specializată și unică pe acest domeniu în armată.

Direcția Audit Intern, ca structură de sine stătătoare, este constituită în conformitate cu prevederile Legii nr. 167, din 2017¹¹, pentru modificarea și completarea Legii nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, iar exercitarea activității sale se face conform prevederilor Ordinului ministrului apărării naționale nr. M. 67/2014¹² pentru aprobarea *Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale* (modificat și actualizat prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. 127/09.12.2014¹³), act normativ care particularizează la specificul armatei prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1086/2013¹⁴.

Domeniile de activitate și atribuțiile Direcției Audit Intern sunt cuprinse detaliat în Regulamentul de Organizare și Funcționare al Ministerului

Apărării Naționale, aprobat prin Ordinul nr. M.S. 156/2017, cu modificările și completările ulterioare, acesta fiind clasificat potrivit legii.

Organigrama Direcției Audit Intern din Ministerul Apărării Naționale, în momentul actual, este prezentată în Figura 1.

de realizare a obiectivelor Direcției Audit Intern; în cazul identificării unor iregularități sau posibile prejudicii, raportează ministrului apărării naționale și structurii de control intern abilitate; elaborează Carta auditului public intern; verifică și evaluează modul de respectare a normelor, instrucțiunilor,

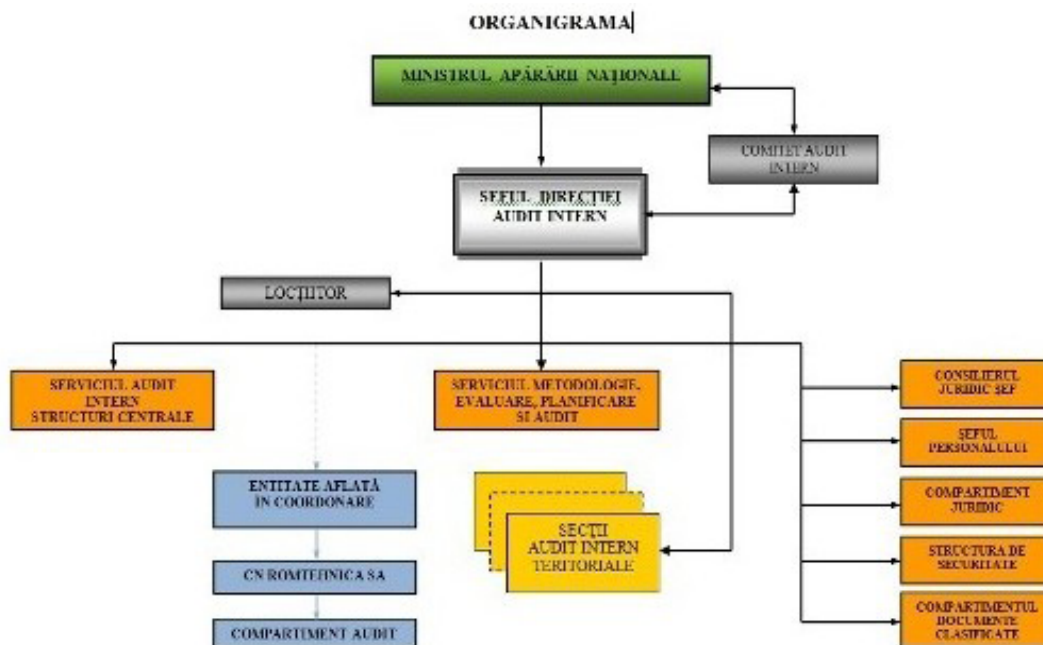

Figura 1 Organigrama Direcției Audit Intern din Ministerul Apărării Naționale

Sursa: <http://www.mapn.ro>, accesat la 10.04.2020.

Principalele atribuții ale Direcției Audit Intern¹⁵, rezultate din actele normative menționate mai sus, sunt următoarele: elaborează/actualizează normele privind exercitarea activității de audit public intern în minister, avizate de UCAAPI; elaborează proiectul Planului multianual de audit public intern și proiectul Planului anual de audit public intern al ministerului, pe care le supune aprobării ministrului apărării naționale; efectuează activități de audit public intern pentru a evalua sistemele de management financiar și control ale structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din minister, precum și ale structurilor aflate în coordonarea sau sub autoritatea acestuia; informează UCAAPI despre recomandările neînsușite de ministrul apărării naționale; raportează ministrului apărării naționale, la UCAAPI și la Curtea de Conturi, la termenele stabilite, constatările, concluziile și recomandările rezultate din activitatea de audit public intern; valorifică rezultatele activității de audit public intern și raportează ministrului apărării naționale și la UCAAPI, printr-un raport anual, despre modul

precum și a Codului privind conduita etică a auditorului intern în cadrul structurilor teritoriale subordonate și compartimentelor de audit intern din cadrul regiilor autonome și companiilor naționale aflate în coordonarea sau sub autoritatea Ministerului Apărării Naționale.

Direcția Audit Intern din armată efectuează două categorii de misiuni: misiuni de asigurare; misiuni de consiliere.

Misiunile de asigurare reprezintă examinări obiective ale elementelor probante, efectuate în scopul de a furniza structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din Ministerul Apărării Naționale o evaluare independentă a proceselor de management al riscurilor, de control și de guvernanță. Misiunile de asigurare pot fi: misiuni de audit de regularitate; misiuni de audit al performanței; misiuni de audit de sistem.

Prin *misiunile de audit de regularitate*, se urmărește examinarea acțiunilor asupra efectelor financiare, pe seama fondurilor publice sau a patrimoniului public, sub aspectul respectării ansamblului principiilor, regulilor procedurale și metodologice care le sunt aplicate.

Auditul performanței reprezintă o analiză a activităților, proceselor, programelor, proiectelor desfășurate în cadrul structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din Ministerul Apărării Naționale, concepută să aducă plusvaloare acestora, prin evaluarea și compararea rezultatelor obținute cu cele propuse sau așteptate, în condiții de economicitate, eficiență și eficacitate.

Auditul de sistem reprezintă o evaluare în profunzime a sistemelor de conducere și de control intern/managerial din cadrul structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din Ministerul Apărării Naționale, precum și a entităților aflate în coordonare, cu scopul de a stabili dacă aceste sisteme funcționează economic, eficiente și eficiente, pentru identificarea deficiențelor și formularea de recomandări pentru corectare. În ultimii ani, ponderea auditului de sistem și auditului performanței a crescut considerabil și odată cu aceasta, valoarea adăugată a muncii de audit intern.

Consilierea reprezintă activitatea desfășurată de auditorii interni, menită să adauge valoare și să îmbunătățească procesele guvernantei în cadrul Ministerului Apărării Naționale, fără ca auditorii interni să-și asume responsabilități manageriale. Activitățile de consiliere, desfășurate de Direcția Audit Intern și de structurile teritoriale subordonate, cuprind următoarele tipuri de misiuni: consultanță; facilitarea înțelegerii; formare și perfecționare profesională.

Actul normativ referitor la auditul public intern în Ministerul Apărării Naționale mai cuprinde referiri importante, în partea de Norme metodologice, la următoarele aspecte: Dispoziții generale; Organizarea și competența auditului public intern; Independența și obiectivitatea structurii de audit intern și a auditorilor interni; Particularități privind încadrarea structurii de audit intern și a auditorilor interni; Competența și pregătirea profesională continuă a auditorilor interni; Metodologia de obținere și menținere a certificatului de atestare de către personalul auditor; Evaluarea, asigurarea și îmbunătățirea calității activității de audit public intern; Planificarea activității de audit public intern; Desfășurarea misiunilor de audit public intern; Misiunile de asigurare; Misiunile de consiliere; Misiunile de evaluare a activităților de audit public intern; Glosar de termeni și definiții; Obiectivele activității de audit public intern; Procedura de

desfășurare a activității de audit public intern; Metodologia generală de derulare a misiunilor de asigurare; Particularitățile privind organizarea și desfășurarea misiunilor de audit de sistem în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Din aceste componente, detaliem doar partea referitoare la *Evaluarea, asigurarea și îmbunătățirea calității activității de audit public intern în cadrul Ministerului Apărării Naționale*.

Evaluarea calității activității de audit public intern urmărește concordanța dintre modul de organizare și funcționare a activității de audit public intern în cadrul Ministerului Apărării Naționale și cadrul normativ specific domeniului, precum și analiza gradului de îndeplinire a obiectivelor stabilite.

Evaluarea calității activității de audit public intern se bazează, în principal, pe: respectarea Normelor privind exercitarea activității de audit public intern și a Codului privind conduita etică a auditorului intern; caracterul adecvat al Cartei auditului public intern, al regulilor și procedurilor de audit intern, al obiectivelor, indicatorilor de performanță și sistemului de informații; contribuția auditului public intern la procesele de management al riscurilor, de control și de guvernanță ale structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din Ministerul Apărării Naționale; contribuția auditului public intern la crearea unui plus de valoare și la îmbunătățirea activităților și misiunilor structurilor centrale, structurilor și forțelor subordonate acestora din Ministerul Apărării Naționale.

Evaluările calității activității de audit public intern în Ministerul Apărării Naționale pot fi interne sau externe.

Evaluările interne sunt realizate de șeful Direcției audit intern sau de persoanele desemnate de acesta și constau în:

- evaluări periodice, realizate prin evaluări privind performanțele auditorilor interni, anual și cu ocazia finalizării misiunii de audit public intern, precum și prin autoevaluări, realizate în domeniul sistemului de control intern;

- evaluări continue, realizate prin monitorizarea îndeplinirii activităților/acțiunilor și supervizarea misiunilor de audit public intern.

Evaluările externe se realizează, cel puțin o dată la 5 ani, astfel:

• UCAAPI evaluează activitatea de audit public intern a Direcției Audit Intern, din punctul de vedere al conformității și performanței;

• Direcția Audit Intern evaluează, din punctul de vedere al conformității și calității, activitatea de audit public intern desfășurată de structurile teritoriale subordonate și, după caz, la nivelul regiilor autonome și companiilor naționale aflate în coordonarea/sub autoritatea Ministerului Apărării Naționale.

Pentru îmbunătățirea activității de audit public intern, în conformitate cu normele privind înființarea comitetelor de audit intern, elaborate de Ministerul Finanțelor Publice și aprobate de Guvern, la nivelul Ministerului Apărării Naționale, se înființează și funcționează Comitetul de audit intern, organism cu caracter consultativ, care are ca scop facilitarea relației dintre Direcția audit intern și conducerea Ministerului Apărării Naționale.

Comitetul de audit intern al Ministerului Apărării Naționale cuprinde 5 membri, numiți de ministrul apărării naționale, cu respectarea componenței prevăzute la Art. 9 din Legea nr. 672/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Calitatea de membru în Comitetul de audit intern al Ministerului Apărării Naționale încetează, în conformitate cu prevederile exprese din Normele privind înființarea comitetelor de audit intern, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 554/2014¹⁶ pentru aprobarea Normelor privind înființarea comitetelor de audit intern.

Comitetul de audit intern al Ministerului Apărării Naționale își analizează activitatea și evaluează propria eficiență prin elaborarea unui raport anual de activitate, pe care îl transmite Direcției Audit Intern, în vederea prelucrării informațiilor și cuprinderii lor în Raportul anual al activității de audit public intern în Ministerul Apărării Naționale¹⁷.

Direcția audit intern a avut și are, în permanență, ca preocupare adoptarea de acte normative specifice, sub formă de ordine ale ministrului apărării, pornind de la cadrul normativ național în domeniu, prin care să particularizeze și să detalieze prevederile actelor adoptate la nivel național, în consonanță cu specificitatea și complexitatea activității entităților care compun acest minister și care fac obiectul misiunilor de audit public intern. Cel mai recent exemplu în acest sens îl reprezintă Ordinul

ministrului apărării naționale nr. M. 67/2014, care a preluat și a particularizat prevederile din HG nr. 1086/2013 la specificul ministerului în analiză.

Desigur, activitatea de audit public intern este una supusă unor continue transformări și modificări, sub impactul standardelor internaționale de profil, reglementărilor autorităților europene și ale NATO (organisme și alianțe din care facem parte), dar și ale organismelor naționale în domeniu (UCAAPI, pentru auditul public intern și Camera Auditorilor Financiar din România – CAFR –, Asociația Auditorilor Interni din România – AAIR –, pentru auditul intern la entități private), iar ministerul apărării și Direcția audit intern trebuie să fie permanent conectate la schimbările și modernizările pe care le generează aceste autorități, sub efectul evoluției mecanismelor social – economice și militare, în prezent și cele preconizate pentru viitor, și să le particularizeze mai pronunțat și adecvat la specificul armatei.

Concluzii

În România procesul de introducere și modernizare a activității de audit intern a demarat mai târziu și în perioada interbelică, dar și postbelică, din cauza unei evoluții economice mai modeste până la finele celui de-al Doilea Război Mondial (în comparație cu alte state, ca SUA, Marea Britanie, Franța etc.), respectiv din cauza instaurării regimului comunist timp de aproape 45 de ani, și după 1990, din cauza trecerii cu sincope și pe o durată mult mai mare a țării de la economia centralizată la economia de piață.

Implementarea organismelor și regulilor de funcționare a activității de audit intern a demarat, în țara noastră, mai întâi în sectorul public și apoi în cel privat și s-a accelerat în preajma, dar mai ales după primirea României, mai întâi, în NATO (2004) și apoi, în Uniunea Europeană (2007), proces care, în prezent, ține pasul cu schimbările permanente care au loc în această activitate și profesie pe plan internațional și european.

Pentru mediul privat, sunt înființate organisme de genul Camerei Auditorilor Financiar din România – CAFR – și Asociației Auditorilor Interni din România – AAIR –, care au ca misiuni, între altele, și pe cea de reglementare și coordonare a auditului intern în aceste entități.

În Ministerul Apărării Naționale, funcționează structuri de audit public intern care aplică

reglementările naționale în domeniu, cu unele particularizări, realizate prin intermediul unor ordine ale ministrului apărării naționale.

În cadrul cercetării noastre, realizate prin acest articol, formulăm și următoarele propuneri:

- Continuarea cooperării dintre organismele care coordonează auditul public intern (UCAAPI) și cele care reglementează acest tip de audit pentru mediul privat, pentru a stabili reglementări unice, unitare, dar particularizate pentru cele două medii de activitate, pentru a nu mai exista numeroase acte normative, care creează dificultăți și neclarități în înțelegerea și derularea unor astfel de misiuni;

- Preluarea cu mai multă operativitate și particularizarea mai pronunțată a reglementărilor naționale pentru auditul intern în sectorul public de către organele abilitate din Ministerul Apărării Naționale (ministrul de resort și Direcția audit intern), pentru derularea cu mai multă eficiență și adecvare a misiunilor în acest domeniu al securității naționale.

NOTE:

1 A. Morariu, Gh. Suci, F. Stoian, *Audit intern și guvernanta corporativă*, Editura Universitară, București, 2008, p. 15.

2 Cristina Boța-Avram, *Auditul intern al societăților comerciale*, Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2009, p. 49.

3 <http://www.cafr.ro>, accesat la 07.10.2020.

4 <http://www.aair.ro>, accesat la 07.10.2020.

5 *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 548, din 12.07.2017.

6 *Legea nr. 162/2017*, Art. 20, alin. 1.

7 *Ibidem*, Art. 20, alin. 2.

8 *Ibidem*, Art. 20, alin. 3.

9 *Ibidem*, Art. 8, alin 4.

10 <http://www.cafr.ro>, accesat la 07.10.2020.

11 *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 559, din 14.07.2017.

12 *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 67/2014*, Art. 7-8.

13 *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 921, din 18.12.2014, Modificarea și completarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale.

14 *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 17, din 10.01.2014, Normele generale privind exercitarea activității de audit public intern.

15 <http://www.mapn.ro>, accesat la 10.04.2020.

16 *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 511, din 09.07.2014.

17 *Ordinul ministrului apărării naționale nr. 127/09.12.2014 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. Nr. M. 67/2014*, Art. 12.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea nr. 162/2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 548, din 12.07.2017.

*** *Legea nr. 167/2017 pentru modificarea și completarea Legii nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 559, din 14.07.2017.

*** *Hotărârea Guvernului nr. 554/2014 pentru aprobarea Normelor privind înființarea comitetelor de audit intern*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511, din 09.07.2014.

*** *Hotărârea Guvernului nr.1086/2013 referitoare la Normele generale privind exercitarea activității de audit public intern*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 17, din 10.01.2014.

*** *Ordinul ministrului apărării naționale nr. 127/09.12.2014 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale, aprobate prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 67/2014*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 921, din 18.12.2014.

*** *Ordinul ministrului apărării naționale nr. M. 67/2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind exercitarea auditului public intern în Ministerul Apărării Naționale*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 463, din 25.06.2014.

[CAFR-AAIR], *Ghidul privind implementarea Standardelor Internaționale de Audit Intern*, București, 2015, <http://www.cafr.ro>

[Ministerul Finanțelor Publice], *UCAAPI, Strategia dezvoltării auditului public intern pentru 2018-2020*, București, 2017.

Boța-Avram Cristina, *Auditul intern al societăților comerciale*, Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2009.

Morariu A., Suci Gh., Stoian F., *Audit intern și guvernanta corporativă*, Editura Universitară, București, 2008.

<http://www.cafr.ro>

<http://www.aair.ro>

<http://www.mfinante.ro>

<http://www.mapn.ro>

CARACTERISTICILE MOTRICITĂȚII MILITARILOR LA DIFERITE VÂRSTE

CHARACTERISTICS OF THE MILITARY'S MOTRICITY AT DIFFERENT AGES

CARACTÉRISTIQUES DE LA MOTRICITÉ DES MILITAIRES À DIFFÉRENTS ÂGES

Col.instr.av.dr. Alin PELMUȘ*

Articolul abordează caracteristicile motricității militarilor aflați la diferite vârste, în trei perioade ale vieții desfășurate în slujba armatei, astfel: perioada învățământului liceal militar; perioada formării inițiale ca militar; perioada de maturizare și dezvoltare profesională continuă. De asemenea, pe parcursul articolului, este prezentată maniera de evoluție a militarilor din punct de vedere motric, începând imediat după procesul de selecție și continuând cu perioada de dezvoltare profesională (perioadă marcată de maximizarea performanței motrice în prima fază, de menținerea, pe o perioadă cât mai îndelungată, la acest nivel și apoi, evident, de reducerea acesteia, odată cu apropierea trecerii în rezervă).

The article addresses the motricity of military personnel at different ages, in three periods of life in service, as follows: the period of military high school education; the period of initial training as a military; the period of maturation and continuous professional development. Also, we presented in the article the manner of evolution of the military from a physical point of view, starting immediately after the selection process and continuing with the period of professional development (period marked by maximizing motor performance in the first phase, keeping oneself for as long as possible at this level, and then obviously reducing it as retirement is approaching).

L'article traite des caractéristiques de la motricité des militaires à différents âges, au cours de trois périodes dans le service de l'armée, comme suit: la période de l'enseignement secondaire militaire; la période de formation initiale en tant que militaire; la période de maturité et de perfectionnement professionnel continu. En outre, au cours de l'article on présente le cycle de l'évolution motrice des militaires, dès le processus de sélection, en continuant par l'étape de développement professionnel (étape marquée par la maximisation des performances motrices dans la première phase, par la préservation de ce niveau aussi longtemps que possible, suivie ensuite, évidemment, par la diminution de ces capacités au fur et à mesure que le départ à la retraite se rapproche).

Cuvinte-cheie: motricitate; calități motrice, deprinderi motrice; vârstă; efort fizic; dezvoltare profesională; performanță.

Keywords: motricity; motor qualities; motor skills; age; physical effort; professional development; performance.

Mots-clés: motricité; compétences motrices; aptitudes motrices; âge; effort physique; développement professionnel; performance.

Dicționarul explicativ al limbii române definește motricitatea ca fiind o „capacitate a activității nervoase superioare de a trece rapid de la un proces de excitație la altul, de la un anumit stereotip dinamic la altul”¹ sau o „proprietate a anumitor celule nervoase de a determina contracții musculare”².

În literatura de specialitate a domeniului educației fizice și sportului, „conceptul de motricitate este definit ca exprimând o însușire a ființei umane înnăscută și dobândită de a reacționa cu ajutorul aparatului locomotor la stimuli externi și interni, sub forma unei mișcări (...), un ansamblu de procese și mecanisme prin care corpul uman sau segmentele sale se deplasează, detașându-se față de un reper, prin contracții musculare fazice sau dinamice, ori își mențin o anumită postură prin

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: pelmusalin@yahoo.com

contractii tonice”³. De asemenea, din punct de vedere psihologic, motricitatea este „funcția care asigură relațiile cu ambianța materială și socială și care are ca suport periferic musculatura striată”⁴.

Deci, în sinteză, motricitatea este reprezentată de totalitatea actelor motrice, realizate prin contractia mușchilor scheletici, efectuate pentru întreținerea relațiilor cu mediul natural sau social, inclusiv prin efectuarea deprinderilor specifice ramurilor sportive.

Analizarea motricității, ținând cont de complexitatea conținutului și formelor sale, se poate realiza, în vederea îndeplinirii unor scopuri didactice, numai prin intermediul substructurilor componente: actul, acțiunea și activitatea motrică. Aceste componente reprezintă *micro, mezo și macrostructura mișcării*, cu diferite niveluri de structurare și de integrare care alcătuiesc un sistem funcțional ierarhic⁵.

Dezvoltarea motrică a militarului este privită, de cele mai multe ori, ca un proces de învățare progresivă a deprinderilor motrice specifice în timpul formării inițiale a acestuia (nu de puține ori, pe timpul procesului de instruire, atunci când un militar este supus executării unei structuri motrice complexe, acesta afirmă că nu a mai făcut așa ceva din „școala militară”). Din această perspectivă, studierea motricității nu trebuie redusă doar la formarea inițială a militarului, ci, dimpotrivă, acest proces trebuie să cuprindă descrierea și explicarea schimbărilor de comportament motric care operează la baza carierei militare pe timpul perioadei de maturitate și până la ieșirea din sistem.

Învățarea, consolidarea, perfecționarea și utilizarea deprinderilor motrice reprezintă încercări la care sunt supuși militarii pe tot parcursul carierei. Acest proces începe de timpuriu, odată cu dobândirea deprinderilor motrice de bază și utilitar-aplicative în familie și în școală. Ulterior, având în vedere faptul că militarii acced în sistem în urma unui proces riguros de selecție, alcătuit din probe medicale, psihice și fizice, deprinderile de bază sunt consolidate, perfecționate și combinate în secvențe de mișcare ce vor conduce la formarea deprinderilor complexe, specifice mediului militar. Odată cu procesul de dezvoltare (maturizare), percepția mediului militar devine pătrunzătoare, favorizând experiențe cognitive care maximizează performanța motrică. Menținerea în acest punct maxim a performanței motrice și coborârea cât

mai lentă pe panta descendentă depind în mare măsură de prestația fiecărui militar în parte, dar și de măiestria pedagogică a instructorilor.

Articolul de față analizează caracteristicile motricității militarilor din armata română, aflați în anumite perioade ale carierei militare, la vârste diferite, astfel:

- perioada învățământului liceal, în colegiile naționale militare (vârsta – de la 14 la 18 ani); deși elevii instituțiilor menționate nu sunt militari în adevăratul sens al cuvântului, întrucât nu depun „jurământul militar”, am considerat oportună analizarea acestei categorii de personal care reprezintă nucleul de bază pentru formarea ofițerilor;

- perioada formării inițiale, ca militar, în instituțiile militare de învățământ superior și postliceal și în școlile de aplicație/centrele de pregătire ale armelor (vârsta – de la minimum 18 ani până la absolvirea instituției);

- perioada de maturizare și de dezvoltare profesională continuă, când militarii își desfășoară activitatea efectiv în structurile armatei; această perioadă corespunde, practic, cu vârsta adultă, așa cum e denumită în literatura de specialitate (adult I – de la 35 la 45 de ani, adult II – de la 45 la 55 de ani, adult tardiv – de la 55 de ani până la ieșirea din activitate, în cazul militarilor).

Perioada învățământului militar liceal

La nivelul colegiilor naționale militare, dezvoltarea motricității se realizează cu preponderență prin desfășurarea activității de educație fizică și sport, care, împreună cu celelalte discipline din programele de învățământ, contribuie la conturarea personalității elevilor, reprezentând veriga intermediară dintre educația fizică din ciclul liceal și cea din instituțiile militare de învățământ superior și postliceal.

Obiectivul general al activității de educație fizică și sport în colegiile naționale militare constă în dezvoltarea aptitudinilor biopsihomotrice ale elevilor, necesare inserției profesionale în cadrul sistemului militar.

Obiectivele specifice se rezumă la: creșterea rezistenței organismului la factorii de mediu și sporirea capacității de muncă fizică și intelectuală; stimularea procesului de creștere și asigurarea dezvoltării fizice armonioase, în sensul perfecționării indicilor somato-funcționali și a

prevenirii instalării atitudinilor fizice deficiente; formarea și menținerea atitudinii corecte a corpului; formarea și dezvoltarea/educarea calităților motrice de bază, precum și a celor combinate; formarea, consolidarea și perfecționarea deprinderilor motrice de bază și aplicativ-militare; stimularea interesului și formarea capacității pentru practicarea independentă a exercițiilor fizice; lărgirea orizontului de cunoaștere prin însușirea sistemului de valori și norme necesare practicării educației fizice și sportului; educarea spiritului de disciplină, de acțiune în colectiv, de întrajutorare și de acordare a primului ajutor; formarea unor trăsături moral volitive, precum punctualitatea, disciplina, curajul, inițiativa, hotărârea; dezvoltarea capacității de orientare în spațiu; creșterea responsabilității față de propria pregătire.

Pe perioada studiilor liceale, elevul „își modifică percepția de sine, inclusiv schema corporală, ca expresie a propriei identități. Maturizarea biologică, intelectuală și morală se resimt progresiv în conduita afișată, căutarea de sine fiind substituită prin afirmarea de sine (U. Șchiopu). Imaginea corporală, situată periferic în copilărie, capătă persistență, polarizând atenția tânărului, care caută constant să-și îmbunătățească (ajusteze) această imagine”⁶.

Elevii de liceu, în special cei ai colegiilor naționale militare, parcurg o perioadă a vieții caracterizată de o serie de particularități somato-funcționale și de ordin psihic. Având în vedere vârsta la care se află elevii colegiilor naționale militare, adică perioada de adolescență, am considerat necesară evidențierea unor trăsături și consecințe ale impactului acestora asupra vieții militare, perioadă caracterizată de următoarele transformări:

- trunchiul crește rapid în toate dimensiunile, se mărește circumferința toracelui, îmbunătățindu-se și perfecționându-se funcția inimii și a aparatului cardiovascular;

- musculatura crește în volum și forță. Musculatura mică (a mâinilor, picioarelor, coloanei vertebrale, intercostală) capătă formă și consistență asemenea musculaturii adultului, mișcărilor executându-se mai precis și în siguranță. Organele și sistemele se desăvârșesc, în paralel cu maturizarea sexuală;

- osificarea scheletului continuă în mod energetic. Se stabilește echilibrul dintre volumul inimii și cel

al vaselor sanguine prin creșterea și îngroșarea mușchiului cardiac. Astfel, se îmbunătățește circulația sângelui, viteza de circulație scade, pulsul se rărește, tensiunea arterială devine egală cu cea a adultului;

- structurile de coordonare a sistemului neuroendocrin se maturizează, fapt semnificativ în echilibrarea efectuării actelor și acțiunilor motrice și în reglarea superioară a acestora. Răspunsurile motrice devin complexe și nuanțate, pe fondul dezvoltării abilităților de a sesiza elemente semnificative pentru o conduită motrică eficientă. Elevul colegiului militar își evaluează șansele de reușită și efectuează predicții plauzibile cu privire la propriile performanțe motrice;

- în ceea ce privește calitățile motrice, acestea progresează, în clasa a IX-a și a X-a menținându-se posibilitatea de a se acționa, prin mijloace specifice, asupra dezvoltării/educării capacității coordinative și vitezei; indicii de coordonare, de viteză și de rezistență aerobă cresc rapid, iar asupra supleței trebuie acționat permanent; exercițiile de forță trebuie executate cu intensitate medie și submaximală pentru a nu afecta aparatul locomotor, neconsolidat complet;

- are loc un proces permanent de perfecționare a deprinderilor și priceperilor motrice, consolidate în etapele anterioare, căutându-se astfel acoperirea cu eficiență a ariei activităților motrice existente (educaționale, competiționale, de timp liber, de expresie corporală etc.);

- psihicul elevilor se dezvoltă din ce în ce mai mult, capătă o gândire logică, completată și prin latura sa critică. Atenția și memoria devin durabile, se dezvoltă spiritul de inițiativă, nevoia de afirmare, de verificare a forțelor proprii.

Transformările somato-funcționale și cele de ordin psihic sunt puternic influențate de condițiile specifice colegiilor naționale militare, unde școala își pune o amprentă semnificativă asupra formării personalității adolescentului, în comparație cu mediul familial sau cu microgrupul social în care elevii și-au petrecut copilăria.

Odată cu admiterea în colegiul militar, elevul iese de sub tutela părintească, se vede eliberat de observația permanentă a acestora și intră sub rigorile regulamentelor militare. Elevii parcurg o perioadă de adaptare la noile condiții – uniformă, ordine și disciplină, program zilnic strict și foarte încărcat, regim alimentar, cerințe mereu crescânde

ale învățământului militar, responsabilitate față de propria activitate – care își pun din plin amprenta asupra vieții psihice și fizice a acestora.

Din măsurătorile efectuate de specialiștii în domeniu, rezultă că indicii somatici ai elevilor din colegiile naționale militare sunt superiori celor ai elevilor din liceele civile. De asemenea, indicii funcționali, respectiv starea de sănătate (fizică și mentală) și atitudinea corporală, prezintă diferențe în sens pozitiv pentru elevii din colegiile naționale militare, întrucât admiterea în aceste instituții se realizează, așa după cum menționăm mai sus, după parcurgerea unei activități de recrutare și apoi de selecție, care constă în probe medicale, psihice și fizice.

Pe parcursul anilor de studiu, trebuie remarcată atitudinea pozitivă a elevilor față de educație fizică și sport, aceștia dorind să devină luptători adevărați, fiind conștienți că, prin această activitate, pot să-și desăvârșească țelul. De asemenea, în cadrul acestei activități, se manifestă pregnant sentimentul onoarei personale, al prestigiului grupului, particularități care trebuie exploatate de profesorii de educație fizică, de antrenori și de instructori, fructificându-se astfel interesul manifestat la lecțiile/ședințele de antrenament pentru dezvoltarea anduranței și forței fizice, pentru conturarea aspectului exterior al corpului și pentru educarea, în general, a abilității în mișcare.

Așadar, la acest nivel, motricitatea nu se rezumă doar la programa școlară pentru ciclul liceal, ci reprezintă o modalitate complexă de adaptare la situații diverse (multe dintre ele asemănătoare mediului acțional militar), de stăpânire a propriului corp, de procesare a informațiilor, de construire a anumitor raționamente și de utilizare a diferitelor forme de exprimare. În fond, învățarea fiecărei mișcări este „un demers experimental resimțit corporal”⁷.

Perioada formării inițiale ca militar

Perioada formării inițiale se derulează în instituțiile militare de învățământ superior, în școlile de maiștri militari și subofițeri, în școlile de aplicație/centrele de instruire ale armelor, în funcție de categoria de personal militar participant și de programul de formare. În aceste structuri de instruire militară, activitatea de educație fizică și sport are drept scop dezvoltarea și consolidarea capacității motrice a studenților/elevilor/cursanților

în vederea creșterii potențialului fizic și psihic, concomitent cu menținerea unei stări optime de sănătate. Se urmărește perfecționarea structurii anatomice și îmbunătățirea funcțiilor organismului pentru obținerea unui randament psihofizic cât mai bun.

Educația fizică militară este privită, în primul rând, ca un proces de adaptare a organismului la eforturile funcționale crescânde, la experiențele tot mai noi, în ceea ce privește manifestarea forței și vitezei, rezistenței și supleței, coordonării mișcărilor și îndemânării, încordărilor psihice și altor numeroase exigențe. Are ca scop învățarea, dezvoltarea, consolidarea și perfecționarea deprinderilor și priceperilor motrice, specifice desfășurării acțiunilor militare.

Vârsta tinerilor militari ai structurilor de instruire menționate este cuprinsă, cu aproximație, între 19 și 30 de ani, perioadă în care are loc desăvârșirea creșterii și dezvoltării organismul uman, care atinge gradul optim de maturitate somatico-funcțională. La această vârstă, aparatele respirator și cardiovascular depășesc criza de dezvoltare, funcționează sinergetic și se adaptează la efortul fizic, metabolismul fiind mai echilibrat. Sub influența efortului fizic, principalele aparate și sisteme (circulația, respirația și reglarea nervoasă a funcțiilor organismului) ating valori optime, în această perioadă asigurându-se suportul biologic pentru rezistența la solicitările psihofizice intense, specifice activității militare.

O particularitate specifică sistemului militar este aceea că pregătirea resursei umane, în instituțiile de învățământ și, ulterior, la nivelul subunităților de instrucție, se execută la același nivel de standardizare, indiferent de vârstă și sex. În acest sens, măiestria instructorului militar este de a conduce instruirea către îndeplinirea obiectivelor proiectate, prin omogenizarea formațiilor de studiu/grupelor de pregătire/subunităților de instrucție, având în vedere următoarele caracteristici ale perioadei de vârstă analizate:

- în sfera somatică – creșterea și dezvoltarea inegală și, uneori, asimetrică, aritmică, alternantă și diferențiată între sexe (înălțimea și greutatea corporală, bustul, anvergura, perimetrul toracic, diametrele bitrohanterian și biacromial, lungimea membrilor, masa și forța musculară etc.); odată cu vârsta, cresc proprietățile mușchilor (excitabilitatea, contractilitatea, conductibilitatea,

tonusul), în raport cu gradul de antrenament, însă scade elasticitatea lor; aparatul locomotor se întărește, oasele se îngreunează, articulațiile se stabilizează, musculatura crește în volum și forță, viteza și abilitatea mișcărilor se normalizează;

- în sfera funcțională – la nivelul aparatului respirator, crește cutia toracică, se întărește diafragma, se amplifică mișcările respiratorii și sporește capacitatea vitală. De asemenea, tipul de respirație se schimbă, fiind predominant abdominală, la bărbați, costal inferior și la femei, costal superior, iar schimbul de gaze dintre plămâni și țesuturi devine mai eficient; la nivelul aparatului circulator, la această vârstă se stabilizează, în condițiile unei funcționări normale, greutatea cordului, contracțiile (85-86/min), tensiunea arterială (120/75 mm), volumul acestuia (250-300 cm³); aparatul digestiv, sistemul endocrin și cel nervos se desăvârșesc, se stabilizează și se maturizează;

- în sfera psihică – în această etapă este caracteristică vigoarea fizică, amplificată de inteligență, memorie, abilități și aptitudini deplin utilizabile, precum și de un randament cât mai eficient, o perioadă a marilor manifestări senzorial-perceptive. În urma numeroaselor studii psihologice efectuate, legate de personalitatea umană, au fost constatate evidente diferențe între cele două sexe. Așadar, în domeniul instruirii militare, este necesar a se ține cont de faptul că tinerele au o sensibilitate mai mare la stimulii vizuali colorați, la sunete și zgomote, au simțul tactil mai bine dezvoltat, abilitățile manuale sunt mai mobile, rapide și coordonate. Femeile prezintă aptitudini verbale mai pregnante și suportă mai lesne stresul. Bărbații au sensibilități spațio-vizuale mai dezvoltate, prezintă aptitudini matematice și capacități de abstractizare pronunțate. În schimb, au o mai mare agresivitate și mobilitate evaluativ-reală⁸.

Imaginea corporală, situată periferic în perioada anterioară accederii în sistemul militar, capătă consistență, polarizând atenția elevului/studentului militar, care caută constant să-și îmbunătățească această imagine. Răspunsurile motrice devin din ce în ce mai complexe și nuanțate, pe fondul dezvoltării abilităților de a sesiza elementele semnificative pentru o conduită motrică eficientă. De asemenea, sensibilitatea senzorială contribuie la desăvârșirea repertoriului motric al individului, pentru sportivi obținându-se rezultate de vârf la competițiile sportive și aplicativ-militare, atât pe

perioada participării la programul de formare, cât și după absolvirea acestuia.

Totuși, la vârsta la care se află majoritatea participanților la programele de formare inițială, încă mai sunt posibilități de dezvoltare somato-funcțională. Activitatea de educație fizică și sport, în cadrul acestor structuri de instruire militară, are ca scop continuarea dezvoltării fizice printr-o activitate tehnico-metodică, desfășurată la un nivel înalt, în vederea desăvârșirii și valorificării pregătirii anterioare.

Perioada de maturizare și dezvoltare profesională continuă

Deși această perioadă de vârstă nu a fost tratată ca atare în literatura de specialitate, întrucât ea coincide, inițial, cu tranziția de la statutul de adolescent la cel de adult tânăr și, ulterior, la vârsta adultă (adult I, II și, mai puțin, adult tardiv), personal opinez că, din punctul de vedere al motricității, perioada de maturizare și dezvoltare profesională continuă, specifică sistemului militar, poate fi împărțită în două etape: *etapa 1* – de la absolvirea instituției de formare inițială și până în jurul vârstei de 35-40 de ani; *etapa 2* – de la 35-40 de ani și până la ieșirea din sistem. Aceste etape de vârstă la care se situează militarii reprezintă perioada de mijloc a vieții, a maturității mijlocii, în care aceștia se angajează într-o atitudine ofensivă, de reconstrucție a propriei vieți prin activarea unor valențe latente și prin asumarea unor libertăți și roluri noi.

În *etapa 1*, majoritatea personalului militar se preocupă de păstrarea formei și structurii tinerești a corpului, complexul de calități motrice și psihice specifice vârstei fiind rezultatul pregătirii din perioadele anterioare ale creșterii și dezvoltării corporale. Deci, în această etapă, este specifică vigoarea fizică, dublată de inteligență, memorie, abilități, aptitudini deplin utilizabile cu un randament maxim. De asemenea, buna capacitate de stăpânire a propriilor posibilități și forțe dau un sentiment de împlinire, de putere și spirit, antrenate pentru îndeplinirea țelului de promovare în cariera militară.

Dezvoltarea profesională din punct de vedere motric, dar și intelectual a militarilor aflați în această etapă se desăvârșește atât prin exercitarea atribuțiilor funcțiilor pe care sunt încadrați, cât și prin participarea la cursurile de carieră și de specializare,

organizate în instituțiile militare de învățământ. Practic, se pun bazele și se definitivează statutul de militar, identificându-se o serie de abilități și capacități, al căror progres se realizează în paralel cu creșterea experienței profesionale. Reușita în plan profesional este evident condiționată de resursele biomotrice ale militarului, mai precis de capacitatea sa psihomotrică.

Referitor la motricitate, se ating vârful caracteristice etapei pe care militarii o parcurg, astfel: dezvoltarea la maximum a forței musculare în prima fază, urmând să scadă cu aproximativ 10% în jurul vârstei de 40 de ani; capacitatea de rezistență la efort fizic este maximă și poate rămâne așa până spre sfârșitul acestui stadiu; precizia mișcărilor este cea mai mare până în jurul vârstei de 30 de ani; capacitatea superioară de a învăța repede mișcările, mai ales pe cele ritmice; reglarea fină și eficientă a mișcărilor, obținându-se astfel cele mai bune rezultate în învățarea mișcărilor complexe, specifice mediului militar; dobândirea cu ușurință a oricăror abilități motorii, dotarea nativă corespunzătoare conducând la atingerea unor rezultate excepționale.

În consecință, motricitatea la această vârstă se regăsește în următoarele finalități: volum complex de deprinderi și priceperi motrice; capabilități senzorial-perceptive ridicate; scheme motorii de bază perfecționate; capacități superioare de a transmite mesaje cu ajutorul comunicării nonverbale; capacitatea de a practica independent exercițiile fizice; capacitate de socializare superioară⁹.

Etapa 2 sau vârsta adultă medie este caracterizată de maxima realizare profesională, de armonizarea intereselor și de echilibrarea personalității militarilor. Această vârstă „este populată de o multitudine de evenimente stresante, care amprentează semnificativ nu numai starea de sănătate, ci și configurația psihologică”¹⁰.

În plan fizic, apar schimbări inerente, chiar dacă acestea se instalează treptat, într-un ritm care diferă de la caz la caz, în funcție de zestrea genetică a individului, de stilul de viață, respectiv de modul în care a știut să se adapteze încercărilor dure, aspre ale vieții militare. Așadar, odată ce individul depășește vârsta de 40 ani, începe să se confrunte cu o involuție a indicatorilor fiziologici (capacitatea vitală, metabolismul bazal, indexul cardiac, capacitatea respiratorie) și, în paralel,

cu o modificare a dimensiunilor antropometrice (înălțimea corporală scade gradual, în timp ce greutatea crește, din cauza sporirii țesutului adipos, în detrimentul celui muscular). Trecerea anilor provoacă eroziuni asupra aspectului fizic, continuă panta descendentă pe care s-a angajat forța fizică, iar oasele se rarefiază în densitate, mai ales după vârsta de 50 de ani. Abilitățile motrice ale individului sunt afectate pe măsură ce anii se acumulează.

Motricitatea are o dinamică nuanțată în cursul acestui stadiu, astfel: rapiditatea mișcărilor scade ușor chiar după 30 de ani și se accentuează după 40 de ani; precizia mișcărilor scade ușor după 40 de ani și ceva mai mult după 50 de ani, dar solicitările profesionale specifice o conservă destul de bine pentru multă vreme; intensitatea mișcărilor scade sesizabil, chiar dacă militarii tind să o considere mai mică decât este în realitate; mișcările complexe, care au importanță majoră din punct de vedere profesional, se conservă destul de bine, mai ales în prima fază a acestui stadiu, și sunt susținute de motivație și de compensări variate.

Referitor la starea de sănătate, cu preponderență după împlinirea vârstei de 50 de ani, se pot instala diverse boli cronice – afecțiuni cardiovasculare, artroze, hipertensiune, diabet, creșterea profilului lipidic, obezitate –, acestea putând fi evitate printr-un regim de viață sănătos și, evident, prin practicarea sistematică și continuă a exercițiilor fizice. În acest sens, pentru militarii depistați cu asemenea patologii, desfășurarea efortului fizic trebuie precedat de un control medical și de avizul medicului, precum și de îndrumarea unui specialist în activități de educație fizică și sport.

În cadrul activității de educație fizică militară și sport, se urmărește stabilirea unor obiective realiste, potrivit vârstei și pregătirii militarilor, astfel: menținerea capacității de efort fizic și a unei stări optime de sănătate; dezvoltarea rezistenței la stările de oboseală și la ceilalți factori de stres, asigurarea unei capacități de recuperare rapidă a forțelor; dezvoltarea spiritului combativ, a coeziunii de grup; educarea stabilității psihice, a trăsăturilor moral-volitiv și intelectuale, a simțului estetic și a responsabilității sociale.

În concluzie, în urma unui proces riguros de selecție și după parcurgerea programelor de formare inițială și continuă, militarii dobândesc o motricitate cu un nivel înalt de perfecționare în perioada de

maturizare și dezvoltare profesională (aproximativ la 30, 40 de ani), perioadă în care deprinderile motrice (inclusiv cele legate de utilizarea tehnicii, sistemelor de armament și echipamentelor militare din dotare) sunt valorificate la cote superioare. Motricitatea, indiferent de vârsta la care se află militarii, îmbogățește patrimoniul biologic și psihologic al acestora. Exercițiul fizic sau actul motric specializat, ca mijloc de bază al educației fizice și sportului, este stimulul biologic care asigură dezvoltarea morfofuncțională armonioasă, educarea calităților motrice, precum și însușirea deprinderilor motrice, specifice activităților militare.

NOTE:

1 <https://dexonline.ro>, accesat la 01.11.2020.

2 *Ibidem*.

3 A. Dragnea, A. Bota, *Teoria activităților motrice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999, p. 3.

4 M. Epuran, *Motricitate și psihism în activitățile corporale*, Editura FEST, București, 2011, p. 15.

5 A. Dragnea și colab., *Educație fizică și sport – teorie și didactică*, Editura FEST, București, 2006, p. 3

6 *Ibidem*, p. 48.

7 *Ibidem*.

8 A.D. Pelmuș, *Eficientizarea activității de educație fizică militară în procesul de instruire a forțelor, premisă a creșterii potențialului de luptă*, Teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, pp. 135-136.

9 G. Ciapa, „Motricitatea omului – necesitate socială”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, nr. 3, București, 2015, p. 188.

10 R. Paloș, S. Sava, D. Ungureanu, *Educația adulților – Baze teoretice și repere practice*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 148.

BIBLIOGRAFIE

Ciapa G., „Motricitatea omului – necesitate socială”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, nr. 3, București, 2015.

Dragnea A., Bota A., *Teoria activităților motrice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999.

Dragnea A. și colab., *Educație fizică și sport – teorie și didactică*, Editura FEST, București, 2006.

Epuran M., *Motricitate și psihism în activitățile corporale*, Editura FEST, București, 2011.

Paloș R., Sava S., Ungureanu D., *Educația adulților – Baze teoretice și repere practice*, Editura Polirom, Iași, 2007.

Pelmuș A.D., *Eficientizarea activității de educație fizică militară în procesul de instruire a forțelor, premisă a creșterii potențialului de luptă*, Teză de doctorat, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019.

<https://dexonline.ro>

<http://www.conferinte-defs.ase.ro/2009/PDF/ed%20fizica>

<https://www.rasfoiesc.com/hobby/sport/Caracteristicile-motricitatii>

ÎNCĂLZIREA ÎNAINTE DE EFORTUL FIZIC – NECESITATEA ȘI IMPORTANȚA ACESTEIA ÎN ACTIVITATEA DE EDUCAȚIE FIZICĂ MILITARĂ ȘI SPORT

WARM-UP BEFORE PHYSICAL EFFORT – ITS NEED AND IMPORTANCE IN THE ACTIVITY OF MILITARY PHYSICAL TRAINING

L'ÉCHAUFFEMENT AVANT L'EFFORT PHYSIQUE – NÉCESSITÉ ET IMPORTANCE DE L'ÉCHAUFFEMENT DANS L'ACTIVITÉ DE L'ÉDUCATION PHYSIQUE MILITAIRE ET DU SPORT

Col.instr.av.dr. Alin PELMUȘ*

După ce este definită și prezentată tipologia încălzirii, articolul evidențiază necesitatea și importanța efectuării cu eficiență a unei astfel de acțiuni înaintea desfășurării oricărui tip de efort fizic și, cu preponderență, a celui specific activității militare. Pe parcursul articolului, este subliniat faptul că o încălzire bine planificată, cu un conținut relevant și în armonie cu obiectivele specifice antrenamentului sau probei de concurs reduce substanțial riscul de accidentare și îmbunătățește evident performanța motrică. De asemenea, la finalul articolului este prezentat un protocol de încălzire care se poate utiliza cu succes și în zona pregătirii fizice militare, în cadrul căruia instructorii militari au posibilitatea dezvoltării unor exerciții fizice diversificate, benefice pentru obținerea de performanțe.

After defining and presenting the types of warm-up, the article highlights the need and importance of performing such an action effectively before carrying out any type of physical effort and especially that specific to military activity. Throughout the article, it is emphasized that a well-planned warm-up, with a relevant content and in harmony with the specific objectives of the training or sports competition, substantially reduces the risk of injury and clearly improves motor performance. Also, the article includes in its final part a warm-up protocol that can be used successfully in the area of military physical training, in which military instructors have the opportunity to develop diversified physical exercises, beneficial for achieving superior performance.

L'article met en évidence, après avoir défini et présenté la typologie de l'échauffement, la nécessité et l'importance d'une exécution efficace de l'échauffement avant tout effort physique et, principalement, avant celui spécifique à l'activité militaire. Tout au long de l'article, on fait remarquer qu'un échauffement bien planifié, avec un contenu pertinent et conforme aux objectifs spécifiques d'entraînement ou de compétition, réduit considérablement le risque de blessures et augmentent nettement les performances motrices. À la fin de l'article est également présenté un protocole d'échauffement qui peut être utilisé avec succès dans le domaine de l'entraînement physique militaire, où les instructeurs militaires ont la possibilité de mettre au point des exercices physiques diversifiés, bénéfiques pour atteindre des performances.

Cuvinte-cheie: încălzire; efort fizic; antrenament; musculatură; circulația sângelui; respirație; temperatură; performanță.

Keywords: warm-up; physical effort; training; musculature; blood flow; breathing; temperature; performance.

Mots-clés: échauffement; effort physique; entraînement; musculature; circulation sanguine; respiration; température; performance.

Încălzirea, în opinia unor specialiști, reprezintă trecerea de la starea de repaus la efort, iar în opinia altora, această acțiune reprezintă totalitatea măsurilor care duc la instalarea, înaintea efortului, a unei stări de preparație psihofizică senzorială și kinestezică optimă.

Fiziologul Jurgen Weineck afirma, în anul 1998, că: „înțelegem prin încălzire toate măsurile care permit obținerea unei stări optime de pregătire

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: pelmusalin@yahoo.com

fizică și psihică înaintea unui antrenament sau unei competiții. Încălzirea joacă un rol important în prevenirea accidentărilor”¹.

Deci scopul încălzirii este reprezentat de instalarea unor condiții inițiale mai bune de manifestare a capacității de performanță neuromusculară, a funcțiilor organice și psihointelectuale, de o mai bună dispoziție psihică și de prevenirea accidentelor. Astfel, prin încălzirea organismului pentru efort, se intensifică acea coordonare între aparatele respirator, circulator, locomotor și sistemul nervos central. Ca în oricare activitate care necesită depunerea de efort fizic, și înaintea lecției/ședinței de educație fizică militară sau antrenament sportiv, precum și înaintea competițiilor sportive și aplicativ-militare, organismul trebuie pregătit, în scopul ridicării nivelului funcțional al marilor sisteme somatice și vegetative.

Așadar, pentru trecerea de la starea de repaus la cea de efort fizic intens, organismul are nevoie de un anumit timp de acomodare, astfel încât în momentul intrării efective în efortul propriu-zis, acesta să se găsească la o capacitate optimă de funcționare. Din acest punct de vedere, importanța și necesitatea încălzirii înaintea desfășurării efortului fizic sunt unanim recunoscute, întrucât prin aceasta, se urmărește o intensificare a circulației și respirației în mușchi, tendoane și sistemul nervos.

După cum este bine cunoscut, orice ședință de antrenament fizic cuprinde trei părți: încălzirea, antrenamentul propriu-zis sau partea fundamentală (cu obiectivele generale și specifice, în funcție de scopul propus) și revenirea organismului după efort. Încălzirea este de o importanță majoră, întrucât dacă aceasta nu este efectuată eficient, partea fundamentală a antrenamentului nu poate fi realizată la capacitate maximă, ceea ce conduce la neîndeplinirea obiectivelor fixate.

În literatura de specialitate, întâlnim mai multe tipuri de încălzire care se efectuează înainte de a desfășura efort fizic, astfel:

- activă – în care se execută acte și acțiuni motrice, înainte de lecția de educație fizică/ședința de antrenament sportiv sau antrenament fizic individual și înainte de concurs/competiție sportivă;

- pasivă – completează încălzirea activă cu dușuri calde, masaj, ultraviolete, aplicarea unor unguente, toate acestea cu rolul de a produce vasodilatație, deci încălzire cutanată periferică;

- mentală – o formă de pregătire prin care participanții își imaginează (deci prin reprezentări) ansamblul de exerciții pe care trebuie să le execute, fapt ce ajută psihicul să se acomodeze cu activitatea intensă care urmează;

- mixtă – combinarea celor trei forme menționate. Este foarte eficientă în sport, fiind folosită cu rezultate optime în gimnastică, înot, atletism, ramuri sportive cu certă aplicabilitate în armată. În practica sportului de performanță, au existat încercări de suplینire a încălzirii active prin folosirea unor surse de căldură exterioară (încălzirea pasivă), însă aceste proceduri s-au dovedit a fi ineficace. De asemenea, din studiile de specialitate efectuate, rezultă că încălzirea activă mărește debitul circulator în mușchi de 6 ori față de repaus, în timp ce diferitele forme de masaj îl măresc de 1,5 - 2,5 ori, în funcție de procedeu. Cu certitudine, numai printr-o încălzire activă sau mixtă se realizează o pregătire musculară bună, simultan cu îmbunătățirea activității nervoase superioare.

În funcție de scopul urmărit, specialiștii apreciază că încălzirea se împarte în:

- încălzire generală – are drept scop aducerea organismului la un potențial funcțional superior prin exerciții care produc încălzirea unei mase musculare mari;

- încălzire specifică – se realizează prin exerciții care produc încălzirea ce pregătește organismul pentru executarea unor acțiuni specifice și redirecționarea sângelui spre musculatura care va intra în acțiune².

În acest sens, putem aprecia că, pentru o bună pregătire a organismului pentru efort, trebuie efectuată o încălzire generală care să cuprindă exerciții active (variante de mers și alergare, exerciții de întindere și relaxare), urmată apoi de încălzirea specifică disciplinei/probei pentru care ne pregătim pe timpul ședinței sau pe care trebuie să o practicăm în timpul competiției sportive.

Încălzirea generală

Efectele încălzirii generale asupra organismului se manifestă prin: creșterea temperaturii centrale (a organelor interne și creierului) și periferice (extremități, mușchi, piele), precum și prin intensificarea circulației și respirației (pregătirea sistemului cardiorespirator). La o temperatură optimă, toate reacțiile biochimice, fiziologice se

desfășoară mai rapid și cu eficacitate crescută. Studiile efectuate până în momentul de față evidențiază faptul că fiecare creștere a temperaturii corpului cu 1 grad Celsius intensifică procesele metabolice cu circa 13%, această intensificare a ratei metabolismului fiind foarte importantă încă din perioada de încălzire (spre exemplu – acest indicator fiziologic crește, față de repaus, de 20 de ori într-o probă de fond și de 200 de ori în timpul unei probe de sprint).

Așa după cum menționam, în ședința de antrenament, în lecția de educație fizică sau în cadrul competițiilor sportive, prin încălzire se urmărește stimularea și accelerarea funcțiilor circulatorii și respiratorii, astfel ca, în momentul începerii efortului proiectat, să fie asigurată o capacitate ridicată de absorbție a oxigenului, fapt ce corespunde adaptării la tipul de efort. Este cunoscut faptul că debitul cardiac și respirator sunt parametri esențiali în orice efort, dar în special în cel de duranță, pe care îl regăsim în multe din activitățile militare.

Condiția principală pentru mărirea vitezei de circulație a sângelui în eforturile fizice este intensificarea funcției cardiace. În stare de repaus, inima are un debit de sânge de 4-6 litri/minut. În timpul încălzirii, cantitatea de sânge trimisă de inimă în unitatea de timp trebuie să se dubleze, pentru ca, în eforturile intense la sportivi, debitul cardiac să poată atinge valori de 35 litri/minut. Debitul cardiac depinde, la rândul său, de activitatea întregului sistem vascular, de funcția pompei musculare, de funcția de aspirație a toracelui etc. Pentru ca aparatul circulator să fie mobilizat în măsura necesară, este nevoie de cel puțin 3-5 minute de activitate fizică susținută. Simultan cu accelerarea circulației sângelui, în timpul efectuării exercițiilor fizice are loc și intensificarea funcției respiratorii. Valoarea ventilației pulmonare poate crește în timpul eforturilor fizice de 10-15 ori, modificându-se frecvența și amplitudinea. Astfel, având în vedere faptul că debitul respirator în stare de repaus este de 8 litri/minut, apreciem că, în eforturile de intensitate medie, este de 30-40 l/min, iar la eforturile mari și foarte mari, poate ajunge la 100-150 litri/minut, chiar și la 200 litri/minut (efortul supramaximal)³.

Ca atare, prin încălzirea sistemului cardiorespirator, în organismul uman se produc următoarele reacții:

- se reduce timpul de adaptare la efortul care urmează a fi efectuat;
- se atinge starea stabilă după 4-5 minute;
- debitul cardiac și debitul respirator cresc, mai ales în efortul de duranță;
- se facilitează transportul și utilizarea oxigenului din sânge de către mușchii implicați în efort și nu numai;
- volumul de oxigen maxim (VO_{2max} = consumul de oxigen exprimat în mililitri/kilogram corp/minut) atinge, după 3 minute, o valoare aproximativă de 3 litri, pentru neantrenați, și de 6 litri, pentru antrenați;
- diferența arteriovenoasă scade prin extragerea mai bună a oxigenului, iar sângele venos este mai sărac în oxigen, reacție benefică organismului;
- se facilitează eliminarea, depășirea „punctului mort” în timpul efortului.

Încălzirea nu are ca scop numai intensificarea prealabilă a circulației și respirației, ci prin ea se urmărește și încălzirea aparatului locomotor. Asupra aparatului locomotor, încălzirea diminuează riscul accidentelor (rupturilor, clacajelor). Articulațiile suportă mai bine încărcătura din efort, datorită faptului că temperatura crescută amplifică producerea de lichid sinovial. Astfel, cartilajul articular are condiții mai bune de nutriție, se îngroașă și absoarbe mai bine forțele de presiune. De asemenea, creșterea temperaturii intramusculare contribuie la o mai bună irigare cu sânge prin deschiderea capilarelor și deci la o mai bună nutriție și oxigenare a musculaturii, precum și la o activare a enzimelor anaerobe implicate în procesele energenetice.

Fiziologia clasică susținea că ridicarea temperaturii mușchiului este suficientă pentru mărirea randamentului sportiv. Ulterior, s-a demonstrat, experimental, că o ședere de 20 de minute în saună, înainte de efort, nu are decât un efect minor asupra randamentului, față de creșterea rezultatelor cu 4-6%, în cazul încălzirii realizate prin alergare. Conform „legii lui van'T Hoff”⁴, viteza reacțiilor chimice dintr-un sistem oarecare se mărește în paralel cu creșterea temperaturii sistemului; cu fiecare 10 grade Celsius, viteza acestor reacții se accelerează de 2,7 ori. În organism, creșterea temperaturii în urma efortului este de doar 1,02 grade Celsius, suficient însă să accelereze cu 30-50% viteza reacțiilor biochimice. Pe de altă parte, un mușchi încălzit este mai excitabil și deci

se contractă și se relaxează mai repede. În acest timp, prin încălzire se înlătură în mare măsură posibilitatea de rupere a fibrelor musculare, accident cunoscut în sport sub denumirea de „clacaj”⁵.

În stimularea și menținerea încălzirii, o contribuție importantă o are folosirea echipamentului adecvat, care o influențează în mod cert. Echipamentul adecvat contribuie la reducerea timpului de adaptare a organismului la efort. Ținând cont de faptul că temperatura normală a corpului în repaus este de 36,5 grade Celsius și că, la această temperatură, toate funcțiile metabolice sunt optim reglate, este necesar a se preciza că temperatura intramusculară, mai ales a mușchilor de la extremități, este mai scăzută cu 2-5 grade Celsius sau cu mai mult. Această temperatură mai scăzută la nivel muscular se poate evita parțial, dar nu total, cu ajutorul echipamentului. Pregătirea organismului pentru efort, executată cu echipament adecvat, fabricat dintr-un material special, specific disciplinei/probei sportive ce urmează a se desfășura, favorizează creșterea producerii de căldură care reduce diferențele de temperatură. În acest fel, după încălzire, temperatura mușchilor crește, permițând executarea unor mișcări de mare amplitudine și viteză. Totodată, sunt influențate procesele chimice la nivel muscular, fapt ce contribuie la activarea proceselor fermentative, care, la rândul lor, influențează viteza și durata reacțiilor chimice necesare contracțiilor musculare. Ridicarea temperaturii mușchilor creează condiții favorabile pentru eliberarea oxigenului de către hemoglobină și trecerea acestuia mai rapidă spre țesuturi.

Ridicarea temperaturii are o influență favorabilă asupra organismului sportivului, contribuind la termoreglare. Menținerea într-o bună capacitate de funcționare a centrilor nervoși este posibilă numai atunci când temperatura corpului se ridică, prin încălzire, la un nivel optim, dar fără să atingă valori prea mari. În acest sens, rezultă că, pe timpul încălzirii, nu trebuie să se exagereze în ceea ce privește intensitatea și volumul exercițiilor efectuate. Dacă, în prealabil, nu s-ar face o încălzire și s-ar trece direct la efort, căldura eliberată ar rămâne, în urma producerii ei, deoarece transpirația apare, în acest caz, după un timp oarecare de la începutul efortului, ceea ce reprezintă un dezechilibru între producerea și cedarea căldurii, și aceasta

se manifestă nefavorabil asupra randamentului sportivului. Prin încălzire, apare transpirația, ceea ce demonstrează că s-a pus în mișcare mecanismul de termoliză și deci echilibrul termic se află într-o stare dinamică, putând interveni mai prompt atunci când apare o dereglare a homeostazei termice⁶.

Încălzirea pregătește, în mod treptat, sistemul nervos central (SNC) pentru trecerea de la starea de repaus la starea de excitabilitate maximă, care este însoțită de ridicarea la un nivel superior a activității tuturor organelor și sistemelor. Prin întregul complex de excitații pe care-l declanșează, mai ales excitațiile kinestezice, încălzirea produce o stare de detensionare psihică, iar prin metabolizarea unor cantități apreciabile de catecholamine andrenergice (adrenalină și noradrenalină), care se metabolizează în timpul efectuării exercițiilor specifice, sportivii se eliberează parțial de sub tensiunea nervoasă și iritabilitatea din ziua concursului (se diminuează tensiunea psihică din starea de start).

De asemenea, crește viteza de reacție a efectorilor cu un procent de aproximativ 20% și este activată formația reticulată bulbo-pontină, cu rol în menținerea stării de veghe, în atenție sporită, coordonare bună și precizie. În consecință, încălzirea stimulează și procesele psihice care creează executantului o mai mare poftă de lucru.

Încălzirea specifică

Mecanismele încălzirii specifice în antrenament urmează după încălzirea generală și trebuie să pregătească participantul pentru executarea exercițiilor principale din lecție sau din competiție. În cadrul încălzirii specifice, mai mult decât la încălzirea generală, este deosebit de importantă ridicarea temperaturii locale musculare, care se realizează cu întârziere, chiar dacă temperatura centrală este crescută. Numai o încălzire specifică poate asigura un debit sanguin optim în mușchii care efectuează mișcarea de finețe, de coordonare. Însă încălzirea specifică reprezintă nu numai crearea condiției necesare unei bune coordonări, ci și o amplitudine a proceselor metabolismului la nivelul efectorilor somatici și vegetativi, printr-o mai bună redistribuire a sângelui spre musculatura implicată în efortul ce va urma. Pe de altă parte, se activează senzorialul prin centrii și zonele motorii specifice, crește conductibilitatea nervoasă și se bătătoresc căile nervoase, ca urme ale încălzirii specifice.

Încălzirea specifică funcționează după următorul principiu de bază:

încălzire și efort este de 5-10 minute, chiar dacă efectul încălzirii persistă între 20 și 30 de minute,

În ceea ce privește lecția de educație fizică militară, încălzirea este plasată în secvențele 2 (pregătirea organismului pentru efort) și 3 (influențarea selectivă/prelucrarea analitică a aparatului locomotor) din cele 7 sau 8, în funcție de structura lecției.

Pregătirea organismului pentru efort, cu o durată de 5-7 minute (ședință de 50 de minute) sau de 7-8 minute (ședință de 100 de minute), are ca obiective: stimularea treptată a marilor funcțiuni ale organismului; asigurarea unei stări de excitabilitate corespunzătoare activității care va urma; educarea percepțiilor spațio-temporale. Conținutul acesteia este reprezentat de: exerciții de front și formații; variante de mers și alergare; jocuri de mișcare.

Influențarea selectivă/prelucrarea analitică a aparatului locomotor, cu o durată de 6-7 minute (ședință de 50 de minute) sau de 10-12 minute (ședință de 100 de minute), are ca obiective: creșterea tonicității și troficității musculare segmentare; educarea atitudinii corporale globale sau parțiale; prevenirea sau corectarea unor atitudini sau deficiențe fizice. Conținutul acesteia este reprezentat de exerciții – grupate în complexe – libere, cu partener, cu obiecte, executate simultan sau în ritm propriu⁷.

Referitor la ședințele de antrenament sportiv și la competițiile sportive și aplicativ-militare, încălzirea se efectuează, de regulă, urmând anumite clișee specifice ramurii de sport respective.

Indiferent de forma de activitate fizică, eficacitatea încălzirii depinde de următorii factori: vârstă; starea de antrenament (pentru începători se recomandă o încălzire mai ușoară); momentul zilei (dimineața încălzirea va fi mai lungă decât seara); specificul efortului; temperatura mediului.

În opinia mea, în orice ședință de antrenament fizic cu caracter militar, încălzirea organismului trebuie să dureze între 15 și 35 de minute, în funcție de durata ședinței și de obiectivele stabilite. Este imperios a se reține faptul că intervalul optim dintre

și că, după 40 de minute, valorile funcționale și metabolice revin la nivelul stării de repaus.

Pe lângă ramurile de sport clasice, în armată activitățile de educație fizică și sport au o specificitate aparte, în funcție de tematica abordată, și anume: deplasarea rapidă cu armamentul și echipamentul din dotare; lupta corp la corp; trecerea pistelor cu obstacole; patrulare pe distanțe lungi pe jos sau pe schiuri, pe parcursul cărora se execută trageri cu armamentul de infanterie, aruncarea grenadelor, trecerea unor raioane contaminate cu masca pe figură; înot aplicativ-militar (cu echipamentul și armamentul din dotare) etc.

Acestea sunt doar câteva exemple, însă fiecare armă sau specialitate militară are particularitățile ei cu privire la efortul fizic, fapt ce ne determină să afirmăm că încălzirea joacă un rol foarte important în cadrul acestor activități, chiar dacă militarul este pregătit pentru a fi „gata de acțiune” în orice moment, fără să mai beneficieze în prealabil de timp pentru încălzire. Totuși, pe baza unor aspecte generale ale efortului specific educației fizice și sportului în armată, putem preciza că, în probele care necesită o mare rezistență la efort, angrenarea circulației sângelui și respirației este sarcina principală a încălzirii. În schimb, majoritatea acțiunilor fizice militare reclamă coordonarea activității neuromusculare, ceea ce înseamnă că încălzirea nu poate fi eficientă fără executarea repetată a mișcărilor specifice respectivei acțiuni.

În acest context, apreciez că, în multe dintre activitățile fizice militare, care necesită utilizarea multor deprinderi motrice în cadrul aceleași activități, precum mers în teren accidentat/frământat, alergare în teren variat (de viteză sau de rezistență), alunecare pe zăpadă/gheață, săritură (în lungime, în înălțime, în adâncime), aruncare, trageri cu armamentul din dotare, târâre, cățărare/escaladare, se poate urma un model de încălzire asemănător celui dezvoltat de profesorul *Ian Jeffreys*⁸ (protocolul de încălzire RAMP).

Acronimul „RAMP” înseamnă: *Raise* (Creștere) – creșterea temperaturii musculare, fluxului sanguin, elasticității musculare și activarea neuronală; *Activate* (Activare) – implicarea mușchilor în pregătirea pentru următoarea sesiune (partea fundamentală a ședinței/proba de concurs); *Mobilize* (Mobilizare) – concentrarea pe tipurile de mișcări care vor fi folosite în timpul activității; *Potentiate* (Potențare sau performanță) – creșterea treptată a stresului asupra corpului în vederea pregătirii probei din concurs/părții fundamentale a ședinței de instruire⁹.

Consider că, în mediul militar, este necesară utilizarea unui astfel de prototip de program de încălzire, în scopul îndeplinirii celor patru direcții/faze menționate care servesc la îmbunătățirea performanței și la reducerea sau prevenirea apariției leziunilor. Astfel, o încălzire care se bazează numai pe o alergare ușoară, urmată de câteva întinderi statice nu trebuie să reprezinte o obișnuință în activitatea instructorilor militari, ci, dimpotrivă, avându-se în vedere multitudinea informațiilor existente în zilele noastre, este necesară utilizarea unor mijloace moderne în vederea îndeplinirii obiectivelor de performanță.

Așadar, în prima fază (creșterea), sunt utilizate două tipuri de protocoale, și anume protocoale de dezvoltare a mișcării (sunt efectuate exerciții din școala alergării și școala săriturii, urmărindu-se creșterea progresivă a vitezei de execuție) și protocoale de dezvoltare a abilităților (implică efectuarea, la o intensitate scăzută, a deprinderilor motrice specifice părții fundamentale a antrenamentului sau competiției/probei sportive; acestea pot crește pe parcurs și trebuie corelate cu obiectivele activității respective).

În faza a doua (activarea și mobilizarea), practic se activează grupele musculare și se mobilizează articulațiile, luându-se în calcul mișcările și cerințele fundamentale impuse de activitatea (sportul sau proba) ce urmează a se desfășura. În această fază, instructorii sunt încurajați să dezvolte numeroase exerciții care activează și mobilizează mușchii și articulațiile cheie prin intervale de mișcare, mijloace folosite în constituirea unui antrenament variabil, în eliminarea monotoniei și îmbunătățirea performanței (exerciții de întindere musculară, preponderent întindere dinamică; exerciții de echilibru; trecerea din diferite poziții de gimnastică în poziții care vor fi adoptate în activitatea ulterioară; diferite tipuri de genuflexiuni

și fandări; exerciții de mobilitate articulară, mai ales de mobilitate a coloanei vertebrale – flexii, extensii, îndoiri, aplecări, rotiri etc. În funcție de obiectivele activității ce urmează, aceste exerciții se pot executa folosind propria greutate a corpului, cu partener sau cu obiecte ajutătoare care îngreunează într-o măsură mișcările – benzi elastice, gantere ușoare, bastoane, armamentul și unele articole de echipament din dotarea militarilor etc.).

Faza a treia (potențarea sau performanța) se bazează pe exerciții efectuate cu scopul de a conduce efectiv executanții spre îmbunătățirea performanței în partea fundamentală a ședinței de instruire sau în proba din cadrul competiției sportive. Dezvoltată folosind principiul potențării post-activare, această fază a încălzirii tranzitează neidentificabil în antrenament/probă sportivă, ceea ce înseamnă că începe să încorporeze acte și acțiuni motrice specifice activității respective, folosind intensități crescânde. Această fază are ca obiective principale atât utilizarea unei intensități a efortului la un nivel comparabil celui la care participanții sunt pe cale să evolueze, cât și îmbunătățirea performanței ulterioare prin efectele potențării post-activare¹⁰.

În concluzie, încălzirea înaintea desfășurării oricărui tip de efort fizic este absolut necesară și de o importanță covârșitoare. O încălzire atent planificată, cu un conținut conceput în acord cu obiectivele antrenamentului sau probei de concurs reduce apariția leziunilor și îmbunătățește performanța motrică.

NOTĂ:

1 <https://www.csid.ro/diet-sport/sport/de-ce-este-importanta-incalzirea-inainte-de-sport>, accesat la 23.10.2020.

2 <https://www.fitness-scandinavia.ro/blog-post/incalzire-ua-warm-up-si-rolul-acesteia>, accesat la 23.10.2020.

3 <http://www.sfatulmedicului.ro/Sanatate-prin-sport/ne-cesitatea-si-importanta-incalzirii>, accesat la 24.10.2020.

4 Jacobus Henricus van 'T Hoff (chimist olandez, laureat al Premiului Nobel pentru chimie, în anul 1901, părintele fondator al stereochemiei, domeniu al chimiei care studiază structurile spațiale și repartizarea moleculelor și atomilor din diferite elemente chimice), *presiunea osmotică*, <https://ro.wikipedia.org>, accesat la 25.10.2020.

5 <http://www.sfatulmedicului.ro/Sanatate-prin-sport/ne-cesitatea-si-importanta-incalzirii>, accesat la 25.10.2020.

6 *Ibidem*.

7 *** *Regulamentul educației fizice militare*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2013, p. 17.

8 Senior Lecturer PhD Ian Jeffreys – Faculty of Life Sciences and Education/UK – este un antrenor, educator și autor britanic de renume internațional, considerat o autoritate mondială în dezvoltarea vitezei, agilității și condiționării

pentru sporturile de echipă. A elaborat un sistem unic (Gamespeed) de dezvoltare a vitezei, iar protocoalele sale de încălzire (RAMP) au fost adoptate de o gamă largă de antrenori și organizații, <http://staff.southwales.ac.uk/users/1162-ijeffrey>, accesat la 29.10.2020.

9 <https://humankinetics.me/2019/03/04/what-is-the-ramp-warm-up>, accesat la 29.10.2020.

10 <https://www.scienceforsport.com/warm-ups>, accesat în data de 31.10.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Regulamentul educației fizice militare*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2013.

<https://www.csid.ro/diet-sport/sport/de-ce-este-importanta-incalzirea-inainte-de-sport>

<https://www.fitness-scandinavia.ro/blog-post/incalzirea-warm-up-si-rolul-acesteia>

<http://www.sfatulmedicului.ro/Sanatate-prin-sport/necesitatea-si-importanta-incalzirii>

<https://ro.wikipedia.org>

<http://staff.southwales.ac.uk>

<https://humankinetics.me/2019/03/04/what-is-the-ramp-warm-up>

<https://www.scienceforsport.com/warm-ups>

CONTRIBUȚII ALE EDUCAȚIEI FIZICE ȘI SPORTULUI LA ÎNDEPLINIREA OBIECTIVELOR AGENDEI 2030 A ONU PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ

CONTRIBUTIONS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT TO THE ACHIEVEMENT OF THE UN 2030 AGENDA SUSTAINABLE DEVELOPMENT

CONTRIBUTIONS DE L'ÉDUCATION PHYSIQUE ET DU SPORT À LA RÉALISATION DE L'AGENDA 2030 DES NATIONS UNIES POUR LE DÉVELOPPEMENT DURABLE

Lt.col.instr.sup.drd. Marius Constantin ISTRATE*

Articolul prezintă, într-o manieră succintă, cele 17 obiective prioritare ale Organizației Națiunilor Unite privitoare la dezvoltarea durabilă, cuprinse în Agenda 2030. Aceste obiective se referă la conservarea planetei, la grija față de ecosistemele acesteia și la creșterea calității vieții locuitorilor de pe întreg mapamondul. Pe lângă abordarea sistematizată a obiectivelor Agendei 2030, articolul reliefează legătura educației fizice și sportului cu posibilitățile de dezvoltare ale societății din alte domenii, astfel încât teoria să se poată materializa în practică. Prezentarea lor în paralel, în acest format este o motivație suficient de puternică, pentru a atrage atenția asupra domeniului de interes și pentru a-l înțelege mult mai profund, și demonstrează că educația fizică și sportul reprezintă un sistem complex de valori, mijloace specifice și valențe, care, puse în valoare în mod corespunzător și utilizate într-un mod ingenios, devin căi viabile în realizarea celor 17 obiective de dezvoltare durabilă.

The article summarizes the 17 priority goals of the United Nations on sustainable development in the 2030 Agenda. These goals are to save the planet, care for its ecosystems and increase the quality of life of people around the world. In addition to the systematic approach to the objectives of the 2030 Agenda, the article highlights the link between physical education and sport and the development possibilities of society in other fields, so that the theory can materialize in practice. Their parallel presentation, in this format, is a strong enough motivation to draw attention to the field of interest and understand it much more deeply and demonstrates that physical education and sport represent a complex system with values, specific means and valences, which, properly valued and used in an ingenious way become viable ways to achieve the 17 goals of sustainable development.

L'article expose de manière concise les 17 objectifs prioritaires des Nations Unies pour le développement durable, définis dans l'Agenda 2030. Ces objectifs concernent la préservation de la planète, le soin de ses écosystèmes et l'amélioration de la qualité de vie des populations du monde entier. Outre l'approche systématique des objectifs de l'Agenda 2030, l'article met en évidence le rapport entre l'éducation physique et le sport et les opportunités de développement de la société dans d'autres domaines, de sorte que la théorie peut être mise en pratique. Leur présentation en parallèle, dans ce format, est une motivation assez forte pour susciter l'intérêt sur ce domaine important et pour le comprendre beaucoup plus profondément, et démontre que l'éducation physique et le sport sont un système complexe de valeurs, de moyens spécifiques et de capacités, qui, correctement valorisés et utilisés de façon intelligente, deviennent des moyens viables pour atteindre les 17 objectifs de développement durable.

Cuvinte-cheie: educație fizică; sport; dezvoltare durabilă; obiective.

Keywords: physical education; sports; sustainable development; objectives.

Mots-clés: éducation physique; sport; développement durable; objectifs.

* **Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: mariusconstantinistrate@yahoo.com

Organizația Națiunilor Unite reprezintă cea mai importantă organizație la nivel global, ale cărei misiuni prioritare sunt: asigurarea păcii la nivel mondial; cooperarea internațională dintre statele lumii; medierea eventualelor conflicte care apar între acestea; garantarea și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și dezvoltarea durabilă, concept care se referă la existența unei medieri permanente între progresul economic și cel social, protejând, în același timp, echilibrul natural al Pământului.

Educația fizică și sportul, valențele și mijloacele proprii acestor activități, utilizate într-un mod inteligent și interesant, pot deveni pârgii sustenabile care servesc dezvoltarea durabilă, reușind în acest fel să ajute la îndeplinirea fiecărui obiectiv cuprins în actuala strategie a Organizației Națiunilor Unite. Astfel, obiectivele prezentului articol pleacă de la necesitatea cunoașterii posibilei implicări a educației fizice și sportului în toate celelalte ramuri sociale, înțelegerii acestui domeniu ca vector sau liant între toate domeniile care favorizează evoluția socială, precum și aprofundării obiectivelor Agendei 2030, ca puncte de reper pentru managementul de viitor al educației fizice și sportului.

Dimensiunile dezvoltării durabile, piloni de bază ai garantării unei vieți de calitate pentru toți locuitorii planetei

Dezvoltarea durabilă reprezintă „dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”¹.

Plecând de la ideea de bază a acestui concept, și anume garantarea unei vieți de calitate pentru toți locuitorii planetei atât în prezent, cât și în viitor, ONU se preocupă permanent de identificarea de soluții și de luarea de măsuri care să ghideze evoluția societății umane, progresul economic și social în viitor, de generarea unor seturi de valori care privesc omul, individul, necesitățile sale actuale și ale generațiilor următoare, asociat cu protejarea mediului natural și conservarea ecosistemelor planetei noastre.

În acest sens, în data de 25 septembrie 2015, în cadrul Summitului special ONU, desfășurat la New York, s-a adoptat, prin Rezoluția A/RES/70/1, „Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă – Transformarea lumii noastre”, care urmărește

îndeplinirea a 17 obiective (ODD), privitoare la dezvoltarea durabilă, a 169 de ținte complementare acestora, obiective cu un caracter general și universal și, de asemenea, echilibrul dintre cele trei dimensiuni definitorii care privesc dezvoltarea durabilă: dimensiunea socială, dimensiunea economică și dimensiunea de mediu. Cei trei piloni care stau la baza Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă au fost definiți, încă din anul 1987, în Raportul Comisiei Brundtland²:

Dimensiunea socială (de echitate socială) asigură nevoile de bază privind calitatea vieții ca: ocuparea forței de muncă prin crearea de noi locuri de muncă, alimentație, asigurarea utilităților (apă, energie, canal) și în țările sub și mediu dezvoltate.

Dimensiunea economică (de creștere economică) este necesară națiunilor în curs de dezvoltare, pentru reducerea decalajelor privind calitatea vieții, comparativ cu țările dezvoltate.

Dimensiunea de mediu (de protecție și de conservare a mediului înconjurător) are în vedere schimbarea treptată a modului de dezvoltare și folosirea unor tehnologii noi, ecologice, care să protejeze și să conserve mediul înconjurător și care să îmbunătățească baza de resurse naturale disponibile. Documentul are implicații directe în politicile interne și externe ale statelor lumii, și pentru îndeplinirea acestui proiect deosebit de ambițios, sunt mobilizate toate țările și părțile interesate. În această rezoluție, la punctul 37 se stipulează că „activitățile fizice și sportive sunt un factor important de dezvoltare durabilă. Recunoaștem contribuția crescândă a acestora la realizarea dezvoltării și păcii, în promovarea toleranței și respectului și contribuția pe care acestea o exercită la împuternicirea femeilor și a tinerilor în cadrul comunităților, precum și pentru îndeplinirea obiectivelor privind sănătatea, educația și incluziunea socială”³.

Educația fizică și sportul, vectori cu potențial major de dezvoltare durabilă

În viziunea ONU, educația fizică și sportul sunt activități cu potențial deosebit în dezvoltarea durabilă, acestea putând fi implicate constructiv în îndeplinirea tuturor obiectivelor (17 obiective) din Agenda 2030 a ONU⁴: eradicarea sărăciei; eradicarea foametei; sănătate și bunăstare; educație de calitate; egalitate între sexe; apă curată și sanitație; energie curată și la prețuri accesibile;

muncă decentă și creștere economică; industrie, inovație și infrastructură; inegalități reduse; orașe și comunități durabile; consum și producție responsabile; acțiuni de stabilizare climatică; viața acvatică; viața terestră; pace, justiție și instituții eficiente; parteneriate pentru realizarea obiectivelor.

În această prezentare, obiective ale Agendei 2030 – educație fizică și sport, am indicat în paralel, în sinteză, ca urmare a studiului principalelor resurse bibliografice de actualitate, viziunea personală privind șansele integrării și mai aprofundate a educației fizice și sportului în toate domeniile sociale.

Eradicarea sărăciei, în orice context, formă și zonă geografică, este un obiectiv care vizează scăderea drastică a numărului oamenilor care trăiesc în sărăcie extremă, stimularea cooptării celor apti de muncă pe piața muncii, dezvoltarea unui sistem de protecție și asistență socială. Educația fizică și sportul, prin abilitățile și valențele specifice, pot avea un rol important în eradicarea sărăciei și în crearea unei vieți durabile și prospere pe termen lung. Astfel, o parte dintre veniturile obținute prin acțiuni specifice (meciuri demonstrative, competiții sportive, licitații cu obiecte ale unor personalități din domeniu), din publicitate și din alte activități generatoare de fonduri poate fi folosită în cadrul unor programe și parteneriate pentru atingerea acestui scop nobil.

Eradicarea fenomenului foametei este un obiectiv care urmărește o dezvoltare durabilă și performantă a sectorului agroalimentar, securitatea alimentară, precum și o nutriție îmbunătățită, bazată pe produse dintr-o agricultură sustenabilă. Eficiența acestui sector are efecte importante pentru îmbunătățirea și creșterea calității vieții oamenilor, pentru asigurarea unui trai civilizat tuturor cetățenilor, precum și pentru încurajarea producției ecologice. Prin inițiative educaționale specifice, domeniul educației fizice și sportului oferă suport în eradicarea malnutriției și în combaterea obezității, reprezentând, totodată, un model în ceea ce privește alimentația sănătoasă și securitatea alimentară prin alegerea, promovarea unor producători serioși și responsabili și prin abordarea problemei deșeurilor alimentare. Activitățile specifice acestui domeniu au puterea de a schimba comportamentele oamenilor, canalizându-le către un viitor durabil.

Sănătate și bunăstare – garantarea unei vieți

sănătoase, asigurarea și promovarea bunăstării oamenilor la orice vârstă

Obiectivul urmărește, în principal, scăderea ratei de mortalitate (în special, a celei infantile), reducerea incidenței bolilor de natură virală și infecțioasă, precum și a patologiilor cronice. De asemenea, obiectivul urmărește prevenirea consumului de droguri și a altor substanțe nocive și intervențiile terapeutice, precum și tratarea bolilor mintale. Practicarea activităților fizice și, astfel, adoptarea unui mod de viață activ au ca rezultat o stare de spirit pozitivă, creșterea încrederii în forțele proprii, reducerea nivelului stresului, factori importanți de care depind sănătatea și bunăstarea oamenilor. Educația fizică și sportul pot fi utilizate cu succes în domeniul sănătății și în adoptarea conceptului de viață sănătoasă și activă.

Educație de calitate – garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare, de-a lungul vieții pentru toți

Acest obiectiv urmărește, în special, asigurarea accesului tuturor copiilor la un sistem educațional de calitate, indiferent de posibilități materiale, de zonă geografică sau de etnie, și reducerea abandonului școlar. Mai mult, se dorește creșterea importanței a numărului de indivizi, atât tineri, cât și adulți, cu diferite competențe profesionale, necesare obținerii mai facile a unui loc de muncă decent sau dezvoltării unor activități antreprenoriale. O educație de calitate are ca rezultat dobândirea cunoștințelor și competențelor necesare promovării unei dezvoltări durabile a societății. Educația fizică și sportul au un rol motivațional puternic pentru copii și tineri, încurajându-i să participe la educația clasică, formală, cât și la cea informală, ajutându-i să-și îmbunătățească rezultatele la învățătură și să-și crească performanța academică. Educația fizică și sportul au calitatea de a crea oportunități pentru învățare în afara școlii, ajutând la formarea și educarea unor abilități și valori cheie pentru viață, cum ar fi toleranța, spiritul de sacrificiu, întraajutorarea și camaraderia.

Egalitate între sexe – realizarea egalității între sexe și întărirea rolului femeii în societate

Scopurile acestui obiectiv sunt prevenirea și combaterea violenței îndreptate împotriva persoanelor de sex feminin, egalitatea de șanse și accesul neîngrădit al acestora la un loc de muncă și la ocuparea unor posturi de conducere în viața publică, economică și politică. Referitor la acest

punct, educația fizică și sportul au un rol important în formarea și dobândirea de cunoștințe, deprinderi și abilități de către femei, stimulând progresul acestora în societatea contemporană, având ca rezultat eliminarea discriminării față de ele. De asemenea, prin intermediul activităților fizice și sportive, se promovează egalitatea între sexe.

Apă curată și sanitație – asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitației, pentru toți

Obiectivul urmărește creșterea nivelului de trai și a calității vieții prin asigurarea unor condiții sanitare și de igienă civilizate (servicii publice, rețele de apă și canalizare), în special pentru cei aflați în situații vulnerabile, respectarea standardelor internaționale privind gospodărirea apei potabile, reciclarea apelor uzate și a deșeurilor și, de asemenea, creșterea eficienței în procesul de utilizare a apei, încurajând reciclarea și reutilizarea în vederea reglementării problemei privind deficitul de apă. În cadrul activităților specifice domeniului educației fizice și sportului (înot, canotaj etc.), se pot promova acțiuni specifice privind îmbunătățirea calității apei, reducerii deversărilor de substanțe poluante și reciclării apelor uzate. De asemenea, un prim pas care poate servi ca model în managementul apei îl reprezintă creșterea eficienței în utilizarea apei în complexe și dotările sportive.

Energie curată și la prețuri accesibile – asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern

Prin acest obiectiv, se urmărește creșterea confortului și calității vieții prin asigurarea accesului neîngrădit la surse energetice a tuturor indivizilor și comunităților. De asemenea, se are în vedere protejarea mediului prin transferul accentuat către surse alternative care folosesc energia regenerabilă și combustibili cu conținut scăzut de hidrocarburi. Domeniul educației fizice și sportului poate juca un rol important în atingerea obiectivelor privind folosirea energiei regenerabile, creșterea eficienței energetice și accesul la energie curată prin aplicarea și respectarea standardelor și recomandărilor din domeniu. Prin intermediul activităților specifice, se pot iniția acțiuni și campanii care să susțină asigurarea unui acces liber la energie, pentru toți oamenii și comunitățile.

Muncă decentă și creștere economică – promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline

și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți

Acest obiectiv urmărește: creșterea economică sustenabilă; crearea permanentă de noi locuri de muncă; antreprenoriatul; modernizarea tehnologică și inovarea; asigurarea unor condiții de muncă decente pentru toți cetățenii, indiferent de vârstă; integrarea în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități; remunerarea echitabilă și accesul la diferite surse de finanțare. De asemenea, în cadrul acestui obiectiv se promovează diversitatea culturală, produsele cu specific zonal și local, respectul pentru datini și tradiții, pentru mediul în care trăim. Valențele educației fizice și sportului pot juca un rol important în promovarea unei creșteri economice sustenabile și durabile prin eliminarea oricăror forme de discriminare și prin raportarea activității de producție și de ocupare a forței de muncă la standardele specifice de muncă, având ca rezultate crearea unor posibilități multiple de angajare și dezvoltarea unor abilități privind capacitatea de inserție profesională.

Industrie, inovație și infrastructură – construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

În cadrul acestui obiectiv, se urmărește dezvoltarea infrastructurii calitative și durabile, pentru a sprijini progresul economic și creșterea calității vieții tuturor oamenilor, modernizarea infrastructurii și rentabilizarea industriilor prin rețehnologizare, bazată pe metode ecologice, dezvoltarea cercetării științifice și mărirea numărului de angajați în acest domeniu, intensificarea colaborării statului cu mediul privat, încurajarea inovațiilor. Educația fizică și sportul pot stimula abordările înnoitoare ale industrializării și pot inspira constructiv procesele de cercetare și inovare. Contribuția activităților specifice sportului la acest obiectiv se poate materializa prin asigurarea unui acces echitabil la infrastructurile sportive și, de asemenea, prin sprijinul acordat pentru construirea de noi săli de sport și de baze sportive moderne.

Inegalități reduse – reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

Acest obiectiv urmărește reducerea decalajelor, eliminarea tuturor discriminărilor și inițierea unor politici referitoare la realizarea progresivă a egalității între state și între oameni, în toate domeniile (fiscal, salarial, educațional și de

protecție socială). Educația fizică și sportul dețin pârgiile necesare promovării de valori sociale ca: egalitate, toleranță, diversitate, integrare socială, indiferent de zonă geografică, vârstă, sex, rasă, etnie, origine, orientare sexuală, religie, nivel social, având posibilitatea de a rezolva cu succes eliminarea inegalităților și nedreptăților și în zone greu accesibile, integrând, astfel, și comunitățile umane.

Orașe și comunități durabile – dezvoltarea orașelor și așezărilor umane, pentru a fi deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Obiectivul vizează asigurarea unor condiții necesare unei vieți demne pentru toți oamenii atât din mediul urban, cât și din cel rural, prin acces la servicii de bază și transport public eficient, toate la costuri accesibile, protecția și conservarea patrimoniului cultural și reducerea impactului negativ asupra mediului. Educația fizică și sportul pot servi la depășirea obstacolelor și barierelor de orice fel din mediul ambiant, din transporturi sau servicii publice, asigurând accesul neîngrădit al tuturor la facilitățile sale și ajutându-i pe cei aflați în situații vulnerabile. De asemenea, utilizarea spațiilor publice specifice domeniului educație fizică și sport, ca săli de sport, stadioane etc., încurajează și facilitează interacțiunea oamenilor și socializarea.

Consum și producție responsabile – asigurarea unor tipare de consum și de producție durabile

Obiectivul urmărește transferul treptat către un model inovator de dezvoltare, caracterizat prin mărirea eficienței și productivității resurselor, printr-un bun management al deșeurilor și prin diminuarea fenomenului de risipă a alimentelor. Pentru realizarea acestor elemente, se are în vedere scăderea consumurilor, reciclarea și reutilizarea, precum și încurajarea firmelor și întreprinderilor să implementeze practici durabile în producție în domeniul achizițiilor publice. Toate acestea urmăresc creșterea gradului de conștientizare a populației asupra a ceea ce înseamnă și ce reprezintă un stil de viață dus în armonie cu mediul natural. Educația fizică și sportul pot juca un rol important în ceea ce privește acest nou model de dezvoltare, care susțin stiluri de viață prietenoase cu mediul înconjurător și cu resursele naturale prin organizarea și promovarea unor campanii de educare și conștientizare a oamenilor și prin promovarea serviciilor și industriilor benefice acestei noi orientări.

Ațiuni de stabilizare climatică – adoptarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Obiectivul urmărește găsirea celor mai bune și viabile soluții pentru combaterea pericolelor și adaptarea la schimbările climatice din ultimii ani, pentru diminuarea consecințelor, în cazul unor dezastruri naturale, și pentru creșterea nivelului de educație și conștientizare a populației privind aceste schimbări climatice și influența lor. Prin activități specifice, proiecte bazate pe sport și mesaje referitoare la schimbările climatice, domeniul educație fizică și sport poate contribui activ la campaniile privind combaterea efectelor datorate acestor modificări, creșterea gradului de conștientizare a populației asupra acestor fenomene, precum și încurajarea și sprijinirea revenirii la normal și a reconstrucției facilităților din comunitățile afectate de dezastruri.

Viața acvatică – conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

Principalele direcții de acțiune ale acestui obiectiv vizează: prevenirea și reducerea efectelor contaminării și poluării mediului marin; protecția și conservarea ecosistemelor marine și a zonelor de coastă și asigurarea condițiilor pentru un pescuit durabil. În acest sens, educația fizică și sportul își aduc contribuția și în acest sector de activitate prin acțiunile și evenimentele sportive organizate, în special prin cele din domeniul sporturilor acvatice, promovându-se protecția, conservarea și utilizarea pe termen lung, în mod echilibrat, a mărilor și oceanelor.

Viața terestră – protejarea, restabilirea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea degradării solului și refacerea acestuia și oprirea pierderilor de biodiversitate

În cadrul acestui obiectiv, se urmărește: protejarea, conservarea, utilizarea și gestionarea durabilă a ecosistemelor terestre și montane; stoparea defrișărilor ilegale și necontrolate a pădurilor; combaterea fenomenului de deșertificare; refacerea și reintroducerea în circuitul agricol a terenurilor cu soluri degradate, afectate de secetă, inundații și deșertificare; dezvoltarea infrastructurii verzi; protejarea și conservarea zonelor umede și susținerea cercetării în domeniu. Educația fizică

și sportul pot contribui și pot susține conservarea, protejarea și folosința durabilă a ecosistemelor tot prin acțiuni, activități și mesaje cu caracter sugestiv, care încurajează practicile și măsurile de protecție și care urmăresc conștientizarea populației în privința respectului față de un mediu înconjurător ecologic.

Pace, justiție și instituții eficiente – promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toate categoriile sociale și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Acest obiectiv urmărește: dezvoltarea capitalului social; promovarea păcii, toleranței și înțelegerii dintre oameni; cultivarea nonviolentei pe toate planurile; eradicarea corupției; dezvoltarea și modernizarea instituțiilor statului; creșterea nivelului de reprezentare a cetățenilor la toate nivelurile procesului decizional; protejarea intereselor și respectarea libertăților fundamentale ale omului și asigurarea unui acces liber și neîngrădit la informații. Educația fizică și sportul, prin valorile lor fundamentale, ca fairplay, ca respect față de adversar, ca spirit de înțajutorare și muncă în echipă, reprezintă un puternic canal de comunicare, transmitere și diseminare a mesajelor de unitate și reconciliere și oferă un cadru favorabil pentru promovarea păcii, înțelegerii și dialogului dintre oameni și state. De asemenea, prin entitățile și instituțiile sale, militează pentru o politică corectă, o guvernare eficientă și promovează respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

Parteneriate pentru realizarea obiectivelor – consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

Acest ultim obiectiv al Agendei 2030 ONU pentru dezvoltare durabilă urmărește respectarea de către toți actorii implicați a angajamentelor internaționale asumate privind dezvoltarea durabilă, identificarea, în dezbaterile din cadrul ONU, UE și al altor instituții internaționale, a unor soluții viabile și realiste pentru sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare, stimularea investițiilor și altor inițiative, activități economice și proiecte de voluntariat care promovează principii, metode și practici favorabile dezvoltării sustenabile a țărilor în curs de dezvoltare.

Domeniul educație fizică și sport deține resurse nebănuite, care, puse în mișcare, sunt

capabile să aducă oamenii împreună, să genereze sinergii, să creeze rețele și să realizeze parteneriate cu entități dintr-o multitudine de sectoare diferite, dar interesate și angrenate în lupta pentru pace și dezvoltare durabilă.

Având în vedere obiectivele Agendei 2030 ca proiecție pentru dezvoltarea societății, personal, pot consolida imaginea domeniului educație fizică și sport și a implicării acestuia într-o dezvoltare durabilă, indicând câteva exemple concrete în acest sens:

- evenimentele sportive organizate de Asociația Invictus Team România, în care voluntarii, militari și civili susțin diverse cauze de tip caritabil (Jocurile Paralimpice Invictus, Duatlonul Regal, Ștafeta Veteranilor etc.);

- evenimentele caritabile organizate de „Fundația Roger Federer”, denumite „The Match in Africa”, la care participă, alături de R. Federer, diferite personalități marcante ale vieții publice, ca Bill Gates, Rafael Nadal, Andy Murray, Trevor Noah etc., ocazie în care se strâng fonduri importante pentru realizarea unor proiecte de solidaritate pe continentul african (în 2017, la meciul organizat la Seattle, s-au strâns în jur de 2.000.000 de dolari);

- Swimathon, unul dintre cele mai mari evenimente sportive caritabile din România, organizat cu scopul declarat de a strânge fonduri pentru a asigura un acces mai facil al copiilor, din zonele rurale defavorizate, cu boli cronice grave la servicii medicale gratuite și pentru implementarea unui serviciu pilot de tratare și monitorizarea pacientului la domiciliu;

- semimaratonul Gerar, un eveniment sportiv de tradiție printre alergătorii din România, organizat de Clubul Sportiv RO CLUB MARATON și de asociația People for Sport România, în parteneriat cu Universitatea Politehnica București și cu Asociația Bucharest Running Club, având ca obiective declarate reducerea deșeurilor, protejarea mediului înconjurător și susținerea comunității.

În concluzie, Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă este o strategie extrem de ambițioasă și de importantă pentru viitorul planetei și pentru progresul și creșterea calității vieții locuitorilor acesteia. Toate cele 17 obiective de dezvoltare durabilă sunt universal aplicabile, sunt conectate între ele, au un caracter mondial, în realizarea acestora toate țările, indiferent de nivelul de dezvoltare actual, având o responsabilitate

comună. Prin urmare, ONU și statele membre sunt focusate permanent pe identificarea de soluții și de metode de realizare a acestor obiective și, așa după cum am prezentat anterior, utilizarea valențelor și resurselor caracteristice domeniului educației fizice și sportului reprezintă una dintre căile viabile de înlăptuire a acestora.

În opinia mea, susținerea sistemului de educație fizică și sport și implicarea tuturor factorilor de decizie în folosirea acestui domeniu ar aduce plusvaloare întregii societăți românești pe termen mediu și lung. Prezentul articolul poate avea ca efecte creșterea gradului de cunoaștere a principalelor obiective ale Agendei 2030 a ONU atât de către cei care activează în domeniu, cât și de către publicul larg, o planificare a viitoarelor activități sportive, având în vedere aceste obiective, acordarea importanței cuvenite educației fizice și sportului de către toți specialiștii din toate domeniile sociale, precum și valorificarea resurselor acestui domeniu pentru a contribui la o dezvoltare durabilă a societății.

NOTE:

1 *** *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, <http://www.eytv4scf.net/wced-ocf.htm>, accesat la 24.10.2020.

2 *** *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030*, București, 2018, p. 15.

3 <https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/SportforSDGsfinalversion9.pdf>, accesat la 20.06.2019.

4 <https://www.mae.ro/node/35919>, accesat la 15.10.2020.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2020-2024*, București, 2020.

*** *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030*, București, 2018.

*** *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, <http://www.eytv4scf.net/wced-ocf.htm>

*** *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

*** *The 2030 Agenda for Sustainable Development and the SDGs*, https://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/SDGs/index_en.htm

*** *UNESCO and Sustainable Development Goals*, <https://en.unesco.org/sustainabledevelopmentgoals>

Popa M., *Orientări și tendințe în sportul universitar românesc*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018.

<https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/SportforSDGsfinalversion9.pdf>

<https://www.mae.ro/node/35919>

<http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/dd-ro/>

https://www.eurosport.ro/tenis/federer-si-nadal-se-pregatesc-de-un-meci-demonstrativ-special-alaturi-de-bill-gates-si-trevor-noah_sto7652526/story.shtml

<https://gerar.ro/despre/eveniment-responsabil/>

<https://www.prosport.ro/alte-sporturi/swimath-on-cel-mai-mare-eveniment-sportiv-caritabil-din-romania-se-desfasoara-in-perioada-27-28-iunie-19044429>

<https://www.facebook.com/events/curtea-de-arges/duatlonul-regal-invictus-editia-a-iii-a/2170465683244322/>

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN
Redactor: Irina TUDORACHE
Corectori: Mariana ROȘCA
 Carmen-Luminița IACOBESCU
Tehnoredactor: Gabriela CHIRCORIAN
Coperta: Andreea GÎRTONEA

ISSN (on line) 2065 - 8281

Lucrarea conține 124 de pagini.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: *buletinul@unap.ro*
Tel. 319.48.80/0215; 0453